

6630

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DÖNEMİ ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ

FİLİZ SANAY
1187

YÖNETEN :
Prof. Dr. Şerare YETKİN

İSTANBUL — 1989

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DÖNEMİ ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ

FİLİZ SANAY
1187

YÖNETEN :
Prof. Dr. Şerare YETKİN

İSTANBUL — 1989

T. C.
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
Dokümantasyon Merkezi

İÇİNDEKİLER

I. ÖNSÖZ	1-4
II. BÖLGENİN VE ŞEHİRİN İSİMLERİ İLE ÖZELLİKLERİ.....	5-9
III. ÇANAKKALE'DE ÇÖMLEKÇİLİĞİN YAŞADIĞI KÖYÜN TARİHÇESİ VE GENEL ÖZELLİKLERİ	10-14
IV. ÇANAKKALE SERANİKLERİNİN TARİHÇESİ VE GENEL ÖZELLİKLERİNİ	15-17
IV. 1. Teknik Özellikleri.....	17-20
IV. 2. Biçirim Özellikleri.....	20-21
IV. 3. Hamur ve Sır Özellikleri.....	21-25
IV. 4. Biçim Özellikleri.....	26-27
IV. 5. Devirlerine Göre Süsleme Özellikleri.....	28-33
V. ÇANAKKALE ARKEOLOJİ MÜZESİNDEKİ SERANİK SÜS KALIFLARI VE ÖZELLİKLERİ.....	34-35
V. 1. Kalıpların Tanımı.....	36-37
VI. TÜRK SERANİK SANATININ TARİHÇESİ	38-43
VII. TÜRK KIBRIS SANATININ KÜTLELİ VE ÇANAKKALE SERANİKLERİ İLE ORTAK OLAN ÖZELLİKLER.....	44-47
VIII. ÇANAKKALE SERANİKLERİNİN İZMİR VE KÜTAYYA SERANİKLERİ İLE İLGİLİ KARŞILAŞTIRILMASI	48-54
IX. ÇANAKKALE SERANİKLERİNİN MÜZELERDEKİ KATALOGLARI.....	55-118
X. ÖZEL KOLLEKSİYONLARDAKİ ÇANAKKALE SERANİKLERİ	119-151

. ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN KATALOG DEĞERLENDİRİLMESİ.....	150-192
XI .1.Çanakkale Seramiklerini Tanıtıcı Teknik Özellikler	153-155
1.1 Testiler	
XI .2.Çanakkale Seramiklerinin Teknik Özellikleri.....	155-156
2.1.Hamur veya Çamur	
2.2.Astar	
2.3.Sırlama	
XI. 3.Çanakkale Seramiklerinin Biçim Özellikleri.....	157-160
3.1. Ayak veya Dip	
3.2. Gövde Biçimleri	
3.3. Ağız Biçimleri	
XI. 4.B zeme (süsleme) Teknikleri.....	161-163
4.1.Kazım	
4.2.Derin Oyna	
4.3.Kalıpla	
4.4.Renk Akıtma	
4.5.Slip	
XI. 5.Çanakkale Seramiklerinin Süsleme Özellikleri.....	164-192
XII. ÇANAKKALE'İN GELENEKSEL YAŞAMINDA SERAMİK YERİ VE	
ÖNEMİ	193-199
XIII. ÇANAKKALE MERKEZİNDEKİ ARAŞTIRMA VE RAPORTAJ ,	
SONUÇLARI	199-213
XIV. ÇANAKKALE SERAMİĞİNİN MERKEZDEKİ DÜŞÜNCÜ BİRİNCİ DERECE.....	214-221
XV . ÇANAKKALE'DE SERAMİK ÜRETİMİNİ VEREN DURUM.....	222-231
XV.1. ARAŞTIRMA VE İNCELEMENİN TERKİBİLEŞMESİ İÇİN-PIRINÇ	
KADDEDİ TOPLADILAN ÖRNEKLERİN SONLARDIR.....	225-226
XVI Ç.SERAMİKLERİ İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	227-245
XVII Ç.S. GELİŞİMİ VE GERÇEKLEŞTİRİLEMLER.....	245-253
XVIII Ç.S. TÜRK SERAMİK SİYAHINA GİTİRMİŞ OLMUKLARI.....	254-258
IXX . SONUÇ.....	258-262
XX . BİBLİYOGRAFYA.....	263-264

Ö N S Ö Z

1986 - 1987 Öğretim yılında İ.U. Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümünde yüksek Lisans eğitimine Trakya Üniversitesi Çanakkale Meslek Yüksek Okulu Sanat Tarihçisi olarak başlamıştım. Mezun olduğum yıldan itibaren, yurduma, gençliğe faydalı olmanın gereğine inandım. Bu olanakları sağlayan Devletime, Aileme ve Milletime karşı sorumluyum. Bu sorumluluğu en iyi biçimde yerine getirmek içinde uğraş vermek gerekiyor. Değerli eğitimcilerin arasına yer edinmek, eşsiz bir dünya olan, sanat dünyasına girebilmek için çalışmak, çok çalışmak gerekiyor.

1987 - 1988 yılları arasında Yüksek Lisans Tezi olarak: "TÜRK DÖNEMİ ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ" konusu danışman Hocam Sayın Prof. Dr. Şerare YETKİN'ce verilmişti. Bu konu benim için önem taşıyordu. Çünkü Türk Keramik Sanatı içinde yeterince incelenmemiş, özellikleri olan bir sanat olması yanında, yörenin yaşamında da önem taşımaktaydı.

Araştırmalarım öncelikle, İstanbul, Ankara, Bursa, Edirne ve Çanakkale Müzelerindeki eserleri incelemekle başladım. Ayrıca özel koleksiyoncularında elinde bulunan özel örnekleri toplamaya uğraştım. Gerçekte sayısı daha çok olmasına rağmen 120 özel örnekle konuya açıklık getirmeye çalıştım. Katologda yer alan tüm örneklerin 18. yüzyıldan 20. yüzyıl başına kadar günümüze ulaşanlar olması da, konunun

getirdiği sınırlamadır. Oysa bu tip keramikler yörenin en erken çağlarından, Türk Keramik Sanatının ilk ürünlerine kadar uzanan özellikler göstermektedir. Çalışmamda öncelikle değerli görüşleri ile yol gösteren, arkadaş ve büyüklerime teşekkür etmeyi borç bilirim. Ayrıca yardımcı olan Müze Yetkilileri, Seramik Usta ve Satıcıları ile yazıların yazılmasını sağlayan dostlarıma da teşekkürler ediyorum.

Bu tez araştırmaları sırasında tanıdığım ve yardımlarını gördüğüm her bireye, şahsım adına teşekkür etmekle kalmıyorum; Türk Sanatı'nın güzelliğini ve değerini, geleneksel Halk Sanatları olarak sürdürenlere de teşekkür ediyorum. Umuyorum ki bu araştırma konuya ilgi çeksin ve güzelim sanatımız içinde boşlukta ilgisiz kalmış bir Halk Sanatı daha yok olmadan, yeni nesillere ulaşsın.

Cumhuriyet yılları ile yepyeni bir ülke olan ama insanlık tarihi kadar eski kültüre ve uygarlığa sahip olan bir Millet'in ferdi olmak çok gurur verici. Yüce Atatürk'ün gösterdiği ilkelere bağlı, geçmişini bilen, geleceğine umutla bakan bir Yurdun insanı olmakta mutluluk verici. Dilerim ki tüm dünya insanlarını ve kültürlerini etkilemiş olan Sanatımızı da, karanlıklardan kurtaralım, gün ışığına çıkaralım. Bizlere sunulan kültür mirasına yeni değerler ve güzellikler katabilmek, yaşamın en büyük amacı olmalı bence. Yaşadığımız topraklar insanlık tarihi açısından da

önem taşıyan alanlar olduğu için değerlerimizi korumak, onları araştırmak için tüm dünyadan ilgi görmekteyiz. Yeterki bu ilginin ciddi olanlarına bizlerde katılalım, hatta tüm Milletimize önemlerini anlatabilelim isterim. İnaniyorum ki o günlere ulaşan bilinçli bireylerle, tüm dünyada en iyi biçimde tanınacak ve layık olduğumuz kültür seviyesine ulaşacağız.

NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE

G İ R İ Ő

İnsanlık tarihini araştıran bilim dallarının en büyük yardımcısı olan buluntu malzemeler içinde çanak-çömlek (keramik veya seramik) ismiyle anılan kullanım eşyasının yeri önemlidir. Yüzey araştırmalarında yada kazılarda en çok bulunan malzemelerinde başında gelir. Dünya seramik sanatının ilk başladığı toprakların büyük bölümü ülkemizdedir. M.Ö. yaklaşık 5000 yıllarına kadar varılabilen bir seramik kültürü bu topraklardan dünyaya yayılmıştır. Özellikle de Ege Bölgesi topraklarında doğal olarak bulunan kil ile kaolen yatakları bu sanatın gelişmesini ve halk sanatı olarak günümüze kadar gelmesini sağlamıştır.

Seramiğin ilk hammaddesi balçık adı ile tanınan, çok ince taneli koyuca kıvamlı çamur birikintileri, ilk seramik kaplarda, balçık ile sıvanmış sepetlerdir. Bu balçık sıvalı sepetlerin ateş ile buluşup sertlik kazanması sonucu oluşan seramik kaplar kullanışlı kap-kacakları oluşturduklar⁽¹⁾.

Çanakkale bölgesinde seramik hammaddesi iyi cins kildir. Çömlekçi çarkında şekillendirilen bu killer nehir yataklarında çokça bulunur. Çanakkale bölgesinde de nehir

(1) A.ARCASOY, Seramik Teknolojisi, İstanbul 1988 s.1

yatakları ve taşkınlar sonucu geniş alüvyonlu alanlar bulunmaktadır. Bunun sonucunda ilk çağlardan itibaren kullanım eşyasının hemen her türünün, bölgenin zengin plastik kil yataklarından elde edilen plastik kilden elde edildiği kesindir. Çanakkale ve çevresinde; Günümüzde de ilk çağların tekniği ile geleneksel halk sanatı olarak keramik üretilmektedir.

Seramiğin tarihçesinde seramik dekorlanması, seramik sırnın bulunmasından çok önceki devirlere kadar yardımcı araç, insan eliyleydi. Çanakları parmak bastırarak, kazıyarak süsleyen insan, sonradan doğadaki renkli toprakları kullandı ve giderek astar tekniğine ulaşan dekor yöntemleri geliştirdi. Sırın bulunması ile renkli sırlar önemli dekor araçları oldular⁽²⁾.

Bir seramik ürün yapabilmek için şekillendirmede en az hammadde kadar önemlidir. Elle şekillendirme en eski ve en çabuk yapılan şekildir. Bant metodu diye isimlendirilen teknikte, çamur yuvarlak yada şekilli bantlar biçimine getirilip, bir obje üzerine sarılarak elde edilen keramik ürünlerdir. Özellikle çok büyük parçalarda bu teknik kullanılmaktadır. Bugün Çanakkale çevresindeki az sayıda atölyede üretilen büyük kap ve çömleklerin ilk yapım tekniği de bu biçimdedir diyebiliriz.

(2) A. ARCASOY, Seramik Teknolojisi, İstanbul 1988 s.1

Piştirme başlangıçta açık ateşte, açıkta yapılmaktaydı. Açık ateşin fırınlara aktarılması ile büyük aşama yapıldı. İlk fırınlar odunla ısınmaktaydılar⁽³⁾. Bugün Çanakkale bölgesinde geleneksel atölyelerde de odunlu fırınlar kullanılmaktadır. Özellikle teknikleri farklı olsada odunlu fırınların geleneksel keramik sanatında önemli olduğu da anlaşılmaktadır.

Tüm dünyada yüzyıllardır yaygın bir biçimde kullanılan, biçimlendirme yolu ise ÇÖMLEKÇİ ÇARKIDIR. M.Ö. 3500 yılına ait olduğu saptanan Urak'ta ilk çömlekçi çarkına, dolayısıyla çarklı çömlekçiliğe raslanmıştır. En önemlisi L.Woolley kazılarında araba tekerleği kalıntılarının ortaya çıkarılmasıdır⁽⁴⁾.

Anadolu'da ilk çarklı çömlekçiliğine ait bulguların M.Ö. 3000-2000 yılları arasında ilk kez Kayseri dolaylarında⁽⁵⁾ Alişar'da, Boğazköy'de ve Truva'da raslanıyor⁽⁶⁾. Bu araştırma sonuçlarına göre yörede ilk şehir devletlerinden olan TROYA'da bulunan çömleklerinde çarkta şekillendirilmiş olduğu kesindir. Günümüzde Çanakkale Arkeoloji Müzesinde bulunan (Resim 1) tüm kaplarda teknik özellikleri açısından, hem ilkçağlarda hemde yakın çağlarda bölge insanının çömlekçi çarkında, şekillendirme yöntemini iyi bildiğinin kanıtlarıdır.

(3) A. ARCASOY, Seramik Teknolojisi, İstanbul 1988 s.1.

(4) G. GÜNCÖR, "Anadolu'da Yaşamakta Olan İkel Çömlekçilik" İstanbul 1988, sayfa 11.

(5) J. MELLART, Earliest Civilizations The Near East, 1965.

(6) G.M.A. RICHTER, The Craft of Athenian Pottery, 1923.

Bölgedeki ilk Arkeolojik araştırmayı yapan kişi olarak kabul edilen Alman Araştırmacısı SCHİLİEMAN 19.yy da bölgede kazıları başlatmıştır. En son ciddi araştırma yine Alman araştırmacılardan MANFDER KORFMANN ve ekibinin 1984 yılından bugüne kadar sürdürdükleri kazı çalışmalarıdır. Bu çalışmaların amacı öncelikle eski yerleşim birimlerini tam olarak tesbit etmek diye özetlenebilir⁽⁷⁾ (Resim 2.).

Özellikle Truva hakkında tüm yanlışların düzeltilmesi ve gerçeklerin dünyanın ünlü yayınlarında tanıtılması için yapılan bu çalışmaların sonuçları da ilginçtir.

Bu araştırmalar sırasında tesbit edilen eski mezarların çoğu tahrip olmuş ve boşalmış bulunmuştur. Hırsızlık olaylarından kurtulmuş olan mezarlarda ise birkaç gömü hediyesi çıkarılmıştır. Bunlardan biri gömü küp (kavanoz) tür⁽⁸⁾ (Figür 21) ve çoğunluk yemek kapları olan kırık parçalarda bulunmuştur⁽⁹⁾ (Figür 23). Bunları iki gruba ayırmak mümkündür. Gri kaplar Miken kabı biçiminde, ayrılan kapların çoğu parçalanmış, bazıları mezarda bazıları da çevrede bulunmuştur. Bunların büyük kısmının yerel üretim olduğu sanılmaktadır⁽¹⁰⁾.

Bu arkeolojik çalışmaların ortaya çıkardığı gerçekler içinde en önemlisi bölgenin dünya ticareti açısından da önemli olduğudur. Ayrıca boğazlardan geçiş için hemen her çağda yabancı gemilerin para ödedikleri, birçok kaynaktan belirtilmiştir.

(7) M. KORFMAN, ile yapılan röportaj. Çanakkale Yeniköy'de yapılan kazı 1988.

(8) ve (9) M. KORFMAN, SYMPOSIUM HELD AT BRYN MEWR COLLEGE Beşiktepe: New evidence for the period of the Trojan sixth and seventh settlements. October - 1984.

(10) TROY AND THE TROJAN WAR - A SYMPOSIUM HELD AT BRYN MAWR COLLEGE, 1984 Tercüme sayfaları - 23 - 24

BÖLGENİN VE ŞEHRİN İSİMLERİ İLE ÖZELLİKLERİ

Çanakkale bölgesinin ilk yerleşim merkezinin ismi Troas'tır. Bu konu çeşitli araştırmalar sonucunda kesinlik kazanmıştır. Ünlü Fransız Haritacı WILLIAM NICHOLAS SANSON'un 1665'de bastığı atlasta da (Resim) tüm bölgeyi içine alan detaylı bir harita bulunmaktadır. Bu harita "Çanakkale ve Yöresinin Truva Krallığı" ismi altında yayınlanmıştır. Şehir devletlerinin büyüklerinden ve küçük krallıkların öncülerinden olan bu krallığın, sınırlarını gösteren ilginç bir çalışmadır.

Çeşitli devirlerde yerleşim alanları değişmiş olsa da, bu bölgede sürekli yerleşimleri izlemek mümkündür. Birçok kültürü içinde barındırmış olan Anadolu'da özellikle Ege Kıyılarında ve bugünkü Marmara Bölgesinde batıya olan yakınlıkları nedeniyle, batı kültürlerinin Osmanlı Türklerinin bölgeye yerleşmesine kadar geçen süre içinde etkili olduğu görülmektedir. Bugünde Batı Kültürü ve insanının yakından tanıdığı, bu bölgede çeşitli isimler kullanılmaktadır. Boğaz ve çevresinin "Hellespont" yada "Dardanellos" isimleri ile anılması, ayrıca Truva yerleşiminin, değişik yazım ve söylenişleri de, bugün bile devam etmektedir.

Bölgenin Türklerin eline geçtiği 15.yy'dan sonra boğazın iki yanına yaptırılan kaleler nedeniyle önceleri "Boğaz Hisarı" sonra Kanuni Sultan Süleyman tarafından kalelerin onartılmasıyla 16.yy'dan itibaren "Kale-i Sultanıye" isimleri verilmiştir.

(11)

11) İ.H. AYVERDİ-FATİH Devri Mimari Eserleri, İstanbul Fetih Cemiyeti

sy. 169 - 186 cilt 4 İst. 1953

Bunlar çeşitli ansiklopedilerde verilen bilgilerdir. Ancak konumuzla ilgili olan en önemli isim ise bugünde kullanılan "Çanakkale" dir.

19. yy gezgin ve araştırmacılarından Moltke'nin yazılarında⁽¹²⁾ "Bazen Boğaz Hisar"ı da denilmiş olan "Kale-i Sultaniye" yerine çanak çömlek sanayiinin gelişmesinden ve kalesinden dolayı "Çanakkale" denilmiştir. Bu şekildeki notlar bugün içinde doğru kabul edilebilirler. Bunun dışındaki bir yaklaşım ise "Son asırlara kadar "Kale-i Sultaniye" adı ile bilinen şehir kalenin çanağa benzetilmesinden dolayı "Çanakkale" ismini almıştır.⁽¹³⁾ Bu son yaklaşım, diğerinden farklı olduğu gibi, doğruluğu tartışılabilir bir durum yaratmaktadır. Oysa bölgede 18.yy'a kadar inebilen bir Türk Keramik Sanatı, bugün örnekler ile açıklık kazanmıştır. Hatta bölgedeki son araştırmalar en eski çömlekçi geleneğinin bugün bile köylerde düşük bir oranda da olsa sürdüğünü göstermektedir.

Bu gün Ayvacık, Bayramiç, Biga, Bozcaada, Çan, Eceabat, Ezine, Gelibolu, Gökçeada, Lapseki ve Yenice olmak üzere 11 ilçeye sahip olan Çanakkale 1926'dan beri il merkezi olmuştur.⁽¹⁴⁾ Tüm ilçe ve köyleri ile Türkiye'nin arazi açısından önde gelen büyük il merkezlerindedir. Ekonomik hayatı içinde bugün bile seramik sanatının, az çok katkısı vardır.

(12) Türkiye Ansiklopedisi, Çanakkale Maddesi CXI Ankara 1963, s.354

(13) Rehber Ansiklopedisi, Çanakkale Maddesi CIII İstanbul, 1985, s.275

(14) N. Akşit, Çanakkale Maddesi A'dan Z'ye Tarih Ansiklopedisi İstanbul, 1981, s.126

Ayrıca yörenin milattan önceye uzanan zengin bir tarih ve kültürünün sergilendiği, Modern Müzesi ile ören yerleri en az doğal güzellikleri kadar tanınmaktadır. Müzede yer alan Çanakkale Seramikleri reyonunu yine müzecilerin bölgede yapmış oldukları araştırmalar sonucunda çıkan ürünlerle zenginleştirme çabası görülmektedir. Bunlar sergilenmeden önce titiz bir inceleme ve onarım da görmektedir. Son dönemlere ait bir parça (Resim 35)

Eski Çanakçılar Çarşısı ve Bugünkü Durum

Çanakkale'de 20.yy başına kadar seramik atölyelerinin birarada bulunduğu alanları, bugünün değişen şartları yüzünden görmek mümkün değildir.

Geçmiş 18.yy ile başlatılabilen seramik sanatının, ustalarının birarada çalıştığı, Atölyelerin yerleri, bugün yeni binalar ile dolmuştur. Önceleri şehir merkezinin dışında olan, çevresinde mezarlık ve tarlaların olduğu bu alana, şehir halkı yaklaşmaktan bile çekinirmiş. Burada küçük atölyelerde çalışan ve serbest iş üreten ustaların; yanında şehrin içinde dükkanları olan yada bu ürünleri içte yada dışta pazarlayanlar için çalışan ustalarda bulunmaktaymış. Özellikle büyük işletmeciliği uygulayan Sakızcı ailesi burada zamanla ustaları için evlerde yaptırmıştı. Yörenin tipik evleri olan iki katlı, bahçeli küçük evlerin hemen yanında da atölyeler yer aldığı için burası iyice genişlemişti. Hatta çanak çömlek ihtiyacını karşılamak isteyenler yada topluca alıp, dışarıya satılacak ürün

toplayanlar dilinde burası Çanakçılar Çarşısı olarak isimlendirilmişti.

Bugün ise bu çarşının ismini hatırlayan yaşlıların dışında çoğu kişinin unuttuğu bir alandır. Şehrin zaman içindeki gelişmesine paralel olarak küçük evler, büyük apartmanlara dönüşmüş ve yeni isimlerle tanınan yerleşim alanları ortaya çıkmıştır. Çarşının bugünkü adresini vermek bile güçtür. En kolay tanımı "Şehrin büyük spor sahasının arkasındaki alandır" diye verilebilir (Resim 37).

Bu alanda belediyeye ait arazilerin ve şahısların dışında, yerleşmiş kamu kuruluşları hatta iki okul çevrenin yapısını çoktan değiştirmiştir. Buralarda sürüp giden yapılaşma çabaları sonucu, son olarak fırını yakın zaman yok olan tek atölye alanında, kısa sürede üzerine yapılacak yeni apartmanlar ile dolacaktır. Özellikle şimdilik kömür deposu durumundaki küçük meydana olduğu söylenen son atölyeden de eskiye ait hemen hiçbir izin kalmaması nedeniyle çarşı özelliği çoktan unutulmuştur. (Resim 36)

Burada çalışmalarını 60'lı yıllara kadar sürdüren ustaların yaşamlarını, son yıllardaki sel felaketleri her geçen gün zorlaşan şartlarını daha da ağırlaştırmıştır. Ayrıca belediye tarafından; "şehrin havasını bozan fırın dumani" gibi sebepler yüzünden atölyelere çalışma izni vermemesi, çoğu ustanın atölyesini kapatmasına, yurtdışına çalışmaya gitmesine neden olmuş. Burada kalanlar ise Çanakkale'nin karşı kıyısı olan Eceabat ilçesine geçmiş.

Böylece isminde bile çanak sözü olan şehrin bu alanda, özellikleri kaybolma noktasına gelmiştir.

Bugün Eceabat ilçesinde yaşama savaşı veren seramik atölyelerinde ise eski geleneksel ürünlerin yapılması mümkün değil. Burada en ilkel metotlarla hazırlanan çamuru bile şekillendirecek usta sayısı hergeçen gün azalmaktadır. (Resim 38 ve 39) Alçı kalıplarda şekillendirilen ürünler, odunlu fırınlarla küçük hediyelikler olacak biçimde hazırlanmaktadır. Bunların süslemeleri ise tamamen değişmiş, yöreye (Resim 40, 41) ait olmayan, daha çok Bulgaristan yada Trakya özellikleri kazanmıştır (Resim 42 ,43).

ÇANAKKALE'DE ÇÖMLEKÇİLİĞİN YAŞADIĞI KÖYÜN
TARİHÇESİ VE GENEL ÖZELLİKLERİ

1973 - 1974 ve 1975 yılları içinde Çanakkale'de Kara Menderes vadisi ve çevresinde Arkeolojik kazılar yapılmıştır. Buralarda bulunan çanak çömlek kırıklarının incelenmesiyle, bu çevredeki köy yerleşmelerinin tarihçeleri tesbit edilmiştir (Harita 2). Buralarda sıkça rastlanan terk edilmiş köy yerlerinin hangilerinin Bizans, hangilerinin Türk olduğunu anlamak içinde çanak çömlek parçalarının dikkatli biçimde incelenmesi gerekmektedir. Bu konuda araştırmaları başlatan ve değerli bilgileri 1976'da yayınlanan araştırmacı Sayın Prof. Dr. Aşkıldil Akarca'dır.

İLK TÜRK KÖYLERİNDEN AKÇAALAN

İlk Türk Köylerinin tespitinde anahtar iki çanak çömlek çeşiti Türk Miletos işi ile son Bizans keramiği" tarzında yapılmış çanak çömleklerdir (15).

"Milet İşi" çanak çömleğin özellikleri; Genellikle beyaz zemin üzerine çivit mavisi ve lacivertle boyanmış bazen geometrik, çok defa bitkisel bezemelidir. Beyaz zeminli olanların yanında, daha az olmak üzere yeşil ve firuze sırlılar vardır. Son iki türde bezeme siyah ya da koyu lacivert yapılmıştır (16).

(15) A. AKARCA, "Çanakkale'de Kara Menderes Çevresindeki Eski Köy Yerleşmeleri" Tarih Dergisi, sayı XXX, İstanbul, 1976, s.119 dan 134'e

(16) Aynı Kitaptan

Çanakkale çevresi ilk kez 14.yy başlarında Karesioğulları tarafından fethedilmeye başlanmıştır. Daha çok 14.yy ortalarına tarihlendirilen ilk "Miletos işi" çanak çömleklerin bu yörede görülmeside, bu sanatın Türklere ait olduğunu göstermektedir. Osmanlı döneminde de gelişerek devam etmiştir. (Çizim 1)

"Milet İşi" ve son Bizans tarzı çanak çömlek parçalarının bol bulunduğu köylerden Eski Akçaköy Troya platosunun gerisindeki bugünkü Civler Köyünün kuzeyinde Telli Kavak sırtının altındadır. Köy, Kemerdere'ye akan şimdi "Eski Köy Yeri Deresi" denen bir derenin iki yanına dağılmıştır. Bugün derenin kuzey tarafına "Çakıl Tarla" güneyine "Döşemelik" deniyor. Çakıl Tarla denen yöredeki tarlalarla bol miktarda çanak çömlek artığı bulunmaktadır. Eski köyün 19.yy başında terkedildiği anlaşılmaktadır. Bunun nedeni tam olarak bilinmemektedir. Ama köy halkının bir kısmı batıda aynı adı taşıyan ikinci bir köy kurmuşlardır. bugün oda terkedilmiştir. (Çizim 2)

Akçaalan ise bugünkü Akköy'den sadece bir dere ile ayrılmıştır. Könerlik deresi denen bu dere Kara Menderes'e dökülmektedir. Bugün Akköy'ün suyu bu derenin başından geldiği için, Subaşı deresi de denmektedir. Eski köyün üzerinde bulunduğu yamaç, bugün tarla halindedir. Bu tarlalar sürüldüğünde güneye "Milotos İşi" ve çanak çömlek parçaları ile, istif ayakları (üç ayaklar) çıkmaktadır. (Çizim 3 ve 4)

Ayrıca birinci fırınlamada kusurlu çıkan sırsız, astarlı ve bezemeli kap parçaları ile fazla ısıdan eriyip, birbirine kaynaşmış kap külçeleri de çıkmaktadır.

Akçalın Camii ve Hamamı ile büyük bir köymüş. Ayrıca seramik yapımında bilen çeşitli kalitede üretim yapan bir merkez durumundaymış. Yol yapımı sırasında ortaya çıkan büyük fırından, bugüne çok az bir bölüm ayakta kalmıştır (Resim 44).

Ayrıca fırın artığı olarak kalmış çeşitli boy ve şekilde üç ayaklarda bulunmaktadır. Bunların bir kısmında kabartma şekiller görülmektedir (Resim 45).

"17.yy ikinci yarısında Akçalın çömlekçilerinin o zamanlar adı Anadolu Hisarı yada "Kaley-i Sultaniye" olan Çanakkale'ye göçtükleri söylenmektedir. Bunun nedeni de; iyi kil yataklarının keşfi ve alım satımı diye düşünülmektedir(). Çömlekçilerin Çanakkale'ye göç etmesiyle, köyde bu mesleği sürdüren aileler azalmıştır. Çevre köyler olan Balabanlı ve Kösedere'den gelenlerde bu sanatı öğrenmişlerdir. Bugün ise çömlekçilik aile işletmesi şeklinde ve kadınların yaptığı bir sanat olarak sürmektedir. Yapılan ürünlerin çoğu sırsız testi ve küp şeklindedir. Sırlı seramik yapımı görülmemektedir." (17)

Bugün Akköy'de çömlekçiliği sürdüren, ticaretini sağlayan ailelerinde sayısı azalmıştır. Burada kadınlar Tornada ürünleri hazırlamakta, çamuru hazırlayan ve pişir-

mesini yapanda erkeklerdir. Kullanılan kil köyün yakınlarında bol bulunan ocaklardan çukur açılarak çıkarılmakta ve birçok işlemden geçmektedir⁽¹⁸⁾.

Bu işlemler için killi toprak ezilip, elenir ve havuzlarda suya atılarak çözülüp temizlenmesi sağlanır. Fazla su havuzlarda bulunan kapaklı deliklerden akıtılır; kalan çamur güneşte yeterince kendini çektikten sonra elde yoğrulacak kıvamı kazanır. Büyük parçalara ayrılır. Çamur, tornada çekilecek ve bir testiye meydana getirecek "künde" ismi verilen parçalara bölünür. Bu yörede genellikle boyları 50, 75, 100 cm. arasında değişen küpler ve testiler yapılmaktadır.

Bu köyde ve Çanakkale'de torna tezgahlarında dünyada en gelişmiş türdendir^(Resim 46). Bu tezgahlarda mili, yatağı ve bilyesi olan çarklarda, kadın ustaların ellerinde şekillenen testilerde çifte kulplarla, şişkin karınları ile ince boyunları birleştirilir.^(Resim 47) Ayrıca beyaz ve kırmızı astarla, el ile parmakla şekiller, desenler testi üzerine süsleme olarak yapılır^(Resim 48). Tek pişirimle çıkan bu testilerin uzun bir süre içine konan su ve sıvıları soğuk yada sıcak tutma özellikleri vardır.^(Resim 49) Bu özellik testinin uzun süre kullanılmasını ve tercih edilmesini sağlamaktadır^(Resim 50).

(17) A. AKARCA, "Çanakkale Kara Menderes Çevresindeki Eski Köy Yerleşmeleri" Tarih Dergisi, s. XXX, İstanbul, 1976.

(18) G. GÜNER, , "Anadolu'da Yaşamakta Olan İkel Çömlekçilik" Akbank Yayını, 1982, D.T.G.S. Yüksek Okulu

Bugün köyün içinde atölyesi ve fırını ile çömlekçiliği sürdüren KALAKA ailesinin gençleri mesleği öğrenmek, bunu geliştirmek düşüncesindedirler. Yalnız ekonomik koşulların hergeçen gün ağırlaşması ile yeni ustaların yetişmemesi, köyde bu mesleğin giderek unutulmasına neden olduğu için, teşvik ve destek aranmaktadır (Resim 51).

Özellikle yöreye gelen, Truva'yı gezen turistlerin geleneksel biçimli testilere büyük ilgi gösterdiği hatta siparişler verdikleri söylenmektedir. Bu siparişlerin sayıca fazla olması ve ulaşım problemlerinin fazla olması gibi nedenlerden karşılanamadığı belirtilmiştir.

ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN TARİHÇESİ

Çanakkale bölgesindeki araştırmaların ilki sayılabilecek olan en eski belge; 17.yy ikinci yarısında Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinin 8. cildindeki yazıdır.

"Çarşısında sekizyüz adet dükkanları vardır. Herçeşit sanatkâr mevcut olup, süslü pazar ve sultani çarşıdır ki, çoğu Fatih'in eseridir"(19)

Sözü geçen bu sanatkârların başında Seramik ustalarının da bulunduğu kesindir. Çünkü bölgeyi 17. yy sonlarında ziyaret ettiği anlaşılan yabancı seyyahların yazıları da kurşun sırlı çömlekçiliğin 17. yy. da yapıldığını kanıtlamaktadır.

Çanakkale seramiklerinden ilk olarak 1699 da Çanakkale'yi ziyaret etmiş olan EDMUND CHISHUL'in Seyahatnamesinde, Sonra 1740'lı yıllarda yöreyi görmüş olan RICHARD PACOCKE'nin yazılarında bahsedilmektedir⁽²⁰⁾. PACOCKE bu devirde şehrin oldukça mamur olduğunu 1.200 kadar nüfusa sahip bulunduğunu şehir halkının ipek yelken bezi ve çanak çömlek ticareti ile geçindiğini belirtir⁽²¹⁾.

Çanakkale'yi gezmiş olan diğer araştırmacılarında çömlekçileri gezdiği, gözlemler yaptığı anlaşılmaktadır.

(19) E. ÇELEBİ, Seyahatname, Cilt 8, sayfa 212-213- 1980

(21) R. PACOCKE ., Description of the East and Some Other Countries London.

(20) A. AKARCA "GEMİ TASVİRLİ BİR ÇANAKKALE TABAĞI ve RESSANI" makalesi Sanat Tarihi Yıllığı 7. 1976-1977 E.F. Mart 1977 Ist. sayfa 18

ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Çanakkale Seramikleri kompozisyon, biçim, renk uyumu ve süsleme yönünden İznik-Kütahya ve Milet işi keramiklerden farklılık gösteren, çoğunluk kendine özgü bir sanat olarak gelişmiştir. Şeffaf sır ile kaplanan ürünlerin içinde sırlanmadan toprak boylarla süslenen örneklerde çoktur. Özellikle kırmızı kil hamur, beyaz yada krem astarlı ve sıraltı boylarla süslenmiş örnekler en erken ürünlerdir diye kabul edilebilir. Zaman içinde değişik testi ve sürahi modelleri üreten bu sanatçıların az sayıda da olsa hayvan hatta insan formlarında kullandığı anlaşılır. Bölgenin iyi kalite kil yataklarına sahip olması tüm kullanım eşyalarının ve dekor olacak ev eşyalarının seramikten üretilmesini sağlamıştır. Hemen tüm örneklerde ise üstün bir yaratıcılık görmek mümkündür.

Bazı örneklerde sır üstü boyanında uygulandığı hatta yüzyılın başında desenlerin serbest fırça yada elle atılmış boylarla yapıldığıda görülmektedir. Özenle çalışılmış, değişik biçim ve süslemelerin renkli sırla kaplandıktan sonra yıldızlarla sır üstü tekniğiyle zenginleştirildiğide rastlanan örneklerdir.

Araştırmamda topladığım Çanakkale Seramiklerini; belli başlı örnekler teşkil etmektedir. Bunlardan günümüze en çok ulaşanlar tabak, testiler, sürahiler, kulpsuz veya çift kulplu küpler, kaseler, şekerlikler, vazolar, fincanlar, mataralar, şamdanlar, gemi biçimli lambalar, çanaklar,

meyvelikler gibi ürünlerdir.

Günümüz teknolojisinin ve modern zevklerin ürünü olan son örnekler ise teknik, süsleme ve biçim yönünden geleneksel özelliklerden çok uzaktır. Şehir atölyelerinde ancak siparişe yaptırılan eski örneklerin, benzerlerini piyasada bulmak zordur. Sadece ilkel tekniği ile civarda bulunan Akköy gibi yerleşimlerde sınırsız çanak çömlek üretilmektedir. Hepsinin ayrı ayrı incelenmesi gerekir.

TEKNİK ÖZELLİKLER

Kullanılan Teknikler: Genellikle döner çark tekniği ile üretilen çanak çömlek ve testiler çoğunluktadır. Birde son dönemlerden olduğu tahmin edilen meyvelikler (Resim 3) vardır. Bunlar sucuk tekniği denilen biçimlendirmeye şekillendirilmişlerdir. Bu tekniklere bu gün kalıp tekniğide katılmıştır. Seri üretim için verimli olan bu tekniğin en erken örnekleri içinde sayılacak özel ürünlerde vardır. Gaz lambası olarak kullanılan seramik buna güzel bir örnektir (Resim 4).

Döner Çark Tekniği: Ayakla döndürülen uzun milli yataklı bir çark üzerinde merkezkaç kuvveti yardımıyla elle çekilerek biçimlendirilir (Resim 5) (Şekil 1).

Sucuk Tekniği: Elde plastik kil hamurun çubuklar yada şeritler halinde, bir kalıp üzerine üst üste (sepet örgüsü) gelecek biçimde tutturulmasıyla biçimlendirilir (Resim 6).

Kalıp Tekniği: Alçıdan modeli alınacak malzeme üzerinden ilk biçimin alınması için teksir kalıbının çıkarılması, daha sonra döküm kalıplarının hazırlanmasıyla meydana gelen tekniktir. Bu kalıplar içine iyice sıvılaştırılmış, akışkan kıvamdaki kil yada diğer seramik toprağının akıtılması belli bir süre ve kalınlık aldıktan sonra, kalıbın açılmasıyla biçimlendirme tekniğidir (Resim 7).

Tüm bu teknikler; seramik üretiminin, gelişmiş yöntemleri olarak günümüzde de sürdürölmektedir. Özellikle modern teknolojinin katkıları ile son dönemlerde kalıp tekniği'nin geliştiğini görmekteyiz (Resim 8). Yalnız geleneksel sanatları biçiminde, seramik üretiminde ilk iki yöntem en yaygın biçimiyle kullanılmaktadır.

Çanakkale bölgesinde seramik hammaddesi olarak kaliteli kil asırlardır kullanılmaktadır. Bu killerin bölge topraklarında birkaç çeşidi bulunmaktadır. Özellikle içinde demir oranı yüksek olan killer, daha koyu kırmızı renklerinden anlaşılmaktadır. Bölgede yüzyıllardır süregelen erozyon, su baskınları ve nehir yataklarındaki alüvyonlu toprak yığılmaları, seramik için ilk hammaddenin rahatlıkla birikmesini sağlamıştır.

Eski seramik ustalarından öğrendiğimize göre bölgede iki tür kil yaygın olarak bulunmaktadır. Daha kaliteli ve ürünlerinin güzelleşmesini sağlayan kil yataklarının, demir oranı yüksek olan kil olduğunu belirtmişlerdir (Resim 9).

Yalnız bu yatakların bugün bölgedeki bazı kamu kuruluşlarının içinde kaldığı için kullanılmadığını söylemeleri düşündürücüdür. Oysa daha açık renkte olan kil yataklarından elde edilen ürünlerin dayanıklılık ve diğer özellikler açısından yetersiz kalması, istenen sonuçların alınmasını engellemektedir diyebiliriz (Resim 10).

İlk dönem Çanakkale keramiklerinin birçoğunun kaliteli kilden üretildiğini söyleyebiliriz. Yapılan tüm ürünler içinde bu dönemde küçük boyutlu olanlar önemli yer almaktadır (Resim 11). Bu ürünlerin çoğunun beyaz yada krem astarla kaplanması ve sıraltı süslemeyle dekorlanması şeffaf sirla kaplanmış olması da genel bir özelliktir (Resim 12).

Bu astarla kaplama işlemi günümüzde sürdürülmektedir (Resim 13). Yalnız ilk pişirmeden sonra, sırlanan ve ikinci kez pişirilen (Resim 14) sırlı işler çoğunluktadır. Birde 18. yy seramiklerinde yaygın olarak görülen astarlandıktan sonra ilk pişirimi yapılan, daha sonrada sırlandıktan sonra ikinci pişirimi yapılan dekorlu seramik ürünler bölgede uzun zaman üretilmiştir (Resim 15). Bugün ise heriki teknikte daha ticari ve hediyelik seramiklerde sıkça kullanılmaktadır (Resim 16). Sırsız ve tek pişirim ürünlerde bulunmaktadır.

PIŞİRİM TEKNİKLERİ

1) Çanakkale bölgesinde iki tür pişirim tekniği kullanılmaktadır. Geleneksel atölyelerde odunlu fırın diye tanımlayacağımız fırınlar kullanılmaktadır. Bunlar döner çarkta üretilen ürünlerin önce açık havada, güneş altında kurutulmasından sonra yakılmaktadır. Bu tür pişirimde, yine topraktan hazırlanmış üstü açık ya da bacalı alttan ateşlenen bir fırın küçük veya büyük ölçülerdedir. Seramik ürünler genellikle üst üste yığma olarak yerleştirilir. ve fırın çoğu zaman gün boyu yakılır. Özellikle insan boyu fırınların yirmidört saat yakıldığı eski ustalarca belirtilmiştir (Şekil 2). Fırınlar yavaş yavaş ısıtılıp, mamulün pişme derecesine ulaştıktan sonra bir süre sabit tutulan sıcaklık daha sonra fırının altından ateşlerin azar azar alınmasıyla, derece derece soğutulmalıdır. Yoksa mamullerde bozulma olmaktadır. Ürünlerin sağlam çıkması için ateşin süresi önemlidir.

2) Modern atölyelerde ve seri üretim yapan kuruluşlarda ise küçük, büyüklü elektrikli fırınlar kullanılmaktadır. Bunlarda çoğunluk sanayi elektriği yakılmaktadır. Bunun için gelişmiş bir elektrik sistemi gerektirmektedir. Seramiğin türü sının çeşidine göre değişik ısılara göre otomatik olarak hazırlanan fırınlara ürünler soğukken yerleştirilmektedir. Ateş tuğlası ve izolasyon teknikleri ile donatılmış bu fırınlardan, teknik aksaklıklar olmadığı

sürede bol ürün almak mümkündür (Resim 17). Bu fırınlarda ısıtılma başladıktan sonra kapaklar açılmaz ve pişen mamülü almak için fırının tamamen ve kendiliğinden soğuması beklenir.

Çanakkale Seramiklerinin Hamur ve Sır Özellikleri:

En erken devirli Çanakkale seramikleri bugün 18.yy'dan kaldığı tesbit edilmiş eserlerle tanımlanabilmektedir. Oysa yörenin çok eskilere dayanan zengin bir kültürü vardır. Bu kültürlerin içinde M.Ö. 3000 yıllarında kullanıldığı tesbit edilmiş çarklı çömlekçilik eserleri bol biçimde ortaya çıkmış ve çıkmaktadır (Resim 1 ve 2)

"Kaba kırmızı, ender olarak bej hamurlu ve sıraltına tekniği ile işlenen Çanakkale seramikleri özellikle ilginç desenleri ile dikkatimizi çekerler. 19. yy ikinci yarısından ve 20. yy'dan örneklerde çoğunlukla sırüstü boyaması kullanılmıştır" (22).

Çanakkale seramiğinin ilk ciddi incelemesini yapmış olan bu konuda birçok yayın veren Prof. Dr. Gönül Öney'in kısaca tanımladığı biçimiyle Çanakkale seramiğinde hamur hep kildir. Bugünde aynı hamur ve yapım tekniklerinin yer yer sürdürüldüğünü görmekteyiz. Yalnız son dönem eserleri üzerinde zengin bir biçim çeşitliliği bulmak mümkündür. Özellikle kalitenin, süslemenin bozulmuş olmasına rağmen

(22) G. Öney, Türk Çini Sanatı, Binbiröğretken mat.b.129 İstanbul 1976

özelliklerini korumaktadır.

Bunların en bol rastlanan örnekleri 19. yy sonu ile 20. yy başındadır. Özellikle yeşil, koyu kahverengi sırlı yada şeffaf sır altına boya bezemeli eserlere sık rastlanır. Bunların genel özellikleri hamurun kil olmasıdır. En çok kullanılan şekillendirme tekniği çömlekçi çarkıdır. En zor biçim gövdenin şişkin, ağzın dar olarak yapılmasıdır. Bunlar kısım kısım yapılmaktadır. Bu tiplere eski örnekler içinde sıkça rastlanmaktadır. Özellikle Çanakkale seramiğinin 19. yy ürünleri içinde emzikli testiler, atlı testiler gaga ağızlı testiler bol bir biçimde görülmektedir. Ayrıca Emzikli testi ismini verdiğimiz testilerin tek renk sırla sirlanıp, üzerine kabartma çiçek ve rozet hatta çeşitli şekillerin yapıştırılmış olması da değişik bir zevki bize göstermektedir. Hatta birkaç örnekte sır üstüne yıldızla süsleme yapılmıştır. (Resim 18)

Sırlama en basit tanımı ile seramik eşyanın camsı bir tabaka ile kaplanmasıdır. Sırsız keramikler sıvıları sızdırdıklarından, tarih boyunca sırlama teknikleri çok fazla değişmeden günümüze kadar ulaşmıştır. Sırın esas maddesi kumdur. Daha iyi erimesi için kurşun ve çinko katılır. Yalnız bunların oranları sırın rengi ve kalitesi açısından büyük önem taşımaktadır. Renkli sır elde etmek için, maden oksitlerinde katıldığı sır içine katılan su ile akışkanlık kazanır. Bu sıvının elde edilmesi geçmiş yıllarda bu konuda ustalaşmış kişilerce, kelimenin tam anlamıyla bir sır olarak korunduğu için; bugün bile güzelliğinden kaybet-

meyen sırlı seramik yada duvar çinileri araştırma konusu olmaktadır.

Çanakkale seramiklerinde ise genellikle kurşun sırlı ürünler çoğunluktadır. Şeffaf sır, mat renkli sırlar bol biçimde kullanılmıştır (Resim 19).

Çanakkale seramiklerinin son dönemlerinde yaygın olarak kullanılan biçimlerde vardır. Atlı testiler ismiyle tanımlanan, şişkin gövdeli ince boyunlu, dik kulplu ağızda stilize at başı hatta gövdesi olan formlardır. Bu testilerinde hamuru kildir, sırları ise çoğunluk şeffaf sırdır. Birkaç tanede; renkli sırla kaplanmış örnek vardır. Ayrıca bu testilerin ön yüzleri ve boyun kısımlarında, kabartma olarak hazırlanmış, sonradan eklenmiş süsler bulunmaktadır. Ağızda mitolojik kaynaklı olduğu sanılan kanatlı at biçimi ile dekoratif amaçlı seramiklerdendir (Resim 20).

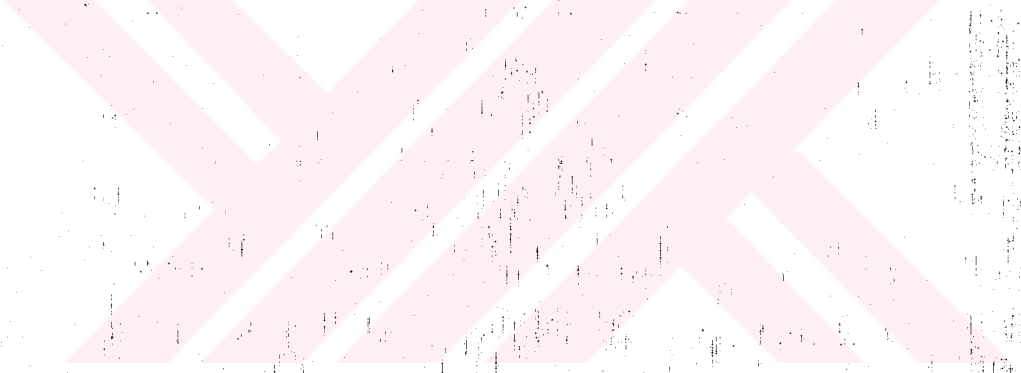
20. yy başından kalan örneklerin büyük kısmını ise hayvan ve insan biçimlerinin kullanıldığı eserler meydana getirmektedir. Bu hayvan formunu stilize edilmiş ağızları ile gaga ağızlı testilerde görmek mümkündür. Yaygın olarak yapıldığı anlaşılan bu biçimdeki testilerin gövdeleri şişkin, boyunları ince ağızda ise küçük yada büyük gaga formu çok görülmektedir. Erken tarihli ve kaliteli örnekleri içinde gaga biçimli ağız kenarlarında kabartma rozetler göz fikrini verecek biçimde yerleştirilmiştir. Bazı örneklerin

ağzında sabit kapaklarda bulunmaktadır. Saplar ise genellikle burma kalın saplardır. Hamur yine kaliteli kildir. Sır ise şeffaf ve renklidir. Özellikle son dönemden kalan parçalarda sır üstüne, süsleme yaygındır. Böyle örneklerde sır tek renktir, genellikle koyu kahverengi yada yeşil sır üzerine toprak boya ile barok karakterli bitki biçimleri işlenmiştir. Çoğunlukla kabartma çiçek ve yazılarda bolca görülmektedir.

Bu gaga ağızlı testilerin sır üstüne yapılan boya ile süslemelerin geç dönemde yıldız boya ile (altın, yada gümüş) renklendirildiği de görülmektedir. Ayrıca yine geç dönemden kalan biçimlerin içinde yer alan hayvan biçimli kaplarda sıkça rastlanan örneklerdir. Yalnız bunlar çok basit yalın hatlarla yapılmış küçük boyutlu ürünlerdir. Canlandırılan biçimler genellikle aslan, at ve kümes hayvanlarıdır. Yine şeffaf sır yada renkli sirla sırlanmış olan ve hamuru kil olan bu ürünlerin çoğunluğu kabartma şekiller ve süs rozetleriyle dekorlanmıştır. Böyle bir örnek, üzerinde çoğu zaman stilize edilmiş vücut öğeleri bile süs motifi haline gelmiştir. Bu ürünler genellikle testi olarak kullanılabilen ama çoğunlukla dekoratif amaçla yapılmış eserlerdir.

Böyle bir kap olan ve son dönem ürünü olan kedi yada aslan biçimli örnek ile yine bu dönemin ürünü olan vazo, daha geç dönemin gaga ağızlı testisi ile birlikte değerlendirildiğinde (Resim 21) Çanakkale seramiğinin biçim zenginliğinin küçük bir kanıtı olabilmektedir. Özellikle bu üç tipinde hammaddesi

yerli kil, şırlama yöntemi aynıdır. Yalnızca hayvan biçimli kap şeffaf sır altına üç renk (beyaz, yeşil, kahverengi) serpme boyama ile dekorlanmıştır. Yüksek vazo ise beyaz astarla kaplanmıştır. Yanlara kulp görevi görecekt kadın başı ve gövdesi kabartma olarak işlenmiştir. Ön yüzde ise modern ve usta bir teknikle alçak kabartma olarak işlenmiş çift hörgüçlü deve ve sürücüsü, oranları ve renkleri doğru olacak biçimde işlenmiştir. Zemin bile renklerle belirlenmiş ve şeffaf sirla kaplanmış, Batı etkisinin açıkça görüldüğü bir örnektir.

ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN BİÇİM ÖZELLİKLERİ

Çanakkale seramiklerinde biçim özellikleri çok çeşitlidir. Gruplar olarak ele alındığında Tabaklar en erken örneklerdir ve ilk kalabalık grubu teşkil ederler.

TABAKLAR: Biçim olarak çorba tabağı formundadır ve ölçüleri 22-23 cm. çapındadır. Geniş bir kenara sahip olan bu tabaklarda, yuvarlak biçim tercih edilmiştir. Geç dönemlerde görülen örneklerde dalgalı kenar biçimi kullanılmıştır. Erken örneklerde kenarlarında düz biçim tekrarlanmıştır. Tek bir örnekte (Resim 101) tabağın kenarlı kısmında parmakla kazandırılmış dalgaya sahiptir. Geç dönemde bu tip kenar biçimi daha çok vazolarda görülmektedir (Resim

TESTİLER: Biçim olarak çeşitlilik, ağız ve sap biçimlerinde. Gövde biçimi, ise çoğunluk testinin çeşidine göre küçük farklar göstermektedir. Bunların yükseklikleri 15 ile 50 cm. arasındadır. Kaide çapları ise 7 ile 18 cm. arasındadır. Gövde biçimlerine göre beş gruba ayırmak mümkündür.

1. Gaga ağızlı, geniş karınlı testiler (Resim 109)

Bu grupta şişman gövde, uzun boyun ve gaga biçimli, ayrıca kuş başlı testiler bulunur. Kulplar düz, çoğunlukta burmalıdır.

2. At Başlı (Aynalı) Testiler (Resim 126-127)

Bu grupta ise gövde genişliği fazla değildir. En belirgin özellikse ağız kısmının kanatlı at biçiminde olmasıdır.

Bu biçim testinin yüksekliğini artıran ince bir boyun üzerinde yer alır. Ama çoğunluk bu ince boyun kulp benzeri, kalıp süslerle takviye edilmiştir.

3. Emzikli Testiler (Resim 122)

Bu grupta ise gövde genişliği 25-35 cm. arasındadır. Yükseklik 35 - 50 cm. arasındadır. Ağızda boşaltma deliği eklenmiştir. Geniş karınlı örnekler içinde geç dönemden sıkça rastlanan seramiklerdendir.

4. Kabara Rozetli Testiler (Resim 110-111-112)

Bu grupta ise gövde genişliği 15-25 cm. çapındadır. Yükseklik 20-35 cm. arasındadır. Geç dönemden oldukça iri ve barok benzeri süslerle kaplanmış seramiklerdir.

5. Halka Gövde ve Hayvan Biçimli Testiler (Resim 113-114)

Bu gruptaki örnekler içinde gövde biçimleri stilize edilmiş ve çoğunluk değişen oranlardadır. Ağızlar ve kulplar eklenmiştir. Kısa boyun, ince ağız, ayaklı (kaideli) biçimler görülmektedir.

Diğer gruplar ise vazolar, saksılar, fincan, küllük, şamdan, sūrahi gibi az rastlanan örneklerdir. Biçimleri ise büyük çeşitlilik gösteren örneklerdir. Kullanım fonksiyonuna göre değişen biçimlerde ortak olan nokta oranlardaki uyumun başarısıdır. Bunlardan günümüze az örnek gelmiştir.

DEVİRLERE GÖRE ÇANAKKALE SERAMİKLERİNDE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ

Çanakkale Seramikleri konusunda ilk araştırmayı yapan; Prof. Dr. Gönül Öney'in araştırmalarını topladığı kitaplarında, yok olma noktasına gelmiş olan geleneksel halk sanatının, titiz ve geniş kapsamlı tanıtımı yapılmıştır. Ayrıca Türk Seramik Sanatı içindeki yeride vurgulanmıştır. Zengin biçimli seramiklerin, süslemesi de kendine özgü olmuştur.

Özellikle en erken devirli eserlerin başında gelen tabaklar, kullanım amaçlarının yanında bol çeşitli süslemeleri, kaliteli işçilikleriyle dikkat çekerler. Bu tabakların büyük kısmı naturalist kökenli ama stilize çizgiler taşıyan bir üslup taşımaktadır. Bitki ve çiçekler, rozetler biçimindeki süslemelere dönüşmüştür. Meyvaların, vazo içindeki çiçeklerin sıraltına, serbest fırça darbeleriyle, ustalıklı çizgilerle işlenmesi tekniğin kuvvetli olduğunu belirtir. Bölgenin özelliğini yansıtan ve sağlam gözlemlerin belgeleri olan gemili tabaklar, başlı başına bir inceleme konusu olabilecek ölçüdeki eserlerdir. Birde camili, köşklü tabaklar sembolleştirme ustalığını yansıtan en iyi örneklerdir. Diğer örneklerin dışında stilize kuşlar ve balıkların işlendiği tabaklarda bulunmaktadır. Hepsinden farklı olanlar ise Zürafa motifi taşıyan iki tabaktır. Motif olarak başarılı olan bu süslemenin, kaynağı düşündürüçüdür.

Çünkü bölgede yaşamayan bir canlının bu derece başarılı gözlemlerini yapmak için uzun süre incelemek gereklidir, diye düşünülebilir.

Bu zürafa motifinde oranlarda güzel bir yöntemle başarılı biçimde verilebilmiştir. Buda halk sanatı da olsa, ustalık ve sanat zevki açısından bu eserlerin önemli olduğunu göstermektedir. Zürafayı ya gerçek vatanında görmüş yada tesadüfen bölgeye gelmiş sirk benzeri, gösteri merkezlerinde tanımış olan Sanatçı bundan etkilenmiştir diye tahminler yapılabilir. Tahminlerin ötesindeki gerçek ise bu sanatçıların, kuvvetli bir gözlem yeteneği olduğudur. Ayrıca Türk Sanatçısının asırlardır kanıtladığı ince zevki, teknik üstünlüğü renkleri seçmesinde yalın çizgilerindeki usluplaştırmasında ve stilizasyondaki başarısında görmek mümkündür.

Yakın dönemlere ait olan 18.yy sonu 19.yy başı eserleri olarak, İstanbul Arkeoloji Müzesindeki Çinili Köşk'te sergilenen, bu tabakların benzerlerine diğer müzelerde rastlamak zordur (Resim 22). Dünya Müzelerinde sergilenen birkaç örnek dışında, günümüze ulaşan başkaca zengin tabak koleksiyonu yoktur denebilir. Bunların ortak özellikleri de, kısaca şöyle tanımlanabilir:

Tabakların; Çoğunluğu, kırmızı topraktan tornada çekilmiştir. Üzerlerinde beyaz yada krem rengi astarla kaplanmıştır. Astar üzerine lacivert-mavi, koyu kahverengi,

kirli sarı ve turuncu-kırmızı ile işlenen desenleriyle bir bütünlük meydana getirmişlerdir. Serbest fırça ve stilize, yalın çalışmaların tümü şeffaf sırla yağlı kurşunlu sırla kaplanmıştır. İşçilikte ve kullanılan malzemede kalite bugün bile izlenebilmektedir. Çünkü boya akması yada sır çatlaması ender görülmektedir. Sıraltına tekniğinde, Selçuklu seramikleri ve hatta İznik Seramikleriyle aynı özellikleri taşımaktadırlar.

Çoğunluğu çorba tabağı oranlarındaki bu tabakların, geç dönemlerde tek renk sırla kaplanmış süslemesi olmayan biçimlere dönüştüğü anlaşılmaktadır. Teknik açıdan bozulmalarda görülmektedir.

Bu tabakların en iyi örnekleri bugün Çanakkale Arkeoloji Müzesinde görülmektedir. Bunlar slip tekniğinde süslemelere sahip olan, renkli sırla sırlanmış örneklerdir (Resim 23). Bu teknikteki süslemelere Türk Keramik Sanatında az rastlanmaktadır. Çanakkaledeki örneklerin özellikleri şöyledir. Kırmızı topraktan tornada çekilmiş olan tabağın ilk pişirime girmeden önce yüzeyi beyaz astarla serbest biçimde dekorlanmıştır. Toprak boyalardan renkler katılmış örnekler de vardır. Dış kısmı ise tamamen astarlanmıştır. Pişirimden sonra şeffaf sır yada renkli sırla sırlanmıştır. Bu tip süslemede astarlanan bölümler hafifçe kabarık kalmaktadır. Ayrıca renklerin korudukları içinde, sıranın rengi ne olursa olsun, farklı bir süsleme özelliği göstermektedirler.

Bu teknikte süsleme, son dönem Çanakkale Seramiklerinin çoğunda görülmektedir. Astarla kaplamak, bunun üzerine toprak boyları serpmeye, akıtma teknikleriyle işlemek ve şeffaf sırla sırlama belirgin bir süsleme özelliğidir denebilir.

20.yy başından kalan örneklerde ise süslemenin değiştiği görülmektedir. Tek renk sırla kaplanmış seramiklerin, süslemeleri kabartma motiflerle işlenip, çoğu zamanda sır üstü boylarla renklendirilmiştir.

Bu türdeki süslemenin özelliklerini iki örnekle belirlemek mümkündür: Gaga ağızlı testi olarak tanınan iki örnekte tek renk sırla kaplanmıştır. Sırlama işleminden önce, kalıplarda ayrıca hazırlanmış olan çiçek, rozet, yaprak ve kuş motifleri testi üzerine yapıştırılmıştır. Yeşil, koyu kahverengi, sarı gibi renklerle sırlanmış olan bu tür testilerin birçoğu sırüstü boylarla da boyanmıştır (Resim 24,25).

Günümüze en yakın örneklerden olan seramikler içinde farklı biçimler görülmektedir. Buna rağmen süslemede yaygın biçimde kullanılan kabartma süs motifleri devam etmektedir. Ayrıca altın yada gümüş yıldız boylarla sır üstüne çalışmada sık görülmektedir.

Bu tür bir Vazo, son dönem süslemesini açıklamak için iyi bir örnektir (Resim 26). Bu vazoda kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Ağız kısmı geniş ve kıvrımlarla hareketlendirilmiştir. Ağız bölümüne yakın ön bölümde

doldurma ve boşaltma deliği tekdir. Halka gövdeli ile matara tipi testiler ise az rastlanan ve kullanım amacından çok dekoratif özellikler taşıyan ürünlerdir. Özellikle halka gövdeli testiler sucuk tekniğinin ağır bastığı örneklerdir. Günümüzde çok az üretilen bu tiplerin çoğu kalıplardan elde edilmektedir. Küçük boyutlu hediyelikler olarak satışa sunulmaktadır. 20.yy eserlerindedir.

Ankara Müzesinde birçok testi bulunmaktadır. Bunların büyük kısmı Atlı Testi ismiyle anılan tiptedir. Bunlarda turnette hazırlanan biçimler üzerine elle hazırlanmış at figürü yer almaktadır. Süslemede ise kalıplardan elde edilen kabartmalar görülmektedir. Gaga ağızlı testi tipleri de turnette hazırlanan kulp, ağız ve başlık gibi eklemeleri olan kabartma süslerle dekorlanmış seramiklerdir.

Çanakkale ve Edirne Müzelerinde de geleneksel tipte Atlı Testiler bulunmaktadır. Ayrıca sürahi tipi küçük oranlı testilerde görülmektedir.

Bursa Müzesinde testi tipi seramik boldur. Bir kısmı gaga ağızlı ve atlı testi tipindedir. Bunların yanında 20.yy'a tarihlendirilmiş olan testiler gerek biçim gerekse teknik açıdan farklılık gösteren seramiklerdir (Resim 136-137-144-145). Bunlarda turnette çekilmiş ama kazıma, boşaltma yöntemleri ile dekorlanmıştır. Ayrıca Termos olarak kullanıldıkları tahmin edilen iki örnek vardır (Resim 139-141). Bunlar çift gövdeye sahiptir. İç gövde turnette çekilmiş, dış gövde ise daha sonra ilave

edilmiştir. Her ikisinde de içine konan sıvının soğukluğunu veya sıcaklığını koruma ön planda tutulmuştur. Bunlardan koyu yeşil sırlı olan seramikte (Resim 141) ağızda delikler, gövdede delikler ve kafes benzeri üst gövde bulunmaktadır. Aynı tip içine girebilecek olan yeşil sırlı seramikte ise (Resim 146) boyunla gövde arasında eklenen sap benzeri parçalar üzerinde ve testinin üzerinde yer yer açılmış delikler görülmektedir. Bunların ısı yalıtımında ne tür bir görevi olduğu anlaşılamamıştır.

Tüm bu örneklerin dışında hayvan biçimli testilerde bulunmaktadır. Bunların kalıp tekniği ile döküm seramik olarak üretildiği anlaşılmaktadır. Alçıdan yada tahtadan hazırlanan teksir kalıp içine akışkan durumdaki kilin akıtılmasıyla yapılmışlardır. Daha sonra üzerlerine göz, ağız, kulak ve kuyruk gibi öğeler eklenmiştir.

Sır maddesi olarak çoğunluk şeffaf sır diye bilinen kurşunlu sirlar kullanılmıştır. Ayrıca renkli ve mat sirlarda son dönemde çok kullanılmıştır. sıraltına tekniği ile süslemeler geç dönemlerde sır üstü boyama, yaldızlı tekniklerine dönüşmüştür.

ÇANAKKALE ARKEOLOJİ MÜZESİNDEKİ SERAMİK SÜS KALIPLARI VE ÖZELLİKLERİ

Bu kalıplar, 19.yy'dan 20.yy başına kadar bir halk sanatı olarak varlık gösteren, seramik ustalarının ürünlerinin süslenmesi amacıyla kullandıkları araçlardır.

Genel olarak kil hamurunun, negatif olacak biçimde derin oyulmasıyla elde edilmişlerdir. Pişirilerek kullanıma hazır hale getirilen bu kalıpların, yine kil hamuruna bastırılmak yoluyla pozitif örnekler alınması mümkün olmuştur. Seramik ürün üzerine yapıştırılan bu süsler ilk pişirimden, ürün üzerinde sabitleşmektedir. Böylece üstünde kabartma çiçek, yaprak, hatta kuş figürleri olan seramiklerin renklendirilmesi ve sırlanması işlemlerine geçilmektedir. Sonuçta ortaya geleneksel biçimleri ve süslemeleriyle, olgun sanat anlayışıyla Çanakkale Seramikleri çıkmaktadır.

Bugün bu tür çalışmalar yapılmadığı gibi kalıplı süslemeye sahip seramiklerde üretilmemektedir. Müzede 19.yy'a ait olduğu tesbit edilmiş 7 kalıp korunmaktadır. Bunların 4 tanesi küçüklü büyüklü çiçeklerdir. Bir tanesi negatif çınar yada bağ yaprağıdır. Bir tanesi ise pozitif bir örnek olan gül yaprağıdır. Profilden gösterilmiş negatif kuş kalıbı ise tektir. Bunlarda ince işçilik ve naturalist bir üslup görmek mümkündür. Özellikle 2404 sayılı kalıbın arka yüzünde arap harfleri ile Ali imzası bulunması, bu kalıplarında ayrı bir usta tarafından yapıldığını düşündürmektedir. Diğer kalıplarda ise yazı yada imza yerine geçecek

bir işaret yoktur. Bunların beş tanesi aynı yer ve kişiden alınmıştır. Yazısı olan ve çınar yaprağı kalıplar ise Karan Ören köyündendir. Diğerlerinden daha usta tekniktir.

KALIPLARIN TANIMLARI

2404 En.No. 2.1.1969 Süs Kalıbı Depo 2 (R.30)

Yükseklik : 2 cm. Çapı : 6,5 cm.

Geliş Tarihi: 4.3.1969

TANIMI: Pişmiş topraktan süs kalıbıdır. 10 taç yaprağı olan çiçek motifinin negatif biçimidir. Kara Ören Köyünden Kemal Yaykım'dan satın alınmıştır. Kalıbın arka yüzünde Arapça Ali imzası okunmuştur.

2918 En.No. 5.3.1972 Süs Kalıbı Depo 2 (R.31)

Yükseklik : 4,5 cm. Kalınlık :1,3 U

Geliş Tarihi : 24.2.1972

TANIMI: Açık kırmızı kildendir. Üzerinde detaylı işlenmiş çınar yada asma yaprağı motifi olan yuvarlak bir kalıptır. Sağlamdır, diğer kalıplardan küçüktür. Kara Ören Köyünden satın alınmıştır.

6.2.67 Seramik Çiçek Kalıbı (R.29)

Yükseklik : 10 Çapı 6 cm. (iki adettir)

Geliş Tarihi: 12.5.1967

TANIMI: Yapraklı çiçek motifinin negatifidir.

(Abydos) Kara Viran Köyünden Sütçü Kemal'den satın alınmıştır.

6.3.67 Seramik Çiçek Kalıbı (R.23)

Yükseklik : 7,5 cm. Çapı : 7,5

Geliş Tarihi: 12.5.1967

TANIMI: 6 yaprak yada yıldız biçimlidir. Kara Viran Köyünden Sütçü Kemal'den alınmıştır.

6.4.67 Seramik Çiçek Kalıbı (R.29)

Yükseklik : 4,5 Çapı : 4,5 cm.

Geliş Tarihi : 12.5.1967

TANIMI: 12 yapraklı çiçek biçimlidir. Aynı köy ve kişiden alınmıştır.

6.6.67 Seramik Kuş Kalıbı (R.32)

Boy : 11 cm. Eni : 3,5 cm.

Geliş Tarihi : 12.5.1967

TANIMI: Profilden kuş figürünün negatifi işlenmiştir. Sadeleştirilmiş ve basit çizgilerle yapılmıştır. Aynı köyden ve kişiden alınmıştır.

6.11.67 Seramik Yaprak Kalıbı (Pozitif) (R.31)

Boy : 8 cm. Eni : 4,5 cm.

Geliş Tarihi : 12.5.1967

TANIMI: Kalıptan çıkarılan pozitif süs kalıbıdır. Aynı köyden ve kişiden alınmıştır.

TÜRK SERAMİK SANATININ TARİHÇESİ

Türk seramik sanatının bilinen örnekleri Büyük Selçuklu keramiği ile tanındığı için, bu dönemden önceki, tarihçe araştırılmakta ve tanıtılmaktadır.

"TÜRK ÇİNİ SANATINDAN ÖRNEKLER" başlığı altında 7 araştırmacının imzasıyla, Ak Yayın'larından 1986 da yayınlanan kitapta, Türk çini ve seramik sanatının tarih boyunca getirdiği çeşitli gelişmeler açıklanmıştır.

Bu kitapta "Asya'dan Anadolu'ya Türk Çini ve Seramik Sanatı" başlığını taşıyan bölümde ise "Türk sanatının kaynak yeri olan Orta Asya'da, İslamiyetten önceki devirlerde, ya da Selçuklular ve Osmanlı devri sanatının gelişme yeri olan Orta Doğu ve Anadolu'da karşımıza çıkan seramik ve duvar çiniçiliği, sadece merkezi bir sisteme bağlı büyük sentezlemelerin ortaya koyduğu biçimlendirme ile desen kompozisyonlarının esaslarına göre yapılmamaktadır. Bu sanat dalının ilk örnekleri, Türk toplumunda, herhangi bir dogma ya da dogmalanmış bir düşüncenin eserleri olarak karşımıza çıkmamaktadır. Ancak halkın maddi veya manevi karşılık beklemeden uyguladığı ve bu oluşuma dayanarak Halk sanatı dediğimiz bir anlatım içinde ele alınmaktadır. Bu yönden Türk kap-kacak sanatı ayrıca etnik malzeme olarak değerlendirilmelidir. Halkın devam eden Halk Sanatları dallarının büyük imalat merkezlerine

teknik biçim ve desen bakımından etkileri izlenmeli, çağ-
lar içindeki gelişimi tesbit edilmelidir⁽²³⁾.

Birçok Orta Asya ile ilgili araştırmadan Türkistan ve Horasan bölgelerinde, Türklerin yoğun biçimde yaşadığı anlaşılmaktadır. Özellikle Türkistan çevresindeki buluntular Türklerin düzenli bir yerleşime Göktürkler zamanında geçmiş olduğunu göstermektedir. Bu yörede bulunan sırsız keramiklerde; hayvan, bitki, geometrik desenler ve Göktürk yazı frizlerinin süslemede kullanıldığı görülmektedir.

Ayrıca Orta Asya kültürlerini araştıranlar, özellikle Kafkasya ile Hazar Denizinin doğusuna rastlayan bölgelerde M.Ö. 3000 yıllarında başlayan göçebe yaşantıya ait el sanatlarından meydana gelen zengin belgeler ortaya çıkmıştır. M.Ö. 3000 ve daha sonraları Hazar Denizinin doğu kıyılarında yaşayan göçebe toplumlardan, günümüze kadar keramik kap-kacak İran-Mezopotamya ve Anadolu'daki o çağın merkezlerindeki buluntularla benzerlik gösterir.

"Büyük Hunlara ait en önemli mezar kalıntıları Baykal Gölü yakınında, Selenga Nehri üzerinde NOİN ULA'da bulunmuştur. Bu mezarda birçok kıymetli esya arasında kapkacaklar da önemli bir yer tutmaktadır....."⁽²⁴⁾

(23) G. Kerametli, "Türk Çini Sanatından Örnekler" sayfa 22'den 31. makale, Ak Yayınları, 1986 (Türk Süsleme Sanatları Serisi 11)

(24) Aynı kitaptan, sayfa 23.

Türklerin Orta Asya'daki tarihlerini araştıran diğer araştırmacıların eserlerinde de el sanatlarında üstün örnekler vurgulanmaktadır. Hatta bu tarihlerde doğa dinlerine, inanan Türklerin içinde, inanış farklarına bağlı olarak doğmuş destanlar vardır.

"Göktürk devletinin içerisinde yaşayan bir kısım Türk halkında Ateşe tapanlar ve Zerdüşt dinininin gelenekleri görülmektedir. Bilhassa Zerdüşt dininin bir mezhebine göre insan ölünce, ölünün etleri kemiklerden sıyrılır ve ayrı bir kaba konularak gömülürdü. Bu gelenekten MANAS destanında da bahsetilmektedir"⁽²⁵⁾.

Orta Asya'da İslamiyet öncesi varlık göstermiş olan diğer Türk boyları içinde KIRGIZ'ların yeride önemlidir. M.S. 7-8.yy'da yüksek bir seviyeye ulaşmış olan gümüş ve altın kaplar yanında, ince seramikte işledikleri anlaşılmiştir. "Kırgız sanatı 10.yy'a kadar sürmüş ve bu devirde daima antik İskit-Altay desen şemalarına, hayvan uslubuna yer verilmiştir. Kırgızlara M.S. 1209'da Moğollar son verince, el sanatlarında ortadan kalkmıştır.

Orta Asya'da önemli Türk uygarlıklarından olan UYGURLAR zamanında, yerleşik uygarlığın zirvesine ulaşmışlardır. Önce Mani sonra Butist dinini kabul etmişlerdir.

(25) Aynı Kitaptan (1) dip notlu.

1) B. ÜGEL, İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi, Ankara 1962. Sayfa 190.

Ozellikle Turfan ve diğer şehirlerindeki araştırmalardan heykel, resim, duvar resmi, kumaş, dokuma ve seramik sanatlarında çok ilerlemiş oldukları anlaşılmıştır.

"Uygurlar zamanında eserlerde bitki uslubu daha fazla görülmeye başlar, çiçek rozetleri, kıvrım dallar soyut bir ifade kazanır." (26)

Türklerin İslamiyeti kabul eden kavimlerinin içerisinde KARLUKLAR vardır. Genellikle göçebe olmalarına rağmen, kasaba ve köylere yerleşmiş olanları da vardır. Seramik atölyeleri işleten bu kavimden gelenler, yine hayvanlı uslubun örnekleri olan insan ve hayvan figürlerini, İslamiyet öncesinde sık sık kullanmışlardır. M.S. 9 ve 10.yy içinde varlık göstermişlerdir. Sanatlarında Bitkili ve geometrik desenler çoğunluğu meydana getirir. Karluk seramiği tek renklidir. Kulplarda hayvan biçiminde soyutlaştırılmış geyik ve kuş figürleri çoğunluğu teşkil eder. Diğer önemli bir özellikleri de yapıştırma (Aplike) tekniğini uygulamalarıdır." (27)

Karlukların Orta Asya ve Göktürk devri hayvanlı uslubunu kullanmaları diğer şehir kültürlerindeki etkilemiştir. Pergana ve Samarra'da karşımıza çıkan seramik teknikleri, diğer Oğuz şehirlerinde görülmektedir. Ayrıca bu merkezlerin, seramik tekniklerinin Karahanlı seramiğine etkilerinde görmek mümkündür.

(26) Aynı Kitap, Sayfa 24.

(27) Aynı Kitap, Sayfa 25.

Türklerin devlet dini olarak islamiyeti kabul edişleri KARAHANLILAR ile M.S. 10.yy'a rastlar.

".... Karahanlı kültürünün oluş devresinde çok renkli seramikle karşılaşılıyor. Dar ve geniş karınlı vazo ile tabaklarda yeşil, kahverengi, cam göbeği renkler bol bol görülür. Genellikle desenler bitkili ve geometriktir. Çin etkisi altında kalan çiçekler stilize bir şekil göstermektedir. Türk sanatında Hatayi motifinin ilk örnekleri bu kaplarda görülür. Geometrik motiflerle, bitki rozetleri kapların omuzla, ve karın kısımlarına frizler halinde yapılmıştır. (28)

Karahanlıların müslüman olması ve Türk İmparatorluğunu Akdeniz'e yaklaştırması, büyük bir değişimin hatta dönüm noktasının meydana gelmesini sağlamıştır. Sanat ve kültür açısından da Karahanlılar, Göktürkler, Uygurlar ile Selçuklular arasında gerçek bir geçit teşkil etmişlerdir. Oğuz kavimleri içinden çıkmış olan SELÇUKLULAR 8. ve 9.yy tarih sahnelerinde önemli roller oynamışlardır. 12. yy'da ise geliştikleri bir dönem olmuştur.

"Büyük Selçuklular zamanında İmparatorluk sarayı belli bir başkente bağlı bulunmadığından bir tek kent etrafında kültür merkezleşmesi olmamıştır. Ancak büyük ticaret yolları üzerinde bulunan bazı şehirler özel

(28) Aynı Kitaptan, Sayfa 25.

coğrafya durumları sebebiyle başarıya ulaşmışlardır. 12. ve 15. yy'a ait seramik fırın ve ocakları bu şehirlerde karşımıza çıkar. Selçuk sultanları büyük sanat koruyucusu idiler. Merv, Nişabur, Herat, Rey ve İsfahan gibi değişik şehirlerde, sanatta yada bilimde ün yapmış kişilerle küçük el sanatçılarına saraylarda yer vermişlerdir". (29)

Selçukluların Anadoluya 12. yy'd'a geçmeleri ve burada bilinen seramik teknikleri; ve bezemeleri mükemmel-
leştirilmiştir. 14.yy beylikler dönemi ve Osmanlı devirlerinde de bu özellikler gelişmiştir. Özellikle seramik sanatı saray sanatı ve halk sanatı, olarak olgun teknikleri ile dünya sanatları içinde önemli yer almıştır.

Günümüzde ise halk sanatı olarak devam eden seramik sanatı, yazık ki çağın gelişimine ayak uyduramamıştır. Bugün birkaç merkezde çömlekçilik olarak süren bir halk sanatı durumundadır. Ayrıca teknolojik olarak, fabrikalarda üretilen az sayıda seramik yapımıda bulunmaktadır.

(29) Aynı Kitaptan, Sayfa 25.

TURK KERAMİK SANATININ KÖKENİ VE ÇANAKKALE
SERAMİKLERİ İLE ORTAK OLAN ÖZELLİKLER

Türklerin ilk yurtları Orta Asya olmuştur. Bu bölgedeki araştırmalar yaşam ve kültür özelliklerini yeni yeni açıklığa kavuşturmuştur. Yeni araştırmalardan biri; Sanat Tarihi 1979 Yılığında yayınlanan incelemedir. Emel Esin'in "Selçuklulardan Önceki Proto-Türk ve Türk Keramik Sanatı'na Dair" başlığını taşımaktadır.

Araştırmanın özü; bilinen keramik sanatının sadece Selçuklu dönemi olmadığı, geçmişte de bu sanatın önemli Türk uygarlıklarınca bilindiği ve başarılı örnekler verildiği vurgulanmaktadır. Açıklamalardaki detaylar şöyledir:

"Milattan Önceki bin yıllar:

Bugünkü Türkmenistanda Aşkabad civarında M.Ö 3e ile 2 bin yıl önce, keramik kaplar üzerine, sulanmış balçaktan ibaret bir astar (engobe) sürerek, boya ile köşlül bir uslupta, insan ve hayvan resimleri yapılmakta idi." (30)(Ç.5)

"Keramik kaplara şekil vermek ve süslemek ameliyesi, ekseri birlikte tatbik edilen teknikler ile itham ediliyordu. İlave tezyini parçaların el ile yapıştırılmasından başka, bazı kaplara çenber şeklinde keramik kısımlarını, şakuli cihette birbirine eklemek sureti ile, el ile şekil verilmiştir. Çömlekçi çarkıda kullanılıyordu. İçinde ip veya kaba bir kumaş bulunan kalıplarda şekil vermek için kullanılıyordu."(31)(Ç.6)

Günümüzde tam bir halk sanatı olarak süren Çanakkale Seramik Sanatında sürdüren Türk köylerinin tarihçelerinin kökü Orta Asya'ya kadar uzanmaktadır.

(30) E. ESİN "Selçuklulardan Önceki Proto-Türk ve Türk Keramik Sanatına Dair" makalesi, Sanat Tarihi Yılığı IX - X 1979-1980, s.107-155 İstanbul, 1981

(31) Avni isimle, dip notlu,
(Makalesinden).

Prusek "Chienese Stateleks and the Northern Barbarians, in the period 140.-300 B.C. (Dordrech, 1971)

Geleneksel seramiklerde; . 20.y.y. başına kadar sürmüş olan bir sanattır. Aynı özelliklerin köklerinin Orta Asya-ya dayandığını söyleyebiliriz. Çünkü yine Emel Esin hanımın makalesinde bu konuda ayrıntılara kadar giren açıklamalar bulunmaktadır.

"Batı-Türk Türgiş ve Karluk devri keramiği; çoğu kez, al renkte ve cilalanmış (32) Ak ve sarı engobe üzerine kalın çizgiler ile, büyük çapta, sayısız motifler boyanabilmekte idi. Diğer tekniklere nispeten Batı-Türk, Türgiş ve Karluk devirlerinde, Batı Türkistanda, sırlı keramikler daha az sayıda idi.

Taşhocaev'in yaptığı tahlillere göre; ilk safhada, mavimtrak-yeşil renk veren, kurşun ve çinko karışığı bir sır kullanılıyordu. Sarı renkte sırlar mevcut, fakat nadir idi. Kahverengi sırlar, İslamdan önceki devrede belirdi. Sırlama tekniğinin Doğudan geldiğine işaret olarak; Taşhocaev; beş renkte sır akıtmak şeklindeki tekniğin Türkistan'da mevcudiyetine dikkati çekmektedir. Türk madeni "idiş"lerinin tesiri ile, Çanaklar da onlara benzetilmek isteniliyor ve Uygurlarda mevcut, savat işine benzer tezvinat çanaklara tetbik ediliyordu. Bunlarda Sgrafitto usulu ile çizilen kazıma tezvinatına başka renkte, boya akıtılıyordu. Ayrıca İslamiyettin Karluk çevresine yayıldığı ve bu muhitte yetişen Türk islam felesofu Farabi'nin doğduğu 9. y.y.'da küfi arabça yazının taklidi olan motifler, sırlı keramiklerin kenarlarını süsler. (R.34,35,36)
(Ç.7)

(32) E.ESİN " SELÇUKLULARDAN ÖNCEKİ PROTO-TÜRK VE TÜRK KERAMİK SANATINA DAİR"
Sanat Tarihi Yıllığı 1X-X 1979-1980, Makalesinden dip notlu.
Sayfa 107-155 İst,1981
Taşhocaev "Yudojestvennaya polivnaya Keramika Samarkant,
T/1968

Anadolu toprakları üzerinde çömlekçilik insanlık tarihi kadar eski olan bir sanat olmuştur. Bunun sonucu tarihin her döneminde hemen hemen her kültürde çömlekçiliğin bilindiği ve uygulandığı anlaşılmıştır. Yerleşim için uygun topraklara ve iklime sahip olan Çanakkale bölgesinde de ilk bilinen yerleşim M.Ö.'ye gitmektedir. Buradan çıkan çömlek parçaları da, çarkta şekillendirilmenin yapıldığını göstermiştir. Zaman içinde birçok uygarlığa yataklık etmiş olan bölge topraklarına, Orta Asya Bozkırlarından göçeden Türkmen ve Yörük boyları da yerleşmiştir. Bu yerleşimlerin ilk kısmının, Türklerin Anadoluya feth tarihleri olan 1071 den öncelere dayandığı anlaşılmaktadır. Çünkü B. Selçuklu ordusuna karşı koymak üzere; Bizans ordusuna, savaşçılıkları ile tanınmış ve Bizans toprakları üzerinde konar, göçer bir yaşam süren Uzlar, Peçenekler, Tatarlar, Yörükler ve Türkmenlerden de asker alınmıştı. Hatta bu durum savaşta Bizans'ın aleyhine sonuçlar vermiştir. Farklı etnik yapılara sahip olan bu boylar Orta Asya'daki bozkırlarda ortak bir yaşam hatta yönetim altında yaşamışlardır. Bu nedenle gelenek göreneklerinde de benzerlikler olması doğaldır. Dilde bile ortak olan ve günümüze kadar gelmiş olan kelimeler vardır.

"Oğuzlar'da" ÇANAK" kelimesi, toprak malzemeye teşmil ediyordu. Çömlekçi çarkı kullanmaya "Ayak evürmek" deniyordu. (33)

18. v.y. ve 19. v.y.'den günümüze ulaşan Çanakkale Testileri içinde kalabalık bir grup vardır. Bunlara GAĞA AĞIZLI TESTİ'ler denmektedir. Biçim olarak zarif olan ağız kuş gagasından esinlenmiş bu testilerin, benzerleri vardır.

(33) E. Esin Sanat Tarihi, İstanbul, Aynı M, 1979-1980 s.107-155
1981. İstanbul. 1981

Yine E.Esin hanım'ın makalesindeki tanım ve resimlerde, bu türün uygurlarcada yapıldığından bahsedilmektedir ve tanımlar verilmektedir:

"Toprak malzemeden desti ve ibriklere ise; "Olma" adı verilmekte. Eğer bunlar hükümdar sofrasına mahsussa "Sağrak, ismini kullanılmaktadır. Çinlilerin "Hu" diye tesmiye ettiği, Çinin simalindeki ve batısındaki milletlere atf edilen ve uygurlarında kullandığı (R.12), kuşbaşlı veya kuş gagalı (R.13) ibriklere. Türkler "Kozluya baş (kaz gibi baş) diyordu. Türkler başka hayvan ve insan başı tasvirleri ile de "Olma"larını süslerlerdi. (R.12,17.33) ⁽³⁴⁾ (Çizim 8)

Borovka ve Kiselev'in "Ötüken ilindeki Tolga vadisinde ve Sibiry'a'da Kem vadisinde buldukları kök-Türk devri mezarlarında, milad sıralarından Kırgız çevresindeki Abakan evinde çıkan tarzda, taş'a benzer, su sızdırmayan "Olma" kalıntıları bulundu (R 15). Olmaların altında açılmış lotus'e benzeyen motif görülmüyordu." (Çizim 9)

"Milad sırasında Abakan evindeki keramiklerde benzeyen ince duklar ile süslü olmalar (R.16) ile Batı Türkistan'da Kök-Türk devrinde ait kazılarda çıkan, parlatılmış, al renkte keramik de kullanılıyordu." ⁽³⁵⁾ (Çizim 10)

Orta Asya medeniyetini inceleyen araştırmacılarından BERNŞTAM: Keramik ürünlerin kimyasal tahlil ve araştırmalarında yapmıştır. Bu yörede el balçık, uygur Türkçesine göre "Kızıl titiği" ve ak kil kullanılıyordu. Bu toprakların süzülmesine "çömbek" Hatta "Çömlek" tanımında bundan doğduğu sanılıyordu."

(34) Kiselev, Drevnie Goroda Mongolii" SA (1957/2)

Borovka, G. "Arxeologiceskoe Issledovaniye Srednego teçeniya reki-Tolii" Severnaya Mongolia II (Leningrad 1927)

(35) E. Esin "Selçuklulardan Önceki Proto-türk ve Türk Keramik Sanatına

(36) Dair"makalesinden sayfa218 Sanat Tarihi Yıllığı IX,X ist.1981

ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN, İZNIK VE KÜTANHA

SERAMİKLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI :

İznik'te 1962 yılından beri İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesinin, Sanat Tarihi kürsüsünden öğretim görevlileri ve öğrencileri tarafından, kazı çalışmaları yapılmaktadır. Bu araştırmalar belki daha yıllarca sürecektir. Çünkü İznik şehri -Osmanlı Devletinin ilk önemli yerleşimlerinden olmuştur. Bunun yanında seramik sanatlarının da uzunca süre canlılığını koruduğu bir alan olmuştur. Özellikle Osmanlıların İmparatorluk döneminde saraya üretim yapan, hatta dünyaya ihraç yapacak düzeye ulaşmıştır.

19.yy. Çanakkale Seramikleri içinde, İznik'teki SLİP tekniğiyle yapılmış tabakların benzerlerini görmek mümkündür. Kırmızı topraktan , tornada çekilmiş tabağı formundaki bu çukur tabakların , beyaz astarın dekor oluşturacak biçimde işlendiği görülür. Ayrıca tamamen astarla kaplanıp, üzeri çeşitli boyalarla renklendirilmiş örneklerde vardır. Bu dekorlar çoğunlukla açık ve koyu kobalt mavisi ile yada kahverengi renklerle yapılmıştır. Bazı parçalarda morumsu siyahlarda deko yapıldığı görülmektedir. (R52)

Bu bölgede 14.yy'dan beri süregelen keramik sanatının ilk devir Osmanlı keramikleri olan mavi-beyaz keramikleri ve Şam işi diye tanınan 16.yy İznik keramiğide bulunmaktadır. Bu seramiklerde motif renk ve form bakımından benzerlikleri Çanakkale seramiklerinde de görülmektedir. Özellikle slip tekniğindeki 19yy'dan kalma çukur tabak (R53) taki teknik açıdan benzerlikte bunun kanıtı olabilir.

18.yy.İznik işi ,yelken dekorlu tabaklar ile aynı yüzyıllara tarihlendirilmiş Çanakkale yelkenli gruplarının içinde yine bu devirlere tarihlendirilen en erken örnekler 17.yy. sonu olmasına rağmen geleneksel Türk keramiklerinden etkiler taşıması önemlidir.Özellikle Akçaalan yöresinde bulunan keramik parçalarının 15.yy.'a kadar gidebilen örnekler olduğu anlaşılmıştır.Bunların Çanakkale seramiğinin öncüleri olarak kabul edilmeleri mümkündür.

Çanakkale seramiklerinin genel yapısı bugün bozulmuş olsada, günümüzde de geleneksel izleri taşıyan ürünlere rastlamak mümkündür.Yazık ki bölgede bu amaçla yapılan araştırmalar çok az sayıdadır Türk dönemi Çanakkale seramiklerinin incelenmesi sonucu ; bilinen İznik ve Kütahya seramikleri ile yakınlıkları ve farklılıkları olduğu görülmektedir.Hatta seramik sanatının karanlık çağları olan ilk dönemlerin araştırmasını yapan değerli araştırmacı Emel ESİN Hanımın "Selçuklular'dan önceki Proto-Türk Keramik sanatına dair" ismini taşıyan makalesi 1979-1980 yıllarında yayınlanmıştır.Bu örnekler incelendiğinde ilk Türk keramiği olarak belirlenmiş olan örneklerin biçim ve süsleme özellikleriyle Çanakkale seramiklerinin 18 ve 19.yy. içinde tarihlendirilenleriyle benzerlikler gösterdiği anlaşılmaktadır.Ayrıca Çanakkale seramiklerini inceleyen Prof.Dr.Cönül Öney ve Prof.Dr.Aşkıdil Akarca,hanımların yapmış olduğu araştırmalarla belirlenen en önemli nokta ,bu seramiklerin Halk sanatı özelliklerini taşımaları ve bunu sürdürmüş olmalarıdır.

Türklerin seramik sanatını, ilk yurtları Orta Asya'dan beri bildikleri, son araştırmalardan anlaşılmaktadır. Bilinen Selçuklu seramik sanatında çok öncelere dayanan tüm el sanatlarındaki ustalık ve kalite bugün tüm dünyanın kabul ettiği bir gerçektir.

Anadolu toprakları üzerindeki çömlekçilik insanlık tarihi kadar eski bir sanattır. Çanakkale bölgesinde bilinen yerleşimlerin en eskisi M.Ö. ye kadar gitmektedir. Buradan çıkan çömlek parçalarının çarkta şekillendirilmesiyle yapıldığı anlaşılmaktadır.

Anadolu'ya Selçuklular tarafından getirilmiş olan Türk Seramik sanatındaki yeni tekniklerin yanında gelişmiş slip tekniği ile Sgraffitto tekniğide görülmektedir.

19.yy. Çanakkale seramiğinin diğer devirlerle aynı devir seramikleri ile karşılaştırılması; esas olarak, teknik, motif, renk ve form bakımından yapılabilir.

Motif bakımından 17.yy. İznik işi yelkenli dekorlu tabaklarıyla Çanakkale yelkenli grubu ile karşılaştırılabilir(37)

17.yy. tabaklarında dalgalar üzerinde pupa yelken bir gemi dekoru sık işlenmiştir. (R.239) Bu tabak Victoria-Albert Müzesinde bulunan yelkenli tabakların en güzelidir.

(37) O.ASLANAPA Anadolu'da Türk Çini ve Keramik Sanatı sayfa 235
basım İstanbul 1965

V.Albert Müzesindeki tabakta kahverengi bir tekne üzerinde orta yelken ön ve arka floklar tekneye oranla daha küçüktür. Yelkenler mavi direkler ise yeşil ve kahverengidir.Dalgalar ise mavi spiraller halindedir.Dolgu motifleri olarak küçük Çin bulutları ve rozetler görülür,böylece tabak doldurulmuştur.Bordür 17.yy İznik tabaklarında çok görülen motifler olan dalgalı spirallerden yada kendi etrafında dönen mavi ve kahverengi dairelerden oluşur.Bunlar Çin sanatındaki kayalara çarpan dalga motiflerine benzerler.

Bir başka tabakta yine 17.yy. İznik işidir. Gri bir zemin üzerine yelkenler dekorlanmıştır.Ortada çifte bir daire içinde dört büyük yelkenli ve iki daha küçük yelkenli tasviri vardır.(R.238)

17.yy.İznik işlirenâ ait olan bu yelkenli gemi dekorlu tabakların grubu 18.yy ve 19.yy. Çanakkale işlerinde tekrarlanmıştır. Bunların arasındaki benzerlik ancak konu açısından dır. Yoksa renk kompozisyonu ve teknik bakımından birbirinden çok farklıdır. Çanakkale grubundaki yelkenliler tabağın tam ortasında tek renkli ve zeminini doldurmayan basit çizimler biçimindedir.İznik tabaklarında ise yelkenli dekorları bütün tabak zeminini doldurmaz. Renk bakımında Çanakkale Seramikleri İznik örneklerinden daha sadedir.Çanakkale 'de kullanılan kahverengi ve koyu mavi yerine,İznik örneklerinde kahverengiye kaçan kırmızı,mavi ve yeşil kullanılmıştır.

İznik seramikleri, İmparatorluğun, hatta dünyanın tercih ettiği bir saray sanatı olmuştur. Çanakkale'deki seramik sanatı ise tamamen halk sanatına girmektedir. Konular aynı olsada teknik, kompozisyon ve renk açısından farklıdır. Özellikle Çanakkale seramiklerinde renk ve teknikteki basitliğe rağmen kompozisyonlarda kuvvetli bir uyum ve ile denge bulunmaktadır. İznik işi olduğu kesinleşmiş olan bir başka örnekte (R.54) köşk motifine raslanır. Bugün dünya müzelerinin koleksiyonları arasında yer alan bu tabakların içinde geometrik desenli tabaklarda çoktur. İznik ve Çanakkale grubunun tabaklarında hemen hemen aynı profil görülür.

Geometrik şekilli bir Başka örnekte Milet işi olarak tanınan İznik tabağı (R.55) incelendiğinde; Beyaz zemin üzerin kobalt mavisiyle içi dekorlu, yıldız motifi etrafında sıralanmış madalyon işlenmiştir. Ortada altı köşeli yıldız, her köşesinde çıkan ikişer örgü motifleri kenarlara devam eder. Bordür ince çift çizgi arasında sade beçim de işlenmiştir. Ortadaki geometrik motif tüm tabağı doldurmuştur.

15.yy.da tarihlenen bu tip keramikler geç devir Çanakkale seramiklerine kırmızı hamurları ve teknik özellikleri ile öncü olmaktadır.

En erken tarihli 18.yy dan gelen günümüze ulaşabilen Çanakkale Seramiklerinin çoğunluğu, çukurtabak, kase, küp, sürahi, testi ve vazolar meydana getirmiştir. Tamamen kullanım eşyası olarak hazırlanmış olan bu ürünlerin içinde az sayıda meyvelik, şekerlik, matara gibi örneklerde bulunmaktadır.

Çanakkale seramiklerinin Türk keramik Sanatındaki önemlerini şu şekilde özetlemek mümkündür. İlk Osmanlı seramikleri olan kırmızı haşmarlı seramiklerdeki SLİP ve MİLET işi denilen tekniklerin sürdürülmesi ve 18.yy ile 19.yy lardaki devir uslubunun getirdiği yeni motiflere rağmen halk sanatı olarak bu köklü devamlılığı göstermesi bakımından çok önemlidir.

Günümüzde ise yine özel işletmeler biçiminde geleneksel yapıdan çok uzak olarak üretilen bir halk sanatı olarak, sadece hediyelik eşya özellikleri taşıyan seramikler üretilmektedir. Bu ürünlerin süslenmesi ise geleneksel Türk sanatının özelliklerini taşımayan, çoğunluk Balkan ülkelerinde görülen süslemelerdir. Bunun başlıca nedeni ise eski ustaların yerine, gelmiş olan ustaların büyük çoğunluğunun Balkan Türklərinden olmasıdır. Ayrıca zaman içinde ekonomik ve sosyal yapıların değişmeside geleneksel halk sanatı biçiminde süregelen Seramik sanatının bozulmasında etken olmuştur.

Bölgede gerekli araştırmalar yapılmadığı içinde, birkaç araştırmacının çabası ile tanınan seramiklerden günümüze ancak müzelerde ve özel şahıslar elinde korunabilenler gelebilmiştir.

Bu konuda araştırma yapanlar içinde özellikle, değerli araştırmacı Prof. Dr. Aşkıdıl Akarca hanımın son makalelerinden biriside; GEMİ TAŞVIRLI BİR ÇANAKKALE TABAĞI VE RESSAMI, başlığını taşımaktadır.

Sanat tarihi ve Çanakkale Seramikleri açısından örneklere dayanarak resimlerin uslubları belirleyen bir çalışmadır.

Bu makalede tabakların resimlerini yapan ustaların belirli us-
luplar geliştirdiğine değinilmekte özellikle Çinili Köşkte ki dört
tabak ,desenleri ve işlenişleri bakımından örnek gösterilmektedir.

Bu tabaklardaki ve diğer örneklerdeki gemili 17 tabak üzerin
deki gemi tiplerinide şöyle sınıflandırmıştır.

"1)Kalyon tipi,kabasorta donanımlı savaş gemileri (R.83-88)

2)Ön direği dikdörtgen,arka diğeri üçgen biçimli yelkenle
donanmış büyük ticaret gemileri(R.84-85-86)

3)Tek çift yada üç direkli yelkenli üçgen biçimli daha hafif
ticaret gemileridir.(R90)

4)İki direkli ve dikdörtgen yelkenli küçük tekne (R87)

19.yy'da bu tabakları boyayan ustalar modern ressamlar gibi
gerçeği değil,bazı özellikleri göstermek istemişlerdir.Onlarca ,oran
nın pek önemi yoktur.Söz gelişi gemi tasvirlerinde bayraklar ve gemi
demiri camı ve köşk tasvirlerinde şleller ve kuşlar,gemi ve yapı ile
kıyas kabul etmeyecek ölçüde büyük çizilmiştir."(38)

Bu açıklamalar ve çizimlerin karşılaştırılmasıyla ortaya belir-
li bir usluup çıkmaktadır.Tüm bu verilere dayanarak Çanakkale Seramiki-
lerinin İznik ve Kütahya dışında gelişmiş ve genel yapısını koruyabil-
miş halk sanatlarının en iyi örnekleri olduğunu söyleyebiliriz.

(30) A. ZARDA "Gemi tasvirli Bir Çanakkale Tabacı ve Ressamı"
Sanat Tarihi Yıllığı 7 1976-1977 sayfa 8 Gen
Edebiyat Fakültesi Matbaası 1977 İstanbul

ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN MÜZELERDEKİ

KATOLOGLARI

ÇANAKKALE MÜZESİNDEKİ (19.yy)
ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN KATOLOĞU

1. AT BAŞLI (AYNALI TESTİ) (R.56)

En. No : 16

- Çanakkale Yöresi Devri : 19.yy
- Yüksekliği : 44 cm.
- Dip Çapı : 11.5 cm.
- Ağız Çapı : 10 cm.
- Karın Çapı : 22 cm.

TANIMI: Ön cephede kanatlarını açmış kuş figürü, altta kabartma papatya figürü, iki yan tarafta kabartma çiçek ve dal figürleri ağız bölümü koşumlu ve ön ayakları bulunan kanatlı at figürü ile tamamlanmıştır.

Kulp yuvarlak dik kulp. Teknik kırmızı toprak üzerine sarı, yeşil ve kahverengili boya ların akıtma tekniğ in de dekorlanması ve üzerinde şeffaf s ırla s ırlanmıştır. Turnette çekilmiş su veya içki kabı yada dekoratif amaçlı yapılmıştır. Bugün sergilenmektedir.

2. TABAK (R.57)

En.No : 1716

- Çanakkale Yöresi Devri : 19.yy
- Yüksekliği : 2.7 cm.
- Genişlik : 12.5 cm.

TANIMI : Sır altına toprak boya larla sade ve basit çizgileri vardır.

3. VAZO (R.58)

En.No : 1731

- Çanakkale Yöresi : 18.yy.
- Ağız Çapı : 15.5 cm.
- Yükseklik : 23.5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan sır altı tekniğinde süslemeler yapılmıştır. Sır altına sarı, yeşil ve kahverengi boyaaların akıtma tekniği ile yapılmıştır. Üzerine şeffaf sır çekilmiştir. Ayrıca kıvrımlı biçimde yapılmış olan ağız çevresinin hemen altında iki yanda kulp biçimi süsleme görülür. Kabartmalı biçimdeki bu kulpların gövde ile birleşme noktasında çiçek kabartması yer alır. Ayrıca, gövde üzerinde de kabartma çiçekler ve yaprakları yerleştirilmiştir. Dipte kaideye yakın yerde hafif bir şişkinlikle dar bir karın yer alır. Dilimli biçimleri ile istiridye kabuğu görüntüsü vermektedir. Dipli bir kaide ile son bulan vazanın ters çevrilmiş tabak görüntüsündeki kaidesinde iki sıra ince oyulmuş şerit yer alır. Süsleme boyası azdır, sır çatlaklıkları ve bozulmaları görülmektedir. Sergilenmektedir.

4. VAZO (ÜÇ AYAKLI KAİDELİ) (R.59)

En. No : 14

- Ağız Çapı : 12.5 cm.
- Yükseklik : 24.8 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan sır altı boyama süslü küçük tırtıllığı ağızın hemen altında derin olmayan ince çizgiler, kabartma süsler, ortası boş süsler yer alır. Kaideye

geçişte hafif şişkin dar bir karın ve buradan başlayan bir parmak çaplı üç ayak yer alır. Gövde kadar uzunluğu olan ayaklar dar bir kaide ile sonlanır. Kaide de kabartmalar var.

5. DAR AĞIZLI VAZO (R.60)

En.No : 2129

- Ağız Çapı : 5 cm.

- Yükseklik : 31.5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Üzeri beyaz astarla tamamen kaplanmıştır. Bunun üzerinede koyu yeşil toprak boya sürülmüştür. İnce bir boyunla başlayan gövdeye geçişte çepeçevre sıralanan küçük papatya tipi kabartma çiçek süslemeleri yer alır. Çiçeklerin ortalarında kırmızı boyayla göbek belirlenmiştir. Bunun altında dip kısma doğru şişkinleşen gövde üzerinde yoğun biçimde yeşil ve kırmızı boyaların ve yaprakların yer aldığı görülür. Dört yönde yer alan tek, büyük biçimli oluklu vede damarları derin biçimde belirtilmiş olan yapraklarına ralarında sır üstüne yaldızla stilize süslemeler yapılmıştır. Dip kısma yakın yerlerde de gül biçimli çiçekler yer alır. İnci bir bilezikle son bulan vazunun biçimi zariftir.

6. ÇANAK (R.61)

En.No : 2166

- Çapı : 19.8 cm.

- Yükseklik : 4.5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktır. Kenarları oymalıdır. Beyaz, sarı ve yeşil astar boyalar ile serpmeye biçimli süslüdür. Derinliği çok azdır. Şeffaf sırla kaplanmıştır.

7. KÂSE (R.62)

En.No : 2164

- Ağız Çapı : 16.5 cm.
- Yükseklik : 9.9 cm.

TANIMI : Kırmızı topraktır. İçi ve dışı beyaz astarla kaplanmıştır. Dip kısmı astarlanmamıştır. İçte ve dışta yeşil toprak boya serpmeye süslemelidir. Dışta ise üç sıra küçük sık biçimli ince dik oyma süsleme yer alır. Şeffaf sırla kaplanmıştır.

8. ÇANAK (R.63)

En.No : 2170

- Ağız Çapı : 16.4 cm.
- Yükseklik : 5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktır. Sır altına yeşil ve koyu renklendirme ve iç kısmı dekorlanmıştır. Şeffaf sırla kaplanmıştır. Ağız çevresindeki beyaz boyanın ince şerit biçimde kıvrımlı süslemesi vardır.

9. MEYVELİK (R.64)

En.No : 94

- Ağız Çapı : 35 cm.
- Yükseklik : 6,5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan çubuk ve şerit tekniği ile sepet biçimi delikli hazırlanmış olan gövde, geniş bir kenar örtüsü ile sonlanır. Akıtma tekniğinde yeşil, beyaz ve kahverengi ile dekorlanmıştır. Şeffaf sirla sirlanmıştır. Dekoratif bir kullanım eşyasıdır.

10. ÇANAK (R.65)

En.No : 2173

- Ağız Çapı : 23.8 cm.
- Yükseklik : 7 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, döner çarkta (Turnet) çekilmiştir. İç kısımda beyaz astarla dekorlanmış ve yeşil sirla sirlanmıştır. Dış kısımla sirsızdır.

11. ŞAMDAN (R.66)

En.No : 1719

- Ağız Çapı : 4.5 cm.
- Yükseklik : 22.8 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktır. Turnette (döner çarkta) çekilmiştir. İki bölüm ve yayvan bir dip kısmından meydana gelir. Üst bölüm bir fincan biçimlidir, hemen altı bombelidir. Uzun bir gövde ile geniş dip kısımla son bulur. Akıtma boya ile dekorlanmış, şeffaf sirlıdır. Tek örnek olarak sergilenmektedir.

12. SÜRAHİ (R.67)

En.No : 2131

- Ağız Çapı : 10.5 cm.
- Yükseklik : 15.9 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktır. Üzeri beyaz astarla tamamen kaplanmıştır. Şeffaf sır altına kahverengi ve yeşil ile dekorlanmıştır. Ağız geniş ve az kıvrımlıdır. Sap dik yuvarlaktır. İç kısmında büyük kısmı sırlıdır.

13. KAPAK (R.68)

En.No : Yok

- Ağız Çapı : 11 cm.

- Yükseklik : 8 cm.

TANIMI: Şekerlik kapağı olduğu sanılan kırmızı topraktan bir seramiktir. Yanlarda kabartma papatya deseni ve ortada kuş figürü işlenmiştir. Akıtma boya ile dekorlanmıştır. Şeffaf sır kaplıdır.

14. GAGA AĞIZLI TESTİ (R.69)

En.No : 1736

- Ağız Çapı : 9 cm.

- Yükseklik : 31 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan turnette işlenmiştir. Ağız gaga biçimlidir. Boyunda yarım daire biçimli kulplar gövde ile bağlanmıştır. Kalıpların açıklığı içinde çiçek kabartması yer alır. Ayrıca kulpların gövde ile birleştiği yerlerde çiçek kabartmaları vardır. Gövdenin tam ön kısmında kanatları açık, başı yana dönük, kuyruğu açık kuş figürü bulunmaktadır. Kuşun orta kısmında küçük bir aynalık vardır. Şeffaf sır altına beyaz, yeşil, kahverengi akıtma boya ile dekorlanmıştır.

ÇANAKKALE MÜZESİNDE SON BULUNAN GEÇ
DÖNEM SERAMİKLERİ

1. SU TESTİSİ (R.70)

Yükseklik : 22 cm.
Ağız Çapı : 10 cm.
Dip Çapı : 8 cm.
Karın Çapı : 8 cm

TANIMI Kırmızı topraktan yapılmıştır. Üzerine akıtma tekniğinde dekorlanmıştır. Beyaz ve siyah toprak boya üzerine şeffaf sırlıdır. Dik şerit kulpludur. Bulunduğu yer Çanakkale çevresidir. 20.yy başı olabilir.

2. SÜRAHİ (R.71)

Yükseklik : 30 cm.
Ağız Çapı : 5.5 cm.
Dik Çapı : 9 cm.
Karın Çapı : 18.5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktır. Üzeri beyaz astarla kaplıdır. Ağızda beyaz ve yeşil dekor vardır. Gövde ile boyun birleşiminde yeşil, beyaz, kahverengi boya ile çark üzerinde akıtma ve fırça ile süsleme yapılmıştır. Karın üzerinde iki sıra ince beyaz çizgi bulunur. Şeffaf sırla kaplanmıştır. Onarım görmüştür. Biga-Gümüşçay Köyünden getirilmiştir. İşçilik ve sırlama bozuktur.

3. YOĞURT KABI (R.72)

Yükseklik : 35 cm.
Ağız Çapı : 6 cm.
Dip Çapı : 12 cm.
Karın Çapı : 22 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktır. Dışı beyaz astarla kaplanmıştır. Geniş karınlıdır. Ağız biçimi tam yuvarlak değildir. Ön yüzünde çiçek ve yaprak kabartmaları yer alır. Ağız ile gövde arasındaki dar boyun kısmında da iki yanda kabartma çiçekler yer alır. Bunlar kabın taşınmasını da sağlayacak sağlamlıktadır. Tüm yüzeye yeşil ve kahverengi astar boylalar akıtma tekniğinde işlenmiştir. Şeffaf sırla kaplanmıştır. Bugün iç yüzeyde torna izleri görülebilmektedir. Dış şartlar nedeniyle sır bozulmaları fazladır. Son dönem seramiklerindedir. Çanakkale civarındaki Ezine'nin bir köyünden getirilmiştir.

ÇANAKKALE MÜZESİNDEKİ SERAMİK SÜS KALIPLARININ NUMARALARI

Negatifler

Kuşun En. No.	: 6.6.67
8 yapraklı çiçek	: 6.2.67
12 yapraklı çiçek	: 6.4.67
6 yapraklı çiçek yaldızlı	: 6.3.67
10 yapraklı çiçek	: 2404 Arkada Ali Yazısı olan
Çınar yada Bağ Yaprağı Modeli	: 2918
Pozitif yaprak kalıbı	: 6.11.67

1. 2494: 2.1.1969 Süs Kalıbı (R.29)

Yüksekliği	: 2 cm.
Çapı	: 6,5 cm.
Geliş Tarihi	: 4.3.1969
Depo No.	: 2

TANIMI: Pişmiş topraktır. Kemal Yaykım'dan satın alınmıştır. Karaören Köyündendir. 5 TL.'na satın alınmıştır.

2. 2918: 5.3.1972, Süs Kalıbı (R.31)

Yüksekliği	: 4,5 cm.
Uzunluk	: 53 cm.
Kalınlık	: 1,3 cm.
Geliş Tarihi	: 24.2.1972
Depo No.	: 2

TANIMI: Pişmiş topraktır. Pembe kilden, üzerinde asma yaprağı motifi olan yuvarlak şekillidir. Sağlamdır. 25 TL.'na satın alınmıştır.

3. 6.2.67 , Süs Kalıbı (R.29)

Boy	: 10 cm.
Eni	: 6 cm.
Geliş Tarihi	: 12.5.67

Abydos (Karaviran Köyü). Sütçü Kemal'den satın alınmıştır.

4. 6.3.67 , Seramik Çiçek Kalıbı (R.28)

Boy : 7,5 cm.

Eni : 7,5 cm.

Gelişi : 12.5.67, Sütçü Kemal'den alınmıştır.
Abydos (Karaviran Köyü)5. 6.4.67, Seramik Çiçek Kalıbı (R.29)

Boy : 4,5 cm.

Eni : 4,5 cm.

Geliş Tarihi : 12.5.1967, Sütçü Kemal'den alınmıştır.
Abydos (Karaviran Köyü)6. 6.11.67, Seramik Yaprak Kalıbı (R.31)

Boy : 8 cm.

Eni : 4,5 cm.

Geliş Tarihi : 12.5.1967, Sütçü Kemal'den alınmıştır.
Abydos (Karaviran Köyü)7. 6.6.67, Seramik Kuş Kalıbı (R.32)

Boyu : 11 cm.

Eni : 35 cm.

Geliş Tarihi : 12.5.1967, Sütçü Kemal'den alınmıştır.
Abydos (Karaviran Köyü)

İSTANBUL ÇİNİLİ KOŞK MÜZESİNDEKİ ÇANAKKALE
SERAMİKLERİNDEN ÖRNEKLER

1. ÇUKUR TABAK (R.73)

En. No : 228 (18.yy sonu 19.yy başı)

Yükseklik : 5,5 cm.

Çap : 28,5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir.

Şeffaf sırla kaplanmıştır. Tabağın içi ve dışı krem rengi astarlıdır. Ortadanaltı dilimli lacivert-mavi büyük bir rozet süslemesi bulunur. Bu rozetin dışı lacivert-mavi fisto benzeri süslemeyle çevrelenmiştir. Rozetin içinde ise çileğe benzeyen dört kırmızıya bakan renkte motif yer alır. Bu motifin çevresinde stilize yaprak desenleriyle doldurulmuştur. Tabağın kenarları ise dört yönde yine lacivert-mavi renkli kafes motifiyle süslenmiştir. Tüm süslemeler sıraltı tekniğindedir.

2. ÇUKUR TABAK (R.74)

En. No. : 237 (18.yy sonu 19.yy başı)

Yükseklik : 5,5 cm.

Çap : 31 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir.

Sıraltı tekniği ile süslenmiş, şeffaf sırla sırlanmıştır. İçi ve dışı krem rengi astarla kaplanmıştır. Desenler beyaz ve lacivert-mavi renkle işlenmiştir. Ortada 16 dilimli büyük bir rozet bulunur. Bunun içinde beyaz papatya benzeri çiçekler bulunur. Tabağın kenarlarını iki sıra bordür kuşatır. Dış bordürde lacivert-mavi fisto benzeri süslemeye vardır.

İç bordürde lacivert-mavi yapraklı, beyaz renkli papatya benzeri çiçekler yer alır.

3. ÇUKUR TABAK (R.75)

En. No. : 190 (18.yy sonu 19.yy başı)

Yükseklik : 6 cm.

Çapı : 33 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir.

Siraltı tekniğiyle süslenmiştir. Krem rengi astarla kaplanmıştır. Şeffaf sırla sırlanmıştır. Bütün desenler lacivert-mavi ile işlenmiştir. Ortada altı dilimli büyük rozetin etrafını lüsto motifle çevrilmiştir. Rozet yıldız motifi ile bölünüp, yıldızın ortasına çiçek, kollarına çizgi, etrafında stilize yaprak desenleri konarak zenginleştirilmiştir.. Tabağın kenarlarında dört yönde kafes motifi aralıklı olarak işlenmiştir.

4. ÇUKUR TABAK (R.76)

En. No. : 224 (18.yy sonu 19.yy başı)

Yükseklik : 3,5 cm.

Çapı : 27 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir.

Siraltı tekniğindedir. Krem rengi astarla kaplanmıştır. Şeffaf sırla sırlanmıştır. Tabağın ortasında kenarları lacivert-mavi içi turuncu büyük bir çiçek benzeri rozet yer alır. Tabağın kenarları ise lacivert-mavi renkli yedi büyük dilime ayrılmıştır. Bu dilimlerin içlerinde de bir turuncu bir sarımsı renkli çiçekler değişmeli olarak işlenmiştir. Natüralist uslupta basit bir süslemedir.

5. ÇUKUR TABAK (R.77)

En. No : 236 (18.yy sonu, 19.yy başı)

Yükseklik : 6 cm.

Çapı : 32 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Şeffaf sırla kaplanmıştır. Ortada beyaz çerçevesi ve altı dilimli süs motifi yer alır. Açık mavi renkli toprak boya beyaz astar üzerine desen ve çiçek oluşturacak biçimdedir. Tam ortada mavi, beyaz renklerin düzenlemesiyle lale süslemesi iki yöne bakar biçimde işlenmiştir. Tabağın kenarlarında ise beyaz astar üzerine mavi ile kafes biçimi süsleme eşit aralıklarla dört yönde yapılmıştır. Sıraltı tekniğindedir.

6. ÇUKUR TABAK (R.78)

En. No : 239 (18.yy sonu, 19.yy başı)

Yükseklik : 4 cm.

Çapı : 28 cm.

TANIMI Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş ve şeffaf sırla kaplanmıştır. Tabağın içi ve dışı krem astarla tamamen kaplanmıştır. Tam ortada ve kenarlarda mavi ile beyaz toprak boyalarla sır altına süs desenleri işlenmiştir. Özellikle ortada vazomsu bir çanak içine naturalist usluapta yerleştirilmiş olan lale benzeri çiçekler ve mavi renkte belirlenmiş olan süslemeler vardır. Kenarda ise ince kontur çizgileri arasına sıra sıra yerleştirilmiş lale benzeri süslemelerde usta fırça izleri görülmektedir.

7. ÇUKUR TABAK (R.79)

En. No. : 215 (18.yy sonu 19.yy başı)
Yükseklik : 5 cm.
Çap : 27,5 cm.

TANIMI: Krem rengi astarla kaplanmıştır. Şeffaf sırlıdır. Desen koyu kahverengi ve kirli sarıyla işlenmiştir. Ortada vazodan çıkan büyük bir çiçek demeti yer alır. Naturalist usluptaki bu çiçekler, sümbül ve küpe çiçeklerine benzetilebilir. Çiçek demetinin tepesinde stilize edilmiş uzun gagalı, uçmaya hazırlanan, pekte gerçekçi olmayan kuş motifi bulunmaktadır. Tabağın kenarlarında çiçek ve dal desenlerinden meydana gelen bir bordür görülmektedir.

8. ÇUKUR TABAK (R.80)

En. No. : 233 (18.yy sonu 19.yy başı)
Yükseklik : 4,5 cm.
Çap : 28,5 cm.

TANIMI : Krem rengi astarla kaplanmış, sıraltına tekniğiyle dekorlanmıştır. Tabağın ortası sarımtırak ve lacivert-mavi renklerle işlenmiş olan üç çiçek dalıyla doldurulmuştur. Kenarları da aynı renklerle iki değişik bordürle kuşatılmıştır. Dış bordürde aralıklı yerleştirilmiş üç yaprak, iç bordürde ise çift çizgilerle bölünmüş damla motifleriyle zenginleştirilmiştir. Bir bölümü kırık durumdadır.

9 ÇUKUR TABAK (R.31)

En. No : 223 (18. yy sonu 19. yy başı)

Yükseklik : 5.5 cm.

Çapı

TANIMI: Krem rengi astarla kaplanmıştır. Desenler koyu kahverengiyle işlenmiştir. Ortada iki çiçekli dal arasında büyük bir hilal biçimli ay görülmektedir. Ayın karşısındada çiçek benzeri büyük bir yıldız yer alır. Simgesel bir anlatımı, yalın çizgileri ile tek olan örneklerdir. Tabağın kenarları ise dört yönde aralıklı yer alan kafes motifiyle süslenmiştir. Şeffaf sirla sirlanmıştır.

10. ÇUKUR TABAK (R.82)

En. No. : 253 (18. yy sonu 19. yy başı)

Yükseklik : 5 cm.

Çapı : 2.3 cm.

TANIMI: Krem rengi astarla kaplanmıştır. Desenler koyu kahverengi ile işlenmiştir. Tabağın ortasında stilize edilmiş usta fırça darbeleriyle meydana getirilmiş bol yapraklı bir lale motifi yerleştirilmiştir. Modern anlayışta işlenmiş bu tür tabakların Türkiye içindeki tek örneğidir. Benzeri örneklere dünya müzelerinde rastlanmaktadır. Tabağın kenarlarında ince çizgilerle bölünmüş dar bir bordür. içinde dört yönde yer alan beşerli damla motifi işlenmiştir. Şeffaf sirla sirlanmıştır.

11. ÇUKUR TABAK (R.83)

En. No : 213 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 7 cm.
Çapı : 27 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, şeffaf sırlıdır. Tabağın tamamı krem rengi astarla kaplıdır. Ortada şişkin yelkenleri olan büyük bir kalyon işlenmiştir. Desenler fırça ile siyah ve açık kahverengiyle boyanmıştır. Kalyonun gövdesi damalı boyanmış stilize biçimde de direkli küçük bir sandalla öne eklenmiştir. Kenarlarda yine kafesli süsleme dört yöndedir, konturludur.

12. ÇUKUR TABAK (R.84)

En. No. : 211 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 7 cm.
Çapı : 29 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, şeffaf sırlıdır. İçi ve dışı krem rengi astarla kaplıdır. Desenler sır altına siyah ve kırmızıya yakın kahverengi ile işlenmiştir. Tam ortada yelkenleri şişkin büyük bir kalyon vardır. Bayraklar ve dalgalar ayrıcada stilize edilmiş küçük bir kürekli sandal ince fırça çalışmaları ile yapılmıştır. Tabağın kenarlarında beş yönde çift kontur içine alınmış ince kafes süslemesi yer alır.

13. ÇUKUR TABAK (R.85)

En. No. : 205 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 7,5 cm.
Çapı : 29 cm.

TANIMI: İçi ve dışı krem astarla kaplıdır.

Desenler koyukahverengi sıraltına boyama tekniğinde yapılmıştır. Şeffaf sırla sırlanmıştır. Tabağın ortasında büyük bir yelkenli detaylı biçimde işlenmiştir. Rüzgardan şişmiş yelkenleri sallanan büyük flaması ile başarılı bir tasvirdir. Yine yelkenli üzerinde damla ve çizgi motifleri yer alır. Sembolik dalga yelkenlinin altında görülmektedir. Ticaret gemisi olabilir. Kenarda ise beş yönde kafes benzeri süs motifleri yer almaktadır.

14. ÇUKUR TABAK (R.86)

En. No. : 214
Yükseklik : 8 cm.
Çapı : 30 cm.

TANIMI: İçi ve dışı krem astarla kaplıdır.

Koyu kahverengi ile işlenen, sıraltı desenler şeffaf sırla sırlanmıştır. Tam ortada tüm yelkenleri açılmış flaması ile bayrakları olan ve biçimi alışılmış gemi tiplerinden farklı olan bir gemi bulunmaktadır. Bu geminin üç büyük yelkeni ve bayrakları koyu renklidir. Bayrakların yönü ve sembolik dalgaların yönü aynıdır. Tabağın kenarlarında ise fırça darbeleri ve simetrik iki nokta motifleriyle aralıklı olarak zenginleştirilmiştir.

15. ÇUKUR TABAK (R.87)

En. No. : 202 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 5 cm.
Çapı : 22,5 cm.

TANIMI: İçi ve dışı krem astarla kaplıdır.

Koyu kahverengi ve koyu sarı ile desenler işlenmiştir. Ortada büyük bir yelkenli motifi yer alır. Yelkenleri ve teknenin gövdesi açıklı koyulu renklendirilmiştir. Büyük ticaret gemilerinden farklı, daha sade ve biçimi değişik bir teknedir. Ayrıca teknenin yanlarında dört bağlantı ve deniz üzerinde de bazı objeler görülmektedir. Kenarlarda ise üç yönde altı adet büyük fırçayla yapılmış damla motifi yer alır.

16. ÇUKUR TABAK (R.88)

En. No. : 199 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 7 cm.
Çapı : 27 cm.

TANIMI: Krem rengi astarla kaplıdır. Tabağın

ortasında tekne kısmı dama tahtası biçiminde koyu kahverengiyle işlenmiş, büyük bir kalyon bulunmaktadır. Bu kalyonun ön kısmında uzun bir bölüm ve dalgalanan bayrak yer alır. Arka bölümde ise aşırı büyüklükte ikinci bir bayrak dalgalanır. Ayrıca iki uçta da çapalar işlenmiştir. Çevrede ise üçer kürekli beş kayık yer alır. Bunlardan kalyonun durduğu ve kıyıya çıkma yada kıyıda alma işlemleri yaptığı düşünülebilir. Kenarda ise bordür içinde dört yönde kafes motifi yer almaktadır.

17. ÇUKUR TABAK (R.89)

En. No. : 206 (18.yy sonu, 19.yy başı)
 Yükseklik : 6.5 cm.
 Çapı : 29 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, şeffaf sırla kaplanmıştır. Tabağın içi dışı krem rengi astarla kaplanmıştır. Desenler sır altına siyah, kahve-rengi ve sarı ile işlenmiştir. Tabağın solunda üç küçük yelkenli ve sağda dalgalanan bayrağıyla iskele tasviri bulunur. Kenarlarda beş yönde kontur içinde ince kafes süslemesinde yer alır.

18. ÇUKUR TABAK (R.90)

En. No. : 204 (19.yy sonu)
 Yükseklik : 5 cm.
 Çapı : 24 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan turnette çekilmiştir. Koyu yeşil sır ile kaplanmıştır. Desenler sır üstüne kırmızı, beyaz ve altın yaldızla işlenmiştir. sır üstü çalışması olduğu için desenlerde silinmeler olmuştur. Tabağın orta kısmında şişkin yelkenleri olan bir kalyon olduğu sanılan figür vardır. Kenarlarda ise dikine beyaz ve kırmızı çizgiler vardır.

19. ÇUKUR TABAK (R.91)

En. No. : 220 (18.yy sonu, 19.yy başı)
 Yükseklik : 6 cm.
 Çapı : 31,5 cm.

TANIMI: Krem astarla kaplanmış, lacivert-mavi renklerle desenlenmiştir. Tabağın ortasında büyük kubbesi ile cami işlenmiştir. Camiinin sağ tarafına kubbeli küçük bir yapı eklenmiştir. Sol tarafta ise konsollar üzerinde duran camiye bitişik ek yapı görülür. Kubbelerde ve stilize edilmiş minarelerde alemler bulunmaktadır. Camii üzerinde kafes motifi ve turuncu renklerle benekler işlenmiştir. Yapının sol yanında iki selvi yer alır. Ayrıca yapının önünde üçer kürekli bir sandal stilize edilmiştir. Buda yapının deniz kıyısında olduğunu göstermektedir.

20 ÇUKUR TABAK (R.92)

En No : 235 (18. yy sonu 19. yy başı)
Yükseklik : 8 cm
Çapı : 32 cm

TANIMI: Kırmızı topraktan turnette çekilmiş şeffaf sırlıdır. İçi ve dışı krem rengi astarla kaplıdır. Desenler lacivert-mavi ve açık kahverengilerle işlenmiştir. Tam ortada dönemeçli bir yolun iki ucunda iki cami ve küçük bir mescit işlenmiştir. Camiler beşer, mescit iki minareli kubbeli yapılardır. Aralarda selviler ve öndede dalgaları stilize edilmiş kayık ile deniz işlenmiştir. Kenarlarda aralıklı 6 yönde kafes motifi vardır.

21. ÇUKUR TABAK (R.93)

En No. : 222 (18. yy sonu, 19. yy başı)

Yükseklik : 7 cm.

Çapı : 30 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan turnette çekilmiş, şeffaf sırlıdır. İçi ve dışı krem rengi astarla kaplıdır. Sır altına işlenen desenlerde siyah ve kahverengi kullanılmıştır. Tam ortada kubbeli, beş minareli bir camii, bunun önünde bir yol ve solunda üç, sağında bir selvi ağacı işlenmiştir. Yolun diğer kenarında ise stilize çizgiler yer alır. İnce fırça ile ustalıkla kontur içinde beş yönde kafesli süsleme zenginleştirilmiştir.

22. ÇUKUR TABAK (R.94)

En No : 217 (18. yy sonu, 19. yy başı)

Yükseklik : 7 cm.

Çapı : 28 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan turnette çekilmiş, şeffaf sırlıdır. İçi ve dışı sarı renkli astarla kaplanmıştır. Sır altına siyah ve açık kahverengi ile desenler işlenmiştir. Tabağın ortasında kubbeli ve üç minareli bir camii, solunda ise selvi aralarında da çam benzeri bir ağaç, sağ tarafta da tek selvi görülür. Binanın önünde bir yol ve etrafında da fırça darbeleri ile yapılmış stilize süslemeler yer alır. Tabağın kenarında ise kontur içinde kafesli süsleme yer almaktadır.

23. ÇUKUR TABAK (R.95)

En No. : 219 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 8 cm.
Çapı : 33 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, şeffaf sırlıdır. İçi ve dışı krem rengi astarla kaplanmıştır. Desenler lacivert ve turuncu ile şilenmiştir. Tam ortasında stilize edilmiş üç ev yer alır. Sağ baştaki cumbalı evin bir kısmı turuncu rengindedir. Arada kalan ev kafeslidir ve bacası üzerinde kuş bulunur. Daha baştaki ev ise daha küçük ve turuncu renklidir. Hemen yanında naturalist bir ağaç ve üzerinde de kuş figürü profilden yapılmıştır. Evlerin önünde ise küçük fırça darbeleri ile stilize bir yol yer alır. Kenarlarda ise iç tarafta çift konturlu, dış tarafta tek konturlu kafesli süsleme beş yönde yer alır. Sır altına boyama tekniğindedir.

24. ÇUKUR TABAK (R.96)

En No. : 177 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 5,5 cm.
Çapı : 23,5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, şeffaf sırlıdır. İç ve dışı krem rengi astarla kaplanmıştır. Sır altına işlenen desenler siyahla işlenmiş başarılı bir stilizasyondur. Tam ortada simetrik olarak karşılıklı birer bitki üzerinde profilden iki cins kuş işlenmiştir. Kuşların uzun kuyrukları vardır. Aralarında ise stilize bitkiler yer alır. Tabağın kenarında ise kafesli süsleme tek kontur içinde dört yöndedir.

25 ÇUKUR TABAK (R.97)

En. No. : 176 (18.yy sonu, 19.yy başı)

Yükseklik : 5,5 cm.

Çapı : 31 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, şeffaf sırlıdır. Krem rengi astarla kaplanmıştır. Desen siyah ve açık kahverengiyle sır altına işlenmiştir. Tam ortada naturalist usluapta bir zürafaa figürü iki tarafta yer alan bir ağaç ve bir selvi ağacına bağlanmış olarak işlenmiştir. Ağaçların arasında ince bir yol ve stilize bir selvi ve bitki motifleride yer alır. Kenarlarda da beş yönde kontur içinde yer alan kafes süslemesi bulunmaktadır.

26. ÇUKUR TABAK (R.98)

En. No. : 175 (18.yy sonu, 19.yy başı)

Yükseklik : 6,5 cm.

Çapı : 29,5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette işlenmiş, şeffaf, sırlıdır. Krem renklidir. Sır altına siyah, kahverengi ile stilize edilmiş bitkiler ve bir zürafaa işlenmiştir. İki yandan büyük ağaçlara bağlanmış olan zürafaa hızlı fırça darbeleri ile işlenmiştir. Ayrıca ayakları arasına yine stilize bitkiler yerleştirilmiştir. Kenarlarda ise içte çift, dışta tek konturla çevrili beş yönde kafes süslemesi yer almaktadır.

27. ÇUKUR TABAK (R.99)

En. No. : 203 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 4,5 cm.
Çapı : 24,5 cm.

TANIMI: Tabanın içi ve dışı krem rengi

astarla kaplıdır. Desenler koyu kahverengi ve açık kahverengiyle işlenmiştir. Tam ortada büyük bir kayık benzeri 7'şer küreği olan tekne yer almıştır. Büyük bir bayrak direği ve açık kahverengiyle renklendirilmiş, koyu renk çizgileri olan bayrağı görülmektedir. Teknenin hemen altında ise düz bir çizgi bulunmaktadır. Aralıklı yerleştirilmiş dört yönde yer alan kafes motifi tabağın kenarlarında yer almıştır. Şeffaf sırla sırlanmıştır.

28. ÇUKUR TABAK (R.100)

En. No. : 229 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 7,5 cm.
Çapı : 30 cm.

TANIMI: Tabanın içi ve dışı krem rengi

astarla kaplanmıştır. Desenler koyu kahverengi ve kirli sarıyla verilmiştir. Şeffaf sırla sırlanmıştır. Ortada büyük bir ibrik motifi kapağı açık olarak işlenmiştir. İbriğin gövde kısmı bitkisel desenle, boynu kafes motifiyle süslenmiştir. İbriğin iki yanında ise profilden işlenmiş stilize kuş figürleri ve bitkiler yer almıştır. Kenarlarda beş yönde aralıklı kafes motifleri yer almıştır.

29. ÇUKUR TABAK (R.101)

En No : 178 (18.yy sonu 19.yy başı)
Yükseklik : 5 cm.
Çapı : 21 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş şeffaf sırlıdır. Krem astarla kaplanmıştır. Sır altına siyah ve kahverengi ile stilize bir balık işlenmiştir. Gövdesi içleri benekli kafesle işlenmiştir. Kenarlarda fırça darbeleri ile yapılmış süsler son dönemde görülen dalgalı biçimdedir.

30. ÇUKUR TABAK (R.102)

En No : 174 (18.yy sonu, 19 yy. başı)
Yükseklik : 6.5 cm.
Çapı : 25.5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, şeffaf sırlıdır. Krem rengi astarlıdır. Sır altına tam ortada alt ve üstten dalla çevrilmiş büyük bir balık figürü işlenmiştir. Fırça darbeleri hızlıdır ve kumda da ince bir bordür içinde üç yönde kalın fırça darbeleri işlenmiştir.

31. ÇİFT KULPLU KÜP (R.103)

En No : 268 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 29 cm.
Çapı : 15 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Krem renkli astarla kaplıdır. Şeffaf sırla sırlanmıştır. Gövde ve boyun kısmı lacivert-maviyle süslenmiştir.

Çiçekli kalın bir bordürün, hemen altında kafesli bir kuşak ona bağlı olan dantel fisto yer almıştır. Boyuna yakın kısımda serbest fırça darbeleriyle, uzun damla motifleri işlenmiştir. Ağız kısmında ise kafes ve dantel süslemesi bulunmaktadır. Karın ile boyun kısımlarına bitişik kalın ve yuvarlağa yakın saplar üzerinde fırça darbeleri görülmektedir. Yer yer bozulmalar olmuştur, Sır altına tekniğinde yapılan süslemeler naturalist usluptadır.

32 ÇİFT KULPLU KÜP (R.104)

En. No : 269 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 32 cm.
Çapı : 18 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, şeffaf sırlıdır. Krem rengi astarla kaplanmıştır. Sır altına kırmızı, turuncu, gri ve mavi renklerle stilize desenler işlenmiştir. Gövde ile boyun kısmında önce kafes. sonra stilize, sonrada geniş bir kuşakta çiçek ve yaprak figürleri işlenmiştir. Hemen altında yer yer kafes, yer yer de fırça darbeleri ile çift kontur içine desen işlenmiş, en altada fisto görünümü çizgiler yapılmıştır. Boyun ve gövdeye yapışık kulpların üzerinde de benekler vardır.

33 ÇİFT KULPLU KÜP (R.105)

En No. : 267 (18.yy sonu, 19.yy başı)
 Yükseklik : 36 cm.
 Çapı : 18 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan. turnette çekilmiş-
 tir. Krem astarla kaplıdır. Şeffaf sırlıdır. Süslemeler
 sıraltıdır ve naturalist usluptadır. Desenler lacivert-
 maviyle işlenmiştir. Ağızda stilize süsleme ve çift
 yaprakların çapraz yerleştirildiği geniş bordür yer
 almaktadır. Boyundan gövdeye geçişte geniş bir süs
 kuşağı bulunmaktadır. Dantelli bordür kuşağı ile karın
 bölgesinde geniş bir bordür görülür. Bu bordürde naturalist
 uslupta bol yapraklı stilize çiçekler işlenmiştir.
 Yine dantel motifiyle çevrelenmiş ikinci bir süs kuşağı
 ile süsleme son bulmuştur.

34. KULPSUZ KÜP (R.106)

En. No. : 270 (18.yy. sonu, 19.yy başı)
 Yükseklik : 32,5 cm.
 Çapı : 12 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan. turnette çekilmiş.
 şeffaf sırla kaplanmıştır. Krem rengi astarla kaplıdır.
 Sır altına mavi ile stilize desenler işlenmiştir.
 Dar ve dışa çıkkın ağızdan sonra şişkin bir karın ve
 incelen bir dip kısma sahiptir. Ağızda üç yaprak stilize
 edilmiş. iki kuçak arasında yine stilize süslemeler
 fisto biçimi yerleştirilmiştir.

35. ÇUKUR KASE (R.107)

En. No. : 274 (19 yy. sonu)

Yükseklik : 15 cm.

Çapı : 18.5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, şeffaf sırlıdır. Yeşile bakan açık sarı bir astarla kaplanmıştır. İçi ve dışı dışta rozet biçimi beyaz astardan çiçekler, bunların çevresinde ise mavi ve beyazla yapılmış küçük çiçekler yer alır. Beş yönde yer alan sır altına fırça ile yapılmış stilize süslerdir.

36. ÇUKUR KASE (R.108)

En. No. : 276 (18.yy sonu, 19.yy başı)

Yükseklik : 13 cm.

Çapı : 21 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan turnette çekilmiş-tir. Krem astarla kaplıdır, şeffaf sırlıdır. Süslemeler sıraltına tekniğindedir. Kasenin içinde ortada silindirik bir bölüm, buna bağlı olarak dört ayrı bölüm yer almaktadır. Baharatlık olarak yapıldığı tahmin edilen bir seramiktir. Desenler mavi, yeşil, kahverengi ve gri renklerle işlenmiştir. Dış yüzeyde helezoni kıvrıntılar yapan stilize süsleme yer alır. Ağız kenarında ince bir bordür içinde baklavalı, içleri noktalarla doldurulmuş süsleme bulunmaktadır.

37. KULPLU TESTİ (R.109)

En. No. : 280 (19.yy sonu)

Yükseklik : 47 cm.

Çapı : 9.5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, kahverengi sırlıdır. Yüksek kaideli şişkin gövde, ince boyun ve gaga ağzı ile son bulur. Büyük bir kavuk benzeri beyaz sabit kabağı vardır. Doldurma deliği ağzın arkasına düşer. İnce bir dik yuvarlak sapı vardır. Ağızda boyunda ve gövdenin çşetili yerlerinde küçük kabartma çiçekler yer alır. Gövde de büyük bir yıldız biçimli rozet ve arapça yazı yer alır. Yazıda ise "Ya Hüseyin Kerbela" okunur. Birde iki yandan tutturulmuş ucu düz küllü kabartma bir kordonu vardır.

38. ÜSTÜ KABARA ROZETLİ TESTİ (R.110)

En.No. : 281 (19.yy sonu, 20.yy başı)

Yükseklik : 12.5 cm.

Çapı : 8 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, yeşil sırlıdır. Kapaklı ve küçük kulpludur. Gövde de ve kapakta dış biimli ince bordür kabartmalar ve çok sayıda uçları sivrilerek biten küçük yuvarlak ve yüksek kabartma rozetler yer alır. Kırıkları çoktur.

39. ÜSTÜ KABARA ROZETLİ TESTİ (R.111)

En. No. : 636 (19. yy. 'ın sonu)

Yükseklik : 29 cm.

Çapı : 18 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir.

Koyu nefti sırlıdır. Emzikli ve dekorlu bir ağızla başlayan testi, bilezikleri olan ince bir boyunla devam eder. Boyunla gövdeye geçişte kuş benzeri bir kabartma ile çeşitli kabartmalar yer alır. Gövde üzerinde ise üç yönde yer alan kabara rozetler görülür. Bunların çevresinde ise halat benzeri süs kuşakları yine kabartma olarak işlenmiştir. Aynı süs kuşağı geniş ve yayvan olan dip kısmındaki kaide üzerinde de bulunmaktadır. Kalın ve sade bir kulp ağızla gövdeyi bağlamıştır. Geç devir örneklerinden olup, sırında yer yer çatlama ve dökülmeler bulunmaktadır.

40. KABARTMALI TESTİ (R.112)

En. No. : 279 (19.yy sonu)

Yükseklik : 30, 5 cm.

Çapı : 5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş ve koyu yeşil sırlıdır. Yüksek kaide üzerinde şişkin gövde ince boyun ve emzikli bir ağızı vardır. Kalın ve dik saplıdır. Süslemeler ağız çevresinde küçük kabartma çiçek ve rozetler, boyunda da devam eder. Gövde üzerinde ise tam önde ek bir parça halinde derin oyma netliğinde bir büyük kabartma yer alır. Üzerinde stilize çiçekler

ve dallar işlenmiştir. Gövdenin diğer yanlarında ise alçak kabartma olarak bol bol çiçek ve dallar işlenmiştir. Kaideye geçişte ise iri dişli bilezik biçimi bir sıra bordür yer alır.

41. HALKA GÖVDELİ TESTİ (R.113)

En. No. : 139 (19.yy sonu)

Yükseklik : 26 cm.

Çapı : 5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan ve sarı renk sırlıdır. Ayaklı ve halka şeklinde ortası boş ince gövdeli, dalgalı biçimde gövdeye bağlanmış ince kulpludur. Ağız ve emzik kısımları dışında yer yer kabartmalarla süslenmiştir. Kırıklar ve sır bozulmaları çoktur.

42. ZARF, FİNCAN, CEZVE VE TEPŞİ (R.114)

En. No. : 583 (19.yy sonu, 20.yy başı)

Zarfin Yüksekliği: 4 cm.

Zarfin Çapı : 4 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Beş adettir. İçi, dışı kahverengi sırla sırlanmıştır. Fincanların alt bölümlerine yerleştirilen seramiklerdir. Kadeh biçimindedirler.

42.a) FİNCAN

En. No. : 583
Fincanın Yük. : 4 cm.
Fincanın Çapı : 5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Beş adettir. İçi, dışı kahverengi sırla sırlanmıştır. Ağız kısımları hafifçe dışa eğilidir. Sır bozulması görülmemektedir.

42.b) CEZVE

En. No. : 277
Cezvenin Yük. : 5,5 cm.
Cezvenin Çapı : 5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, basit biçimli bir seramiktir. Yeşil sırla sırlanmıştır. Uzun kalın bir sapı vardır.

42.c) TEPSİ

En. No. : 583
Tepsinin Çapı : 26,5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, kahverengi sırla sırlanmıştır. Tepsinin kenarları hafif yüksek ve dilimlidir. Dört ince çizgi ile yüzeyine hareket getirilmiştir.

43. MATRA (R.115)

En. No. : 98 (19.yy sonu)
Çapı : 16 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan açık kahverengi sırlıdır. En gözde kabartma çiçekle süslenmiştir. Bunun tam ortasına da kırmızı bir boncuk yerleştirilmiştir.

Küçük üçlü çiçeklerle çevrelenmiş sonra da zincir biçimi kordonla süslenen gövdenin etrafında dalv e yaprakları, yine üçlü küçük çiçekleri ile süs kuşağı yer alır. Yine zincir kordonla ve tek sıra çiçekle sonlanır. Ağızın tam karşısında oturma ayağı ve dört yönde küçük kulplar vardır. Yer yer altın yıldızla süslenmiştir.

44. TAVUKLU SÜRAHİ (R.116)

En. No. : 637 (19.yy soun)

Yükseklik : 32 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Kahverengi sırlıdır. Üst kısmı kahverengi, alt kısmı ise yeşil sırlıdır. Stilize tavuk ve civcivleri ile büyük bir kulp vardır. Beş civciv üzerinde oturan tavuğun üzerinde ve kulpta kabartma ve küçük delik süslemeler vardır. Civcivlerin arasında garip figürlerde görülür. Kaide kısmında ise kabartma rozetler ve çoklu ayaklar yer alır. Sap üzerinde bir büyük bir küçük doldurma deliği bulunur.

ANKARA ETNOGRAFYA MÜZESİNDEKİ ÇANAKKALE
SERAMİKLERİNDEN ÖRNEKLER

1 ÇUKUR TABAK (R.117)

En No. : 81666 (18 yy sonu 19 yy başı)
Yükseklik : 8 cm
Çapı : 28 cm

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, şeffaf sırlıdır. Krem rengi astarla kaplıdır. Sır altına siyah ve kahverengi ile desenlenmiştir. Tabagın tam ortasında etrafı fisto motifle çevrelenmiş bir üçgen vardır. Kenarlarında ise kafesli dekor dört yönde işlenmiştir.

2. KAPAKLI KASELER (R.118)

En. No. : 14166 A.B ve 14167 A.B.
(19.yy sonu, 20.yy başı)
1 de Yükseklik : 16 cm.
2 de Yükseklik : 12 cm.
Çapı : 18 cm.
Çapı : 22 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, şeffaf sırlıdır. Krem rengi astarla kaplıdır. Süslemesi olmayan bu kaselerin kenarları bakır kaselerdeki gibi fisto biçimli bir bordürle çevrelenmiştir. Kapaklarda sade bir tutacak vardır. Gündelik kullanım için yapılmıştır.

3. KULPLU ŞEKERLİK (R.119)

En. No. : 5152 (19.yy sonu, 20.yy başı)

Yükseklik : 17 cm.

Çapı : 17 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, sucuk tekniğindeki şeritlerle sepet örgü biçimindeki elle şekillendirilmiştir. Uçları kıvrık üç ayak üzerinde düz plaka üzerine sepet örgü gövdenin üzerine çiçek motifleri ve kalın burma sap takılmıştır. Sır altına beyaz, kahverengi renkler serpmeye tekniğindedir. Şeffaf sirla sirlanmıştır. Dekoratif kullanım seramiğidir.

4. KAPAKLI ŞEKERLİK (R.120)

En. No. : 5159 (19.yy sonu, 20.yy başı)

Yükseklik : 10 cm.

Çapı : 15 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, elle şekillendirilmiş, sır üstü dekorlu, koyu yeşil sirla sirlanmıştır. Üç büyük kulp arasında çiçek motifleri vardır. Kapakta yine çiçekler ve çıkıntılar bulunur. Gövdenin bir yanına bitişik fincan biçiminde de bir seramik parça bulunmaktadır.

5. MEYVELİK (R.121)

En. No. : 5161 (19.yy sonu, 20.yy başı)

Yükseklik : 7 cm.

Çapı : 31 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, sucuk tekniğindeki şeritlerle, sepet örgü biçiminde şekillendirilmiştir. Kenarda oymalı kabartmalı geniş bordür vardır. Sıraltına kahverengi, yeşil, beyaz renkler serpmeye dekorlanmıştır. Şeffaf sırla kaplanmıştır. Kullanım seramiğidir.

6. KULPLU TESTİ (R.122)

En. No. : 11603 (19.yy'ın ikinci yarısı)

Yükseklik : 39 cm.

Çapı : 18 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Yeşil sırla kaplanmıştır. Ağzında emzik ve kabartma süs ile kabartma rozetler yer alır. Dik yuvarlak saplıdır. Gövdede kabartma yaprak ve çiçek motifleri yanında yıldızla stilize desenler yapılmıştır. Yıldızında bozulmalar vardır. Doldurma deliği tepede yer alan iyi durumdaki örneklerdendir.

7. KULPLU TESTİ (R.123)

En. No. : 5145 (19.yy'ın ikinci yarısı)

Yükseklik : 35 cm.

Çapı : 19 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, yeşil sırla kaplanmıştır. Ağız gaga biçimlidir. İki yanında göz gibi iki rozet yer alır. Burmalı dik yuvarlak sapı vardır. Gövdede de çiçek ve yaprak kabartması yanında, sır üstüne beyaz, siyah, kırmızı ve mavi renklerde stilize yaprak ve çiçekler işlenmiştir.

8. KULPLU TESTİ (R.124)

En. No. : 7341 (19.yy sonu)
Yükseklik : 46 cm.
Çapı : 16 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, açık kahverengi sırla kaplanmıştır. Yüksek kaideli, şişkin gövdeli, ince boyunlu gaga ağızlıdır. Dik yuvarlak bir düz sapla ve sabit kapakla biter. Ağız çevresinde çiçek rozetleri ve kordonlu iki kabartma püskül vardır. Bunun altında ise yıldız biçimi rozet ve arapça bir yazı vardır. "Ya Hüseyin Kербela" yazılıdır. Yer yer koyu sır akmaları vardır.

9. KULPLU TESTİ (R.125)

En. No. : 5151 (19.yy sonu)
Yükseklik : 44 cm.
Çapı : 16 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Koyu kahverengi sırlıdır. Yüksek kaide, şişkin gövde, ince boyunlu gaga ağızlıdır. Dik yuvarlak bir düz sapı vardır. Ağız çevresinde çiçek biçimi rozetler ve dalların etrafı sır üstüne yıldız boyamalı süsleri bulunmaktadır. Sır dökülmesi görülür.

10. ATLI TESTİ (R.126)

En. No. : 866 (19.yy sonu)
Yükseklik : 41 cm.
Çapı : 14 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, açık kahverengi sırlıdır. Ağızda şaha kalkmış at figürü ve stilize kanatlar yer alır. Boynunun iki yanında kulplar dekorludur. İçlerinde gül biçimi kabartmalar yer alır. Gövdenin üstünde kabartma olarak meyve tabağı stilize edilmiştir. Ayrıca iki yanda çiçek ağızlı iki vazo ve yine çiçek kabartmaları vardır. Sır altına beyaz ve kahverengi renkler akıtma tekniğindedir. Sır üstünde altın yaldız sürülmüştür.

11. ATLI TESTİ (R.127)

En. No. : 865 (19.yy sonu)
Yükseklik : 40 cm.
Çapı : 23 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, koyu kahverengi sırlıdır. Ağızda şaha kalkmış at figürü vardır. Stilize kanatlardan biri kırıktır. Boyunda kulplar ve çiçek kabartması yer alır. Gövdenin tam önünde yarısı kırık bir kabartma ve çiçek motifi vardır. Sır üstüne altın yaldızla çeşitli stilize süsler ve dekorlama görülür.

12. KUPA (R.128)

En. No. : 9250 (19.yy sonu, 20.yy başı)
Yükseklik : 13 cm.
Çapı : 13 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Yeşil sırla sırlanmıştır. Ayaklı ve ağıza yakın yerde

kulpları olan bir seramiktir. Ön yüzde kabartma büyük bir yaprak, yaprağın iki yanında ve latında üç kabartma küçük rozet yer alır. Dibi deliktir. Hangi amaçla yapıldığı anlaşılamamıştır. Geç dönem örneklerindedir.

13. VAZO (R. 129)

En. No. : 868 (19.yy sun, 20.yy başı)
Yükseklik : 23 cm.
Çapı : 20 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir.

Ayaklı ve iki kademesi ile yaygın kaidesi olan, gıza doğru genişleyen bir seramiktir. Ağız kısmı derin oymalı biçim göstermektedir. Ön yüze irili ufaklı kabara ve rozetler ile yer yer yaprak süslemeleri kabartma olarak işlenmiştir. Bu süslemeler kalıplardan elde edilmektedir. Ayrıca vazunun iki yanında kulp görevi gören çelenk benzeri kabartma motiflerle zenginleştirilmiş parçalar bulunmaktadır. Geleneksel süsleme tarzının abartılı bir örneğidir. Krem zemin üzerinde yeşil, kahverengi akıtma tekniğinde sıraltı süsleme görülür.

14. ŞAMDAN (R.130)

En. No. : 8654
Yükseklik : 19 cm.
Çapı : 12 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Geniş ve yüksek bir kaide bölümü vardır. Mum konacak bölüm boğumlu bir biçimdedir. Yeşil sırla sırlanmış, süslemesi yoktur.

15. MANGAL (R.131)

En. No. : 5199
Yükseklik : 25 cm.
Çapı : 23 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Yeşil sırla kaplanmıştır. Küçük bir mangaldır. Kapakta üçer tane hava deliği ve çift kulp yer alır. Kulplar arasında kabartma yaprak motifinden başka süslemesi yoktur. Uzun bir dip bölümle geniş bir kaidesi bulunmaktadır.

16. ARSLAN BİÇİMLİ KAP (R.132)

En. No. : 5156 (19.yy sonu)
Yükseklik : 17 cm.
Uzunluk : 23 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır, döküm tekniğindedir. Kap olarak düşünülmüş, stilize aslan biçimli geç dönem seramiklerindedir. Oturur biçimde yapılmış olan bu figürde büyük bir ağız yer alır. Ayrıca kabın boşaltma ağızıdır. Kuyruk gövde üzerine dolanıp halkalar meydana getirmiştir. Kuyruk üzerinde kabın boşaltma deliği bulunmaktadır. Göz, kaş, ağız gibi detaylar ile süs rozetleri kabartma olarak işlenmiştir. Kahverengi ve sarımsı serpmeye boyalarla sıraltına dekorlanmıştır. Şeffaf sırla sırlanmıştır.

17. DEVE BİÇİMLİ KAP (R.133)

En. No. : 1867 (19.yy sonu)
Yükseklik : 17 cm.
Uzunluk : 21 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Döküm tekniğindedir. Kap olarak düşünölmüş, stilize deve biçimli geç dönem örneklerindedir. Ayakta duran ve eğeri olan, boynunu uzatmış olan deve de başarılı bir stilizasyon görölmektedir. Sıraltına astar boya ile dekorlanmış, yeşil renklidir. Göz, kulak, boyna dolanmış ip, eğer, kuyruk gibi detaylar kabartma olarak yapılmıştır. Ayaklarda bilezik benzeri boğumlar bulunmaktadır. Kabin doldurma deliği eğerin üzerindedir. Boşaltma deliği ise devenin ağız kısmındadır.

BURSA ETNOGRAFYA MÜZESİNDEKİ ÇANAKKALE SERAMİKLERİ
(SON DÖNEM)

1. İBRİK (R.134)

En.No : 219 - Kayıt No : 4126
Müzeye Geliş Biçimi : Fatma ERDAL - BURSA
Müzeye Giriş Tarihi : 15.9.1964
Yükseklik : 17 cm.
Dip Çapı : 8.9
Satın Alma Fiyatı : 40 TL.
Fiş No : 170

TANIMI: Küçük gaga ağızlı, yüksek yuvarlak kulplu, kalın boyunlu, şişkin karınlıdır. Üzerinde kabartma olarak iki dal arasında çiçek motifi vardır. Siyah sırla kaplanmıştır.

2. KAHVE TEPSİSİ (R.135)

En.No : 245 - Kayıt No : 5809
Müzeye Gelişi : M.Remzi SARIÇETİN - BURSA
Müzeye Girişi : 13.4.1971
Yükseklik : 4 cm.
Boy : 34 cm.
En : 22.5 cm.
Satın Alma : 125 TL.

TANIMI: Kırmızı topraktan, oval şeklinde yapılmıştır. Zemin düz, kenarları örgü şeklindedir. Kulplarında üçer kabartma rozet vardır. Tepsinin üzerinde sarı yaldız ile çiçek ve yaprak motifleri bulunur.

3. TESTİ (ATLI VEYA AYNALI TİP) (R.136)

En.No : 249 - Kayıt No : 4256 (iki adettir)

Müzeye Gelişi : Ahmet ÖZKONUK - BURSA

Müzeye Girişi : 22.12.1965

Yükseklik : 36 cm.

Dip Çapı : 10 cm.

Satın Alma : 40 TL.

TANIMI: Kırmızı topraktan, ağız kısmında şaha kalkmış kanatlı at figürü vardır. Yuvarlak kaideli, şişkin karınlıdır. Koyu kahverengi sirla kaplanmıştır. Gövdede tam ortada içi boş çerçeve, yanlarda da iki tane vazo vardır. Ayrıca boyunda ve gövdenin ortasında beyaz çiçek kabartması sır üstüne boyanmıştır. Yanlarında yeşil, sarı, kırmızı renkli stilize yapraklarla işlenmiştir.

4. SÜRAHİ (R.137)

En.No : 24 - Kayıt No : 2097

Müzeye Gelişi : Şaban AÇIKGÖZ - BURSA

Müzeye Girişi : 22.6.1974

Yükseklik : 39.5 cm.

Dip Çapı : 97 cm.

Satın Alma : 300 TL.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Koyu kahverengi sırlıdır. Yuvarlak kaidede dar bir boğaz ile gövdeye geçilir. Gövdenin üst kısmı yukarı doğru daralır.

İnce uzun boyun kısmında şaha kalkmış at figürü bulunur. Atın iki yanında yaprak benzeri kanatlar yer alır. Boyunda kabartma biçimi yapraklar sarı ve yeşil sır üstü boyalı yuvarlak halkalar vardır. Gövdenin iki yanında, çiçek

kıvrımlı vazolar bulunur. Ayrıca gövdenin tam ortasında kanatlarını açmış kuş figürü ve aynalık yer alır. Bu figürün altında ise Türkçe yazı bulunur. Anlamı "Yadigâr" olan bu yazının çevresinde yeşil, sarı, kırmızı yapraklar vardır. Dik yuvarlak kulp üzerinde doldurma deliği bulunmaktadır.

5. ŞEKERLİK - KAHVELİK (R.138)

En.No : 346 - Kayıt No : 5283
 Müzeye Gelişi : M.Remzi SARIÇETİN - BURSA
 Müzeye Girişi : 17.4.1969
 Yükseklik : 29 cm.
 Dip Çapı : 10 cm.
 Satın Alma : 75 TL.

TANIMI: Küp şeklinde iki haznesi olup, altında sepet örgü tepsisi vardır. Haznelerin etrafından kabartma çiçek ve yapraklar bulunur. Koyu kahverengi sırlıdır. Sarı yaldız izleri görülmektedir. Kırık tarafları vardır.

6. SÜRAHİ (R.139)

En.No : 347 - Kayıt No : 5280
 Müzeye Gelişi : 17.4.1969 - M.Remzi SARIÇETİN-BURSA
 Müzeye Girişi : 17.4.1969
 Yükseklik : 29 cm.
 Dip Çapı : 10 cm.
 Satın Alma : 75 TL.

TANIMI: Kırmızı topraktan, şeffaf sırla kaplanmış-
 tır. Üzerinde çiçek ve yaprak kabartmaları vardır. Gövde çifttir. Ve iç gövde yuvarlak, dış gövde köşelidir. Ağız kenarları kırıktır. Termos tipidir. Köşelerde oyma teknikte

süslemeler ve küçük yuvarlaklar yer alır. Bunlar beyaz yıldızla boyanmıştır. Kabartma şeklinde çıkıntılar her tarafa serpilmiştir.

7. KÜL TABAĞI (İKİ ADETTİR) (R.140)

En.No : 2331
 Müzeye Gelişi : 1944
 Yükseklik : 13 cm.
 En : 11 cm.

TANIM: Kırmızı topraktan, Çanakkale keramiğidir. Açık istiridye kabuğu biçimindedir. Koyu kahverengi sırlıdır. Kıvrık uçları yaprak şeklindedir. Ve kıvrık yuvarlak kulpları vardır.

8. TESTİ (TERMOS TİPİ) (R.141)

En.No : 2347
 Müzeye Gelişi : Hüseyin KOCABAŞ Hibesi
 Müzeye Girişi : 3.10.1952
 Yükseklik : 27 cm.
 Ağız Çapı : 7 cm.
 K.Çapı : 175 cm.
 Dip Çapı : 11 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Koyu yeşil sırlıdır. Yer yer sarı yıldızla boyanmıştır. Yuvarlak tabanlı, şişkin karınlı, dar boyunlu, tek, hafif burma dik kulpludur. Kaideden kulpa kadar olan kısımlar iki tarafa açılmış yapraklar biçiminde oyulmuştur. Çift gövdelidir. Termos tipidir. Ağızda ise yedi delikli süzgeç vardır. Kırıkları ve sır bozulmaları vardır.

9. TESTİ (142)

En.No : 624 - Kayıt No : 2495

Yükseklik : 38 cm.

Ağız Çapı : 6.8 cm.

Dip Çapı : 15.5 cm.

TANIMI: Yuvarlak kaideli, gövde ise fıçı biçimindedir. Dik yuvarlak kalın bir kulp ve kısa bir emziği vardır. Boyunda, ağzında ve gövde kenarlarında kabartma çiçek ve yaprak motifleri yer alır. Ayrıca boyunda kör delikler vardır. Gövde üzerinde ise küçük kabartmalarla kollu yıldız figürü işlenmiştir. Koyu yeşil surla kaplanmıştır.

10. TESTİ (143)

En. No : 569 - Kayıt No : 2652

Yükseklik : 33 cm.

Dip Çapı : 10 cm.

TANIMI: Yuvarlak kaideli ve dik yuvarlak kulpludur. Gövdesi şişkin olup boyun kısmı uzun ve incedir. Ağızda daralmıştır. Üç ince bilezik bulunur. Yeşil surla kaplanmıştır. Sır altına kazıma tekniği ve çökertme tekniğiyle çiçek ve stilize dal motifleri işlenmiştir. Sırın bunlara dolmasıyla desenler daha koyu ve belirgin olmuştur. Kırmızı topraktan ve son dönemdedir.

11. SÜRAHİ (GAGA AĞIZLI TİP) (144)

En.No : 621 - Kayıt No : 2496

Müze Gelişi : Hüseyin KOCABAŞ Hediyesidir. 1944

Yükseklik : 34.6 cm.

Dip Çapı : 11.3 cm.

TANIMI: İnce uzun boyunlu, gaga ağızlı, şişkin karınlı ve burma saplıdır. Kahverengi sırlıdır. Gövde üzerinde sarı yıldızla dal kafesli yapışmış ve büyüklü küçüklü kabartma çiçekler serpilmiştir. Ağızda yine kabartma çiçek motifi bulunur.

12. SÜRAHİ (GAGA AĞIZLI TİP) (R.145)

En.No : 622 - Kayıt No.: 4125

Müze Gelişi : Lütfü TEMİZLER Hediyesidir.1964

Yükseklik : 33.5 cm.

Dik Çapı : 10 cm.

TANIMI: Uzun boyunlu, gaga ağızlı, burma saplıdır. Karın üzerinde kabartma çiçek ve yaprak motifleri vardır. Yanlarında da sarı yıldız ile yaprak motifleri yapılmıştır.

13. TESTİ (R.146)

En.No : 623 - Kayıt No: 2493, 1944

Yükseklik : 29.5 cm.

Ağız Çapı : 7.8 cm.

Dip Çapı : 9.5 cm.

TANIMI: Yeşil sırlıdır. Dört büyük kulpa sahiptir. Birisi kırıktır. Bu kulpların uçlarında ve boyun kısmında delikler vardır. Gövde ile boyun arasında da dört ufak kulp vardır.

14. SİGARALIK VE ŞEKERLİK (R.147)

En.No : 253 - Kayıt No : 5279

Müze Gelişi : M.Remzi SARIÇETİN - BURSA

Müze Girişi : 17.4.1969

Yükseklik : 20 cm.

Ağız Çapı : 11.4 cm.

Satın Alma : 100 TL.

TANIMI: Üç ayaklı, yuvarlak gövdeli ve kapaklıdır. Gövde üzerinde kabartma olarak yapılmış çiçek ve dal motifleri vardır. Kapakta bir köpek, dört adette sigaralık yeri vardır. Ayrıca kadeh şeklinde bir kısımda da çiçek kabartmaları bulunmaktadır. Sır altına yeşil, sarı ve kahverengi boyalar serpmeye biçimdedir.

15. VAZO (R.148)

En.No : 3232

Yükseklik : 14.5 cm.

Dip Çapı : 7.5 cm.

Ağız Çapı : 8.5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, siyah sırla kaplanmış dış yüzey yanında iç yüzey sarımsı sırla sırlanmıştır. Kaide kısmında ve ağız kenarlarında kırıklar vardır. Yüzeyde kabartma çiçek, dal ve yapraklar bulunur. Boğazda üç bilezik vardır.

16. TABAK (R.149)

En.No : 256 - Kayıt No : 5808

Müze Gelişi : Ali BAKAN - BURSA - 1971

Yükseklik : 6.5 cm.

Dip Çapı : 21.5 cm.

Satın Alma : 100 TL.

TANIMI: Kırmızı topraktan, koyu kahverengidir. Tabanın tam ortasında kabartma nişan ve ATATÜRK resmi vardır. Kenarları sepet örgüsü şeklindedir. Yaygın kenarları ise kabartma çiçekli ve dal motiflidir. Üçgen dilimler halindedir. Son dönemlerdendir.

17. ŞEKERLİK (R.150)

En. No : 254 - Kayıt No. 5457

Müze Gelişi : Neşet YILDIZ - Harmanalan Köyü-KELES

Müze Girişi : 18.11.1969

Yükseklik : 13 cm.

Ağız Çapı : 8.5 cm.

Satın Alma : 40 TL.

TANIMI: Kadeh şeklindedir. Yeşil sirlidir. Ağız ve dip bölümde kalın bilezikler vardır. Gövdenin üzerinde kabartma çiçek ve dal motifleri yer alır. Bunların ve sıranın yer yer döküldüğü görülmektedir.

18. VAZO (R.151)

En.No : 252 - Kayıt No : 5282

Müze Gelişi : M. Remzi SARIÇETİN - BURSA

Müze Girişi : 17.4.1969

Yükseklik : 38 cm.

Dip Çapı : 11 cm.

Satın Alma : 80 TL.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Siyah sirla kaplıdır. Yuvarlak kaidelidir. Bir kısmı kırılmıştır. Şişkin gövde ve boyundan oluşur. Ağıza yakın yerlerde çiçek ve yaprak kabartmaları bulunur. Ağızda da kırık vardır. Dipteki boyun kısmında yapıştırılmıştır.

EDİRNE ETNOGRAFYA MÜZESİNDEKİ 19. YÜZYIL

ÇANAKKALE SERAMİKLERİ

BURMA SAPLI SÜRAHİ (R.152)

En.No : 1814 İki adet. 5.10.1961'de alınmıştır.

Yükseklik : 33 cm.

Dip Çapı : 18 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, gaga ağızlı su sürahisini.

Sapı burma tipte dik biçimli. Açık yeşil sırla kaplanmış, sır üstüne toprak boylarla kırmızı renkli basit çiçek motifleri ile süslenmiştir. Ağızda her iki yanda kabartma çiçekler, göz biçiminde yerleştirilmiş ve yine kırmızı ile boyanmıştır. Yer yer sır dökülmeleri ve zayıf netliği ile son dönem örneklerindedir.

AT BAŞLI VEYA AYNALI TESTİ (R.152)

En.No. : 2705 iki adettir. 1961'de alınmıştır.

Yükseklik : 38 cm.

Dip Çapı : 6 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, kanatlı at figürü ile

son bulan testilerin ibri koyu kahverengi sırla kaplanmıştır. Diğeri ise sır altına akıtma boylarla dekorlanmış üzeri açık kahverengi sırla kaplanmıştır. Her iki parçada boyun ile gövde arasında kulplar yer alır. Kabartma çiçek dekorlarının yanında gövdenin iki yanında çiçek ağızlı vazolar bulunur. Dik yuvarlak ve düz biçimli sapları vardır.

ÇANAKKALE TESTİSİ (R.152)

En.No : 2212 21.3.1978'de hibe edilmiştir.
Yükseklik : 28 cm.
Dip Çapı : 8.5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, şeffaf sırla kaplanmış son dönem seramiklerindedir. Gaga ağızlı testilere benzeyen bu testide boyun ile gövde arasında kulp biçimi süslemeler yer alır. Gövdenin tam ortasına kabartma çiçek ve yapraklar işlenmiştir. Bu süslemenin üst bölümünde yüksek kabartma biçiminde "Çanakkale" yazısı şerit halinde işlenmiştir. Bu yazının iki yanında da papatya biçimli iri çiçekler yer almaktadır. Bu süslemelerin üzerine beyaz yıldız boya sürüldüğü izlerden anlaşılmaktadır. Ağızda üç büyük kabartma ve dik yuvarlak sap ile son dönemin bozuk örneklerindedir.

FİNCAN VEYA KÜLLÜK (R.153)

En.No : 7554 1978'de hibe edilmiştir.

TANIMI: Kırmızı topraktan, şeffaf sırla kaplanmıştır. Sır üstü boyları ile dekorlanmış küçük boyutlu ve işlevi tam belirgin olmayan hasar görmüş, basit bir parçadır.

NOT: Bu seramiklerin vitrininin açılması mümkün olmadığı için, resimleri toplu olarak çekilmiştir.

DÜNYA MÜZELERİNDEKİ ÇANAKKALE
SERAMİKLERİNDEN SEÇME ÖRNEKLER

1. ÇUKUR TABAK (VICTORIA AND ALBERT MÜZESİ,
LONDRA-İNGİLTERE) (R.153)

En. No. : 984-1884 (18.yy soun, 19.yy başı)
Yükseklik : 6.5 cm.
Çapı : 33 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir.

Şeffaf sırla kaplıdır. Tam ortada büyük bir süs rozeti vardır. Rozetin etrafı iki bordürle çevrelenmiştir. Tabağın içi ve dışı bej astarla kaplıdır. Dışta lacivert, mavi fisto şeklindeki bordür iç kısmında daha ince beyaz üzerine lacivert yapraklarla ince fisto yapılmıştır. Rozetin içinde ise lacivert mavi yapraklar yer alır. Tabağın dış kenarında ise kontur içinde beyaz ve mavi süslemeler bulunmaktadır.

2. ÇUKUR TABAK (VICTORIA AND ALBERT MÜZESİ) (R.154)

En. No. : 197-1892 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 6 cm.
Çapı : 32 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş,

şeffaf sırla kaplıdır. İç ve dış beyaz astarla kaplanmıştır. Tam ortasında 9 dilimli büyük bir rozet vardır. Rozetin etrafı lacivert-mavi fisto motifiyle kuşatılmıştır. İçi kahverengi, turuncu ve beyaz çiçeklerle lacivert-mavi yapraklarla doldurulmuştur. Kenarlarda ise iki sıra bordür yer alır. İçteki bordürde yapraklar ve papatya benzeri çiçekler, dıştakinde ise beyaz ve büyük çiçekler yer almaktadır.

3. ÇUKUR TABAK (VICTORIA AND ALBERT MÜZESİ) (R.155)

En. No. : 326-1903 (18.yy sonu, 19.yy başı)
 Yükseklik : 5 cm.
 Çapı : 22,5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, şeffaf sırlıdır. Krem astarla kaplıdır. Ortasında büyük bir vazo içinde çiçek demeti vardır. Çiçekler turuncu, yapraklar lacivert-maviyle işlenmiştir. Vazo turuncu dilimlerle süslenmiştir. Etrafında lacivert-mavi fisto sırası, içinde de çizgiler yer alır. Kenarda ise papatya benzeri çiçekler turuncu renktedir. Aralarında lacivert yapraklar bulunur.

4. ÇUKUR TABAK (VICTORIA AND ALBERT MÜZESİ) (R.156)

En. No. : 879-1884 (18.yy sonu, 19.yy başı)
 Yükseklik : 6 cm.
 Çapı : 31.8 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş, şeffaf sırlıdır. Krem rengi astarla kaplıdır. Tam ortada büyük bir vazo içinde bir nar demeti yer alır. Turuncu renkli narların yaprakları lacivert-mavidir. Turuncu çerçeveli vazonun etrafı lacivert-mavi fisto ile çevrilmiş, içi ve uçlarını yapraklar konmuştur. Kenarlarda ise iki sıra bordür yer alır. Dışta lacivert-mavi yaprak sırası, içte ise aynı renkli aralarında yapraklar bulunan bir sıra çiçek yer alır.

5. ÇUKUR TABAK (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) (R.157)

En. No. : 1552 (18.yy soun, 19.yy başı)
 Yükseklik : 6,5 cm.
 Çapı : 22,5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiş şeffaf sirla sirlanmıştır. Krem rengi astarlada astarlanmıştır. Tabağın içinde ortada stilize çiçek benzeri, fırça darbeleriyle işlenmiştir. Desenler koyu kahverengiyle işlenmiştir. Kenar bordürü ise iki çizgi arasına yerleştirilmiş damla motiflerinden meydana gelmiştir.

6. ÇUKUR TABAK (VICTORIA AND ALBERT MÜZESİ) (R.158)

En. No. : 20.1920 (18.yy sonu, 19.yy başı)
 Yükseklik : 6 cm.
 Çapı : 30 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Krem astarla astarlanmış, şeffaf sirla sirlanmıştır. Desenler koyu kahve ve kirli sarıyla işlenmiştir. Merkezde içi yıldızlı, etrafı fisto motifli büyük bir rozet bulunmaktadır. Rozetin içide fırça darbeleriyle yapılmış beneklerle süslenmiştir. Tabağın kenarlarında beş yöne yerleştirilmiş kafes deseni görülmektedir.

7. ÇUKUR TABAK (VICTORIA AND ALBERT MÜZESİ) (R.159)

En. No. : 582-1874 (19.yy soun, 20.yy başı)
 Yükseklik : 5 cm.
 Çapı : 23 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktır. Açık yeşil zemin üzerine koyu yeşil ve kahverengi çizgiler ile ortada mermer deseni ile süslenmiştir. Geç dönemdir.

8. ÇUKUR TABAK (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) (R.160)

En. No. : 1554 (19.yy sonu, 20.yy başı)
Yükseklik : 7 cm.
Çapı : 22,5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktır. Kahverengi üzerine kirli sarı dalgalar ve beneklerle süslenmiştir. Geç devir Çanakkale keramiklerindedir.

9. ÇUKUR TABAK (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) (R.161)

En. No. : 1421 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 8,3 cm.
Çapı : 30,5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Krem astarla kaplanmış, şeffaf sırla sırlanmıştır. Desen açık kahverengi ile koyu kahverengiyle işlenmiştir. Ortada büyük bir yelkenli yer almaktadır. Geminin arka bölümünde büyük ve dalgalanan bir bayrak bulunmaktadır. Geminin ön kısmı ince uzundur, alt bölümüne iki kalın çizgi ile araları ince çizgiyle doldurulmuş bir desen yapılmıştır. Tabanın kenarlarında beş yönde aralıklı yerleştirilmiş kafes motifi yer almaktadır.

10. ÇUKUR TABAK (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) (R.162)

En. No. : 1419 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 8,3 cm.
Çapı : 29,7 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir.

Krem astarla kaplıdır. Şeffaf sırla sırlanmıştır. Desenler çok koyu kahverengi ve açık kahverengiyle işlenmiştir. Tabanın ortasında üç minareli, kubbeli bir cami yer almaktadır. Caminin bitişiğinde çift bayraklı bir direk basit bir yapı, çam benzeri ağaç ve üç selvi ağacı görülmektedir. Caminin önünde yol benzeri fırça darbeleriyle işlenmiş bir desen bulunmaktadır. Tabanın kenarlarında beş yönde aralıklı yerleştirilmiş kafes motifide görülmektedir.

11. ÇUKUR TABAK (VICTORIA AND ALBERT MÜZESİ) (R.163)

En. No. : 150-1939 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 7 cm.
Çapı : 19 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir.

Krem astarla kaplıdır, şeffaf sırla sırlanmıştır. Desenler lacivert mavi ve turuncu ile işlenmiştir. Tabanın ortasında sola dönük, profilden gösterilmiş bir tavus kuşu yer alır. Kuyruğu pul deseni, gövdeside çizgilerle süslenmiş kuşun önünde iki büyük çiçek işlenmiştir. Bu motifler incecik bir bordürle çevrelenmiştir. Tabanın dış kenarında ise dar bir bordür içinde zincir motifi görülmektedir.

12. ÇİFT KULPLU KÜP (VICTORIA AND ALBERT MÜZESİ) (R.164)

En. No. : 327-1903 (18.yy sonu, 19.yy başı)
 Yükseklik : 22,9 cm.
 Çapı : 18 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir.

Şeffaf sirla kaplanmıştır. Ama krem rengi astarla kaplanmıştır. Gövde ve boyun kısmında desenler sıraltına lacivert-maviyle işlenmiştir. Kalın yapraklı bordürün altı dantel gibi fistoyla kaplıdır. Boyunda yine kafesli süsleme yer alır. Yapışık duran kulpların üstünde de benekler vardır.

13. KAPAKLI KASE (ATINA BENAKİ MÜZESİ) (R.165)

En. No. : 1434 (19.yy sonu, 20.yy başı)
 Yükseklik : 11 cm.
 Çapı : 9 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan turnette çekilmiştir.

Koyu sarı sirla sırlanmıştır. Şekerlik olarak yapılmıştır. Üç küçük ayak üzerindedir. Gövde üzerinde küçük noktalar şeklinde kabartmalar yer alır. Aynı süslerden kapaktada bulunmaktadır. Ayrıca kırık bir tutacak yeri vardır. Süs noktaları yeşildir, aralarında kabartma rozetler vardır. Ayrıca kaseinin alt ve üst kısımları ile tabağın etrafında fisto benzeri çıkıntılarda yer almaktadır.

14. ÇUKUR KASE (VICTORIA AND ALBERT MÜZESİ) (R.166)

En. No. : 15-1897 (18.yy sonu, 19.yy başı)
 Yükseklik : 23 cm.
 Çapı : 18 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Krem rengi astarla kaplanmıştır. Şeffaf sırla sirlanmıştır. Desenler çok koyu kahverengi ve kirli sarıyla boyanmıştır. Noktalı çiçek yada halka motifinin çevresinde fırça darbeleriyle işlenmiş kalın bir bordür ağız kısmına yakın yerleştirilmiştir. bu bordürün altında ise fisto benzeri ince çizgilerle yapılmış, zarif bir motif yer almaktadır. Kaide ve ayak kısmı astarlanmamıştır.

15. ÇUKUR KASE (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) (R.167)

En. No. : 274 (18.yy sonu, 19.yy başı)
Yükseklik : 15 cm.
Çapı : 18,5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. İçi ve dışı krem astarla kaplanmıştır. Şeffaf sırla sirlanmıştır. Desenler sıraltına tekniğindedir. Kahverengi ve turuncu ile işlenmiş olan desenler bozuk durumdadır. Gövdeyi çepeçevre stilize çiçek ve yapraklar çevirmektedir. Kaide ve ayak kısmı astarlanmamıştır.

16. ÇUKUR KASE (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) (R.168)

En. No. : 1553 (19.yy soun, 20.yy başı)
Yükseklik : 8 cm.
Çapı : 17,5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Koyu kahverengi ve yeşil dalgalı bir sırla sirlanmıştır. Gövde üzerinde rozet şeklinde kabartma süs dört yöne yerleştirilmiştir. Kasenin kenarında fisto benzeri dilimli ve dışa çıkkın kuşak yer almaktadır.

17. KULPLU TESTİ (VICTORIA AND ALBERT MÜZESİ) (R.169)

En. No. : 801-1893 (19.yy'ın ikinci yarısı)
Yükseklik : 40 cm.
Çapı : 21 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir.

Yeşil sırla kaplanmıştır. Gaga ağızlı testilerdendir. Burma dik saplıdır. Ağızda kıvrık ve açık gaga ile stilize göz kabartmaları bulunur. Boyunda da kabartma çiçek ve rozetler yer alır. Gövde üzerinde ise en önde çiçek ve dal motifleri üzerinde profilden kabartma olarak kuş figürü işlenmiştir. Ayrıca silinmiş altın yaldız süslemelerin izleri vardır.

18. ASLAN BİÇİMLİ KAP (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) (R.170)

En. No. : 19137 (19.yy'ın ikinci yarısı)
Yükseklik : 21.5 cm.
Eni : 8 cm.
Boyu : 20 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, gövde kalıptan çıkmış,

elle şekillendirilmiştir. Koyu yeşil gövde, ayaklar kahve-renglidir. Gövdede sır üstü altın yaldız yollar görülür. Ağız içi açıktır. Ve boşaltma işlevi görür. Kuyruk üzerinde doldurma deliği bulunur. Ayrıca uzun kuyruk gövde üzerinde kıvrılır ve sap görevinde görür. Göğüste üzeri altın yaldız boyamalı iri bir çiçek rozeti yer alır. Ayaklarda ise bilezik gibi boğumlar bulunmaktadır.

19. AT BİÇİMLİ KAP (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) (R.171)

En. No. : 1449 (19.yy'ın ikinci yarısı)

Yükseklik : 24,2 cm.

Çapı : 21,5 cm. (uzunluk)

TANIMI: Kırmızı topraktan, stilize at şeklindedir. Açıklı koyulu yeşil renkte olan gövdesi kahverengi ayakları ile ilginç bir örnektir. Sır üstüne turuncu beneklerle süslenmiştir. Ağızda boşalma, kuyrukta doldurma delikleri vardır. Sırtta eğeri belirten kabartmalar, göğüste ise iri bir çiçek rozeti görülür. Ayaklarında yine bilezik biçimi boğumlar yer alır.

20. AT BİÇİMLİ KAP (VICTORIA AND ALBERT MÜZESİ) (R.172)

En. No. : 180-1928 (19.yy sonu, 20.yy başı)

Yükseklik : 22,2 cm.

Uzunluk : 20 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, stilize at biçimlidir. Şeffaf sır altına, kahverengi, siyah ve beyaz renklidir. Göz, kaş, gem ve kulaklar kabartmadır. Ağızda boşaltma, kuyrukta doldurma ağızı vardır. Ayaklarda bilezik benzeri boğumlar yer almaktadır.

EGE ADALARINDA BULUNMUŞ ÇANAKKALE BENZERİ
ÖRNEKLER

1. ÇUKUR TABAK (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) (R.173)

En. No. : 1557 (19.yy)
Yükseklik : 5.7 cm.
Çapı : 22 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Krem astarla kaplanmış, şeffaf sirla sırlanmıştır. Tabağın ortasında ortada turuncu ve nefti renkli nara benzeyen bitkisel desen yer alır. Tabağın dış kenarında dar bir bordür, dikine çizgilerle zenginleştirilmiştir. Sır dökülmeleri görülmektedir.

2. ÇUKUR TABAK (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) (R.174)

En. No. : 550 (19.yy)
Yükseklik : 6 cm.
Çapı : 22 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Krem astarla kaplanmış, şeffaf sirla sırlanmıştır. Tabağın ortasında açık kahverengi, üzerine koyu yeşil damlalar görülür. Ortada motifin etrafı fistolu bir rozetle doldurulmuştur. Kenarda ise geniş bir bordür yine dikine çizgilerle zenginleştirilmiştir.

3. ÇUKUR TABAK (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) (R.175)

En. No. : 1555 (19.yy)
Yükseklik : 5 cm.
Çapı : 22,5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, şeffaf sırlıdır. Krem astarlıdır. Tam ortada etrafı yeşil ve sarı benekli stilize kuş vardır. Bu kuşa; sarı, yeşil, kahverengi konturludur.

4. ÇUKUR TABAK (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) 176)

En. No. : 1420 (19.yy)
Yükseklik : 5 cm.
Çapı : 5 cm.

TANIMI: Açık kahverengi zemin üzerine koyu kahverengi sgraffito ile büyük bir yelkenli ve altına da balıklar konmuştur. Kenarda fisto benzeri bordür yer alır.

5. KULPLU SÜRAHİ (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) (R.177)

En. No. : 1558 (19.yy)
Yükseklik : 23,3 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Krem astarla kplanmış, şeffaf sırla sırlanmıştır. Ayaksız, şişman gövdeli, kalın boyunlu, ağzı üç boğumlu, tek kulpludur. Sıraltına turuncu, kahverengi benekler, gövdenin ön yüzünde aynı renk büyük bir çiçek işlenmiştir.

6. KULPLU SÜRAHİ (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) (R.178)

En. No. : 1560 (19.yy)
Yükseklik : 16,5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Krem astarla kaplanmıştır. Şeffaf sırla sırlanmıştır. Ayaksız, şişman gövdeli, kalın boyunlu, boğazı üç boğumlu, tek kulpludur. Sıraltına turuncu ve kahverengi ile stilize benekler işlenmiştir.

7. KULPLU SÜRAHİ (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) (R.179)

En. No. : 1560 (19.yy)

Yükseklik : 16,5 cm.

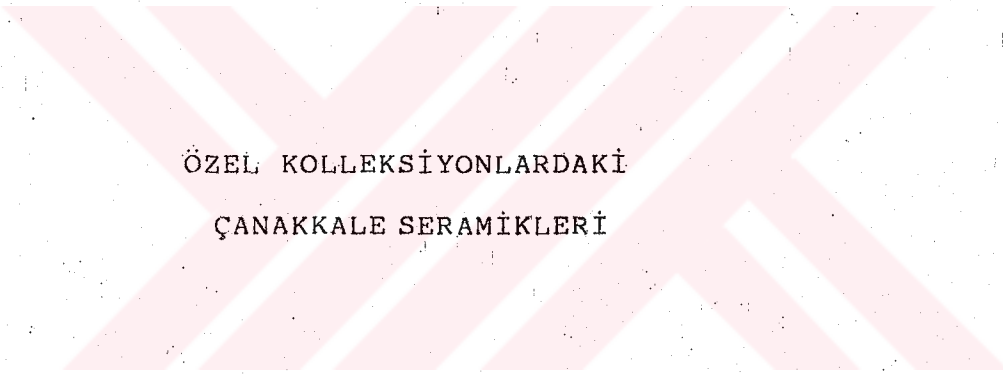
TANIMI: Ayaksız, şişman gövdeli, kalın boyunlu, boğazı üç boğumlu, tek kulpludur. Krem zemin üzerine sır üstü turuncu ve kahverengi stilize benekler işlenmiştir.

8. KULPSUZ SÜRAHİ (ATİNA BENAKİ MÜZESİ) (R.180)

En. No. : 1545 (19.yy)

Yükseklik : 20 cm.

TANIMI: Ayaksız, şişman gövdeli, uzun boyunlu, çift kulpludur. Krem astar üzerine etrafı siyah çerçeveli turuncu, kahverengi stilize bitkisel desenler işlenmiştir.

ÖZEL KOLLEKSİYONLARDAKİ
ÇANAKKALE SERAMİKLERİ

SÜLEYMAN BODUR (ÇANAKKALE SERAMİK FABRİKALARI
GENEL MÜDÜRÜ) İSTANBUL

Çanakkale bölgesinde Yenice ilçesi Nevruz Köyü çiftçilerinden Hasan ile Fatma oğlu, 1935 Nevruz Köyü doğumluyum. 1950'lili yıllarda kurulmuş olan Çanakkale Seramik Anonim Şirketi'nde Genel Müdür olarak görev yapmaktayım.

Özel zevklerim içinde tenis, voleybol, avcılık ve kitap okuma ilk sıralarda yer almaktadır. Kitapların içinde de seramik kitapları ve yöneticilik ile pazarlamacılık üzerine olan yayınları tercih etmekteyim. Bunların yanında Sanatla yakından ilgileniyorum. İçtenlikle yapılmış, yazılmış herşeyi, sanat olarak görmeye çalışıyorum. Özellikle de topraktan elle şekillendirilmiş yapıtlara ilgim çok fazladır. Bunun nedeni belkide seramikle ilgili görevlerde bulunmamdır.

Kolleksiyon merakım eskiye dayanmaktadır. Çanakkale Seramikleri Koleksiyonu yapmamın nedenleri şunlardır; İlki Çanakkale'li oluşumdur. Seramik ürünleri sevmem ve Seramik Fabrikasında görevler almamdır. Ayrıca Çanakkale Seramiklerinin kendine has tipik biçimleri, beni eski efsanelere, mitolojiye götüren görümleri ilgimi çekmekte. Bu nedenlerle günümüze gelmiş, bazı örnekleri saklama ve koruma yükümlülüğünü üstlendim.

İlk kolleksiyon parçalarını, tahriben 25-26 yıl önce toplamaya başladım. Askerde Yedek Subaylıktan ayrıldığım ilk maaşımla beraber, bu güzel, şirin insanı dinlendiren, sevimli parçaları satın almıştım. Ayrıca dostlarımla desteği ve ilgisi ile bugünkü kolleksiyonumun üçte birini elde etmişim.

Bugün tüm parçaları biraraya getirdim ve kapalı dolaplarda saklıyorum. İlerki yıllarda, eğer bir küçük Seramik Müzesi oluşturabilsek, tüm bu yapıtların geniş çapta teşhirini amaçlıyorum.

KOLLEKSİYONDAKİ SERAMİKLERDEN ÖRNEKLER

İNSAN BİÇİMLİ BİBLO (R.181)

Yükseklik : 15 cm. (19.yy sonu)
Eni : 10 cm.
Derinlik : 12 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, oturmuş bir efe figürü canlandırılmıştır. Ustalıkla ve detaylı biçimde şekillendirilmiştir. Yüzde başarılı biçimde verilen detaylar sıraltına boyanarak renklendirilmiştir. Başlıktaki ve giysideki detaylar oyma tekniğiyle belirlenmiştir. Elinde büyük bir bıçak tutan ve hafifçe yana dönük pozda efe figürü renklendirilmeside sıraltına tekniğindedir. Kırmızı, yeşil koyu kahverengi ve koyu sarı toprak boyalarla yine serpmeye yöntemiyle renklendirilmiştir. Şeffaf surla kaplanmıştır. Ender rastlanan örneklerdendir. Sağlam durumdadır, dekoratif amaçlıdır.

2. KAPAKLI TABAK (R.182)

Yükseklik : 15 cm. (19.yy sonu)
Çapı : 24 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan turnette iki parça olarak çekilmiştir. Tabak kenarları dilimlidir ve yeşil sırla sırlanmıştır. Kapak ise bombeli, tutacak yeri olan ve beyaz astarla kaplanmış olarak yapılmıştır. Kapakta sıraltına yeşille serpme dekor yapılmış ve şeffaf sırla sırlanmıştır. sır üstünde ise bugün kararmış olan altın yıldızla çiçek ve stilize yaprak motifleri bulunmaktadır. Bazı yerlerde sırda dökülmeler olmuştur.

3. KAPAKLI KASELER (R.183)

Yükseklik : 20 cm. (19.yy sonu)
Eni : 30 cm.

TANIMI: Bu seramik iki turnette çekilmiş kasenin, sepet örgülü ve yapraklarla çiçekten oluşan, kaide üzerindeki kapakları üzerinde kuş benzeri tutma yeri bulunur. İki kase arasında taşımaya sağlayacak halka biçimi kulp görülmektedir. Sepet örgüsü ve yapraklar elle şekillendirilmiştir. Gül benzeri çiçek motifi ile zenginleştirilmiştir. Ayrıca kalıptan çıkmış küçük rozetler kaselerin dış yüzleri ve kaidelerin ön yüzlerinde kullanılmıştır. Beyaz, kahverengi ve yeşil renkteki toprak boyalar sıraltına serpme olarak işlenmiştir. Şeffaf sırla sırlanmıştır. Bugün sağlam durumdadır. Tuzluk ve biberlik olarak yapılmıştır.

4. KAPAKLI ŞEKERLİK (R.184)

Yükseklik : 8 cm. (19.yy sonu)

Çapı : 10 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan çekilmiş olan kase ve kapak çiçek, rozet, kuş gibi motiflerle süslenmiştir. Kaşık koymaya yarayacak, küçük bir fincan, şekerliğin yavru gibi yanına eklenmiştir. Kalıptan çıkarılmış çiçekler saplarla yüksek kabartma olarak işlenmiştir. Gövdede çiçekler arasında kulp benzeri çıkıntılar görülmektedir. Kapakta ise çiçeklerin ikisi yüzeye yapışmıştır. İkisi ise tam ortadaki kuş figürünün iki yanında yine yüksek kabartma olarak tek yöne bakar biçimde yerleştirilmiştir. Kuş ve süs rozetleri stilize biçimdedir. Sıraltına beyaz, yeşil, kahverengi boyaaların elle sıvanması şeklinde renklendirilmiştir. Şeffaf sırla kaplanmıştır.

5. GEMİ BİÇİMLİ LAMBALAR (R.185)

Yükseklik : 15 cm.

Yükseklik : 14 cm.

Uzunluk : 30 cm.

Uzunluk : 28 cm.

(19.yy. sonu)

TANIMI: Kırmızı topraktan, gaz lambası olarak yapılmışlardır. Geniş yüzlü, ince bir kaide üzerindedirler. Uzun burunları, dümenleri, tek katlı kamarası ile stilize biçimli gemilerdir. Güverte kenarlarında oymalı kenarları ve kamara bölümleri ile küçük detayların ayrı ayrı işlendiği anlaşılmaktadır. Gaz lambasının mekanizması, burna yakın bir merkezde kamaraların üstünde yer almıştır. Her ikiside koyu kahverengi sırla sırlanmıştır. sır üzerine

boyalarla özellikle gövde üzerinde basit süsler işlenmiştir. kırmızı ve beyaz renkler tercih edilmiştir.

6. BAHARATLIK VE AT BİÇİMLİ KAPLAR (Resim 186)

BAHARLIK

Yükseklik : 16 cm. (20.yy başı)
Eni : 26 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan turnette çekilmiş kaseler sepet biçimli kaide üzerine oturtulmuştur. Yan yüzlerde iri yaprak motifleri ile iki yandan tutturulmuştur. Sepet sucuk tekniğinde elde şekillendirilmiştir. İki yanında da kulpları bulunmaktadır. Yaprakların ortasında beşgen benzeri, kalıpta yapılmış iki çiçek motifi yer almaktadır. Bunlar saplarla arkadan takviye edilmiş yüksek kabartmalar şeklindedir. Kapların arasında kalın bir tutma halkası görülmektedir. Koyu kahverengi sırla sırlanmıştır. Sır üzerine yağlı boya ile kırmızı renklendirme yapılmıştır. Kapların ve sepetin üzerlerinde küçük kabartma rozetlerle zenginleştirilmiştir. Geç dönem örneklerindedir. Kahvelik, şekerlik yada baharlık olarak düşünülmüştür.

AT BİÇİMLİ KAP

Yükseklik : 20 cm. (20.yy başı)
Uzunluk : 18 cm.

TANIMI: Açık renkteki kırmızı topraktan yapılmıştır. Ayakta duran bir at biçimindedir. Ağız, burun, göz, kulak, kuyruk ve dizginler kabartma olarak yapılmıştır. Ağızda geniş bir açıklık bırakılmıştır, çünkü burası kabın boşalma

ve doldurma ağızı olarak yapılmıştır. Ayalar bombeli ve tek bilezikle son bulmaktadır. Atın bel kısmı ince yeke ve kuyruk detaylı işlenmiştir. Tek pişirimde bırakılmıştır. Sırlama ve süsleme yapılmamıştır. Basit bir teknikte yapılmış geç dönem seramiklerindedir.

7. BURMA SAPLI SÜRAHİ (R.187)

Yükseklik : 15 cm. (20.yy başı)

Karın Çapı : 8 cm.

Dip Çapı : 4 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. İçi beyaz astarla kaplanmıştır ve şeffaf sırlıdır. Dışı ise koyu kahverengi sirla sırlanmıştır. Yeryer bozulmalar olmuştur. Sap burmalı biçimde kalın ve kısadır. Ağız kısmında sonradan eklenmiş büyük bir ağız kısmı bulunmaktadır. Süsleme olarak ön yüzde tek bir çiçek kabartması görülmektedir.

8. DÜDÜKLÜ TESTİ (R.188)

Yükseklik : 10 cm. (20.yy başı)

Karın Çapı : 6 cm.

Dip Çapı : 3,5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Kalın ve düz bir sapla, uzun bir emzik bölümü eklenmiştir. Dip kısmına yakın yere kadar beyaz astarla kaplanan dış kısmı şeffaf sirla sırlanmıştır. Üzerinde kırmızı yağlı boya izleri bulunmaktadır. Bu testilerin özelliği içine konan su miktarına göre emzikten üflenen havayı seslere çevirmesidir. Çocuk oyuncacı olarak yapılmıştır.

9. EMZİKLİ TESTİLER (Resim 190)

Yükseklik : 32 cm. (20.yy başı)
 Karın Çapı : 15,5 cm.
 Dip Çapı : 6,5 cm.

TANIMI: Her ikisinde kırmızı toprak ve turnette çekilmiştir. Kalın dik kulplar, kapaklı ağızları, aşırı süslü emzikleri ve kabartmaları ile benzerlik gösteren örneklerdir. Her ikisinde de yeşilimsi açık kahverengi sirla sirlama görülür. Sır üstüne mavi ve yeşil boya işleri ile gümüş rengi yıldız artıkları görülmektedir. Süslemeler barok karakterli ve elde şekillendirilmiştir. Çiçek, yaprak yada stilize meyve kabartmaları yanındaki kdzalak benzeri kabartmalarla, rozet benzeri kabartmalar boldur. Daha kısa ve karınlı görünen örnekte tam önde birde aynalık görülmektedir. Her ikisinde de kırık hat bulunmaktadır.

10. GAGA AĞIZLI TESTİ (Resim 191)

Yükseklik : 30 cm. (20.yy başı)
 Karın Çapı : 17 cm.
 Dip Çapı : 10 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan turnette çekilmiştir. Ağızda gaga biçimi görülür. Boyun yanlarında ise kalıpta elde edilmiş çiçek ve yaprak motifleri, kulp olacak biçimdedir. Ağızda ve gövde üstünde yine kabartma olarak çiçekler, bunların arasında da "Çanakkale" yazısı bulunan süs kuşağı bulunmaktadır. Tam önde, karın üzerinde yine kabartma olarak işlenmiş, kanatları açık, profilden gösterilmiş

figürü yer alır. Sıraltına beyaz astarla kaplanmış, yeşil ve kahverengi boylarla serpmeye renklendirme yapılmıştır. Şeffaf surla surlanmıştır.

11. ÇİFT KULPLU TESTİ (Resim 192)

Yükseklik : 25 cm. (20.yy başı)

Karın Çapı : 14 cm.

Dip Çapı : 8 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir.

Koyu kahverengi surla surlanmıştır. Uzun boyun, geniş ağız ve şişkin karın yapısı, iki yandaki, dik biçimli, kalın sapla birleştirilmiştir. Üzerinde yağlıboya süs artıkları görülmektedir. Geç dönemden fazla başarılı olmayan bir örnektir.

12. YEŞİL TESTİ (Resim 193)

Yükseklik : 20 cm. (20.yy başı)

Karın Çapı : 16 cm.

Dip Çapı : 11 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir.

Yeşil surla göz ve karın kısmı surlanmıştır. Ön yüzde kabartma olarak at ve süs motifleri işlenmiştir. Sıraltına tekniğiyle beyaz, kahverengi, koyu yeşil ile renklendirilmiştir. Şeffaf surla surlanmıştır.

13. KAHVERENGİ TESTİ (Resim 194)

Yükseklik : 40 cm. (20.yy başı)
 Karın Çapı : 20 cm.
 Dip Çapı : 16 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Büyük ölçülerde ve değişik biçimdedir. Ağız çevresinde boyun bölgesine bağlanmış dört ek bulunmaktadır. Kalın, şerit saplı ve uçları açık koni biçimli eklerle çevrili olan ağız kısmında bombelidir. Karın bölgesi, dip kısma kadar genişliğini korumuştur. Koyu kahverengi sırla sırlanmıştır. Yalnız karın bölgesinde, sıraltına damlalar halinde atılmış beyaz renkli astar boya ile renklendirilmiştir.

14. DOLAPTAKİ TESTİLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Sayıları otuzu bulan son dönem Çanakkale Seramikleri dört tiptedir.

I. Tip: Atlı Testiler Yada Aynalı Testiler (Resim195)

Bunlar altı adettir. Ölçüleri genel olarak şöyledir. Yükseklik : 40 ile 30 cm. arasındadır.
 Karın Çapları ; 20 ile 15 cm. arasındadır.
 Dip Çapları : 12 ile 8 cm. arasındadır.

TANIMLARI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir. Ağızda şaha kalkmış, kanatlı at figürü yer alır. Gövde üzerinde aynalıkların çoğu kanatları açık, profilden işlenmiş kuş figürlüdür. Sıraltına boyama süslerin yanında sirüstünde boyalarla ve yıldızlarla dekorlar yapılmıştır. Şeffaf sır ve yeşil ile kahverenginin çeşitli tonlarındaki

renkli sirla sirlama yapılmıştır. Geleneksel vazo süsleri ve kabartma dekorlarla zenginleştirilmiştir.

II. Tip: Gaga Ağızlı Testiler (Resim 196)

Sayıları 14 adettir. Ölçüleri genel olarak şöyledir.

Yükseklik : 50 ile 35 cm. arasındadır.
 Karın Çapları : 25 ile 17 cm. arasındadır.
 Dip Çapları : 18 ile 9,5 cm. arasındadır.

TANIMLARI: Hemen hepsi örgü yada şerit saplıdır.

Kabartma süs motifleri vardır. Yeşil, kahverengi ve sarı sirla sirlanmışlardır. sıraltı ve sırüstü teknikleriyle dekorlanmıştır.

II. Tip: Emzikli Testiler (Resim 197)

Sayıları 6 adettir. Ölçüleri genel olarak şöyledir.

Yükseklik : 50 ile 30 cm. arasındadır.
 Karın Çapları : 20 ile 18 cm. arasındadır.
 Dip Çapları : 16 ile 14 cm. arasındadır.

TANIMLARI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmişlerdir.

Ağız kısmı sabit kapaklı olan dökme ağız, emzik biçimli olan testiler sıraltına ve sırüstüne süslemelere sahiptir. Beyaz astarla kaplanmış, sıraltına renklerle dekorlanan testiler, şeffaf sirla sirlanmıştır. Ayrıca yeşil ve koyu sarı sirla sirlanmış olanlarda vardır. Hepsinde kabartma olarak yaprak, çiçek, rozet süslemeler yer almıştır. sır üstüne yaldızla dekorlanarak zenginleştirilmiştir.

IV. Tip: Geniş Karınlı Testiler (Resim 195)

Sayıları 3 adettir. Ölçüleri şöyledir.

Yükseklik : 50 ile 30 cm. arasındadır.

Karın Çapı : 30 ile 25 cm. arasındadır.

Dip Çapı : 15 ile 10 cm. arasındadır.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmişlerdir.

Bunların ikisi birbirine biçim açısından benzemektedirler.

Küçük ve dar bir ağız kısa bir boyunla başlayan testi,

kademeli olarak genişler. Üst bölümünde kabartma olarak

kalıptan çıkarılmış çiçek benzeri rozetlerden bir kuşak

yer almaktadır. Ayrıca bu rozetlerden ve kabartma yaprak

motifleri gövde üzerine dağıtılmıştır. Her ikisinde beyaz

astarla kaplanmış. Bunun üzerinde yeşil ve kahverengi

boyalarla serpme olarak sıraltına renklendirilmiştir.

Şeffaf sırla sırlanmıştır (Resim 196). Tek ve en iyi durum-

daki testilerden olan örnek ince ve zarif yapısıyla da

özellik taşımaktadır. Koyu kahverengi sırla sırlanmıştır.

Üzerinde altın yaldızla sırüstü dekoratif süslemeler

yer almaktadır. Ön yüzde merkezi meydana getiren gül

rozeti bulunmaktadır. Çiçek ve yaprak motifleriyle zengin-

leştirilmiştir. Testiye uyan zarif ve yüksek kapaktada

aynı sirlama ve sırüstü yaldız süsleme yer almaktadır.

V. Tip: Sürahiler, Meyvelikler, Çukur Tabaklar, Küçük tip vazolar, şekerlikler ve baharlıklar (Resim 189)

TANIMI: Genel olarak 20.yy başına ait bozuk tip örneklerdir. Teknik, süsleme ve sır açısından yetersizdirler.

TANZER ORBAY (SERAMİKÇİ VE KOLLEKSİYONCU)

(Çanakkale Seramik Fabrikasında uzun süre görev yapmıştır. (R.199)

SERAMİK ATÖLYESİ VE KOLLEKSİYONU

Çanakkale'nin içinde 1980'den itibaren özel işletme olarak Seramik Atölyesi işletmekteyim. Ayrıca uzun süredir Çanakkale Seramiklerinin kolleksiyonunu topladım. Bunun nedeni, burasının Memleketim olması; hem de mesleki ilgi alanımın seramik olmasıdır. Amacım günümüz zevkine uygun beyaz seramiklerin yanında eski geleneksel sanatı da tekrardan canlandırmaktır. Atölyede bol miktarda döküm seramiği olan beyaz seramik üretilmektedir. Bunların yanında kırmızı topraktan geleneksel motiflere sadık kalınarak eski Çanakkale Seramikleride üretilmektedir. Son zamanlarda bu tip seramiklerin büyük şehirlerde bu sanatı seven kişilerce ısrarla arandığını biliyorum. Atölyemde az sayıda usta ve çalışan olmasına rağmen, üretilen beyaz seramikler porselen kalitesindedir. Bunların üretilmesi zaman alan ve masraflı çalışmalar olmasına rağmen satış değerleri fazla değildir. Hediyeelik ve dekor süslemesi ve kullanım amacıyla satışı bol olmaktadır. Çanakkale içindeki satışların dışında yurt çapında da satış yapılabilir. Yalnız maliyetlerin yüksek olması, elektrik masrafının fazla olması gibi sorunlarımız vardır.(R.200,201,202,203)

Son zamanlarda kırmızı topraktan geleneksel seramiklerin beğenilmesi üzerine dışardan siparişlerde almaktayız.

Bunları karşılamak imkanların ve şartların yetersiz olmasına rağmen başarılmaktadır. Bu sanata yetkililerin ve konuyla ilgili olan herkezin ilgi göstermesini dilerim.

TANZER ORBAY IN KOLLEKSİYONUNDAN ÖRNEKLER

1 Kulplu Çömlekler (İki boydadır):

1- a) KULPLU ÇÖMLEKLERDEN BÜYÜK OLAN (R.204

Yükseklik : 28 cm.

Ağız Çapı : 13.5 cm.

Karın Çapı : 16.6 cm.

Dip Çapı : 10 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Sır altına boya tekniğindedir. Ağız çevresi, buraya bitişik iki kulp ve gövdenin dört yönü beyaz astarla dekorlanmıştır. Ağız çevresindeki bilezikte yer yer kalın yataş çizgiler yer alır. Çömleğin boyun kısmında ise naif biçimli basit geometrik süslemeler ve kuş figürleri işlenmiştir. Bu süsleme kulpların iki yana yapışık olması nedeniyle iki yüzde yer almaktadır. Stilize edilmiş kuşlar ve diğer süslemeler gelişmiş bir netlik ve rahat fırça darbeleriyle yapılmıştır. Karın bölgesi ise dört yönde de büyük yuvarlak meydana getiren, beyaz astarla kaplanmıştır. Bu astarın üzerinde de stilize hayvan ve bitki benzeri süslemeler işlenmiştir. Kulpların üzerine ve testinin farklı yerlerine de kalın çizgiler dağınık biçimde yapılmıştır. Tüm bu süslemeler şeffaf sır altına toprak boyanın tek renk (koyu kahverengi) olarak işlenmesiyle meydana gelmiştir. Yağ yada turşu çömleği olarak kullanılmış olduğu tahmin edilen bu seramikte ağız bölgesinde kırıklar, sır kaplamasında da yer yer bozulmalar vardır.

1. b) KULPLU ÇÖMLEKLERDEN KÜÇÜK OLAN (R.205)

Yükseklik : 25 cm.
 Ağız Çapı : 10.5 cm.
 Karın Çapı : 16 cm.
 Dip Çapı : 9.5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, sır altına boya tekniğindedir. Biçim olarak büyük çömlekten farklı değildir. Yalnızca süslemeleri farklıdır. Boyun kısmında yaprak benzeri süslemeler yer alır. Gövde üzerinde ise iki yönde geniş bir yuvarlak üzerinde stilize edilmiş çam ve söğüt ağaçları işlenmiştir. Basit ve yalın çizgilerle güzel bir doğa tasviri bulunan, bu çömlekte yağ yada turşu saklanması için yapılmış olabilir. Diğerine oranla daha sağlamdır.

2. ATLI TESTİLER (R.206a ve 206b)2- a) BÜYÜK OLAN (R.206a)

Yükseklik : 42 cm.
 Karın Çapı : 19 cm.
 Dip Çapı : 12 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktır. Sır altına boyama tekniğindedir. Ağızda kanatlı at figürü ön ayaklarda belirgin olacak biçimdedir. Dik yuvarlak sap üzerinde küçük bir doldurma deliği bulunan dekoratif amaçlı bu testi tahminen en erken örneklerdendir. Boyun kısmında yer alan kulp biçimli süslemelerin ortasında papatya benzeri kabartma çiçekler yer alır. Gövdede iki yanda, ağızlı çiçek kıvrımlı, üzerlerinde, küçük papatya kabartmaları olan iki vazo bulunur. Gövdenin ön yüzünde ise stilize edilmiş bir Osmanlı arması kabartma olarak

işlenmiştir. Beyaz, yeşil ve yer yer kahverengi toprak boyaların akıtma biçimiyle süslendiği bu testi şeffaf sır ile kaplıdır.

2-b) KÜÇÜK OLAN (R.206.b)

Yükseklik : 37 cm.
Dip Çapı : 10 cm.
Karın Çapı : 13 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, sır altına boyama tekniğindedir. Ağızda yine ustalıkla işlenmiş kanatlı at figürü yer alır. Büyük olan gibi, boyunda ve gövde de kulp ile vazo süsleri yer alır. Her iki testide de atın ağız kısmı boşalma deliğidir. Gövdenin ortasında da arma benzeri süs bulunan tipik 18. yüzyıl seramiğidir. Kulp yine dik yuvarlak saplıdır. Ve üzerinde doldurma deliği vardır. Bu tip testilerde geleneksel bir biçim olarak tekrarlanır. Bu testinin tek farkı dipteki kaide kısmına kadar olan her yerin beyaz astarla kaplanmış olmasıdır. Bunun üzerine kahverengi toprak boya yoğun bir biçimde akıtma tekniğiyle işlenmiştir. En üstte şeffaf sır kaplanmıştır.

3- ÇİFTLİ TESTİ (R.207)

Yükseklik : 28 cm.
Dip Çapı : 9 cm.
Çap Toplamı : 14 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, ender görülen bir biçimdedir. Testilerin ikiside kapalıdır ve doldurmak için iki testinin arasında yer alan ek bir parça kullanılır.

Her iki testide gövdeden ve saplardan birleştirilmiştir. Üzerinde kapak üzerindeki kademeli çizgiler ile gövdedeki yatay ve dikey kabartmalardan başka süs yoktur. Yalnızca astar boyadan yer yer izler görülür. Şeffaf sırla kaplı olan bu testilerin belkide tek örnek olduğu düşünülebilir.

Boşaltma emziğinin yer aldığı testinin boyun kısmındaki çatlak ve sırdaki bozulmanın dışında sağlam ve özel bir form olarak dikkat çekmektedir.

4- EMZİKLİ TESTİ (R.208)

Yükseklik	: 34 cm.
Ağız Çapı	: 16 cm.
Karın Çapı	: 22 cm.
Dip Çapı	: 12 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Koyu kahverengi sırla sirlanmıştır. Ağız kısmında hayvan başını andıran bir form bulunmaktadır. Boşalma emziği üzerinde kırık olan parçanın dışında tam tepede kabartma çiçek motifi ve yan yüzlerde göz benzeri, yine kabartma çiçek motifleri bulunmaktadır. Tam ağız kısmından başlayan kulpun hemen yakınında doldurma deliği yer alır. Dik yuvarlak ve geniş örgülü kalın bir sapı vardır. Tam ön yüzde boyunda iki çiçek kabartması işlenmiştir. Yer yer dökülen sır ve ağız kısmındaki kırık dışında geç devir Çanakkale Seramiklerindedir.

5- SİLAHLI VE AYNALI TESTİ (R. 209)

Yükseklik	: 38 cm.
Ağız Çapı	: 9.5 cm.
Karın Çapı	: 18 cm.
Dip Çapı	: 9.5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Üzerinde kabartma süs zincirleri ve kabaralar vardır. İki yanda top figürü ve tek tarafta içi boş vazo figürü bulunmaktadır. Ağız kapaklı ve emziklidir. Gövde ile bitişik burmalı sapı vardır. Yeşil ve kahverengi sır karışımı ile kaplanmıştır.

6. SİLAHLI VE TOPLU TESTİ (R.210)

Yükseklik : 39 cm.
Ağız Çapı : 10 cm.
Karın Çapı : 18 cm.
Dip Çapı : 10 cm.

TANIMI: Testinin iki yanında silah ve top figürleri minyatür ölçüde gövdeye eklenmiştir. Boyun kısmında iki yanda iki bağlantılı kule tipi süsleme vardır. Ağızdaki kapakta 16 küçük bilye toplarının birleştiği bir kabartma vardır. Burma saplıdır. Yeşil ve kahverengi karışımı sırla kaplanmıştır.

7- BİLEZİKLİ TESTİ (R.211)

Yükseklik : 35 cm.
Ağız Çapı : 6.5 cm.
Karın Çapı : 17 cm.
Dip Çapı : 10 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan yapılmış, boynunda 3 adet bilezik bulunmaktadır. Açık kahverengi sır üzerine beyaz sır altı boyası akıtma tekniğiyle süslenmiştir. Sır üzerinde yaprak ve çiçek figürleri vardır.

8- DELİKLİ VE ÖRGÜLÜ MEYVELİK (R.212)

Yükseklik : 12 cm.
 Yan Genişlik : 27 cm.
 Kulp Yönü : 20 cm.
 Kulptan Kulpa Genişlik : 39 cm.
 Dip Genişliğinin Yan Yönü : 12 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan yapılmış olup, çubuklar birleştirilmiş, üst bölüme aynalık konulmuş, sır altına kahverengi, yeşil ve beyaz boyalar akıtma tekniği ile yapılmış ve şeffaf sirla kaplanmıştır.

9- GONDOL BİÇİMLİ GAZ LAMBASI (R.213)

Yükseklik : 12 cm. (Lamba ağzı dışında)
 Gövde Genişliği Ortalama : 31 cm.
 Gövdenin uç noktalarındaki genişlik burunda: 3 cm.
 arkada : 7 cm.
 Dip Karesi : 7 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, tipik bir yolcu gemisi, formunda yapılmıştır. Kahverengi sirla kaplanmıştır. Sır üzerine bu gün beyaza dönmüş bulunan soba yaldızından naif süslemeler mevcuttur.

10- DENİZDEN ÇIKMIŞ AT HEYKELİ (R.214)

Baş Yükseklik : 23 cm.
 Gövde Yüksekliği:10 cm.
 Ayaklar kırık durumdadır.

TANIMI: Kırmızı topraktan yapılmıştır. Üzerinde yeşil sır kalıntıları vardır. Başın ağız kısmı kırıktır. Yele ve dizgin figürü kabartma biçimindedir.

11- ÇİFTLİ KAHVELİK VE ŞEKERLİK (R.215)

Yüksekliği : 9 cm.
 Ağız Çapı : 8 cm.
 Dip Çapı : 5 cm.
 Kapakların Genişliği: 6.5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan yapılmış olup, şeffaf sır üzerine yine aynı çamurdan pütürlü bir yüzey elde edilmiştir. Bunun üzerine kırmızı ve yeşil bir boya ile basit süslemeler yapılmıştır. Kapakların üzerinde dört yapraklı çiçek kabartması vardır. Bağlantı yeri ve kulp üzerinde çiçek figürleri mevcuttur.

12- GAGA AĞIZLI TESTİ (R.216)

Yükseklik : 34 cm.
 Ağız Çapı : 9 cm.
 Karın Çapı : 22 cm.
 Dip Çapı : 12 cm.
 Kulp Yüksekliği:17 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan yapılmış olup, üzerine koyu kahverengi yoğun sır kaplanmıştır. Sır üzerine toprak boyalardan kırmızı, yeşil, mavi ve beyaz renklerle süsleme yapılmıştır. Ağızda ise gaga biçimi ve iki yanda gözü andıran kabartma motifleri vardır. Ağızın üzerinde gene çiçek motifli sabit bir tıpa bulunmaktadır. İnce boyun ve geniş karnı oluklu, dik, yuvarlak bir sap birleştirmektedir.

13 AYNALI TESTİ YADA ATLI TESTİ (R.217)

Yükseklik	: 41 cm
Ağız Çapı	: 7 5 cm
Karın Çapı	: 11 5 cm
Dip Çapı	: 7 5 cm

TANIMI: Kırmızı toprak üzerine, sır üzerine boyama çiçek motifleri ile son dönem işlerindedir. Bu testinin baş kısmı ve bir bölümü kırıktır. Sıraltına kahverengi akıtma boyalarla zemin süslenmiştir. Üzerine kirli sarı sır kaplanmış ve mavi renklerle sır üstü boyama yapılmıştır. Ağız kısmında kanatlı at figürünün parçaları görülür. Boynun iki yanında kulp biçimi süslemeye kabartma çiçekler eklendiği sağlam olan taraftan anlaşılmaktadır. Gövdenin ön kısmında kanatları ve başı stilize edilmiş kuş figürü yer alır. Bu figürün tam ortasında yuvarlak bir boşluk bulunur. Bunun ayna konulan bölüm olduğu düşünülebilir. Gövdenin iki yanında vazo benzeri iki motif yer alır. Bu vazoların ağız kısmı çiçeği andırır ve tam ortalarında kabartma küçük çiçek motifleri bulunur. Bu vazoların birinden zincir sarmaktadır. Kullanım eşyasından çok bir süs eşyası görünümündedir.

14 YEŞİL EMZİKLİ TESTİ (R.218)

Yükseklik	: 35 cm.
Ağız Çapı	: 12 cm.
Karın Çapı	: 20 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Yeşil sır üstüne altın yaldız bitki süslemesi stilize biçimde yan yüzlere gelecek biçimde yapılmıştır. Ağız hemen altında ve gövdenin ön yüzünde kabartma çiçek ve dekor süslemeler bulunmaktadır. Ağız stilize edilmiş bir gaga özellikle ördek ağzına benzetilmiş tam ucunda da emzikli ismine neden olan halka bulunmaktadır. Bu ağız üzerinde önde akma deliğinin hemen gerisinde süs kabartması ve iki yanda göz kabartması vardır. En üstte de tepelikte bir kabartma ile son bulan bu testinin doldurma deliğinin hemen yanında yer alan kulpu bugün kırık durumdadır. İçecek saklamak yada dekor olsun diye kullanılan bir seramiktir.

15- AYNALI TESTİ (R.219)

Yükseklik	: 37 cm.
Ağız Çapı	: 6 cm.
Karın Çapı	: 22 cm.
Dip Çapı	: 11 cm.

TANIMI: Kırmızı toprak üzerine şeffaf sır altına yoğun bir beyaz astar kaplanmıştır. Bunun üzerinede yeşil, kahverengi süsleme, hatta yeşil ile akıtma teknikte süslemeler yapılmıştır. Ağız gaga biçimli fakat sadedir. Yalnız ağız kenarlarında ve boyun kenarlarında yelpaze biçimi ekler bulunmaktadır. Bu yelpazeler derin oyma süs olukları ve kabartma çiçekler de eklenmiştir. Ayrıca yine bu yelpazelerin sır üstüne yaldız boya ile kaplı olduğu söylenebilir.

Bugün için karrmış ve parlaklığını yitirmiş olan bu boya birde gövde üzerindeki aynalık bölümünde görülmektedir. Ayrıca yine gövdenin iki yanında çiçek ağızlı vazolar yer almaktadır. Kulp ise sivri yuvarlak ve oluklu tiptedir. Kullanımdan çok süs seramiği olabilir.

16- KÜÇÜK GAGA AĞIZLI TESTİ (R.219)

Yükseklik	: 34 cm.
Ağız Çapı	: 5 cm.
Karın Çapı	: 24 cm.
Dip Çapı	: 9 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, turnette çekilmiştir.

Yarım yuvarlağa yakın kalın kulp gövde ile boynun tam ortasındadır. Ağız ve kulp kısmı kahverengi sır altına boyalı ve şeffaf sırlıdır. Aynı sır üzerine pütürlü bir yüzey elde etmek için çamurun rendelenmiş yüzeye sıvandığı anlaşılır. Testinin içecekleri bu yüzden daha soğuk tuttuğu sanılmaktadır.

17- DERİN KAPLAR (R.220)

AÇIK VE YEŞİL SIRLI KAP

Yükseklik	: 17 cm.
Genişlik	: 245 cm.
Dip Çapı	: 9 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, iç ve dışı dipe yakın bölümüne kadar açık yeşil sırla kaplanmıştır. Ağız bölümünde bir sıra diş ve ince şerit yer almaktadır.

KAHVERENGI SIRLI KAP (R.222)

Yükseklik : 13 cm.
Genişlik : 22.5 cm.
Dip Çapı : 8 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan içi ve dışı kahverengi sirlâ kaplıdır. Sır altına beyaz astardan yer yer basit süsler yapılmıştır. Ağız çevresinde bilezik ve bir sıra dış süslemesi bulunmaktadır.

18- ÇİFT KULPLU TESTİ VE BAHARLIKTESTİ

Yükseklik : 25 cm.
Ağız Çapı : 75 cm.
Karın Çapı : 17.5 cm.
Dip Çapı : 9 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan yapılmıştır. Üzerinde beyaz astar ve sır kalıntıları bulunmaktadır. Dik yuvarlak çift kulp boyun ve gövdenin iki yanındadır. Gövde üzerinde basit kazımalardan süsler vardır. Dipe yakın biçimde iki sıra kazıma süsler, bunların altında da 5 yönde ikili derin oyukların astarlanmamış olduğu görülür. Ağız kısmının bir bölümü kırıktır. İç bölümde de ince şerit halinde yeşil sır kalıntısı vardır.

BAHARLIK

Yükseklik : 8 cm.
Ağız Çapı : 8 cm.
Dip Çapı : 5.5 cm.
İkisinde Genişlik : 18 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Şeffaf sır ile kaplanmıştır. Üzerine çamurdan pütürlü yüzey yapılmıştır. Ortadaki kulp ve iki yanda yer alan çiçek motifleri hem birleştiren hemde süsleyici parçalardır. Bugünde benzerleri yapılan bir kullanım seramiğidir.

19. ÇİFTLİ SERAMİK FIÇI (R.223)

Yükseklik	: 20 cm.
Ağız Çapı	: 45 cm.
Dip Çapı	: 12 cm.
Yan Genişlik	: 21 cm.
Üst Genişlik	: 26 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan yapılmış, değişik bir içki kabıdır. Kahverengi sırla kaplanmıştır. Fıçıların ön yüzlerinde piriç musluklar ve kabartma çiçek motifleri vardır. Fıçıların yan yüzlerinde yine kabartma çiçeklerin büyük ve dekor yapacak biçimde yapraklarla süslenmiş biçimleri görülür. Yaprakların üzerinde altın yıldız izleri vardır. Ayrıca fıçıların ön ve arka yüzlerindeki küçük çiçek kabartmaları da, gövdenin yapıldığı tahmin edilen bu fıçıların bağlantı bölümü de yine kabartma çiçeklerle ön kısımlarda da kabartma çiçek motifleri vardır. Her iki parça da bağlantı bölümünden tek bir kaide üzerindedir. Kaidenin yuvarlak olan alt yüzünün üzerinde derince bir oyuk tam ön kısmında da kabartma çiçek yer almaktadır. Üst bölümlerde tıpaları bugün olmayan ve fazla yüksek olmayan doldurma ağızları vardır.

20- GAGA AĞIZLI KÜÇÜK SÜRAHİ VE SAHAN (R.224)SURAHİ

Yükseklik	: 18 cm.
Ağız Çapı	: 8 cm.
Karın Çapı	: 15 cm.
Dip Çapı	: 7.5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Şeffaf sır altına beyaz astar üzerinde akıtma teknikte yeşil kahverengi süslemeleri vardır. Tam ön yüzde kabartma çiçek üzerinde ve iki yanda kırmızı boyama süs kalıntıları göze çarpmaktadır. Ağız gaga biçimli ve öne kıvrımlıdır. İç bölümde şeffaf sırlıdır.

SAHAN:

Yükseklik	: 8 cm.
Genişlik	: 22 cm.
Dip Çapı	: 7.5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Kenarları dilimli süs motifleri yer alır. Yeşil sırla kaplanmıştır. İç yüze geçişte ince bir kabartı ve ince bir çizgi bulunmaktadır. Bakır sahanlara benzer.

21- YÜKSEK ÇÖMLEK VE BİLEZİKLİ TESTİ (R.225)ÇÖMLEK

Yükseklik	: 22 cm.
Ağız Çapı	: 19 cm.
Dip Çapı	: 12 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, şeffaf sırlıdır. Ağıza yakın iki yanda örme küçük kulplar bulunur. Ağız kısmında iki sıra bilezik yer alır. Üstteki bilezik çiftlidir. İçi sırsız olan bu çömlek tahminen yoğurt yada yağ çömleğidir.

TESTİ

Yükseklik	: 30 cm.
Ağız Çapı	: 5 cm.
Karın Çapı	: 9 cm.
Dip Çapı	: 21 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, üzerinde şeffaf sır kalıntıları vardır. Testinin boyun kısmında 6 sıra aralıklı bilezik yer almaktadır. Gövde ile boyun üzerinde kıvrık dal biçimli süs şeritleri vardır. Bu şeritlerin aralarında büyüklü büyüklü küçüklü ayna benzeri kabartma süsler vardır. Bunların arasında spiral çizgiler yer alır. Beyaz astar boya izleri de görülebilmektedir.

21. KUŞLU TESTİ (R.226)

Yükseklik	: 37 cm.
Ağız Çapı	: 23 cm.
Karın Çapı	: 21 cm.
Dip Çapı	: 10.5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktır. Az süslemelidir.

Süslemeler, çiçekler, kör yuvarlak iki ayna gözü, bunun üzerinde de kuş figürleri şeklindedir. Bu gün tahrip olmuş, silah motifi olduğu tahmin edilen bir süsleme daha vardır. Bunlar gövdenin iki yanına yerleştirilmiştir. Siyaha yakın koyu yeşil sır ile kaplanmıştır.

22. SIRSIZ TESTİ (R.227)

Yükseklik	: 27 cm.
Ağız Çapı	: 6 cm.
Karın Çapı	: 22 cm.
Dip Çapı	: 8 cm.

TANIMI: Tek pişirimli kırmızı topraktır. Üzerine delme ve derin kazıma tekniğiyle sık aralıklı süs kuşakları yapılmıştır. Sap yarım yuvarlağa yakındır. Ve bu sapın ağıza yakın kısmında hava emziği bulunmaktadır. Sıvı içecekleri korumakta kullanılan ve soğuk su testilerine benzeyen, günümüzde de kullanılabilecek bir seramiktir.

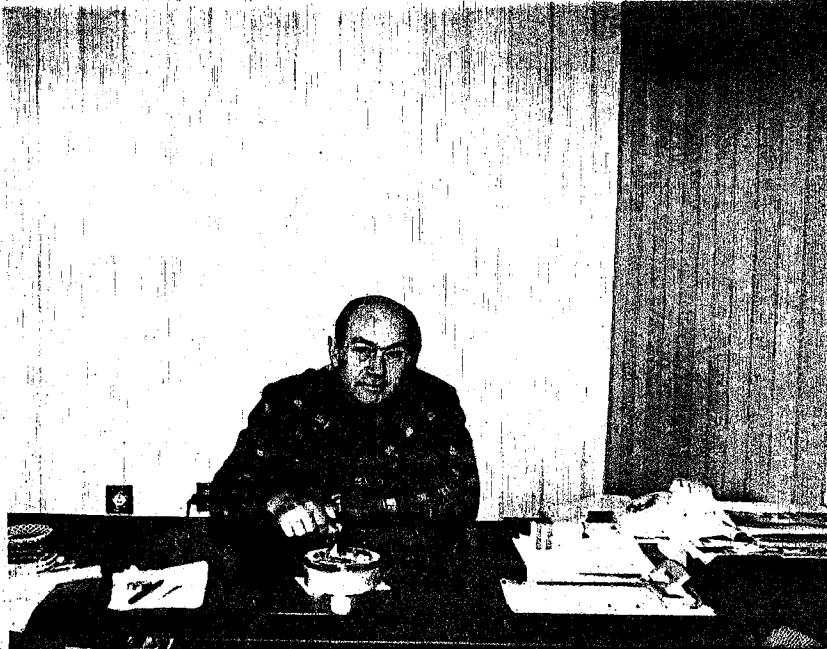
BÜYÜK ÇANAK:

Yükseklik : 8 cm.

Çap : 18 cm.

TANIMI: Tek pişirimli kırmızı topraktır. Üzerine fırça ile beyaz ve yeşil toprak boylarla dekor yapılmıştır. Yer yer sır artıkları görülmektedir.

TANZER ORBAY (SERAMİKÇİ)

SEZER ÜNAL (SERAMİKÇİ VE KOLLEKSİYONÇU)
KOLLEKSİYONUNDAN ÖRNEKLER (20.YÜZYIL DAN)

1. BULGAR TESTİSİ (R.228)

Yükseklik : 33 cm.
Ağız Çapı : 5 cm.
Dip Çapı : 10 cm.
Karın Çapı : 20 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan tahminen 25 seneliktir. Eski Çanakkale Çanakçı Çarşısından gelmiş torna çalışmasıdır. Şeffaf sır altına akıtma olarak beyaz, yeşil, kahverengi toprak boylarla süsleme yapılmıştır. Kullanılabilir.

2. TOPRAK AVİZE (R.229)

Yükseklik : 42,5 cm.
Ağız Çapı : 12 cm.
Karın Çapı : 17 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan ve sirsızdır. Yaklaşık 18 senelik dekoratif amaçlı seramiktir. Tornada (turnette) çekilmiştir. Kazıma, çizme ve delme usluhta dekorlanmıştır. Işıklandırılması hafif ama kullanılır durumdadır.

3. GECE LAMBASI (R.230)

Yükseklik : 35 cm.
Ağız Çapı : 10 cm.
Karın Çapı : 12 cm.
Dip Çapı : 6 cm. (üst parçanın)
Dip Çapı : 10 cm. (alt parçanın)

TANIMI: Kırmızı topraktan ve sirsızdır. Yaklaşık 15 senelik, 2 bölümü dekoratif kullanım amaçlı seramiktir. Tornada (turnette) çekilmiştir. Dekoratif delme (berbatın) tekniği ile süslenmiştir. Kullanılır durumdadır.

4. YEDİLİ ŞAMDAN (R. 231)

Yükseklik : 28 cm.
Ağız Çapı : 10 cm.
Karın Çapı : 20 cm.
Dip Çapı : 16 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan ve sirsızdır. Yaklaşık 15 seneliktir, Bu şamdani yapan usta 10 sene önce Turizm Bakanlığınca Fransa ya gönderilen Hamdi KIRIŞCI'dir. Tornada kullanım amaçlı çekilmiş olan şamdanda yedi kol bulunmakta, el taramalı denen teknikte süslenmiştir. Sağlam ve kullanılır durumdadır.

5. KULPLU SÜRAHİ VE KAHVE TAKIMI (R. 232)

5-a) Kulplu Sürahi

Yükseklik : 29 cm.
Ağız Çapı : 8 cm.
Karın Çapı : 22 cm.
Dip Çapı : 12 cm.

TANIMI: Beyaza yakın killi topraktan, şeffaf sırlıdır. Sır üstüne kırmızı, yeşil ve mavi boya izleri görülür.

5-b) Kahve Takımı

- Fincan : Yükseklik : 8 cm. Ağız Çapı : 9,5 cm.
 Karın Çapı : 8 cm. Dip Çapı : 6 cm.
- Cezve : Yükseklik : 9 cm. Ağız Çapı : 10,5 cm.
 Dip Çapı : 7 cm.
- Demlik : Yükseklik : 9 cm. Ağız Çapı : 8 cm.
 Dip Çapı : 7 cm.

TANIMI: Tüm parçalar kırmızı topraktan ve tornada çekilmiştir. Sırsızdır ve sadedir. Kullanılır durumdadır. Günümüzde de yapılmaktadır.

6. DOKARATİF MAMULLER (R.233)

ALMAN VAZOSU

Yükseklik : 20 cm. Ağız Çapı : 8 cm.
Dip Çapı : 7 cm.

TRUVA ATLI KÜLLÜK

Yükseklik : 15 cm. Ağız Çapı : 10
Dip Çapı : 11 cm.

HALKA GÖVDELİ TESTİ

Yükseklik : 16 cm. Ağız Çapı : 8 cm.
Karın Çapı : 18 cm. Dip Çapı : 8 cm.

TANIMI: Hepsi kırmızı topraktan ve sırsızdır. Geleneksel ve tarihsel biçimleri günümüze uyarlanmış bu seramiklerde basit çizgili süslemelerle dekorlanmıştır.

MEHMET YAĞIZ (HALICI VE KOLLEKSİYONCU)
ÖZEL KOLLEKSİYONDAKİ ÖRNEKLER (19.yy)

1. ÖRGÜ SAPLI TESTİ (R.234)

Yükseklik : 36 cm.
Ağız Çapı : 5 cm.
Karın Çapı : 24 cm.
Dik Çapı : 12 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. Sır altına boyama tekniğindedir. Şeffaf sır altına beyaz ve kahverengi toprak boyalar, akıtma tipte süslenmiştir. Akıtma deliği emzik biçimlidir.

2. GAGA AĞIZLI TESTİ (R.235)

Yükseklik : 36 cm.
Ağız Çapı : 6 cm.
Karın Çapı : 22 cm.
Dip Çapı : 10 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktandır. sır altına boyama tekniğindedir. Şeffaf sır altına yeşil ve kahverengi renkler akıtma biçimindedir. Ağız gaga biçimindedir. boyunda çiçek kabartmaları yer alır. Ağızda üç küçük kabartma çiçek motifleri bulunmaktadır. Gövdenin boyunla birleştiği bölümde seramikten bant üzerinde "Çanakkale" yazısı ve çiçek motifleri kabartma biçiminde bulunmaktadır. Tam önde kanatlarını açmış kuş figürü bulunur. Bu figürün ortasında boş bir yuvarlak yer alır. Çiçeklerin ve diğer süs motiflerinin üzerinde yer yer kırmızı boya izleri görülmektedir. Kuş figürünün hemen

altında ise gül benzeri küçük bir çiçek motifi işlenmiştir. Yer yer kırıklar ve sır bozulmaları vardır.

3. ÇANAK (R.236)

Yükseklik : 6,5 cm.
Çapı : 21,5 cm.
Dip Çapı : 7,5 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktır. Koyu yeşil sirla iç kısmı kaplanmıştır. Denizden çıkarılmış olduğu için sır matlaşmış ve deniz artıkları vardır. Bozulan sirin altında beyaz astar yer alır. Dış yüzeyde ise sır bulunmaz. Döner çarkta yapılmış çok geç dönem olduğu sanılan bir örnektir.

4. ANFORA TİPİ TESTİ (R.237)

Yükseklik : 25 cm.
Karın Çapı : 18 cm.
Dip Çapı : 8 cm.

TANIMI: Kırmızı topraktan, döner çarkta yapılmıştır. Denizden bulunmuş ve üzeri tamamen deniz artıkları ile kaplanmıştır. En önemli özelliği küçük boyutlu iki ağız deliğine sahip olmasıdır. Şarap testisi olduğunu düşünebiliriz. Kesin tarihini saptamak mümkün olmamıştır.

ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN KATALOG DEĞERLENDİRMESİ

Türk dönemi seramikleri içinde tamamen halk sanatı olarak gelişen Çanakkale Seramikleri bugün İstanbul, Ankara, Bursa, Edirne ve Çanakkale Müzelerinde sergilenmektedir. Eser sayısı fazla olan İstanbul Çinili Köşkteki seramikler en erken dönemli ürünler olması açısından da önemlidir. Buradaki eserlerin büyük kısmını 18.yy sonu ile 19.yy başına tarihlendirilmiş tabaklar meydana getirmektedir. Aynı tabakları tek tür örnek dışında, diğer müzelerde görmek mümkün değildir. Ankara, Edirne ve Çanakkale Müzelerinde sayıca az olan seramiklerin hemen hepsi 19.yy'la tarihlendirilmiştir. Bursa Müzesi'nde ise 19.yy sonu 20.yy başına tarihlendirilen çok sayıda testi, modelleri açısından değişiklikler göstermektedir.

Müzelerin dışında bugün özel koleksiyonlarda birçok Çanakkale Seramiğine rastlanmaktadır. Bu koleksiyonların çoğunda 19.yy seramikleri yer almaktadır. Dünya müzelerinde ise önemli oranda Çanakkale Seramiği bulunduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Ege adalarında rastlanmış seramikler içinde yer alan Çanakkale Seramiklerinin biçimleri diğer örneklerle benzerlik ve farklılıklar göstermektedir.

Günümüzde Çanakkale Seramiklerinin üretimi olmadığı için aynı isim altında çok farklı ürünler yapılmaktadır.

Konuyla ilgili kurtarma çalışmaları ve yeni araştırmalarda yetersiz kalmaktadır. Bunların düzeltilmesi için köklü bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bu çalışmam içinde yer alan müzelerdeki ve inceleme olanağı bulabildiğim özel koleksiyonlardaki Çanakkale Seramiklerini teknik, biçim ve süsleme açısından ele almaktayım.

ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİ TANITAN TEKNİK ÖZELLİKLERİ

Çanakkale yöresinde M.Ö. 'ye dayanan yerleşim merkezlerindeki araştırmalarda bol miktarda keramik malzeme ortaya çıkmaktadır. Helenistik çağlar ile Bizans çağlarına ait buluntulardan da anlaşıldığına göre, yörede bol bulunan kil (kırmızı toprak) seramik yapımında çok kullanılmıştır.

Türk devri Çanakkale seramiklerinde de ana madde kildir. Bölgede zengin kil yatakları yörenin tüm seramik çalışmasına bugün bile yön vermektedir. Malzeme yakın çevrede bol bulunduğu için geleneksel çömlekçilik sanatı yörenin önemli iş kollarından ve geçim kaynaklarından olmaya günümüzdede devam etmektedir. Müzelerimize, dünya müzelerine girmiş ve özel koleksiyoncuların çabasıyla toplanmış olan seramiklerin teknik özelliklerini gruplarla belirlemek mümkündür.

ÇUKUR TABAKLAR: İstanbul Çinili Köşk'te çok sayıda ve bol çeşidi bulunmaktadır. Hepsinin teknik özellikleri ortaktır. Kırmızı topraktan (killi) turnette çekilmişlerdir.

gelmektedir. Boyları 50, 75 hatta 100 cm. arasında değişen bu küplerden günümüzde fazla üretilmemektedir. Bu gün için ilkel çömlekçiliğin yaşıdığı Çanakkale yöresindeki Akköy gibi tek tük köylerde ender olarak üretilen bu tipteki küpler, değişen ihtiyaçlar nedeniyle satılmamaktadır. Bu nedenle büyüklü küçüklü testilerin yapımına önem verilmiştir. Özellikle küplerin içleri sıvıların iyi korunması için ikinci bir pişirimle boraks ve beyaz kilden oluşan bir sırla sırlanmaktadır. Ayrıca üst kısımlara da kırmızı ve beyaz astar parmak yada elle sürülüp süsleme yapılmaktadır. Bu tip küpleri kullananlarca sağlıklı olduğu söylenmektedir.

TESTİLER: Çanakkale Seramikleri içinde en bol biçimde yer alan testilerin, dönemlere göre fazlaca değişmediği, çeşitlendiği görülmektedir.

İstanbul Çinili Köşk teki testiler 19. yy a tarihlenmiştir ve birkaç çeşidi gösteren örneklerdir. Bunların teknik özellikleri genellikle aynıdır. Hemen hepsi kırmızı toprağın turnette çekilmesiyle yapılmıştır. Sap, kapak gibi parçaların dışında süslemeler kabartma olarak yüzeylere eklenmiştir. Doldurma ve boşaltma delikleri gaga ağızlı testilerin, atlı testilerin çoğunda ayrı ayrı yapılmıştır. Süslemenin bir ögesi yada gözden uzak noktalar olarak gösterilmiştir. Emzikli testi, sürahi tipi testilerde

ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN TEKNİK ÖZELLİKLERİ

I- Hamur Veya Çamur

Tüm üretilen seramikler kırmızı renkli, sert, gözenekli ve çoğu kez içinde değişik oranda demir, mika gibi maddelerin bulunduğu kilden üretilmiştir. Hamur rengi açık kırmızı ile koyu kırmızı arasında değişmektedir. Bunun nedeni, pişme derecesinden veya hamurun bileşiminden çok fırında pişme sırasında bulunan oksijen miktarından doğmaktadır. Az oksijen alan kısımlarda daha koyu, çok oksijen alan kısımlarda daha açık renk ortaya çıkmaktadır.

II- Astar

Hammadde olarak ince taneli killer, tebeşirler, kaolinler, feldspatlar, renk veren oksitler veya boyalar kullanılır. 18 yy örneklerinin çoğunda hamur üzerine sürülmüş beyaz yada krem rengi astar bulunmaktadır. Genellikle dip kısımlarda çok kalın, gövde ve ağız kısımlarında ise ince bir kat olarak görülmektedir. Seramiklerin çoğunda iç ve dış aynı renk astarla astarlandığına rastlanmaktadır. Astarlama büyük oranda daldırma yöntemiyle yapıldığı için, ayak yada dip kısımlarda astarlanmayan yada astarın düzensiz aktığı yerler bulunmaktadır. Astarlama işlemi çoğunlukla ilk fırınlamadan hemen sonra yapıldığından hamurla iyi bir biçimde birleşmektedir. Bu nedenle sır dökülmesi olsa bile astarın çoğunluk kaldığı görülmektedir.

III- Sırlama

18.yy örneklerinde en sık rastlanan sırlama kurşunlu sırlamadır. Şeffaf sır olarakta tanınan bu sırlama diğer yüzyıllarda hatta günümüzde de sürmektedir.

Renkli sirla sırlama ise daha çok 19.yy. da görülmektedir. Yeşil, kahverengi ve sarının tonları kullanılmıştır. Borakslı sirlarda, şeffaf fakat mat sırlama sağlanmıştır. Renkli sirlardaki kimyasal madde oranı daha fazladır. Renkli sirların çoğunluğu dış yüzeylerde kullanılmıştır. Tenekel sirlar diye ustalarca tanınan sirların zehirli olduğu da ifade edilmiştir.

ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN BİÇİM ÖZELLİKLERİ

Bu seramikler ilkel çağlardan beri gelişip olgunlaşan bir el sanatının başarılı ürünleridir. Özellikle dar bir alanla, çevre insanın ihtiyacı karşılama kaygusuyla üretilmiş olan bu seramiklerde, dış etkenler fazla değildir. Türk keramik sanatı yüzyılların teknik bilgi ve ustalığına üstün zevklerin katıldığı ürünler olmuştur. Çanakkale seramikleri ise biçimleri ve süslemeleri ile farklı olan geleneksel halk sanatları içinde belkide en az bozulmuş örnekleridir. Çağdaşları içinde de, halk sanatı olmayı ve kişisel arayışların rahatlıkla denenebildiği bir sanat olmayı başarmıştır. Bu seramiklerde biçimleri gruplandırarak olursak; öncelikle ayak (veya dip), gövde ve ağız olacak şekilde üç grupta inceleyebiliriz.

I- Ayak veya Dip

Bugüne ulaşan tüm örneklerde ayaklı olan parçaların tornada ayrı parçalar halinde çekilerek yapıldığı daha sonra gövdeyle birleştirildiği görülmektedir. Ayak çapları 7 ile 18 cm. arasında değişmektedir. Ayak kalınlığı ise 4 cm. ile 10 cm. arasındadır. Yükseklikleri ise çeşitli ölçüler vermektedir. Ayrıca ayakların kesitlerine bakıldığında farklı biçimlerin tercih edildiği görülmektedir.

- Bazı örnekler yuvarlak ve tam içbükey biçimindedir (Resim 57, 68, 107, 108) Kase ve tabaklarda testilerde
- Bazılarında ise kesitin ortasında dışa çıkıntı yapan bir yükseklik görülebilmektedir (Resim 118) Şekerlik tip
- Dip kısımları ile zemine oturan biçimlerde ise çoğu zaman çok ince şerit halinde bir çember yada testi yada sürahinin karın genişliğini başlatan yukarıya doğru genişleme yada daralma görülmektedir (Resim 103,104,105,106)

II- Gövde Biçimleri

Gövdenin kalınlığı 04 cm - 1 cm arasında değişmektedir. Yuvarlak formun bolca işlendiği testilerde nadiren ortaya çıkan değişik örneklerde bulunmaktadır. Testilerde çoğunluk tercih edilen şişman gövde biçimi ince uzun bir boyun kısmı ile devam etmektedir. Küplerde çanak ve şekerlik benzeri seramiklerde genellikle yuvarlak biçimler yer almıştır.

Tabaklarda çukur yüzeyler ve yuvarlak formlar (çorba tabağı) tercih edilmiştir. Meyvelik, şamdan, mangal, matara ve halka gövdeli testiler, değişik biçimlerin denendiği örneklerdir. (Resim 113,115,120,121,130,131)

Bu seramikler içinde özel bir yer alan hayvan ve insan biçimli kaplar ise biçim arayışının ve bunun değerlendirilişinin örnekleridir. (Resim 132,133,170,171,172)

III- Ağız Biçimleri

Çanakkale Seramikleri içinde dökme ağız ve doldurma ağızı ayrı yapılmış iki büyük gurup testi örneği bulunmaktadır. İlk gurupta "Atlı yada Aynalı Testiler" yer almaktadır. Bu testilerin ağız kısmında şaha kalkmış kanatlı at figürü işlenmiştir. Atın ağız kısmı boşalma ağızı olarak tasarlanmıştır. Doldurma ağızı ise çoğunluk sap üzerinde yada sapa yakın bir yerde bulunmaktadır (Resim İkinci gurup ise "Emzikli Testiler" dir. İlk örnekler içinde bolca rastlanan bu tip testilerde, boşaltma ağızı, sonradan eklenmiş bir bölümdedir. Doldurma ağızı ise ayrı yerlerdedir".

Bu gurupların dışında "Gaga ağızlı ve kuşbaşı testiler" ile hayvan biçimli kaplarda da iki çeşit ağız bulunmaktadır. Diğer kaplarda tek olan ağız biçimide, seramiğine göre çeşitlilikler göstermektedir (Resim 173)

Ağız biçimlerinin oranları ve kesitleri çeşitlidir. Genellikle 02 cm ile 6,8 cm arasında değişiklik gösteren bu kısımlarda detaylı süslemelerde görülmektedir. Düz ve yuvarlak biten ağız profillerinin yanında dışarı doğru saçılan ağız biçimlerinede rastlanmaktadır. Özellikle dışarı doğru açılan ağızlara, küplerde ve gaga biçimli ağızları olan testilerde rastlanmaktadır (Resim 169)

Çanakkale seramiklerindeki tabakları büyük bir çoğunluğu çorba tabağı formunda, büyüklü küçüklüdür. Yüksek kenarları dışa doğrudur. Milli ile döner çark sistemi ile ayakla çevrilen tornalarda elle şekillendirilmişlerdir. Basit araçlarla biçimlendirme yanında, Engobe astarla iç ve dış yüzeyler kaplanmıştır. Çoğunluk kurşunlu sirla (şeffaf) sırlanmıştır. Kullanılan boyalarda toprak kökenlidir.

KÜPLER: İstanbul Çinili Köşk ve özel koleksiyonda rastlanan bu tip seramiklerde de teknik aynıdır. Kırmızı topraktan, turnette şekillendirilmişlerdir. Erken devirli örneklerden dördü 18.yy sonu 19.yy başıdır (Resim 103,104,105,106) Bunlar yine engobe astarla kaplanmıştır, şeffaf sırlıdır. Özel koleksiyondaki iki örnekte ise (Resim 205) engobe astar süslemede kullanılmıştır. Sıraltına süsleme üzerine şeffaf sırlama yapılmıştır. Kalınlıkları fazladır.

Günümüzdeki örneklerde ise çoğunluk sırlama yapılmamakta. Özellikle kırmızı topraktan yapılmış büyük ölçülerdeki su ve yağ küplerinin çoğu süslemesizdir. Döner çarkta çoğunluk birkaç aşamada yapılabilen bu küpler iki bölüm olarak yapılmaktadır. Güdür kısmı dip ile gövdenin büyük bölümünün turnette çekilen ilk parçasıdır. Seltir kısmı ise gövde ile boyun ve ağız kısımlarını kapsayan üst bölümün parçasıdır. Bu iki parçanın ustanın turnette başarıyla birleştirmesi sonucu büyük boyutlu küpler çıkar. (Çizim 13, 14, 15)

BEZEME (SÜSLEME) TEKNİKLERİ

Çanakkale Seramikleri içinde süsleme teknikleri genellikle sır altı ve sır üstü olmak üzere iki ana grupta incelenebilir. Sıraltına bezemeler kazıma, derin oyma, kabartma, renk akıtma veya slip olmak üzere altı çeşittir.

A- KAZIMA: İnce uçlu bir alet ile astar üzerinde çizgiler motifler işlenmesidir. Astarın kalktığı yerlerde hamurun rengi çıktığı için, sürülen renkli sır, iki renkte görünmektedir. Bu teknikte yapılan geometrik ve bitkisel bezemeler daha çok gövde ve ağız kısımlarında görülmektedir (Resim 143)

B- DERİN OYMA: Bu teknikte kazımada olduğu gibi astarın kaldırılması sağlanabilir. Daha çok geometrik biçimlerin meydana getirildiği bu çeşit oyma da geometrik biçimlerin içlerinin de oyulduğu hatta boşaltıldığı görülmektedir (Resim 139-141)

C- KABARTMA: Ahşap yada alçı kalıplarda sulu hamurun dökülmesiyle elde edilmiş, süs parçalarıdır. Çoğunluğu çiçek, yaprak, rozet biçimleri taşımaktadır. Kuş figürlerinde de sık rastlanmaktadır. İlk pişirmeden önce yine sıvı çamurun yardımıyla gövde, ağız hatta sap üzerine yapıştırılırlar. İlk pişirim sonucu seramik üzerinde sabitlenmiş olurlar.

D- RENK AKITMA : Bu teknikteki süslemeler Çanakkale Sermiklerinde çok sık kullanılmıştır. Toprak kökenli beyaz, kahverengi yada yeşil renkteki boyalar elle akıtılma yada serpme yoluyla ilk pişirimden sonra seramik üzerine tesbit edilmektedir. Bunların üzerine çoğu şeffaf sır kaplanmaktadır. (R.43)

E- SLIP: 19.yy örneklerinde sıkça karşımıza çıkmaktadır. İlk pişirimden çıkmış ürün üzerine astar boyanın fırça yada çoğunluk akıtma yoluyla tesbit edilmesidir. Hamurun yüzeyinden daha kabarık kalan bu bölümler, sırlama sonucunda da farklı renkler kazanmaktadır. Şeffaf sırdan çok sarı, yada yeşil sirla sırlanmış örneklerde, bu yüzeyler daha kabarık ve açık renkleriyle süsleme meydana getirirler. (Resim 57)

Bugün üretilen Çanakkale Seramikleri içinde geçmişteki özellikleri hatırlatan örnekler çok azdır. Bunların içinde üç örnek geleneksel teknik ve biçimleri az çok taşımaktadır.

1. Bulgar Testisi (Resim 244) : Bu isimle tanıtılan testi tam olarak geç dönem Çanakkale su testilerinin bir örneğidir. Bunların ^{firna} turnette çekilen ve sıraltına akıtma boya ile süslenmiş, şeffaf sirla sırlanmış örneğinede az rastlanmaktadır. Çoğunluk sırsız olan Akköy testileri tercih edilmektedir. Akköy testileri ise farklı biçimler ve özellikleri nedeniyle, geleneksel Çanakkale seramiklerine benzemezler.

2. Çanakkale Testileri (Resim 245) : Çanakkale

Testileri ismi ile tanıtılan ve satışa sunulan testiler gaga ağızlı testi formunu, süslemesini taşımaktadırlar. Yalnız teknik olarak, özellikle astarın üzerine sürülen basit boyama ve sırsız oluşları, geleneksel örneklerin kötü kopyaları olduğunu göstermektedir.

Günümüzde geleneksel atölyelerde modernleşme görülmektedir. Artık motorlu torna (Resim 240) çamurun işlendiği makinalar (Resim 241) kalıpların otomatik tezgahları (Resim 242) ve yüksek enerji elektriği ile çalışan fırınlar (Resim 243) kullanılmaktadır. Geçmişteki kalıplama teknikleri (Resim 248) artık terkedilmektedir. Ortaya çıkan ürünler ise küçük parçalar halindeki hediyeeliklerdir. Bunlarda geleneksel biçimle yada süslemelerden iz bulmakta mümkün değildir.

ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN SÜSLEME ÖZELLİKLERİ

Yakın zamana kadar Çanakkale seramiklerinin konu olduğu bir kazı çalışması yapılmamıştı. Bu seramiklerin en eski ve güzel örnekleri bugün için İstanbul Çinili Köşk ve Alay Köşkünde çok sayıdadır. Yalnız tarih boyunca Avrupalı gezginlerin gözlemleri ve Avrupa müzelerinde sergilenmesi oldukça eskilere dayanmaktadır.

Çanakkale seramiklerinden bugüne en bol kalan çukur tabaklardır. Bunlar çoğunluk 23-33 cm. çapında çorba tabağı şeklinde büyük ve kenarlı seramiklerdir. Desenler tabağın merkezinde bütün sathı kaplayacak şekilde yer alır. Bu desenlere göre tabaklar gruplara ayrılabilirler⁽³⁸⁾.

İstanbul Çinili Köşk'te yer alan tabaklar içinden bu grupları temsil edecek birer örnekle süsleme özelliklerini belirlemek mümkündür⁽³⁹⁾.

1. ÇUKUR TABAK (Resim 77): Envanter 236'da kayıtlı kırmızı hamurlu tabağın içi ve dışı şeffaf sırlıdır ve sıraltı tekniğiyle süslenmiştir. Ortada rozet biçiminde yer alan büyük beyaz çerçevesel ve altı dilimli süslemenin, kenarları lacivet-mavi fisto biçimi motifle çerçevelenmiştir. İç tarafta ise beyaz renkli iki yana bakan lale biçimi çiçeklerin etrafında yine lacivet mavi ile stilize bitki motifleri yer alır. Tabağın kenarlarında ise geleneksel bir

(38) G.ÖNEY ., Türk Çini Sanatı, sayfa 129

(39) G.ÖNEY ., Türk Devri Çanakkale Seramikleri Kitabındaki resimlerden faydalanılmıştır.

motif olarak yerleşmiş olan kafes benzeri motif dört yönde yer almaktadır. Ayrıca bu motif beyaz astar üzerine lacivert mavi ile işlenmiştir. Bu kenar motifi Çanakkale tabaklarında çok sık rastlanan bir süs motifi olarak erken tarihli eserlerde görülmektedir. Geç örneklerde ise dalgalı motifler görülmektedir.

2. ÇUKUR TABAK (Resim 78): Envanter 239'da kayıtlı.

Kırmızı hamurlu tabağın içi ve dışı bej zemin üzerine şeffaf sırla kaplanmıştır. Sıraltına tekniğiyle süslenmiştir. Kenarlarda ve ortadaki süslemesi ile yeni bir grubun temsilcisi olabilecek güzel bir örnektir. Ortada yer alan büyük bir vazo ve içinde çiçek demetleri ile daha naturalist bir örnektir. Özellikle serbest fırça darbeleri ile ustalıkla işlenen yapraklar ve beyazla şekillendirilmiş vazo ile çiçeklerle dekorlanmıştır. Vazo beyaz çerçvelidir. Etrafını ise lacivert-mavi fisto sırası çevirmektedir. Vazonun içinde de beyazla üç lale işlenmiş bunlara mavi ile ince kontur çekilmiştir. Diğer boşluklarında yine lacivert-mavi ile işlenmiş stilize dal ve yapraklar doldurmaktadır. Kenar bordürü ise ender örneklerde görülen, değişik biçimde süslenmiştir. Lacivert-mavi dal ve yaprakların ucunda beyaz çiçekler işlenmiştir. Zemin ise beyazdır, süs motifi dışta tek içte iki ince çizgi biçimi konturla çevrelenmiştir.

3. ÇUKUR TABAK (Resim 83): Envanter 213'de kayıtlı. Kırmızı hamurlu tabağın içi ve dışı krem rengi astarlıdır ve şeffaf surla kaplanmıştır. Süsleme yine sır altına tekniği ile yapılmıştır. Bol ve güzel örneklerin bulunduğu kalabalık bir grubun (Gemili Tabaklar) güzel bir örneğidir. Tabağın büyük kısmını kaplayan büyük ve üç yelkenli kalyon, hem işlenişteki ustalıkla hemde serbest fırçayla iyi bir stilizasyonla dikkat çekmektedir. Kalyonun gövdesi morla yakın siyahla dama tahtası biçiminde işlenmiştir. Ayrıca, kahverengi ve koyu sarılarda yer yer kullanılmıştır. Yelkenleri şişkin ve yol alan bir kalyon biçiminde işlenen bu motif tabağın dörtte üçünü kaplamıştır. Hemen altında ise yine stilize bir biçimde yalın çizgilerle işlenmiş 8 kürekli büyükçe bir sandalda yapılmıştır. Tabağın kenar bordürleri ise geleneksel bir motif olan dört yönde geniş biçimde beyaz zemin üzerine koyu morla işlenmiş kafes motifleriyle işlenmiştir. Bu tür tabakların bol olduğu erken devir Çanakkale Seramiği İznik Seramiklerinden, hammadde ve değişik süs motifleri yönünden ayrılır. Teknik ise aynıdır.

4. ÇUKUR TABAK (Resim 34): Envanter 211'de kayıtlıdır. Yine gemili gruptur. Kırmızı hamurlu, krem rengi astarla iç ve dışı kaplanmıştır. Süslemeler şeffaf sır altına işlenmiştir. Desenler morumsu siyah ve kahverengi ile renklendirilmiştir. Tabağın tam ortasında yine yelkenleri rüzgarla şişmiş tek büyük yelkeni olan bir kalyon yer alır.

Ayrıca birçok ayrıntıda yalın çizgilerle ustalıklı verilmiştir. Kalyon tabağın dörtte üçünü kaplamaktadır. Hemen altında ise kalyona göre daha ufak ve yalın biçimde dört kürekli sandal işlenmiştir. Kenarda ise beş yönde çift bordür içinde ince ve dar biçimde işlenmiş kafes motifleri yer almaktadır.

5. ÇUKUR TABAK (Resim 39): Envanter 206'da kayıtlı. Bu tabak yine gemili grubuna girmektedir. Yalnız teknik olarak ve hammadde yönünden aynı diğer örneklerle benzesine rağmen işlenen motifler farklıdır. Tabağın solunda üç küçük yelkenli ve sağda dalgalanan bayrağı ile bir iskele yer almaktadır. Tabak yine krem rengi astarla kaplanmıştır. Desenler sıraltına morumsu siyah, kahverengi ve kirli sarıyla işlenmiştir. Şeffaf sırla kaplanmıştır. Kenar bordüründe ise ince bir bordürle beş yönde kafes motifi işlenmiştir.

6. ÇUKUR TABAK (Resim 90) Envanter 204'de kayıtlı olan bu tabak diğerlerinden çok farklıdır. Tabağın içi ve dışı koyu yeşil sırlıdır. Süsleme sır üstüne pembe beyaz ve altın yıldızla işlenmiştir. Bu yüzdende desenlerin bir kısmı silinmiştir. Tabağın ortasında yelkenleri şişkin bir kalyon olduğu anlaşılmakta. Büyük bir bayrağı vardır. Kenar bordüründe ise dikine beyaz ve pembe ince çizgilerle süsleme yapılmıştır.

Bu gemili tabaklar 18. yy ile 19. yy dan kalan kaliteli örnekleridir. Kendi içlerinde kalyonlu, ticaret ve hafif yelkenli ile küçük tekneler olarak ayrılabilen tabaklardır. Hemen hepsinde usta fırça tekniği ve zengin bir kompozisyon anlayışı görülmektedir. Renkler morumsu siyah, kahverengi, sarı ve beyaz olarak tanımlanabilir. 19. yy sonlarında koyu yeşil yada kahverengi sır üzerine boyanmış olan ürünlerde kalite ve işçilik daha düşük seviyededir. Az olan bu örneklerin çoğu önemli oranda da tahrip olmuş durumdadırlar.

7. ÇUKUR TABAK (Resim 91): Envanter 235'de kayıtlıdır. Bu tabakta kırmızı topraktan yapılmış, krem astarla kaplanmış ve şeffaf surla kaplanmıştır. Süsleme açısından ise değişik bir gruba girmektedir. Camiler ve köşklerle işlenmiş MİMARİ SÜSLEMELİ tabaklardır. Örnek olarak seçtiğim tabak bunun en güzel örneklerindedir. Tabağın ortasında kıvrılarak dönen ve bir yokuşu gösteren ince yolun etrafında üç yapı yer almaktadır. Yolun denize inen kısmında, yokuşun başında yüksek kubbeli bir cami yer alır. Yapı stilize çizilmiş olmasına rağmen minareleri ve alemleri belirgindir. Ayrıca yapının ve yolun kenarlarında yüksek selvi ağaçları ve daha küçük ölçülü stilize bitkiler işlenmiştir. Bu yapının hemen altında ise tek kubbeli, iki minareli mescit yer alır. Mescit ile yolun devamında ise selvili bir yol ile deniz kenarında olduğu anlaşılan ikinci büyük bir camii yer alır. Bu yapıda yüksek kubbesi, bol minaresi ile dikkat çeker. Serbest fırça darbeleri ile işlenmiş olan bu

desenlerin lacivert, siyah, kahverengi ve kirli sarı ile renklendirildiği görülmektedir. Dalgaları stilize edilmiş denizde ise dörder kürekli büyük bir sandal işlenmiştir. Kenarda ise altı yönde aralıklı yerleştirilmiş kafes motifiyle zenginleştirilmiş, seçkin bir örnektir.

8. ÇUKUR TABAK (Resim 92): Envanter 222'de kayıtlıdır.

Bu tabakta Camili gruba giren, teknik açıdan aynı tipteki tabaklardandır. Tam ortada yer alan yüksek kubbeli cami, minareleri ile işlenmiştir. Desenler koyu kahverengi ve morumsu siyahla boyanmıştır. Caminin önünde geniş bir yol ve arayolun üzerinde selvi ağaçları ile stilize bitkiler yer almıştır. Yolun kenarlarında bitkileri yada toprağı sembolize edecek benekler bulunmaktadır. Tabağın kenarlarında ise beş yönde kafes motifleri yer almaktadır.

9. ÇUKUR TABAK (Resim 93): Envanter 217'dedir.

Bu tabakta kırmızı hamurdandır ve astarla kaplanmıştır, bu astar sarı renklidir ve sıraltına tekniği ile desenler çizilmiş, şeffaf sırlada sirlanmıştır. Tabağın ortasında, dörtte üçünü kaplayan bir cami ve stilize ağaç figürleri yer alır. Cami yüksek ve geniş, kubbeli bir yapıdır. Üç minaresi, ikisi yanda biride kubbenin ortasında gösterilmiştir. Desenler morumsu kahverengi ile açık kahverengiyile işlenmiştir. Caminin solunda iki selvi

arasında çam benzeri yüksek bir ağaç ve yola benzeyen çizgiler yer almaktadır. Caminin sağında da yüksek bir selvi ve bitki süslemeleri yerleştirilmiştir. Kompozisyon açısından son derece dengeli olan bu süslemede, caminin önündeki yol ve fırça darbeleriyle yapılmış desenlerde stilizasyon başarısını gösterir. Tabağın kenarlarında da alışılmış kafes bordürü dört yönde yer almaktadır.

10. ÇUKUR TABAK (Resim 95): Envanter 219'dadır.

Köşklü tabakların en seçkin örneğidir. Bu tabakta tam merkez de işlenmiş olan üç ev tipi ve diğer naturalist usluptaki bezemelerle, güzel bir natürmort ortaya çıkmıştır. Tabak yine kırmızı hamurdandır. Krem astar ve şeffaf sırla kaplanmıştır. Desenler lacivert-mavi ve turuncuyla işlenmiştir. İki başta yer alan evler turuncuyla belirtilmiş yalnız sağdaki ev hem yüksek hemde cumbalı olarak ayrıcada iki renkli biçimde işlenmiştir. Evden daha küçük çizilmiş iki selvi ağacı da oranı belirlemektedir. Tam ortada kafesli ve ortaboyda görülen ev ise lacivert-maviyle boyanmıştır. Bacalarının birine büyükçe bir kuş profilden çizilmiştir. Bu evin yanında küçük olarak çizilen ev ise sadeliği ve hemen yanında yer alan ağaç figürüyle dikkati çeker. Bol yapraklı ve üzerinde yine büyük oranda ve profilden çizilmiş kuş figürü ile bu ağaçta doğadan gözlem yapıldığını düşündürür. Kuşların biçimleri stilizasyona uğramış, kuyrukları uzatılmıştır. Ayrıca yer çizgisinde yine stilize merdiven basamakları ve

fırça darbeleriyle belirtilmiş bitki süslemesi görülür. Tabağın kenarlarında da beş yönde kafes dekoru işlenmiştir.

11. ÇUKUR TABAK (Resim 96): Envanter 177'dedir.

Kuşlu tabakların seçkin bir örneğidir. Kırmızı hamurla, krem astarlı ve şeffaf sırlı tabak, sıraltına desenlerle süslenmiştir. Burada tam merkezde simetrik olarak yerleştirilmiş bitkiler ve değişik cinsten iki kuş profilden işlenmiştir. Kuşların üzerinde durduğu ağaç yada bitkiler bol yapraklı aradaki bitkiler ise stilize edilmiş olarak yapılmıştır. Kuşlar ise uzun kuyruklu ve bitkilere oranla daha büyük işlenmiştir. Sağdaki kuşun duruşundan boynunun daha uzun olduğu anlaşılmakta. Desenler ise morumsu kahverengiyle renklendirilmiştir. Kenarlarda dört yönde kafes motifi yer almaktadır.

12. ÇUKUR TABAK (Resim 97): Envanter 176'dadır.

Hayvan figürlü tabakların en güzel, en dikkat çekici örneğidir. Yine kırmızı hamurludur, krem rengi astarlıdır ve şeffaf sırlıdır. Desen sıraltına tekniği ile işlenmiştir. Çizilen hayvan ise yörede bulunmayan ve vahşi olan Zürafa'dır. Koyu kahverengi ve açık kahverengiyle boyanmış olan bu hayvanın doğal oranlarını veren, başarılı bir kompozisyonla işlenmiştir. Tam ortada ayakta duran zürafa iki yandan bağlanmıştır. Bir taraftan bir selvi ağacı bir yanda da kavak olabilecek daha yüksek bir ağaca sıkıca bağlanmış olan zürafa ile ağaç arasında kısa bir selvi ve stilize bitkilerde işlenmiştir. Kenarlarda yine beş yönde kafes

motifiyle zenginleştirilmiş olan bu tabak, benzerleri içinde en iyi korunabilendir. Ayrıca halk sanatçısının yörede bulunmayan bir canlıyı başarıyla tasvir edebilmesi, hatta oranlarını belirleyecek ölçeleri ustaca kullanması bile yörede gelişmiş seramik sanatını gösteren kanıtlardandır. Bu tabak en erken yani 18. yy ile 19. yy arasındadır diye tarihlendirilmiştir. Yine aynı dönemden olan ikinci örnek olan İstanbul Çinili Köşk'teki Envanter 174'de kayıtlı ikinci zürafalı tabakta ise daha acemi bir işçilik görülmektedir.

Hayvan figürlü tabakların ikinci grubunu da Balıklı Tabaklar meydana getirmektedir. Balıklı tabakların İstanbul Çinili Köşk'teki örnekleri Envanter 178 ve 174'de kayıtlıdır. Bu tabaklar, gemili tabaklardaki usta teknikle işlenmiştir. Özellikle yine astarla kaplanmış olan bu tabaklarda sıraltına morumsu kahverengiyle işlenen desenler, açık kahverengiyle zenginleştirilmiştir. Bu tabaklarında 18. yy ile 19. yy arasında yapıldığı tesbit edilmiştir.

13. ÇUKUR TABAK (Resim 101): Envanter 178'deki örnekle açıklayacağım örnek balıklı tabakların en iyi örneklerindedir. Burada tam merkezde büyük bir balık morumsu kahverengiyle, gövdesi kafesli olarak işlenmiştir. Kafeslerin içleri açık kahverengi noktalarla işlenmiştir. Balığın altında ise serbest fırça darbeleriyle yapılmış iki yönde yer alan benzer şekiller yapılmıştır. Kenarda

alışılmış düz biçim değişmiştir. Küçük darbelerle hareketlendirilmiş kenarlara göre fırça ile serbest fırça desenleri aralıklı çizgiler ve damlalarla işlenmiştir. Resimde ancak yarısı görünen bu tabak ve diğer balıklı tabak motifi en erken örnekler içinde, yöre sanatçılarının serbest fırça tekniğiyle resimlediği gemili, mimarili ve rozetli tabaklar kadar önemlidir. Fazla örneği bulunmamış olan bu tip tabaklar kullanım eşyası olarak kullanılmışlardır.

14. ÇUKUR TABAK (Resim 157): Bu tabak özel bir koleksiyoncunun elindedir. Prof. Dr. Gönül ÖNEY'in kitabında sayfa 22'de 18 nolu tabakla benzerlik gösteren seçkin örneklerdendir (40) ve (41). Kırmızı hamurlu, krem astarlı ve şeffaf sırla kaplı olan tabak benzerleri gibi sıraltı tekniğiyle desenlendirilmiştir. Renkler açık koyu kahverengidir. Rozetli tabaklardaki işleyiş ustalığı açıkça görülmektedir. Tabağın tam ortasında sekiz kollu yıldızın parçalarını birleştiren, dört yöndeki kavisli ve kalın olan kontur ve bazı motiflerin çevresi ince koyu konturludur. Açık kahverengi ile yıldız kollarının araları doldurulmuş. Ayrıca ortadaki rozeti beş yönde çevreleyen stilize dallar ve lale benzeri çiçeklerde iki renkli ve konturlu yada kontursuz işlenerek, renk

(40) ÖNEY ., Türk Devri Çanakkale Seramikleri sayfa 22'de kayıtlı ek notu olan seramik

(41) Ek Not 5 ARSEVEN ., Les Arts Décoratifs Turcs, Ist, 1957

dengeci kurulmuştur. Tabağın dış kenarlarında ise ince bir bordür içinde dikine ince çizgiler yer almaktadır. Tabağın bazı bölümlerinde, sırların bozuk olduğu görülmektedir. Tarihlendirilmesi benzerlerine dayanılarak 18. yy sonu 19. yy başıdır denebilir.

15. KULPSUZ KÜP (Resim 106): Envanter 270'dedir. Kırmızı hamurla turnette çekilmiş, beyaz astarla kaplanmış, şeffaf sırla sırlanmıştır. Sıraltına tekniği ile işlenen desenler lacivert-maviyle işlenmiştir. Ağızda üç benek biçimindeki süsleme gövde üzerinde süs kuşakları biçimindedir. Tüm şekiller stilize edilmiş bitki ve fisto motiflerinin, zevkli birleşimiyle meydana getirilmiştir. Çoğunluk yağ veya yiyecek saklanması için kullanılan küplerin içinde kulpsuz olanları fazla değildir. Bu örnek ender ve güzel bir erken dönem Çanakkale seramiklerindedir.

16. ÇUKUR KASE (Resim 107): Envanter 274'de kayıtlıdır. Bu tip küçük kullanım eşyalarının en seçkin örneklerinden olan kase, süslemesi yönündende az görülen bir örnektir. Kırmızı hamurla turnette çekilmiş, krem astarla kaplanmış, sarıya yakın açık yeşil sırla kaplanmıştır. Tahminime göre bu sır üzerine beyaz ve mavi renklerle çiçek motifleri işlenmiştir. Ortadaki büyük çiçek beyazla renklendirilmiş, çevresi ise mavi köşemine çiçekleriyle süslenmiştir.

Bu tip kaselerden, İstanbul Çinili Köşk'te Envanter 275'te kayıtlı olan seramiklerinde süslemesi sıraltı ve sırüstü teknikleriyle yapılmıştır. Özellikle 276'daki örnekteki⁽¹⁷⁾ bölümlü iç bölüm baharlık olarak kullanıldığını düşündürmüştür. 275'teki örnek ise yukarıda anlattığım kase ile teknik olarak yakınlık gösterir. Bu kaseğin içi ve dışı kahverengi sırlıdır. Bu örnekler 19. yy sonu ile 20. yy başlarına tarihlendirilmektedir. Artık sırlama tekniği ve süsleme özelliklerinin değiştiğinin ilk kanıtlarıdır.

Bugün yörede halk sanatı olarak yaşama savaşı veren sanatların başında seramik gelmektedir. Yalnız 18. yy da ortaya konan ürünler ile 19.yy da üretilenler arasında şekil ve süsleme yönünden önemli değişimler görülmektedir. Teknik farklılıkların en çok görüldüğü alanda süsleme tekniği ve yeni biçim arayışlarıdır.

19. yy da yaygın biçimde görülen testi tipleri içinde en büyük bölümünü ATLI TESTİLER meydana getirmektedir. Bu testilerin süsleme biçimleri ilk örneklerden çok farklı ve özgündür. Bu nedenle AYNALI TESTİLER ismi ile de anıldıkları görülmektedir. Bu ismin verilmesine neden olan ve çoğunluk bu tip testilerin gövdelerinin üstünde yer alan süsleme ögesidir. Bunlarda genellikle kanatların iki yana açık, başı profilden gösterilmiş, kuş motifinin

ortasında ise küçük yada büyük bir boş çerçevenin yer aldığı bir süslemedir. Bu boş çerçeve içine ayna parçalarının bulunduğu tahmin edilmektedir. Çanakkale testileri içinde özel bir yeri olan bu tipe giren örneklere; başta Ankara, Bursa ve Edirne Etnografya müzelerinde ve Çanakkale Arkeoloji Müzesinde bu tip testilerin, değişik boyutta ve süslemede olanları vardır. Bu tipte en yaygın biçim ve süslemeyi Çanakkale Arkeoloji Müzesindeki bir örnekle açıklayabilirim.

17. ATLI TESTİ (Resim 109): Envanter 16'dadır. 19. yy dan kırmızı topraktan hamuru, döner çarkta şekillendirilmiştir. Geniş ve yayvan bir kaide üzerinde şişkin gövde ve ince bir boyunla şekillenen testinin süslemeleri özeldir. Öncelikle elde şekillendirilen ve tüm detayları ile tasvir edilen at figürü testinin ağız kısmına yerleştirilmiştir. Bu at figürü, çoğunluk yanlara eklenmiş olan iki kanat figürü ve öne eklenen atın ayakları ile, şaha kalkmış mitolojik kaynaklı kanatlı at motifi biçimindedir. Bu motifin buradaki Truva kültürü ilede iç içe yaşayan halk arasında sevilmesi doğaldır. Bu testileri yapan ustalardan bir kısmıda bölgede Türklerle iç içe yaşayan azınlıklardan çıkmıştır diye düşünülebilir. Ama yöreye Osmanlılardan önce gelip yerleşmiş birçok göçer Türk boyu bulunmaktadır. Bugün bile yörede Türkmen ve Yörük boyları geleneksel yaşamlarını sürdürmektedirler.

Örneğin üzerindeki kabartma olarak yerleştirilmiş tüm süs öğeleri kalıp tekniğiyle yapılmıştır. Testinin iki yanına yerleştirilen, yarım yuvarlak yada farklı biçimlerdeki ekler boyun ile gövde arasında geçiş yapmaktadır. Bu kulp benzeri öğeler üzerine çiçek kabartması, rozetler hatta boya ile süslemeler yapılmıştır. Gövdenin yanlarına da küçük boyutlu yine turnette çekilmiş, dipli geniş ve yaygın ağızları olan vazolar yerleştirilmiştir. Bunlar hemen her testi üzerinde oranları yada biçimleri az oranda değişen biçimde tekrarlanmıştır. Üzerlerinede kabartma süs öğeleri yada boya ile dekorlama yaygındır. Bu tip testilerde en önemli süs ögesi gövdenin ortasında yer alan aynalık bölümüdür. Birkaç örnekte burada kuş figürü yerine nişan yada dekoratif amaçlı kabartmalar yapılmıştır. Yinede çoğunlukla kanatları açık, başı profilden gösterilmiş kuş figürü, ortası boş olacak biçimde, kalıpta şekillendirilmiştir. Testinin üzerine yüksek kabartma olarak tutturulan bu motifin ortasınada ayna yerleştirildiği düşünülmektedir. Herşeyiyle tam bir örnek henüz ortaya çıkmamıştır. Örneklerin çoğunda bu boşluk bulunmaktadır. Ayrıca yine gövde üzerine, kabartma çiçek ve rozet motifleri yerleştirilmiştir. Bir başka özellikleride bu testilerin erken örneklerinin tek renkli sırla kaplanmış olmasıdır. 20. yy yakın çağda üretilenlerde ise diğer seramik ürünlerde görülen sır altına akıtma boya ile renklendirilip, şeffaf sırla kaplanan örneklerdir. Bu testide sıraltına sarı,

yeşil ve kahverengi toprak boylarla dekorlanmış ve kurşun sırla kaplanmıştır. Son dönemlerde yıldız izleri de görülür.

Çanakkale seramikleri içinde küplerin sayısı da çoktur. Yalnız bunların 18. yy sonuna tarihlendirilen örneklerinde bu dönemdeki teknik olan astarla kaplanmış, sıraltına dekorlanmış örneklerin üçü İstanbul Çinli Köşk'teki koleksiyondadır⁽⁴²⁾ (Resim 103). Daha geç dönemli güzel bir başka örnekte^(Resim 205) Çanakkale'li koleksiyoncudadır⁽⁴²⁾.

18. ÇİFT KULPLU TESTİLER VEYA KÜPLER (Resim 103,104,105)
Envanter 269-267'dedir. Bu küplerde kırmızı hamurdan turnette çekilmiştir. İkiside krem renkli astarla kaplanmıştır. Sıraltına tekniğiyle süslenmiştir. Genellikle yağ, turşu yada tahılların korunmasında kullanılan dekoratif kullanım eşyasıdır. Dekorlama tekniği aynı olmasına rağmen kulpların takılışı farklıdır.

" Daha büyük ölçüde olan testi geniş şeritler halindeki gövde ile boyunu dik açı oluşturacak biçimde takılmıştır. Süslemesinde erken devir tabaklarında görülen lacivert, mavi ile işlenmiş usluplaştırılmış bitki ve fisto motifleri biçimindedir. Yoğun bir biçimde olan süsleme stilizasyon ve işleniş ustalığı yine serbest fırça darbelerinin ustaca işlenmesi ile ortaya çıkmıştır."⁽⁴³⁾
En güzel örneklerdendir.

(42) ÖNEY, Türk Devri Çini Sanatı s.29 örnek 55,57
(43) LORBAY, Seramik Koleksiyoncusu

- Küçük ölçülerde ve daha sade süslemesi olan testide kulplar gövdeye ve boyuna yapıştırılmış, yuvarlak biçimindedir. Bu tip kulp geç dönemli ürünlerde sıkça kullanılmıştır. Bu kulpların boşlukları çok azdır. Yinede testinin ağırlığını kaldıracak güçtedirler. Süsleme ise boyunda tabaklarda sık görülen kafes motifiyle başlar. Yine sıraltına gri mavi ve turuncu kırmızı renklerle daha naturalist bir usluapta çiçekli bir kuşak işlenmiştir. Bu kuşağın altında kafes motifinin tekrarlandığı ve dilimli fisto benzeri motifle zenginleştirilmiş olan süs kuşağı yer alır. Özellikle boyunda ince bir su gibi yer alan simetrik motif ile kulplardaki benekler süslemeye ayrı bir zenginlik katmıştır. Erken dönemin zevkli ve ustalıklı çizgileri devam etmektedir.

Günümüze yakın dönemlerde üretildiği tahmin edilen bir başka testi ise süslemesindeki ve biçimindeki benzerliklerle, farklılıkları rahat görebileceğimiz bir örnektir.

19. ÇİFT KULPLU TESTİ (VEYA KÜP) (Resim 205): Bu testide kırmızı topraktan Tornada çekilmiştir. Yalnız bedyun gövde ve kulplarının belirli yerleri astarla renklendirilmiştir. Süslemeler şeffaf sır altına koyu kahverengi ile serbest fırça uslubunda ve stilize edilmiş biçimde işlenmiştir. Özellikle kulpları gövde ile boyun arasına sıkıca yapıştırılmıştır. Kalın, yuvarlak şeritler biçimindeki kulplar elle şekillendirilmiştir. Boyunda kulpların üzerine taşan bir ağız bölümü yer alır. Burada

ve kulpların üzerinde fırça ile kalın çizgiler aralıklı işlenmiştir. Kulpların hizasındaki süsleme ise geniş bir kafes motifle başlar. Hemen altında ise uzun gagalı ve şişman gövdeli kuşlar profilden gösterilmiştir. Kuşların altında ise hat çeken çizgiler ve bitki yada suyu temsil eden kalın fırça darbeleri görülmektedir. Ayrıca gövde üzerinde astarla belirlenmiş büyük dairenin içide stilize kuşlarla süslenmiştir. Bu kuşlarda profilden ve aynı yöne bakan, stilize edilmiş motiflerdir. Uzun gaga ve bacaklarıyla leylek yada su kuşlarına benzetilebilirler. Ayrıca kuşların altında yine bitkiyi vede suyu temsil eden kalın fırça darbeleri yer almaktadır. Bugün için çok tahrip olmuş bu testinin benzerleri özel koleksiyonlarda yer almaktadır. Yalnız bu örnekte de görüldüğü gibi fırça kullanmadaki ustalık ve stilizasyonlardaki başarıya rağmen teknik olarak bozulmalar önlenememiştir. Testinin dibine yakın yerlerde biten sırlama eski kalitesinde değildir. Yeryer bozulmalar, dökülmeler görülmektedir.

Bu tip testiler daha farklı, yine geç dönemlere ait örneklerde yapım teknikleri aynı kalmıştır. Yalnız süsleme, sırlama teknikleri farklılıklar göstermektedir.

Çanakkale Seramiklerinin 19. yy sonu 20. yy başına tarihlendirilen eserleri, çoğunluk farklı biçim ve süslemeleri olan ürünlerdir. Bunların büyük kısmı küçük boyutlu, değişik formları olan Testilerdir. Kullanım eşyası olarak yapılanların yanında değişik süslemelileri ve biçimlerinin

orjinalliğiylede dekoratif eşyalar içinde önemli yerleri bulmaktadır.

Yalnız bu dönemde tekniklerde değişme, hatta bozulmada görülmektedir. Avrupa tarzı süslemelerin geleneksel biçimlerin üzerine yada farklı denemeler üzerine işlenmeside; dekorlama uslubunun değiştiğini göstermektedir. Bu tip testilerin bir kısmı İstanbul Çinili Köşkte, bir kısmı Bursa Etnografya Müzesinde sergilenmektedir. Özel koleksiyonlarda da son dönemin bozulmuş birçok örneğine rastlanmaktadır

İstanbul Çinili Köşk'te yer alan beş değişik örnek bu dönemin değişimlerini yansıtan eserlerdir. Şişman gövdeli, üstü kabara rozetli testiler, halka gövdeli testiler, Matralar ve hayvan biçimli kaplar⁽⁴⁴⁾. Başlıkları verilen bu tür eserler Prof. G. Öney'in kitabında en güzel biçimleriyle açıklanmaktadır. Yalnız teknik açıdan süslemeler bakımından hemen her örnekte bir yenilik denemesiyle karşılaşmakta. Bu yüzden bir uslub birliğinden söz edilememekte. Hatta çoğu kişiye, zevksiz, hantal ve çirkin gelen bu örneklerin, bugünün sanat anlayışı içinde layık olduğu yeri alacağı kuşkusuzdur."Geç devir ve kötü kalite, köylü işi diye birkaç eserde kısaca sözü edilen bu seramikler, kanımızca çok ilginç ve Türk Seramik Sanatına konu, renk, desen, buluş bakımından büyük yenilik getiren örneklerdir." tanımlaması bu konuya güzel bir açıklama getirmektedir.

Çanakkale Seramiklerinin Modern Pop Art örnekleriyle benzerlik gösteren ürünleride, daha çok geç dönemin eserleridir. Bu eserlerin içinde az sayıda günümüze ulaşan seçkin örneklerinin incelenmesi gerekir. Öncelikle İstanbul Çinili Köşk'teki örnekleri görelim.

20. ÜSTÜ KABURA ROZETLİ TESTİ (Resim 110): Envanter 281'dedir. Kapalı ve küçük kulplu testi Tornada çekilmiş, üzerine iki sıra kabara biçimi ve elle şekillendirilmiş çiçek biçimli rozetler ile yine üç sıra dilimli kabartma olarak yapılmış ince süs kuşakları yer alır. Kapakta da bu süslemeler tekrarlanmıştır. Kulpu kısa ve yuvarlak düz biçimli bu testinin birçok yeri onarım görmüştür. İçi ve dışı açık yeşil sırla kaplanmıştır. En küçük boyutlu olan örneklerdendir.

Bu tip değişik formları olan testilerin genel özellikleri şunlardır: Çoğunluk erken devir örneklerinden daha küçük boyutludurlar. Biçim olarak emzikli testileri andıranları olsada, süsleme açısından orjinal örneklerdir. Çoğunluğu tek renkli sırlarla sırlanmıştır. Kullanılan renk açık yada koyu yeşil yada açık veya koyu kahverengidir. Bazılarının nargile olarak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Hemen hepsinde az yada çok kabartma rozet, çiçek, yaprak motifleri yer alır. Ayrıca şeritler, dilimli fisto biçimi süs kuşakları gövde ile boyunda, hatta kapakta süs motifi olarak kullanılmıştır. Kullanım amaçlı seramiklerdir. Bazı örnekler Barok bir uslup göstermektedir.

21. KABARTMALI TESTİ (Resim 112): İstanbul Çinili Köşkte, Envanter 279'dadır. Turnette çekilmiş, emzikli testilere benzeyen bir örnektir. Koyu yeşil sirla sırlanmış, üzerindeki süslemeleri ile özellik gösteren bir örnektir. Ağızda, boyunda ve gövdede kabartma olarak yaprak, rozet ve dallar üzerine yerleştirilmiş naturalist üslupta çiçekler yerleştirilmiştir. Gövdenin tam ortasında ise elde hazırlanmış, oyma tekniğiyle dal süslemesinin işlendiği bir ek bulunur. Gövde ile ayak arasındada dış motifli bir bilezik yer alır. Dekoratif görüntüsü ile zevkli seramiklerdendir.

Çanakkale Seramikleri içinde değişik biçimli testi örneklerinin, günümüzde de yapılan tek örneği HALKA GÖVDELİ olanlarıdır. Bu tipin boyutları küçüktür, genellikle dekoratif amaçlı ürünler içindedir. Bu tipin en erken örneği 19. yy sonuna tarihlendirilmektedir. İlk kez Prof. Dr. Gönül Öney'in araştırdığı bu seramiklerin geç dönem örnekleri içinde yer alan bu testi Matara ve Tavuklu sürahi son dönemdeki biçim zenginliğinin kanıtlarıdır⁽⁴⁵⁾.

22. HALKA GÖVDELİ TESTİ (R.113) : Bu testi elde şekillendirilmiş, üzerine genişçe bir ayak, dik yerleştirilmiş emzikli dökme yeri ve doldurma ağzı ile dalgalı bir biçimi olan sap ilave edilmiştir. Bu testinin ortasınının boş olması yeni şekiller arayan ustanın bir denemesidir denebilir. Ayrıca özenle ve dikkatle çalışılan bu seramik

(45) G.ÖNEY ., Türk Devri Çanakkale Seramikleri Kataloğu
(Resim 91)

üzerine, kabartma rozet biçimi çiçek ve yapraklar, süs olarak eklenmiştir. Bu örnek yer yer dökülmüş sarı sırla kaplanmıştır.

Bu tip seramiklerin tek renk sırla sırlanması belirgin bir özelliktir. Bugünde bu şeklin kalıpta hazırlanmış, örnekleri dekoratif ve hediyeelik eşya olarak üretilmektedir. Günümüzde teknolojik gelişimin etkisi özellikle kullanım eşyalarının türünü ve biçimini değiştirdiği için, artık büfe vitrinlerini süsleyen, dekoratif amaçlı küçük seramiklerin üretimi yapılmaktadır.

Değişik biçimli ve farklı kullanım için yapılmış tek örnek olarak belirlenmiş MATARA tipi seramikte ilk kez Gönül Öney'in kitabında tanıtılmıştır⁽⁴⁶⁾. Bu tipte 19. yy sonuna tarihlendirilmiştir. Tek renk sır ve aşırı barok süslemeleri ile dikkati çeker. Yaygın olmayan ve kullanım amacıyla yapılmış seçkin örneklerdendir.

23. MATARA (Resim 115): İstanbul Çinili Köşktedir. Envanter 98'de kayıtlıdır. Bu matara çok küçük örneklerdendir. Kırmızı topraktan tahminen elde şekillendirilmiş, bir küçük ağız ve dört küçük ayağı ile küçük bir kaideden meydana gelir. Alt yüzü düz üst yüzü ise daha bombeli ve kabartma süslerle dekorlanmıştır. Tam ortada büyükçe bir çiçeğin ortasına kırmızı bir boncuk yerleştirilmiştir.

(46) G. ÖNEY ., Türk Devri Çanakkale Seramikleri Kataloğu (Resim 98)

Çiçeğin çevresinde yine çiçek benzeri üçlü küçük rozetler ve zincir biçimli çember yer alır. Bunların çevresinde ise dal ve yapraklar arasına simetrik olarak yerleştirilmiş, küçük rozet benzeri çiçekler dolanmaktadır. Zincir çember ve dilimli bir kuşakla son bulan süslemeler, geleneksel yapıdan çok farklıdır. Bu seramik bej-kahverengi sırla sırlanmış ama yapraklar koyu nefti çiçekler ise sarı ile sır altına renklendirilmiştir. İlk kez bu seramikte sırlama ve boya ile yapılan süslemeye ek olarak, boncuk türü yardımcı süs kullanılmıştır.

Çanakkale Seramiklerinin hayvan ve insan şekilli seramikleri, sık rastlanan hepsi birbirinden orjinal özellikler taşıyan eserlerdir. Bu seramiklerin en iyi örnekleri İstanbul Çinili Köşk ve Ankara Etnografya müzelerinde, ayrıca özel koleksiyonlarda yer almaktadır. Genel Özellikleri; 19. yy sonu eserleri olmaları ve küçük parçalar halinde bulunmalarındadır. Ayrıca su doldurmaya uygun kaplar olmalarıda, kullanım fonksiyonlarını gösterir. Bu seramikler kırmızı hamurludur. Koyu kahverengi veya yeşil, zaman zaman kirli sarı yada şeffaf sarılanmışlardır. Sır altına akıtma tekniğiyle renklerin serbest dağılımı süslemelerde sıkça kullanılır. "Tek renk olarak yapılanlarda ise çoğunluk sır üstü beyaz, yeşil, kırmızı, yıldız ile bazı desenler işlenir."⁽⁴⁷⁾ Göz, ağız gibi detaylar kabartma ve elle yapılmış şekiller olarak işlenir. Gövde üzerindeki

(47) G. ÖNEY ., Türk Devri Çanakkale Seramikleri sayfa 14 Resim (107-108)

çiçek tipi rozetler kabartma olarak yer alır. Bunların çoğunda kuyruklar sırt üzerinde kulp biçiminde yer alır. Ayrıca şekerlikde kapak üstü süsü olarak hayvan ve insan biçimleri yer alır.

Çanakkale seramiklerinde ayrı bir grubu meydana getiren bu hayvan biçimli ürünler içinde çoğunluk tavuk, horoz aslan, deve ve at gibi hayvanlar işlenmiştir. Bunların en güzel ve zengin örneklerinden biri İstanbul Çinili Köşk'tedir.

24. TAVUKLU SÜRAHİ (Resim 116): İstanbul Çinili Köşk'tedir. Envanter 637'dedir. Bu örnek üzerindeki hayvan tasvirleri yanında, şekil olarak başarılı bir tavuk biçimi göstermeside önemlidir. Kuluçkada gösterilmiş olan tavuk tüm detayları ile şilenmiştir. Üzerinde suyun doldurulması ve boşaltılması için kabı taşıma görevinide gören büyükçe bir kulp yer alır. Tavuğun altında beş civciv yarım gövdeleriyle işlenmiştir. Aralarında ise tavuğun ön kısmında da görülen kabartma çiçek rozetler bulunur. Testinin arkasında ise civcivlerin arasında kabartma olarak işlenmiş insan başları yer alır. Bunların altında ise altı ayak üzerine oturan kaide bölümü görülür. Burada da çiçek biçimli rozetler aralıklı olarak yerleştirilmiştir. Tavuğun gövdesi üzerinde yer alan kulp ve gövdede süs şeritleri ve ince ince işlenmiş desenler görülmektedir. Sırlama ise seramiğin büyük kısmında koyu kahverengi, kaide ve civcivlerin bölümünde ise koyu yeşil sırla yapılmıştır. Sırların

iki çeşit kullanıldığı ender örneklerdendir.

Son dönemlerde Çanakkale Seramiklerindeki çeşit zenginliği, teknik bozulmayı önleyememiştir. Yalnızca küçük boyutlu çalışmalar daha fazladır. Bunların büyük kısmını sürahiler meydana getirir. Daha sade biçim ve süslemeye sahip olan bu ürünlerin yanında şamdan çukur tabak, tepsi, tuzluk, baharlık, şekerlik, kupalar hatta süs duvar tabakları ile küllükler, çeşit zenginliği getirmektedir. Bunların en erken tarihlileri Ankara Etnografya, Çanakkale Arkeoloji ve Bursa Etnografya Müzelerinde sergilenmektedir. İstanbul Çinili Köşkte ise zarf ve fincan türü seramikler tek örnekler olarak yer alır.

Ankara Etnografya Müzesindeki şamdan ve mangal örnekler tek renk sırlı, süslemesiz küçük boyutlu seramiklerdir. Şamdanların biçimleri, madeni Selçuk ve Osmanlı şamdanlarına benzer. Mangal ise küçük bir el mangalı olarak yapılmıştır. Fazla örneği görülmeyen ve yaygın biçimde yapılmayan seramiklerdendir. Bu küçük örneklerin yanında büyük mangallarda görülmektedir. Çoğunluğu, koyu kahverengi yada koyu yeşil sırla kaplı olan, sade örneklerdir.

Çanakkale Müzesindeki tek şamdan ise ince biçimi ile dekoratif eşyalar içinde sayılabilir.

25. ŞAMDAN (Resim 66): Envanter 1719'da kayıtlıdır. Kırmızı hamurun, döner çarkta çekilmesiyle yapılmıştır. Geniş bir kaide ince bir gövde, şişkin boyun ile derince bir çanak kısmından meydana gelir. Üzerine beyaz, yeşil ve kahverengi ile, akıtma boyalar serpilmiştir. Şeffaf sırla kaplanmıştır. 19. yy sonuna tarihlendirilmiştir.

Bu şamdan ile birlikte sergilenen çukur tabakta slip tekniğindeki süslemesi ile dikkati çeker. Turnette çekilmiş olan bu tabak dıştan beyaz astarla kaplanmış, içi ise astarın ve yeşil sıranın serpilmesiyle, serbest desenlerle süslenmiştir. Şeffaf sırla kaplanmış olan bu tabağın bir başka örneği yine aynı tarihte süslenip kahverengi sırla sırlanmıştır. Bir başka örnekte ise aynı teknik ve koyu yeşil sırla sırlama görülmektedir. Bunlar 19. yy sonuna tarihlenen ve erken dönem ürünlerinden çok farklı ürünlerdir. Yalnız İznik'te son dönemlerde (17. ve 18. yy'da) görülen slip teknikte dekorlanmış tabaklarla büyük benzerlik göstermektedirler. Tek renk sır kullanma yaygın biçimde geç dönem örneklerinde görülmektedir. Sıraltına tekniği ile süslemede yaygın biçimde günümüzde de süre gelen bir uygulama olarak devam etmektedir.

Çanakkale Seramiklerinin testilerinden sonra sıvılar için kullanılan en yaygın ürünü SÜRAHİLER'dir. Bunların son dönem örnekleri Çanakkale ve Bursa Müzelerinde görülmektedir. (Resim 67, 71)

26. SÜRAHİLER: (Resim 67,71) Çanakkale

Arkeoloji Müzesindedir. Envanter 2131 ve kayıtsız olan son örnekler, biçim ve süsleme olarak az farkları olan ürünlerdir.

- Küçük boyutlu olan sürahi, 2131'de kayıtlıdır ve en erken örneklerdir. Kırmızı hamurludur, içi ve dışı beyaz astarla kaplanmış, üzerine sıraltına yeşil ve kahverengi akıtma süsleme ve tam önünde yer alan büyük yaprak kabartması ile dekorlanmıştır.

- Büyük boyutlu olan sürahi ise yeni bulunduğu için henüz kayıtlara geçmemiştir. Kırmızı hamurlu sıraltı akıtma tekniğinde süslemesi ile sade bir örnektir.

- Bursa'daki örnekler ise daha büyük ölçülü ve daha çok testi formu gösteren 20. yy eserleridir. Biçimleri süslemeleri ile değişik denemelerdir. Envanterlere Sürahi olarak işlenmiş bu ürünlerin ilki, 2097'de kayıtlıdır ve atlı testiler grubuna girecek geç dönem ürünlerdendir. 5280 de kayıtlı olan sürahi ise, çift gövdesi ile termos tipi testilerin güzel bir örneğidir. 4125'te kayıtlı olan eserde gaga ağızlı testiler grubuna girecek örnektir. Bir eşi daha vardır. 20. yy örnekleri içinde yer alan seçkin ürünlerdendir.

Bursa Müzesindeki Çanakkale Seramiklerinin hemen hepsi 19. yy sonu ile 20. yy başına tarihlendirilmiştir. İçlerinde tepsiler, buharlıklar, küçük vazolar, küllükler ve süs tabağı olarak yapılmış olan ürünler dikkat çekici

eserlerdir. Tepside sırüstüne yaldızla dekorlama, baharlıkta sır üstüne renkli boya ile çalışma görülür. Sırlama koyu kahverengi ve yeşildir. Diğer örneklerde de kabartma tekniğiyle işlenen süs motifleri tek renkle sırlanmıştır. Modern ve zevkli seramiklerdendir.

Bugün özel koleksiyonlarda yada satış amacıyla toplanmış olan seramiklerin çoğunluğu 20.yy'a aittir. Geleneksel biçimlerin ve süslemelerin bozulmuş tekrarları olan örnekler içinde günümüz zevkine uygun, küçük boyutlu seramikler üretilmektedir. Yinede yörede geçmişin izlerini taşıyan seramiklere rastlanmaktadır.

27. BULGAR TESTİSİ (Resim 228): Bu isim satıcı tarafından verilmiştir. Biçim ve süsleme açısından, bugün üretimi Akköy'de yapılan testiler benzemektedir. Tornada çekilmiştir. Üzerine beyaz, kahverengi ve yeşil boyalar akıtma tekniğinde süslenmiştir.

Sırla yada sırsız yapılmış birçok testi içinde Akköy testileri, geleneksel biçimi az çok koruyan özellik taşır. Bugün tüm bölgede milli yatağı ve bilyesi olan çarklı çömlekçiliğin, hiç değişmeden sürdürüldüğü tek köydür. Ayrıca burada seramik yapımı kadınlara özgü bir uğraştır. Ev ve atölye olarak kullanılan mekanlarda geçim kaynağını genellikle seramikten sağlamaktadır. Burada üretilen küp ve testilerin boyları 50 - 75 - 100 cm arasında değişmektedir. Bu seramiklerin içleri ikinci pişirim sırasında baroks ve

beyaz kilden oluşan bir sırla sırlanmaktadır. Dış yüzeylere ise kırmızı veya beyaz astar elle serbest süslemeler meydana getirecek biçimde sürülür. Pişirilecek bu ürünler 10 - 12 saat süreyle odunlu fırınlarda fırın sahibine ödenen ücret karşılığında son şeklini alırlar. Bu tip testiler çoğunlukla civar köylerde alıcı bulmaktadır. Büyük yerleşimlerde ise teknolojinin ürünleriyle yarışmamaktadır. Turistik hediye malzeme olarak satılmaktadır.

Bugün turistik amaçlı satış büfeleri ve mağazalarında yöreye ait olmayan hediye malzemeler çoğunluktadır. Yinede tek tük ve tesadüfen karşılaştığım örneklerin, son ikisi geçmişin çizgilerini taşıyan; fakat acemi teknikleriyle ve süslemedeki basit zevki ile, birer kopya olmaktan kurtulamamıştır. Gaga ağızlı ve kuşlu tipteki bu testileri tek isimde tanıtabiliriz.

28. ÇANAKKALE TESTİSİ (Resim 245): Assos antik yerleşiminde turistik eşya satış büfesinde satışa çıkarılmışlardı. Nerde yapıldığı bilinmeyen bu testiler birer deneme niteliği gösterirler. Ağızları gaga ağızlı testi formunun son dönemini yansıtır. Boyun yanlarında kalıpla hazırlanmış çiçek ve yapraklardan oluşan süslemeye ek olarak ÇANAKKALE Yazısı bulunan bantları vardır. Gövde üzerindeki klasik kuş motifi ve yana boşluğu bulunmaktadır. Bu testileri 20. yy başı Çanakkale İşleri içindeki son dönem örneklerle yaklaştıran bu süslemeler içinde gül biçimi rozetler dışında bir özellikleri yoktur. Renkleri ise sarı ve kırmızı olarak

hazır toz boylarla sağlanmıştır. Kırmızı renkli olanın çiçeklerinin ve kuş motifinin bir kısmı mavi, yaprak ve kuş ile yazının yeşil renkli olduğunu görüyoruz. Ss rozetleride beyazla renklendirilmiştir. Sırsız ve yer yer tahrip olmuşlardır.

ÇANAKKALE'NİN GELENEKSEL YAŞAMINDA SERAMİĞİN
YERİ VE ÖNEMİ

MEZARLIK TESTİSİ : Bugünde devam eden geleneklerin başında cenazelerde testilerin kullanılmasıdır. Başta bunun için ayrılan ibrikli küçük tip testilerin üzerine, ölen erkeğe mendil, kadınsa tülbent bağlanırdı. Cenaze mezara konduktan sonra toprak bu testideki suyla sulanır. Üzerindeki mendil yada tülbent bir fakire yada isteyene verilir.

DÜDÜKLÜ TESTİ: Çanakkale'nin Akköy'ünde yapılan içine su konduğunda ve üflendiğinde de kuş sesi çıkartan mtestilerdendir. Çocuk oyuncakları ve eğlencelerin başında gelmektedir.

SERAMİK DÜMBELEKLER: Yine Akköy'de irili ufaklı ve üzerine keçi derisi gerilmiş kırmızı toprak mamullerdir. Düğün ve eğlencelerin en çok kullanılan müzik aletlerindedir.

KÜPLER: Yağ ve su için yapılmış olan bu mamuller çok büyük boyutludur. Yorna'da (döner çarkta) yapılmaz. Hazırlanan tabanın çevresine sucuk tekniğinde belli kalınlıkta dizilen killer daha sonra sıvanır ve üzerine sır sürülerek düzeltilir. bunların bazı çeşitleri toprak altına yada ev zeminlerine gömülür, ağız kısmı dışta bırakılır, su yada yağ deposu olarak kullanılır.

PEYNİR TESTİLERİ: Akköy testilerinin kimisinin ağız kısmı geniş olur. Buna peynir kalıpları çörek otu ile karıştırılıp tepme usulü ile yerleştirilir. Hava kalmaması için uğraşılır ve testi ağza kadar doldurulur. Üzerine temiz bir bez konur ve çamurla sıvanır ve ters yüz edilip köy mağazalarında karanlık ve serin yerlerde tutulur. Durdukça suyunu çeken, küçülen ve tepe peyniri diye tanınan bu peynire eskidikçe yenisi katılır.

SERAMİK KUMBARA: Bugün yaşları 50'nin üzerinde olan yöre halkının çok küçük yaşlarda tanıştığı ve tasarruf fikrine severek katıldıkları hatta değerli bir armağan ile eşya olarak korunan bir üründü. Tamamen kırmızı topraktan, para için küçük bir ağız olan, küçük birde tutturacı bulunan bu seramikler, yazık ki dolan paranın geriye alınması için mutlak kırılmaktaymış. Bu yüzden bugüne kalan, örnek bulmak zordur. Artık üretilmemektedir.

SERAMİK SANATIYLA İLGİLİ HALK HİKAYESİ

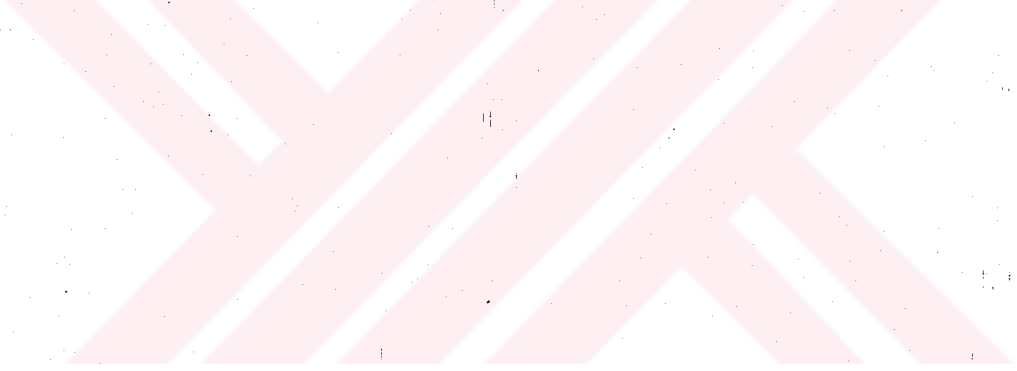
PÜF NOKTASI: Seramik atölyesinde, ustalar ve çirakların ürettiği eserleri kontrol eden, satışına izin veren bir yaşlı usta varmış. Mamullerin yapımına hiç karışmayan bu usta, yapılan tüm testileri tek tek eline alıp, içlerine üfleminin dışında hiçbir çalışmada bulunmadığı için diğer ustaları kızdırmaktaymış. Genç ustalardan biri atölyede kendi yaptığı testileri ayırmış ve bu şekilde pişirmiş. Fırından çıktığında genç ustanın yapmış olduğu testilerin

kulplarının ve biçimlerinin bozulduğunu görmüş. Buna şaşırılmış ve yaşlı ustaya gidip, konuyu anlatmış. Yaşlı usta gülüp bunları nasıl yaptığını da sorunca genç usta "Sizin gibi içlerine bile üfledim" demiş. Yaşlı usta "püf noktasına üflemediğin için sağlam olmadılar" demiş.

Bu hikaye her işin "püf noktası" vardır sözünü açıklamaktadır.

ÇANAKKALE MERKEZİNDEKİ ARAŞTIRMA
VE RÖPORTAJ SONUÇLARI

SERAMİK ÜRETİMİ VE SATIŞINI YAPTIRAN
ESKİ SERMAYE SAHİPLERİNDEN BİLGİLER

HASAN ÖZAY : Harp yıllarında yerleştiğimiz şehrin ilk geçim kaynaklarından biri çanak yapımı ve ticaretiydi. Savaştan önce bu ticaret Rumlar tarafından yapılıyordu.

Biz ise 1925'ten sonra çanak çömlek atölyelerini Rumlardan alıp önce onların ustaları ile çalışıp sonrada Türk Ustalara yaptırmıştık. Büyük bir çarşı biçiminde olan "Çanakçılar" çarşısına, imalathanelere sipariş veriyorduk. Mamulleri önceleri Vakıflar Han'ının karşı sokağındaki yanmış olan Fransız Konsolosluğunun yanındaki dükkanımızda sergiliyorduk. Dükkada parakende ve toptan satış olmaktaydı. Çoğunluk Karadeniz'den gemilerle gelen toptancı tüccarlar bir de bu yörenin köylerinden gelen deveci kervanlar toptan alırdı. Sonraları bu satışlar azaldı, başka ve pratik eşyalar kullanılır oldu.

1927 yıllarında farklı bir işe girmek nedeniyle bu satışlara ve seramik işine son verdim.

Eski Çanakkale Çömlekçilerinden Ahmet Sakızlı'nın oğlu Dursun Sakızlı'dan Öğrenilenler:

AHMET SAKIZLI: (1884-1966) Eceabat - Yalabak köyü doğumlu. Çanakkale'de çeşitli işlerde çalıştıktan sonra Çanakçılık işine girmiş, yaklaşık 1915 yıllarında. O tarihlerde yaygın vede gelişmiş olan bu sanat, buradaki dürüst ve idealist ustalarca yapılmıştır. Ustalar hamuru hergün 100 parça olarak çalışan ve her çeşit kullanım eşyasında kullanırlardı. O yıllarda en fazla üretim yapan ve en çok sayıda işçi çalıştıran bu işyerinde 11 adet işçi evide yaptırılmıştı. Dededen, toruna geçen bir meslek olarak 35-40 kişilik çalışan grubu ile yörenin en önemli çalışma ortamı genellikle yazın yoğunlaşan bir çalışmadır. Toprak taşınması yazın, işlenmesi ise yaz kıştır. Toprak kışın dışta kalmış olsada niteliğini korumaktaydı.

Anlatılanlara göre Mısır ve Karadeniz'den gelen yelkenli gemiler burada aylarca kalıp yörede yetişmeyen meyve ve sebze getirip, buradan önemli miktarlarda çanak-çömlek almaktadır ve ihraç etmektedirler. Genellikle düz ve kolay şekillendirilen tabak ve boyalara serpmeye desenlerle renk verilmektedir. Durmuş Sakızlı'nın (1924) gençlik yıllarında ise dış satım kadar iç satımda azalmış, ustalar dışarı gitmiştir. Bugünkü Jandarma Komutanlığı ve 18 Mart dağının yola giden bölümünde bulunan özel, içinde tuz tutan killi topraktan yapılırdı.

Soğuk Su Testisi (Menemen testilerinden daha kaliteliydi. Tencerelerde daha hassastır ve içindeki sır yemeğin lezzetini korumaktadır. Menemendekilerde kalitelidir. 1954 lerde Türkiyede kurulan Çalışma Müdürlükleri (bugünkü Sigortaların) bu çalışma alanlarına baskı ve ceza uyguladığı için vergiler yüksek olduğu için, ustalarında bu işten çekilmesine kadar dayandı.

1954'de İbrahim Bodur çevrede inceleme yapmış, 1957'de Çan'da fabrikayı kurmuştur. Buranın ustalarından kurs gören Sanat Okulu mezunları fabrikayı geliştirmiştir. 1957-58 ve 60 yıllarında çalışma yerleri önce Çay kıyısına sonra Eceabat tarafına geçmişlerdir. Toprağın elde edildiği yerde askeri ve kamu kuruluşlarının içinde kalmıştır.

I ve II Çanakçılar ismi ile tanınan bu yerlerde Çamur havuzları (10 x 10 genişliğinde) çamur temizlenir vede dinlendirilirdi. Ahşaptan yapılan bu yalıklarda çamurun ve yalağın büyüklüğüne göre çamur suyunu atmakta, daha sonra alınıp işlenmekteydi. Hazır olan çamurlar depolarda kuru olarak saklanırken akşamdan işlenecek parçalar su içine yatırılıp, ayakla yoğrulur, üzeri örtülüp bırakılırdı. Sabah hazır hale gelen çamur ustalarca işlenirdi tornada. Hergün açılan fırınlar 700 - 800° derecelik fırınlardan yine sıcak sıcak sökülen parçalar tam tavında alınmalıdır, yoksa soğuyan fırından yapışan parçalar alınamaz. Odunlu fırınların küçük olanlarında 1500 - 2000 kadar parça alınırdı. Daha büyük fırınlarda kuru çamlar çok miktarda yakılıp,

ağza kadar doldurulur vede fırıncı ustaları sürekli kontrol altında tutar. Çünkü ateşin hep aynı sıcaklığı koruması beklenirdi. Büyükler haftada bir büyük miktarlarda her çeşit kullanım eşyası üretmekteydi. Yaklaşık 3000-4000 parça kapasiteliydi.

Bu mamullerin pazarlamasını işte Arap Türkmenler deve kervanları ile yapardı. Ayrıca büyük vapurlara sandalla götürülürdü. Gelen harp gemilerinede hediyelik olarak satılmaktaydı. Ayrıca burada askerliğini yapanlarda yurtlarına buradan çanak çömlek getirmekteydi.

Büyük boy çanaklar ve küp tipi olanlar büyük fırınlarda çıkarılır, araya küçükler yerleşir ve iki insan boyu olan fırınların doldurumu 1 gün, yanması 1 gün sürerdi. Yerleştirme yığın biçiminde olmasına rağmen ve güneşte kurutulmuş küpler yada büyük parçalar üzerine ağırlıkları azalan parçalar yerleşmektedir.

Sağlık Kolejinin yanındaki yoldan, Özel İdare arasındaki kısım, Merkez Ortaokulu ve Stadyum arasındaki bölge I ve II çanakçılar.

ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN SON DÖNEM
USTALARINDAN ÖĞRENİLEN BİLGİLER

ÇANAKÇI MEHMET (MUTİŞ UKİŞ) USTA: 1936 doğumlu.

Harp yıllarında ailece Rumeli'den geldiğimizde 9-10 yaşlarındaydım. 10-15 yaşlarında SAKIZLI AHMET'lerin yanında HALİL USTA'nın yanında çıraklığa başladım. Birkaç sene içinde ustalığı aldım. Kırmızı topraktan süzme olarak çamur hazırlayıp, Tezgahta istenilen biçimlerde kalıpla kase, tas, testi, küp yapıyorduk. Döner çarkta çalışmak zor ve zaman alıyordu, ama yapılanlar az sayıda güzel çalışmalar oluyordu.

Çamurun elde edildiği kırmızı toprağı şimdi Askeri Garnizon alanı içinde kalan tepelerden elde ediyorduk. Bu toprak çatlama yapmayan çok kaliteli bir topraktı. Süsleme için beyaz boyalar tezgahta yapılan çamura vurulurdu. Bantırma'dan gelen sırlar boya ile karıştırılır öylece fırınlanırdı.

Eski tip Atlı testileri zevk için yapmıştım. Bunların en eskileri ustam tarafından yapılırdı. Ayrıca fotoğraflarını gördüğüm çok eski çanaklardan da yapmıştım. Bunların bazı şahıslar örneklerini de getirirdi. Öğretmen olan bir karı kocaya sipariş olarak Truva'dan çıkarılmış vazoların alçıdan kalıplarını almışlar ve yine onların isteği ile 1951 - 53 yıllarında hazırlamıştık.

Tamamen elde yapılan hayvan biçimli kapları kendi zevkimize göre yapıyorduk. Soğuk su testilrini üzerine boyaları kalburdan geçirerek sürüyorduk. Odunlu fırınlarda çoğunu sırlamadan fırınlıyorduk. Köylerden devecilerden odun temin eder, mamullerimizi onlara verip sattırirdık. Şehrin çarşısı için mal yapardık. Burada askerler terhis olduklarında hatıra olarak hep testi alırdı.

1978'de bu sanatı bıraktım. Nedeni yaşlılık ve yetiştirecek çırak kalmaması. Naylon eşyanın çıkması, parayı artırdı ve odun fırınları şehrin içinde istenmedi. Ustaların kimisi öldü, kimisi mesleği bırakıp dış ülkelere gitti.

Çömlekçiliğin gelişmesini çok isterim ama çok zor.

ÇANAKKALE ÇÖMLEKÇİ USTALARINDAN BİLGİLER

MEHMET SEZAI UŞAKLIGİL USTA: (1923 doğumlu) 1930'larda mesleğe girdim. Bu yıllarda şehrin içinde 4-5 tane çömlek imalathanesi vardı. Buralarda çalışanlar yerli şahısla olduğu kadar Yunanistan'dan ve Bulgaristan'dan gelmiş seramik ustalarıydı. Bu dönemlerde yapım işleri sanat bakımından çok ilerdeydi. Mesela seramik üzerine sürülen sır dediğimiz cila çok kaliteli ve güzeldi. Bu cilalar sırlar her amaçta kullanılan çömlek üzerinde bozulmadan kalır ve uzun süre rahatlıkla kullanılırdı. Bir turşu kabından hiç sızıntı vermez çok kullanışlı olurdu. Bugünkü sırlar ise Tenekel (boraks) dediğimiz cilalarla sürülüp pişirildiğinden sızıntı yapmaktadır.

Çanakkale'nin çanak çömleğinin 50 sene evvel Arabistan'dan iki direkli mavra gibi yelkenlilerle dışarıya satıldığını bilirim. Özellikle dipleri sivri yemek kapları, çanakları alırlardı. Diplerin sivri oluşunun sebebi kumların üzerine oturtmak kolaylığındandı. O zamanlar bunlar sipariş olur ve çok satılırdı.

Eskiden sırlar tamamen burada hazırlanırdı. Kurşun sır çok kullanılırdı. Kurşunun pişirilmesi ve geniş mermer kaplarda bunlara Dağır denirdi, öğütülmesi sonra su ile karıştırılıp ne renk yapılacaksa taş boya ile renklendirilmesi yapılırdı. Mesela şarabi denen kahverengiye veren bir taş boya yada yeşil renk için bakırcıların bakırı

dövüp tavlayıp suya soktuktan sonra su üzerine çıkan pürçekler ezilerek yeşil elde edilirdi. Hatta şeffaf sır altına bu boyalarla süsleme yapılırdı.

Eski çamurların toprağı bugün Jandarma Komutanlığı'nın olduğu yerden elde edilirdi. Bunlar yağlı killerdı ve kaliteliydi. Bu gün ise bu alan kullanılmadığı için Eceabat İlinden rastgele bulunan seramik toprağından kullanılmaktadır.

Burada eskiden çok ustanın çalıştığı ve çok çeşidinin yapıldığı bir sanat ve geçim alanı olan çömlekçilik eskiden beri yapılmaktaydı. 50 sene evvel Trakya'dan gelen ustalar değişik biçimler yapmışlardı.

Eski tabak işleri, testi işlerinde güzel biçimler vardı. Tabakların içlerini serpme şeklinde renkli boya atanlar genellikle Türk Ustalar olurdu. Rum Ustalar ise tabak içlerine resim çizer yada dekor yaparlardı.

Serpme işlemi yada pompa işlemi için renkli boyalar hazırlanırdı. Bunlar çamur henüz yaşken üzerine şekiller çizilir ve boyanırdı. Bunların birinci pişmesinde mat olarak çıkması üzerine sır dediğimiz cilanın sürülmesi ile ikinci kez pişmesi gerekirdi. Bu pişirme işini önceleri odunlu fırınlarda yapardık. Mamuller üstüste kabbeli biçimde yapılmış olan üstende uzun bir bacası olan fırınlarda pişerdi. Bu gün ise elektrik kullanılmakta. Eski fırınların içinde çirali ve kuru odun kullanılırdı. Fırının yan kısmından ufak bir delik bırakılırdı. Buradan malların pişip pişmediği anlaşılırdı.

Malların piştiğini kırmızı olmalarından anlar ve göz deliği denen bu yeride kapatırdık. Artık odun atılmaz ve fırının soğuması beklenirdi. Soğuyan fırın tam olarak soğumadan malların yapışmaması için boşaltılırdı. Bu gün elektrikli fırınların kaç derecede pişireceğini gösteren aletler vardır. Biz sırsız malları 700-750 derecelerde, sırlı malları 900-1050 derecelerde pişirmekteyiz. Eğer dereceler normal ölçülerde kalmazsa mal çok pişmiş olur. Bu yüzden de ikinci pişirmede sır istenen rengi almaz, kararma yada yanma meydana gelir.

Beyaz kil mamullerde kil az olduğundan form verilemediği için dökme olarak kullanılır. Kırmızı toprak ise içindeki yağ oranı sayesinde kolay şekillendirilir. Döner çarkta yapılır.

Dış süslemelerde öncelikle istenen bir model yapılır, kalıbı alınır, o kalıptan istenilen sayıda çoğaltılır. Kalıplar modelin büyüklük ve biçimine göre iki, üç yada dört parçadan oluşur. Sulandırılmış beyaz çamur kalıpların içine dökülür, parçalar kil yada başka gereçlerle sızdırmayı önleyecek biçimde sağlamlaştırılır. Ortaya çıkan mamul üzerine süs kalıplarından çıkan parçalar yapıştırılır. Yaprak, çiçek biçimleri çok kullanılan süslemelerdir.

Döküm çamurunun hazırlanması önemlidir. Çamur boza kıvamında suyla inceltirilir. Bunun içine belli bir oranda mesela bir teneke çamur içine yarım kilo kadar soda ilave edilir. Bu yapılmazsa malın çatlaması önlenemez.

Süslemeler ise süs kalıplarından parçalar halinde çıkarılıp vazo yada testi üzerine yine çamur ile yapıştırılıp dekorlanır. Ayrıca döküm kalıplarının oyulması ile de desen çıkarılabilir.

Bu gün yapılmayan şekillerden eskiye ait tarihi Atlı Testiler, Kafesli Tabaklar, çeşitli çiçek saksıları turşu, reçel çömlekleri hep kırmızı topraktan yapılmışlardır. Bu işleri o zamanlar kurşun sır denen sırlarla kaplanırdı. Bu tip işler 1925 senelerinde Batı Trakya'dan gelen ustalarca yapılmaktaydı. Motelleri de yine Trakya kökenlidir. Avrupa kartalları ile at biçimli ağızlar 1930'larda çok yapılırdı. 1960 senesine kadar sürdürülen bu motif ve şekiller daha sonra yapılmamıştır.

Bugün yapılan seramikler ise Turistik ufak boyda yada taşınması kolay biblo gibi hediyeliklerdir. Şehrin içinde artık büyük Atölyeler bulunmamaktadır. Küçük boyutlu ve sınırlı üretim yapan atölyelerde iç piyasaya mal verilmektedir. Her geçen gün kapanan işletmelerin başında seramik atölyeleri gelmektedir. Eski ustaların çoğunluğu meslekten çekildiler.

Atölyede kullanılan sanayi elektriği çok masraflı, bu yüzden küçük el sanatlarının yürütülmesi zorlaşmakta. Bu şartlar yüzünden de ilerleme görülmediği gibi gerileme olmaktadır. Yurt dışında cazip biçimlerde iyi imkânlarda ve takdir edilen bir sanat olan seramikçilik, burada gereken ilgiden mahrum kalmaktadır. Onun içinde gün geçtikçe kaybolmaktadır.

ZEKİ UZAR : Baba mesleği olduğu için sürdürmeye çalıştığımız bir sanattır Seramikçilik. Yalnız yıllık satışlarımız az olmasına rağmen hayat standartlarına göre belirlenmiş olan serbest meslek vergisini vermekteyiz. Bu da her yıl bir milyon kadar tutmaktadır. Atölyemizde kullandığımız çamuru, bedeli peşin ödediğimiz tarlalardan sağlamaktayız. Üç kardeşin ortaklaşa çalıştığı bu atölyelerin giderlerini karşılamak için tüm varlığımızı ortaya koyduk. Yinede bu şartlarda her gün ağırlaşan masraflarla bu meslek pek yürümez diyoruz. Yurt dışından istenen mal miktarları çok yüksek olduğundan karşılayamıyoruz. Çünkü genelde el tezgâhlarından az sayıda usta ile ortaya kaliteli mal çok az çıkmakta. Malın çeşidine ve boyutlarına göre günde en fazla 500 parça üretilebilmekte. İlk pişirimleri odunlu fırınlarda, sırlama ise elektrikli fırınlarda yapıldığı ve zaman aldığı için hızlı üretim yapılamamaktadır.

ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN GÜNÜMÜZDEKİ BİÇİMİYLE
ECEABAT İLÇESİNDE YAPIMINI SÜRDÜREN ATÖLYELER
VE USTALARDAN BİLGİLER

MEHMET ALİ UZAR USTANIN VE OĞULLARININ ATÖLYELERİ

ERDİNÇ UZAR: Babamız 1935 yıllarında mesleğe başlamıştı. 1972'de vefatına kadar yani 65 yaşına kadar mesleği sürdürdü. 1943 doğumluyum ve baba mesleğini sürdürmekteyim. İlk atölyemiz Çanakkale Belediye'sinin yan tarafındaydı. 1960'lı yıllarda şehirdeki sel baskınları yüzünden fırın bacamız yıkıldı ve sonrada aynı yerde çalışmamıza izin verilmedi. 1965'lerde Eceabat ilçesine geçip arazi alıp yeniden atölye kurduk. Küçüklükten beri okul sonrası ve tatillerde atölyelerde çırak olarak çalışırdık. Genelde küçük boyutlu hatta minyatür testiler yapan Babamıza yardımcı olurduk.

Çanakkale seramiği bugün kalıpcılık olarak sürüyor, döner çark ustaları az kaldı. Ayrıca da yeterince ilgi görmeyen bir sanat olduğu için de yeni ustalar yetişmemektedir. Atölyede kullanılan elektrik makbuzları yarım milyonun üstünde gelmekte. İşçilik ve malzeme masrafları ise iki üç milyonu bulmakta. Banka kredilerinin ise faizleri çok yüksek. Bu kredilerin iki sene içinde iki misli ödendiği için uygun olmamakta.

KIYASETTİN SARIKAYA: 1933-1946 yıllarında Dayım olan Uzar Ustanın yanında çırak olarak mesleğe başladım. 14. yaşlarında usta oldum. Eskilerde yapılan Atlı Testiler çok detaylı oldukları için pek sık yapılmazlardı. En fazla satışı olan kavonozlar dört pey olarak üretilirdi. Bunların biçimleri dar, sivri vede yüksek olurdu. Ayrıca geniş yayvan biçimli resellikler yapılırdı. Bunlara kuru gıdalar, turşu, reçel gibi kuru gıdalar konurdu. Çanaklar, kaseler takım olarak işlenirdi. Üzerlerine sır olarak boraks sürülürdü. Boya olarak beyaz, yeşil, kahverengi kullanılırdı. Bunları koyulaştırma ve açma ile renk çeşidi sağlanırdı. El çırpması ile yani elin tek hareketiyle vede parmaklardan sızan şekillerle süsleme yapılırdı. Fırında pişmiş olan mamule yeşil, beyaz, kahverengiyi üstüste rastgele atardık. Ve sır ile kaplardık. Bu mamuller hep kırmızı topraktan yapılırdı. Killi toprak içinde demir oranı rengini etkilemektedir. Demir fazla olduğunda açık bir kırmızı olan çamur daha koyu kırmızı olan killi fazla topraktan farklı olur. Kırmızı olanda sır daha güzel görünmektedir.

ŞEYTAN VAZOSU: Bunlar yapımlarındaki fark yüzünden yerde tam düz durmazlar. Dipten sıkılmış bu oynak vazoların altında ikinci bir ayak bulunurdu. Yapımı çok güç olan bu vazoları her usta yapmazdı. Zaten her ustanın kendine göre yaptığı işler vardı. Meyvelikler, sepet gibi yuvarlak ve ayağı olan ekmeklikler çok yapılırdı.

Bu günlerde pişirme masraflarının ağırlığı yüzünden küçük ve satışı kolay parçalar yapılıyor. Satış imkânları da az olduğu için ve alıcıya pahalı geldiği için büyük testiler yapılmamaktadır.

Çalışırken turnette (döner çarkta) kendiliğinden duran vazolar ufak çapta ve süslemeye uygun olduğundan büfe-lerde saklanabildiğini bildiğimiz için bu gün en çok üretilen mamuller olmaktadır.

DELİK TESTİ: Eski Çanakkale'nin benzeri olan ortası delik ve simit biçimli testilerde az da olsa yapmaktayız. Eskiden turnette çamur ortası açılıp, simit olur. Sonrada iki yandan inceltirilip uç uca getirilip kaynatılırdı. Böylece içi boş bir gövde olurdu. Bunun üzerinede kesilen bölümlere bir gaga ağız, kulp ve ayak eklenirdi. Üzerinede boya ile desen yapılır sirlanırdı. Şimdi kalıbı alınıp kırmızı topraktan dökümler yapılıyor.

HÜSEYİN AKYÜZ USTA VE ATÖLYESİ: Eceabatlıdır.

1935'de doğdum. Baba mesleği olarak küçük yaştan bu seramik sanatına girdim. Babam 50 sene bu mesleği yapmıştır. Önceleki Çanakkale Şehrinde olan atölyemizde 1966'larda çalışıyorduk. 1968'de Eceabat'a geçtik ve 20 senedir burada kiraya çalışıyoruz. Önceleri yaptığımız mamullerin çoğunluğu çanak, çömlek, testiler, çorba kâseleri gibi kullanım eşyalarıydı. Plastikten sonra yapmadık. Eski kuşlu testi ve aynalı testilerde yapmıştım. Çark ve döküm olarak çalışıyoruz. İki oğlumda çalışmakta, ayrıca bir kaç çalışan kız da var. Modelleri genellikle ben hazırlamaktayım.

Bu yörede bol bulunan killi toprağı, genellikle dağların uygun yerlerinden almaktayız. Çökeltme havuzlarında önce karıştırılan sonrada çöktürmesi yapılan çamuru suyla karıştırdığımız için doğal olarak çamur haline gelmektedir. Bu sefer toprak havuzlara alınarak suyu çektirilir ve kıvamı gelince de el tornasında (Turnek, döner çark) işlenir. Şimdi kalıp işi de çalışılmaktadır.

Bir aralar çok büyük boyutlu küplerde yapıyordum. Bunlar yine turnette tabanı yapılan, üzerine sucuk tekniğinde çamurun şekillendirilmesi ile yapılıyordu. Genellikle su küpleriydi. Ayrıca, çorbalık, çerezlik, vazolar, saksılarda yapmaktaydık. Çamur cinsi az çeşitlidir. Ama hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken noktalar vardır. Özellikle döküm çamuruna çamaşır sodası katılır.

Çünkü bazı çamur kabadır. Kalıpta çatlak bunu önlemek içinde soda katılması gerekir. Böylece çatlama önlenir. Kalıpları ve el tornasında işlenen biçimler genellikle o günkü şartlarda piyasası olan, satışı mümkün olan modellerdir. Ayrıca sipariş üzerine de çalışma yapmak az sayıda mümkün.

Yıllık üretim çalışma durumuna göre günde yüz yada ikiyüz parçadır. Önemli olan bunların satışını sağlayabilmektir. Biz turistik hediyelik eşyaları büfe ve dükkânlar için yapmaktayız.

Bu seramik eşya yapımı sırasında fırın hatası olursa, mamul ayrılır ve yazık ki bir daha kullanılamaz. Hatasız çıkan parçalar temizlendikten sonra kızlar tarafından süslenirler. Bu süslemeler Puar denen pompalar ve enjektör iğnesi ile yapılır. Bazende bastırma usulünde toprak beyaz boya ile sıvanır. Ayrıca toprak boyaların beyazla karıştırılıp, karışık renkler elde edilmesi de mümkündür. Bunların üzerine şeffaf sır yapılır. Genelde küçük parçalar çalışılmaktadır. Süslemeler genelde aynıdır.

Bunların dışında özel siparişler verildiğinde değişik biçimlerde çalışabilirim. 1984'de bir şahsın örneklerini resimlerden gösterdiği Hitit ve Asur biçimli vazolarda çalışmıştım.

Eskilerde çok satılan örgülü meyvelik ve ekmekliklerden de çok yapmıştım. Şu an piyasada büyük parçalar alıcı tarafından pahalı bulunduğu için hep küçük hediyelikler yapmaktayız.

Sır maddesinide kendimimiz hazırlamaktayız. Ana madde olan Sülyen'i İstanbul'dan alıp içine Guvars katkısını da koyup değirmende 10-12 saat döndürürüz. Çıkınca ölçüp tartarız ve mamulü genellikle daldırarak sırlarız. Fırına kat kat yerleştiririz. Fırının plakalarını da kendim hazırladım. Sırsız çamura, tarla toprağını belli oranda karıştırıp ateşe dayanan ve yapışmayan plakaları, dışarıdan almadan elde ediyorum.

Seramik Sanatı kazancı az olsa da çocuklarıma da öğrettim. Ve sürdürmek isterim. Genellikle sabah 6'dan Akşam 6'ya kadar çalışırız. Fırının yandığı günler işimizde onbir, onikiye kadar sürebilir. Çünkü fırını ve işleri sürekli kontrol etmek gerekir.

Bu sanatın gerilemesine sermayenin olmaması, teşkilat yani malzeme ve araç gerecin zayıflığı birde kredilerin uygun olmaması neden oluyor. Kredilerin vadesi uzun ve faizlerinin az olması iyi olurdu. Daha modern tesislerde grup çalışmaları yapılabilir. Sermaye birleştirilebilir, araç ve gereç tam olur ayrıca büyük üretim için Tünel fırınlar hazırlanabilir. Biz sadece odunlu fırın kullanmaktayız. İmkânlarımız çok az.

ÇANAKKALE SERAMİĞİNİN MERKEZDEKİ BUGÜNKÜ DURUMU

Çanakkale ismine yakışan bir şehir olmalıydı; Yazık ki bugün şehir merkezinde yapılan küçük bir gezi ile bu konudaki yetersizliği vurgulamakta. Evet adımbaşı seramik satışı yapan işyeri var. Özellikle şehrin candamarının attığı, gününe göre yada mevsimine göre binlerce insanın kaynaştığı sahil kesimi bu işyerlerininde yoğun olduğu alanlar. Bu yerlerdeki seramiklerin bir çoğu hediyelik turistik eşya niteliği taşıyan çalışmalar. Şehrin içinde yada çevresinde işlenmiş küllükler, vazolar gibi küçük boyutlu eşyalar yanında Truva Atı gibi yörenin tarihini vurgulayan hediyelikler, bu satış mağazalarında maliyetlerinin üstünde fiyatlarla satışa sunulmaktadır. Bunları beğeni yada hatıra sebebi ile alan yerli ve yabancı turistlerin şehri sembolize eden eşyalar yada şehrin adına uygun eserler olarak tanınması; bence çok yanlış oluyor. Evet bu şehir tarih boyunca seramik eşya üretmiş ama günümüzde yapılanlar ile bu yöreye özgü seramikler arasında bugün yazık ki pek bir bağ kalmamıştır.

Bu konuyu maddeler halinde incelersek başta:

Şekil Yönünden: Eski geleneksel sanata bağlı kalmadan günün ihtiyaç ve modasına uygun şekilde seramik üreten modern atölyeler yanında, kırmızı çamurla çalışan eski tipi ve motifleri yeni düzenlemelerde uygulayan küçük

atölyelerde bulunmakta. Günün ihtiyaç ve modasına cevap veren atölyelerde üretilen kullanım seramikleride genellikle mutfak, banyo fayansları ve bunların dekorlanması üzerinde yoğunlaştığından iyi niyetlerle üretilen porselen benzeri kullanım seramiği yada beyaz seramik hamurdan üretilen hediyelik eşya sınırlı sayıda yapılmakta ve yüksek fiyatlarla alıcı beklemekte.

Hammadde Yönünden: Geleneksel atölyelerde, kırmızı çamur kullanılmakta. Bu çamurda yabancı maddeler kaldığında çatlaklar olacağı için, toprak ince eleklerden geçirilmektedir. Ayrıca çamurun akıcılığı verilmesi için 250 gr. çamura 1 kg. soda karıştırılıyor. Boya olarak yine farklı renklerdeki toprak boyada kullanılır. Bu yörede bol biçimde bulunan killi toprak ve diğer maden oksitler gerekli işleme tesislerinin olmaması nedeniyle yeterince değerlendirilememektedir. Atölyeler özellikle toprak boyaları ve sırları İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerden sağlamaktadırlar. (R.238-239)

Modern atölyelerde ise kahverengi kil feldispat-kuars karışımından elde edilen döküm çamuru kullanılıyor. Bu karışımın temin edildiği yerler; Balıkesir, Çan, Söğüt, Aydın'ın Çine kazsından gelen hammaddelerle hazırlanmaktadır. Karışım için derece ve reçetelere göre gereken ayarlamalar yapıp, değirmenlerde karışan çamur tekrar süzülüp önceden hazırlanan alçı kalıplara dökülür. Bu kalıplarda belli sürelerde et kalınlığı tutan seramiğin fazlası dökülüp, bir süre sonrada kalıplar dikkatlice açılıp, çıkan mamul kurumaya bırakılır. Yeterli kuruma

sağlanınca belli derecelere kadar fırınlarda pişirilen seramikler, bisküve pişirimden çıkıp, sırlamaya yada süslemeye uygun biçim alır. (R.240,241)

Sırlama Tekniği Yönünden: Geleneksel atölyelerde şeffaf, sülyeni sır, cam gibi düzgün bir yüzey için kullanılır. Daha sonra fırınlanan seramik artık kullanıma ve satışa hazırlanır.

Modern atölyelerde daha çok renkli seramik üretebilmekte çünkü beyaz seramik manzul toprağına uygun olan maden oksitlerin karışımı ile istenen renkte sırlanabilmektedir. Teknik olarak daldırma ve püskürtme yöntemiyle sırlanan bu seramiklerin büyük bölümü daha sonra sırüstü süsleme ile bezenmekte yada yaldız boyalarla süslenebilmektedir. Bu tür mamuller özenli çalışma gerektiren uğraşlar sonucu olduğu için daha yüksek fiyatlarda satışa çıkarılmaktadır. El dekoru ayrı bir çalışma ve ustalık gerektirdiği için, hazır seramik çıkartmaları yaygın bir biçimde kullanılmaktadır.

Gelişme İmkânları Açısından: Çanakkale'deki seramik atölyeleri çoğunlukla, aile işletmeleri biçiminde kurulmuş küçük işletmelerdir. Çoğu basit el makinaları ve turnet (döner çark) kullanan bu atölyelerde, imkânların sınırlı olması yüzünden seramik ürünler gelişme göstermemektedir. (R.242,243)

Bu durumun nedenleri çeşitlidir. En başka şehrin seramik tarihi çok uzun bir geçmişe sahip değildir. Özellikle 18.yy sonu, 19.yy başı yaygın olarak yapılmış olan Atlı testilerin süslemesinde çiçek

dalı ve yaprağı ile sembolik bir çiçek kabartması yer alır. İki yanda ise kulp göreve göre bilecek çiçek ve dal kabartmaları yer alır. Yine ön yüzde, kaide bölümünde kabartma olarak hazırlanmış olan "Çanakkale" yazısı bulunmaktadır. Vazo şeffaf sırla kaplanmıştır, yalnız kabartmaların üzerlerine sır üstü çalışması olarak, gümüş rengi yıldız sürülmüştür. Geleneksel biçim ve süslemenin, ayrıca tekniğin bozulduğu, bu örneklerde yazının bulunması Cumhuriyet dönemi hediyelik amaçlı seramiklerden olduğunu düşündürmektedir.

Günümüzde ise seramiklerin çoğunluğu alçıdan hazırlanmış kalıpların içine dökülen sıvı kırmızı çamur ile elde edilmektedir. Bu ürünler küçük ölçüdeki hediyeliklerdir (Resim 27). Üzerlerine şeffaf sır atılmadan önce çoğunluk astar yada kimyasal boya ile basit fırça çalışmaları yapılmaktadır. Sırlanmış bu tür seramikler, küllük, sigaralık, tuzluk gibi biçimleri olan ve geleneksel Çanakkale Seramiklerinden çok uzak olan ürünlerdir. Yazık ki tüm iç ve dış satışlarda yalnız olarak Çanakkale Seramiği diye tanınmaktadır. Güzel bir halk sanatının yok olması yada yozlaşmasının acı bir örneği olan Çanakkale Seramiklerinin, tanıtılması ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Çan ilinde kurulmuş olan Çanakkale Seramik Fabrikalarında da kullanım seramiğinden çok ticari özelliği olan fayans yer karosu ve banyo yada mutfak aksamı hazırlanmaktadır. Küçük bir bölüm ise hediyelik seramik üretimi için ayrılmış, burada da daha çok fayans üzerine el dekoru işlenmektedir. Bunlar sanat yönünden çok ticari amaçla hazırlanan seri imalatlar biçimindedir. Fabrika ticari yönden ilerde bir kuruluştur. İhracatta hatta ülke ekonomisinde bile ileri düzeydedir. Binlerce çalışanı ile bölgenin en önemli çalışma alanlarından biridir. Araç gereç ile donanmış, sürekli çalışma ortamıdır. Geleneksel sanat içinse önceleri güzel girişimler yapılmışsa da bunlar yeterli olmamıştır. Bugünse yazık ki bu tür çalışmalar yoktur. (R.244,245)

Çanakkale'nin küçük seramik atölyelerinden çıkan ürünlerin satışı büyük şehirlerde yapılır. Özellikle alıcı firmalar doğrudan atölyelerle ilişki kurmaktadır. Ayrıca aracı şirketlerle çalışan çok az ihracat yapan atölyeler vardır.

YILLIK SERAMİK ÜRETİMİ VE KALİTESİ

Geleneksel Atölyeler yılın 6 ayında özellikle yaz aylarında çalışmaktadır. Kışın atölyelerin çoğunda çalışma yapılmaz; nedeni de şekil verildikten sonra bunların dışarıda kurutulmasıdır. Küçük atölyelerde yer ve maliyet artması yüzünden kışın üretim durmakta ya da en aza inmektedir. Bu tür atölyelerde günlük 400 parça hediyelik eşya üretilmektedir.

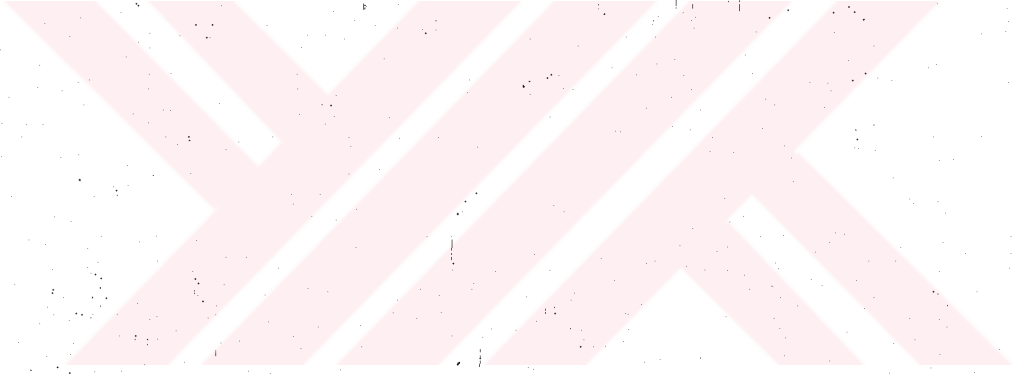
Modern atölyeler ise daha geniş imkânlarla ve yere sahiptir. Bu nedenle üretim belli bir düzen içinde sürmektedir. Yıllık imalat 13 ton civarındadır. Ama hediyeelik üretimin yanında daha çok mutfak banyo aksesuarları daha fazla yer tutmaktadır.

Araştırmalar ve iyi niyetli çalışmalar ile bu bölge bir seramik diyarı olabilecek kapasitededir. Bunu ortaya çıkarmak yada düzenlemek için kişisel çabalar yetersiz kalmaktadır. Bu konunun yetkililere ve kamuoyuna ulaştırılması ile geçmişin geleneksel el sanatları canlanıp yöreye yeni imkânlar sağlanılabilir. Ayrıca güzelliklere tutkun olan, sanatı seven herkesin beğeneceği, seramikleri üretecek sanatçılarında yöre insanından kolaylıkla çıkacağına eminim. Yeterki ilgi gösterilsin, imkânlar verilsin. Dilerim bu konuda yaptığım çalışmanın küçükte olsa bir katkısı olur. Böylece hem görevini yapabilen bir kişi hemde bir Çanakkale'li olarak mutlu olmak mümkün olur. Tarihimizin en şerefli zaferlerini sergileyen ve izlerini taşıyan bu ilimizin gerçekte sanat açısından büyük adımlar atacağını umuyorum.

Bölgede tarih boyunca birçok kültür yerleşmiştir. Ama Türkler tarafından ele geçirilmiş, kuruluşunun çok eski olmaması Türk seramiğini etkilemiştir. Ayrıca konumu nedeniyle önemli askeri bölge olması, tarihin büyük savaşlarına sahne olması da bu yörede gelişme göstermeyi engellemiştir.

Bir başka nedende ticarete ihraca yönelik. Çalışmaların az olmasına birde finansman imkânlarının kısıtlı bulunması gibi nedenlerle de bu sanat gelişmemiştir. Bir süre önce Çanakkale bölgesinde gerek Seramik gerekse Halıcılık Sanatları yönünden önemli atılımlar yapılmıştır. Memleketin çeşitli yerlerine kurulan büyük işletmelerden nasibini alamamış bir bölge olmasında gelişimi engellemektedir. Bunun yanında Trakya Üniversitesine bağlı olarak açılan ve beş yıllık bir geçmişe sahip olan Meslek Yüksek Okulu "Seramik ve Halı Desinatörlüğü" Bölümü Türkiye'nin her köşesinden gelen gençlerin bu alanda eğitilmesinde en önemli adımlardandır. Bu gençlerin mezun olanları bazı özel teşebbüslere tercihli teknik eleman olarak girip kaliteli seramik üretimine katkıları üzlenmektedir. Özellikle seramik üretiminde teknik ve kalitenin mükemmelliğe yönelmesi, bu Sanatın gelişmesinde Türkiye çapında büyük gelişmeler kaydedeceği, ihracat yönünden de önemli bir geliş getireceği düşünülmektedir. Yalnız şehrin merkezinde ve çevresindeki seramik atölyeleri ise gün geçtikçe canlılığını yitirmekte, özellikle de eski ustaların ölümü ile çoğu kapanmıştır. Az bir kısmı yaşama savaşı verirken en çok satış imkânı olan küçük ölçüde çalışmalar ile yetinmektedir. Eskinin geleneksel motifleri günün zevkine kurban edilmiştir. Bu tür çalışmalar yalnızca birkaç koleksiyoncu elinde kalmıştır. Şehrin müzesinde ancak küçük bir bölümde az sayıda seramik kalabilmiştir. Bu konuda yapılan iyi niyetli araştırma ve girişimlerde henüz sonuç verememiştir.

Özellikle geleneksel motifli ve formlu mamuller bilinçsizce yok olmakta yada birkaç sanatsever elinde toplanmakta. Oysa şehrin çevresi seramik toprağı ile doludur, yazık ki işlenemez.

ÇANAKKALE DE SERAMİK ÖĞRENİMİ VEREN KURULUŞ

Trakya Üniversitesinin 20 Temmuz 1982 de Yüksek Öğretim konumundaki değişim sonucu; Çanakkale de Örgün Yüksek Öğrenim kurumuna bağlı olarak öğretim yapan okulları bünyesine alması ile "Seramik ve Halı Desinatörlüğü" bölümü açılmıştır

Bu bölümde oluşturulan atölyeler cılız imkanları ile sürekli üretim yapma çabasındadır. Özellikle Seramik Bölümü programı incelenmeye değer:

"Alınan öğrencide olması istenen nitelikler:

Alınacak öğrencinin yetenek sınavı ve mesleki genel kültür alanında elemenden sonra alınması, bu yetenek sınavında çizgi tasarım, çamurdan ve alçıdan desen kesme konusunda yapılacak ön elemenden geçmesi gerekir.

Programda kazandırılacak bilgi ve beceriler: Verilen programda seramik konusunun sanatsal ve işlevsel yönü ağırlıklı olup, öğrencinin yaratıcı gücünü ortaya çıkarmak araştırmaya ve uygulamaya yöneltip, form, sırlama, alçı model, kalıpcılık, döküm çamuru hazırlama, mamul elde etme, sır yapımı ve uygulaması ile el dekoruyla birlikte serigrafi dekor konularında da yetiştirilir."

Bu programın bugün tamamına yakını gerçekleştirilmiş durumdadır. Üretilen seramiklerin nitelikleri her dönemdeki çalışmalarla yükseltilmiştir (Resim 246a). Ayrıca duvar

panosu olarak işlenmiş olan ve Anadolu Uygarlıkları konulu seramiklerde kabartma çalışma ve çeşitli sır teknikleri denenmiştir (Resim 246a) Yörenin kırmızı toprağından turnette çekilmiş olan mamuller ise deneme niteliğı taşımaktadır (Resim 246b) Ayrıca değişik renkli sirlarla sırlanmış olan bu tür mamuller yine tabii dekorlar ile süslenmiştir

Bu okuldan mezun olan seramikçiler büyük kuruluşlarda stajlarını tamamlarken bile tercihen kadrolara alınmaktadır Ayrıca kişisel atölyeler açıp burada seramik üretimide yapabilmektedirler Son yıllarda yörenin geleneksel biçimli seramiklerindeki üretilmesi çabaları görülmektedir Yöreye kültür açısından katkıları olduğu kadar Türkiye'nin dört köşesine seramik konusunu tanıtan ve unutulmaya yüz tutan bu güzel sanatı kurtarmak ve yayma çabası gösterilmektedir.

ÇANAKKALE DE SERAMİK ÜRETEN DİĞER MERKEZLER

Bunların en eskisi ve günümüze ulaşan tek büyük merkezi; Çanakkale Seramik Fabrikasıdır Bu Fabrikanın 27 Temmuz 1957'de temelleri atılmış ve kısa zamanda işletmeye açılmıştır. Bugün dev bir tesis olarak önde gelen ve ekonomik değeri çok büyük olan çalışma alanıdır.

Bu gün yörede önemli bir çalışma merkezi olmanın ötesinde, Türkiye ekonomisine değerli katkıları olan bu tesisin kurucuları ilk yıllarda bölgenin geleneksel seramiklerindeki üretmeyi düşünmüşler. Yazık ki ticari nedenlerden bu düşünce gerçekleşememiş. Yinede o zamanlar -

dan kalan Sanat Atölyesi diye isimlendirilen bölümde hediyelik ve tanıtım amaçlı üretimler yapılmaktadır.

Bu bölümde kalıp tekniği ile çalışılmaktadır. Salonunda süs bitkilerine koruyucu olarak kullanılan saksılar (Resim 248) büyük yada küçük boyutlu ürünler (Resim 249) yine bu konuda uzmanlaşmış personelce işlenmektedir.

Bu fabrikanın Sanat Atölyesinin, en önemli bölümünü Desenleme bölümü oluşturmaktadır. Buradada duvar süslemesinde ismini duyuran fayans süslemeler hem elde hemde serigrafi teknikleri ile üretilmektedir (Resim 250)

Fabrikanın yıl dönümlerinde basılmış olan broşürlerde "Sermaye, emek ve devlet hissesini, bünyesinde toplamış olan bir kuruluş, ancak, bu faktörleri millî menfaatler istikametinde, dengeli, adilane ölçüler içinde kullanmak ve muayyen yerlere değil, bütün vatan sathına yayılmayı gerçekleştirmek suretiyle sıhhatli ve uzun ömürlü olabilir, biçimde amaçlarını belirlemiş olan yöneticiler 1970 yılında Çanak Seramik Ödülü isimli birde yarışma düzenleyerek, kültür ve sanat yönündende çalışmalar gerçekleştirmişlerdir

Bugün için Türkiye'nin önde gelen Seramik Fabrikaları içinde ekonomik katkısı fazla olan bir kuruluştur. Yazık ki sanat ve kültüre katkıları azalmıştır.

ARAŞTIRMA VE İNCELEMELERİN GERÇEKLEŞMESİ İÇİN
BİRKAÇ MADDEYE TOPLADIĞIM ÖNERİLERİM ŞUNLARDIR:

1. Gerekli paranın il içinde kurulacak belli bir fonda toplanması ve idare edilmesi.
2. Çanakkale Çanak Çömleğini inceleyecek araştırmacıların belli bir süre birlikte çalışmasının sağlanması.
3. Elde edilen sonuçların plan ve tarih sırasına göre düzenlenerek ayrı bir kitapta, hatta İl Kütüphanesinin yada Müzenin bir bölümünde sergilenmesi.
4. Eski geleneksel formların araştırılması ve yeni formların bunlara göre hazırlanması, ürünlerin günümüze uygulanması.
5. Ayrı ayrı atölyelerin tek bir merkezde, kooperatifleşme düzeninde toplanması ile usta ve çırakların yeniden yetişmesinde sağlanabilir. Bunun için ön raporlar hazırdır.
6. Mahalli Gazetelerde yayınlanan tanıtıcı yazılar ile yöre halkı konu hakkında bilinçlendirilmelidir. Ayrıca tanıtımı yurt ve dünya çapına ulaştırma için reklam ve etkili propogandaların yapılması gereklidir.
8. Bugüne kadar kolleksiyoncu yada ticari eşya olarak yada hediye olarak ortaya çıkan tüm ürünlerin Devlet desteği ile biraraya getirilmesi ve yurt çapında hatta Dünya çapında sergilenmesi sağlanabilir. Yurdun çeşitli müzelerine dağılmış olan Çanakkale eserleri şehrin müzesinde toplanıp modern biçimlerde ve ilgi çekecek düzenlerde sergilenebilir.

Tüm bu öneriler bir anda gerçekleşemez. Yalnız yok olmaya yüz tutmuş geleneksel halk sanatlarını kurtarmak için daha fazla geç kalınmadan bir şeyler yapılmasının gerektiği ortadadır.

Bugün için Akköy ve Ecebat gibi merkezlerde üretilen çoğunluk ilk anda basit zevklerin ve çalışmaların ürünü olduğu, düşünel eserleri , ilk Türk keramik sanatının izlelerini taşımaktadır. İznik ve Kutahya seramiklerinin teknik üstünlüğü ile modern sanatın yakalamaya çalıştığı simgesel anlatımların en güzel biçimlerini görmek mümkündür. Bu özellikleri taşıyan bir sanatın halk sanatı olması da kültür birimi ve sanat gücünü gösteren kanıttır. (R.24-25)

Bu araştırma sonucunda ortaya çıkan bir gerçekte; Bizlerin halk sanatlarımıza yeterli ilgiyi göstermemiz ve zamanın içinde yokolmasına seyirci kalmamızdır. Oysa araştırılacak bölgeler ve ortaya çıkacak sonuçlar ile dünyanın tanıdığı ve değer verdiği sanatlarımız ile zengin kültürümüzde eksik kalan bilgiler tammalanabilecektir.

Çanakkale Seramikleride , Türk Seramik sanatının bilinmeye yönlerine ışık tutacak yapıtlarıdır. Hatta Osmanlı saray sanatının merkezlerinden olan İznik için ustalar gönderdiği söylenmektedir. Ayrıca bölgede ilk çağlardan son çağlara uzanan zengin kültür mirasına sahip ve araştırılmayı bekleyen öyle çok yer ve konu bulunmaktadır ki, belkide bilinen sanat tarihlerine bile yeni boyutlar getirecektir. Bu yüzden bölgenin yöneticilerinde katıldığı araştırma ve kartarına çalışmalarına geç kalınmadan başlanılmasını diliyorum. Önceliklerde örneklerini sunduğum rapor ve projelerin incelenip, kısa sürede yeni düzenlemeler yapılabileceğini umuyorum.

ÇANAKKALE SERAMİKLERİ İÇİN
YAPILAN ÇALIŞMALAR VE
GERÇEKLEŞTİRİLEN FAALİYETLER

GELENEKSEL HALK SANATLARIMIZDAN ÇANAKKALE
SERAMİKÇİLİĞİNİN YENİDEN DÜZENLENMESİ ÜZERİNE RAPOR

ÇANAKKALE SERAMİKÇİLİĞİ ÜZERİNE:

Çok yakın tarihte kaybolan halk sanatlarımızdan birisidir. Çanakkale seramikçiliği düne kadar yaşamını sürdürebilmek için çarpınmış, sonunda yenik düşerek şehri terketmiştir. Üstelik ismini verdiği şehri terk etmiştir. Bu çok acıdır. Her ne kadar tüketim endüstrisi bu yokoluşa hazırlanmış ise de esas neden toplumumuzun değer yargılarının değişmesi idi. Kendi öz kaynaklarımızı gereksiz bir BATIYA ÖZENİŞ tüketmiştir. Hele bu özeniş ile vardığımız yer ise bütün bütün içler acısıdır. Hiçbir toplum kendi öz kaynaklarını, geleneklerini, heyecanlarını bu kadar kısa bir dönemde kaybetmemiştir. Ve bütün bunları bir hiç uğruna yapmamıştır. Dünya seramik sanatının ilk başladığı yer ülkemiz topraklarıdır. M.Ö. 5000 yıllarında varılabilen bir seramik kültürünün buradan dünyaya yayılmıştır. Selçuklu ve Osmanlı toplumlarında doruk noktasına ulaşmış bulunan çini ve seramik tarih önünde aynen bugün olduğu gibi dün de başıboş sahipsiz bırakılmış kaderine terk edilmiştir. Örneğin dünyanın en kıymetli çini ve kapkacak eşyasının yapıldığı İznik şehrinde, bugün böyle bir sanatın varlığını yansıtacak en ufak bir belge yoktur. (Kazılarda çıkan fırın kalıntısı ve çini kırıklarından

başka) Ne ustası yarınlara çıkacak çirak yetiştirmiş, ne de sırlarını öğretmiştir. Yüzyıllardan günümüze gelebilen İznik çinilerinde ve kapkacak seramiklerinde kesinlikle sır çatlağı yoktur. Renkler kendisini aynen muhafaza etmiştir. Günümüz teknolojisinde bile çok önemli olan seramik teknolojisini yüzyıllar önce yapmış olmamıza rağmen bugün bu çinilerin hammaddeleri nereden getiriliyordu, nasıl bir reçeteyle uygulanıyordu bilenimiz yok. Daha da araştıranımız yok. Çanakkale seramikçiliği de böyle sahip çıkkanı olmadığı için kaybolup gitmiş, fırınlar yandığı zaman duman çıkardığı içinde şehre ismini vermiş bir halk sanatıdır. Böyle bir nedenle kaderine terkedilmişti. Gerçi atölyeler şehirden çıkarılmasalarda pahalılaştan hammaddeler ve halkın satın alma gücünün değişmesi karşısında çok güçsüz kalacaklardı. İşte o zamanlar hiç bir merci ve kuruluş bu halk sanatına yardım etmemiştir.

YIRMİ YIL ÖNCE NELER YAPILABİLİRDİ?

Yirmibeş-otuz yıl önce bu atölyeler şehirdeki yaşamlarını sürdürüyorlar idi. Saat kulesi civarındaki bir sürü satış yeri rengarenk Çanakkale Seramikleri ile doluydu. Aynalı testiler, yavuz zırhlıları, atlı testileri vitrinleri süslüyordu. Acaba, o günden bir tedbir alınsa bu yok oluş önlenebilirmiydi? Çanakkale şehri iç turizmde çok önemli bir köprübaşıdır. Her iki yakanın sürdürdüğü boğaz trafiği çok yoğunur ve hergün

binlerce kişi Çanakkaleden gelip geçer. Yani kuvvetli bir satış potansiyeli mevcuttur. Planlı bir denetimle, mahalli seramik formları hediyeelik eşya anlayışına döndürülebilse ve birkaç dizayner örneklemele yapılabilse idi, bu satış potansiyeli bu atölyelerin yaşamasına kaynak olabilir idi.

Nitekim, daha sonraki yıllarda Truva Müzesi'nden yapılmış olan birkaç seramik hediyeelik eşya uzun yıllar satış imkânı bulmuş, bir sürü hediyeelik eşya satış dükkânı açılmasına ve yeni birkaç seramik atölyesinin kurulmasına sebep olmuştur. Yalnız şurasına da önemle değinmekte yarar vardır ki, son derece zevksiz olan bu işle çok fazla satmasına rağmen Çanakkale Seramikçiliğini yansıtan seramikle değillerdir ve Çanakkale Seramikleri imajını malesef dejenere etmişlerdir. Bundan sonraki yapılacak Çanakkale seramikleri adına her pozitif uğraş ne yazık ki, bu kötü örnekle ile mücadele etmek mecburiyetinde kalacaktır. Bu durumda ne yapmak lazımdır?

BU KONUDA GÜNÜMÜZDE NE YAPILABİLİR?

Planlı bir çalışma mutlaka bu işin başlangıcıdır. Gerçekten bu halk sanatını seven bir öncü gurup işi başlatmalıdır ve ısrarla denetlemelidir. Bu öncü gurup vakit geçirilmeden bir araya getirilmelidir. Çünkü bugüne kadar yeterince vakit israf edilmiştir. Hiç değilse

bu israf biran önce durdurulmalıdır. Bugüne kadar çeşitli konularda izlediğimiz en önemli sorun bu çalışmanın da karşısına çıkacaktır. Ve en önemli engelidir. Bu, Ülkemizde benzeri her konunun karşılaştığı, BİR KIVILCIM BAŞLAYIŞI VE BİR SAMAN ALEVI GİBİ SONUŞ. Evet ülkemizde her konu büyük bir heyecan ile başlar, ne yazık ki çok ender işlerin sonu getirilir. Konuları sürükleyenler bir süre sonra heyecanlarını kaybettiklerinden veya çok iyi niyetlerine rağmen bürokrasi engellerini aşma çabalarının verdiği bıkkınlıktan sayısız proje tozlu rafları doldurmaktadır. Çanakkale seramikçiliğini yeniden düzenlemenin de en büyük engeli budur. Bunun için öncü ekip çok dikkatle seçilmelidir.

Yapılacak işler şöyle planlanabilir.

- 1- Öncü ekibin oluşturulması,
- 2- Çanakkale ve çevre çömlekçiliğinin incelenmesi
- 3- Bir dizayn merkezinin kurulması,
- 4- Fotoğraf arşivinin kurulması,
- 5- Bir Çanakkale seramikleri müzesi kurulması,
- 6- Çanakkale kaynaklı çağdaş dizaynların hazırlanması,
- 7- Bir seramik atölyesi kurulması,
- 8- Bir seramik laboratuvarı kurulması,
- 9- Çağdaş düzenlemelerin çevre atölyelerine öğretilmesi,
- 10- Atölyelerin pazarlama sorununun çözülmesi,

- 11- Etkili bir reklam yapılması,
- 12- Seri konferanslar verilmesi,
- 13- Çanakkale Seramikleri konusunda yayın yapılması,
- 14- Çeşitli sergiler açılması,
- 15- Endüstrinin işbirliği sağlanmasıdır.

Şimdi teker teker bu konuları inceleyelim.

ÖNCÜ EKİBİN OLUŞTURULMASI

Yukarıda belirttiğimiz gibi gerçekten çalışacak bir ekibin kurulması çok önemlidir. Bu ekibin hepsinin seramikçi olması gerekmez. Yapılacak görev taksiminde, çeşitli işlerin takibini, kurumlar ile olan temaslarını sağlayacak her meslekten çalışan kişiler olabilir. Yalnızca Çanakkale seramiklerini çok iyi bilen bir seramik dizaynerinin bulunması çok gereklidir. Çalışanların can damarı olan toplantılar çok iyi planlanarak yapılmalı, toplantı tarihleri ile vakit kaybına sebep olmamalıdır. Bunun için gerekli vakitlerde toplantı düzenlenmeli ufak detaylar için sık sık toplantı yaparak bıkkınlık yaratılmamalı ve toplantılar üyelere çok iyi duyurulmalıdır. Yapılacak işlerin çerçevesinde kesin bir görev taksimi yapılmalı ve uygulanmalıdır. Ancak, dağıtılan görevler sorumlular tarafından kontrol edilmelidir. Bir kişiye yapılabileceğinden fazla görev verilmeyip, teknik ve estetik konular mutlaka uzmanlar tarafından düzenlenmeli ve yönetilmelidir.

Gerek sıhhi sebepten, gerekse ikametgah değişikliğinden veya başka sebeplerden meydana gelecek kadro açıklığı büyük bir titizlikle yenilenmelidir. Ancak böyle bir çalışma ile devamlılık sağlanabilir.

ÇANAKKALE VE ÇEVRE ÇÖMLEKÇİLİĞİNİN İNCELENMESİ

Gerek Çanakkale çevresinde yaşamını sürdüren atölyeler, gerekse civar köylerde devam eden çömlekçiler teker teker dolaşarak incelenmelidir. Yapılacak olan mevcudu arşivleme işi ile daha sonraları çağdaş uygulamalara kaynak olacağı için işe buradan başlamak lazımdır. Yapılacak aylık programlarda gidilecek yerler saptanmalı ve mutlaka gidilmelidir. Yapılan her seramiğin her çömleğin ve her aletin fotoğrafı çekilmeli kurulacak arşivde biriktirilmelidir. Kullanılan hammaddelerin yerleri tesbit edilmelidir. Bu arada yapan ustalara eski çalışmalar ile ilgili sualler sorarak, unutulmuş hammadde yerleri, artık yapılmayan formlar, artık kullanılmayan sır reçeteleri öğrenilmeye çalışılmalıdır. Bu eski ustaların anıları kendi seslerinde bir teyp aracılığıyla belgelenmelidir. Bu çalışmalar hem mevcudu saptamaya, hem eskiyi aramaya hem de daha sonra yapılacak işbirliğine bir samimi dialog yaratacaktır.

BİR DİZAYN MERKEZİNİN KURULMASI

Şehirde temin edilecek bir binada dizayn merkezi açılmalıdır. Bu, daha sonra yapılacak olan çalışmalar için çok gereklidir. Mümkünse müstakil olması çalışmalara bir rahatlık verecektir. Başlangıçta çalışmalar bir odada sürdürülebilirse de daha sonraları zorunlu olarak başka odalara ihtiyaç olacaktır. Bu odalar:

- 1- Yönetici ve toplantı odası,
- 2- Arşiv odası,
- 3- Kitaplık (başlangıçta olmayabilir),
- 4- Dizayn araştırma ve geliştirme odası

Mümkünse, seramik müzesi, seramik atölyesi, seramik laboratuvarı ve konferans salonunun bünyesinde bulunduran bir bina en doğru işlerliği sağlayacaktır. Bu merkez mevcut atölye ve çömlekçilerin durumunu tespit ederek onlara öncülük edecek, yol gösterecektir. Dizayn merkezinde hazırlanan çağdaş uygulamalar tek tek atölyelere götürülerek yapım teknikleri öğretilecektir. Bu arada atölyelerden aktarılan problemlere çözüm götürülmeye çalışılacaktır.

ÇAĞDAŞ DÜZENLEMELERİN ÇEVRE ATÖLYELERİNE ÖĞRETİLMESİ

Yapılan dizaynlara teknik ve artistik yönden çözümler getirildikten sonra çevre atölyelere dağıtılmalı ve her bir dizaynın nasıl yapılacağı öğretilmelidir. Atölyeler arasında tatsız bir rekabete sebep olmamak için dizaynlar eş değerli olarak dağıtılmalıdır. Bu

arada bu akölyelerin dağıtılan dizaynlardan esinlenerek yaptıkları yeni düzenlemeler teşvik edilmeli, olumlu bir teknik ile yardımcı olmaya çalışılmalıdır.

ATÖLYELERİN PAZARLAMA SORUNUNUN ÇÖZÜMLENMESİ

Atölyelerin en önemli sorunlarından birisi pazarlamadır. Ürünler ya alıcı bulmakta zorluk çekmekte yada açığı göz tüccarlar tarafından çok ucuza kapatılmaktadır. Hatta bazı tüccarlar satışların çok durgun olduğu kış aylarında belli kaporalara vererek sıkıntı içindeki atölye sahiplerinin daha üretmediği mallarını çok ucuza kapatmaktadırlar. Dizayn merkezinde düzenlenecek yurt çapındaki bir pazarlama, atölyelerin yeni atılımlarına cesaret verecek, böylelikle yeni iş sahaları yaratılmış olacaktır.

ETKİLİ BİR TANITMA YAPILMASI

Önce devlet imkânlarına dayalı bir tanıtma, bu yöresel halk sanatının tanınmasına yol açacaktır. Zaten bölgesel halk sanatlarını tanıtmak örneğin TRT'nin görevidir. Kurulacak bir işbirliği ile bu tanıtma gerçekleştirilebilir. Bundan sonra üretilen seramiklerin satışı için bir tanıtıma girilmelidir. Dizayn merkezi olarak çeşitli fuarlara veya ortak sergilere girmek bu işleyişide beraberinde getirecektir.

SERİ KONFERANSLARIN VERİLMESİ

Dizayn merkezinde veya şehrin bir salonunda düzenlenecek seri konferanslar gerek şehir halkını gerekse atölyeleri eğitecek, onlara ufuklar getirecektir. Yıllık planlamalar ile bu konferansları düzenlemeli, yaygın bir tanıtma ile halk ve atölyelerin alakası çekilmelidir. Konferanslar giderek uluslararası bir hüviyete dönüştürülebilir. Ayrıca şehirde düzenlenen festival bu konferanslar ile daha da renk kazanabilir.

YAYIN YAPILMASI

Çanakkale seramikleri adına basılı yalnızca bir yayın bulunmaktadır. Bu yayın kısa bir tarihçe ile bazı renkli resimleri ve resmi çekilen seramikler için bazı tarifleri içermektedir. (Fakat ne yazıktır ki, bir çok soylu seramik için "Çok zevksiz bir seramiktir" cümlesi defalarca tekrar edilmiştir) İşte bu kitaptan başka hiçbir yayın yoktur. Bu yayın açığı kısa bir zamanda kapatılmalıdır. Gerçekten Çanakkale seramikçiliğini tanıtan çok geniş yayınlar yapılmalıdır. Dizayn merkezinde aylık veya üç ayda bir çıkabilecek bir dergi hazırlamak mümkündür. Bütün bu yayınlar için finansman çevredeki kuruluşlar tarafından gerçekleştirilebilir. Bu yayınlara konulacak reklamlar bunu karşılayabilir.

ÇEŞİTLİ SERGİLERİN AÇILMASI

Geleneksel seramiklerden oluşturulan müze parçaları ve yeni yapılan seramikler ile yurdun çeşitli yerlerinde sergiler açılarak arzu edilen tanıtma sağlanabilir. Fuarların ve yurt çapındaki ortak sergilere katılmak hedef olabilir.

ENDÜSTRİNİN İŞBİRLİĞİ SAĞLANMALIDIR

Gerek dizayn merkezinin kurulması gerekse daha sonra yapılacak faaliyetlerin hemen tamamı parasal sorunlarla karşı karşıyadır. Bunun için, girişilecek bu atılım öncü grup tarafından çevredeki endüstriye aktarılmalı ve maddi yardımlar sağlanmalıdır. Bu yardımlara karşılık yayınlara reklam kabul etmek veya bu kuruluşların hediyeelik eşyalarını yapmak teklif edilebilir. Ayrıca yukarıda değindiğimiz gibi, seramik atölyesinin kurulmasında ve hammadde analizlerinin yapılmasında bölgenin ve Türkiye'nin en büyük seramik fabrikası olan Çanakkale Seramik Fabrikasının yardımı sağlanmalıdır.

SONUÇ

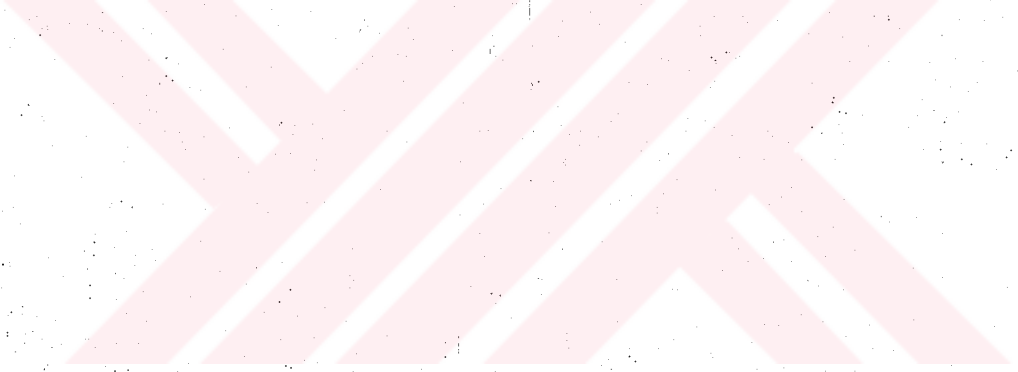
Türk Seramik Sanatı ve Çanakkale şehri olarak girişim çok olumludur. Bütün bunların yapılması zor ve imkânsız değildir. Yeterince bir alaka ve öncü grubun istikrarı bu başarıyı sağlayabilir. Neticede, unutulmuş

bir halk sanatı tekrar canlanmış, atölyeler çevresinde bir iş potansiyeli yaratılmış, gerekli bazı kooperatifler kurulmuş ve dayanışmalar sağlanmış, kısacası, Türk Seramik Sanatı ve Çanakkale adına yapıcı bir adım atılmış olabilir.

DEVLET TATBİKİ GÜZEL SANATLAR

SERAMİK BÖLÜMÜ ADINA

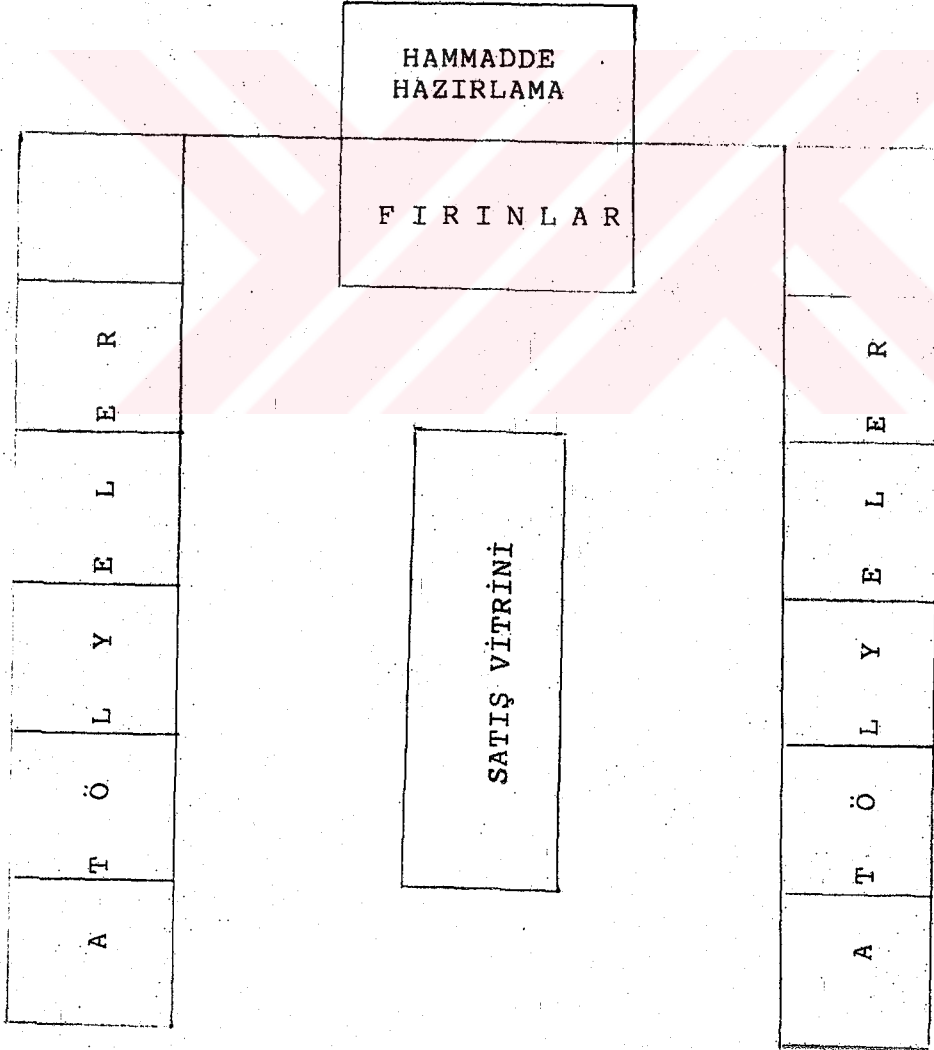
ERDİNÇ BAKLA

GELENEKSEL ÇANAKKALE SERAMİĞİNİ
YENİDEN DÜZENLEME PROJESİ

KURULMASI MÜMKÜN OLAN UYGULAMA ŞEMALARI:

A- Şehir Merkezinde bir seramik atölyeleri
merkezi (Seramikçiler çarşısı) kurulması.

Yerli veya yabancı turisti satış yönünden etkileyecek en uygun düzen bu şemadır. Şehrin en hareketli trafiğinin bulunduğu iskele civarında böyle bir mekân bulunabilirse çok etkili olabilir. Yaklaşık 2000 m² civarında bir yerleşim alanı bu kuruluşu gerçekleştirebilir.

Bu şemanın özelliği, şehirdeki satışlarda turist için son derece orjinal bir gösteri ve satış imkânı vermesidir. Turistler seramiklerin üretilişlerini bizzat atölyelerde izleyecekler ve beğendikleri seramikleri satın alabileceklerdir.

a- Şemada 14 seramik atölyesi öngörülmüştür. Binanın yerleşimi büyümeye müsait ise daha sonraki yıllarda talebe uygun olarak atölye sayısı arttırılabilir.

b- Bu yapıda ayrıca bir geleneksel orjinal Çanakkale Seramikleriyle bir müze kısmı oluşturulabilirse, gelenek-selden günümüz üretiminde nasıl yararlanıldığını ortaya koyacaktır.

c- Seramik hammaddelerini hazırlama bölümü, bütün atölyelerin çamur, sır ve boyalardan oluşan ihtiyaçlarını tek elden dağıtacaktır. Teknik uzmanlar tarafından sır ve çamur ilişkisi düzenlendiğinden, çatlaksız ve kaliteli bir seramik üretimi mümkün olabilecektir.

Bu atölyede gerekli aletler şunlardır:

- 1- 500 kg. ve 1000 kg.lık iki bilyalı değirmen
- 2- Filter pres
- 3- Vakum pres

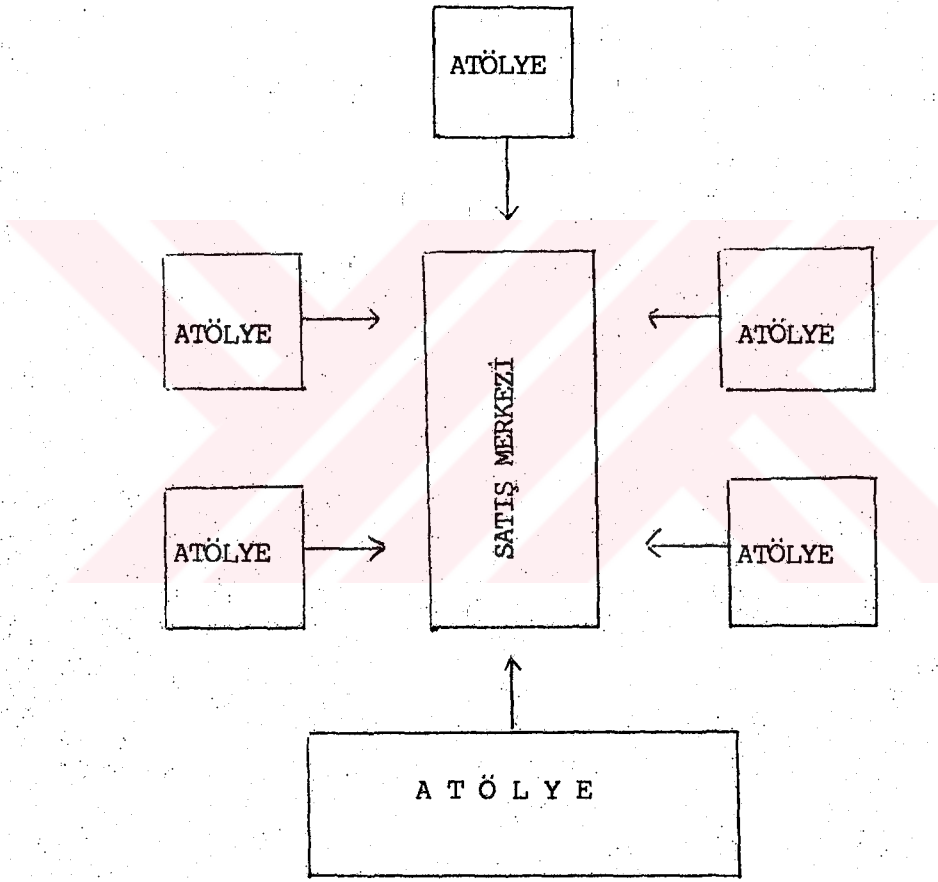
d- Fırınlama kısmı, bütün atölyelerin müşterek kullanılacağı birkaç fırından oluşmalıdır. Fırınlar elektrikli fırınlardır. Ayrıca duman sorunu çok uzun bir baca ile halledilebilir ise geleneksel bir odun fırını kurmak özellikle turistler açısından çok orjinal olabilir. Atölyeler pişirme ücreti ödeyerek seramiklerini pişireceklerdir.

e- Satış iki şekilde olabilir.

1. Özel İdare veya GESTAŞ (Geleneksel El Sanatları Ticaret Anonim Şirketi) tarafından bütün atölyelerin seramikleri tek elden toplanır ve çarşı içinde tek bir satış yapılabilir. Bu durumda atölyeler fırınlara ücret ödemeyip yalnızca üretim başına ücret alırlar.

2. Her atölye, hemen kendi atölyesi önünde düzenlenmiş bir satış vitrininde kendi üretimini kendi satabilir.

ŞEHRİN MERKEZİNDE YALNIZCA BİR SATIŞ YERİ KURULUP
MAHALLİ BÜTÜN ATÖLYELERDEN ÜRETİM TAPLANMASI

Günümüzde yaşamını sürdüren birkaç atölye mevcuttur. Bunlardan bir tanesi oldukça büyüktür. Diğer küçük atölyelerde yapabildikleri kadar bir üretimle yaşamaya çalışmaktadırlar. Bu atölyelerin yaşaması satış imkânıyla orantılıdır..

Şehrin merkezi bir yerinde düzenlenecek bir satış yerinde bu atölyelerin yaptıkları ürünler (dizaynlar denetimden geçmek şartıyla) satışa arzedilebilir. Bu durumda, dizayn merkezince saptanmış dizaynlar bu atölyelere sipariş olarak verilir. Yapılan üretimin kalite kontrolü yapıldıktan sonra satış yerinde özel idare ve GESTAŞ tarafından pazarlanabilir.

Bu şemadaki işleyiş mevcut atölyelerin yaşamlarını sürdürmeleriyle ilgilidir. Yalnızca bu atölyeler gelişebilir.

Prof. Dr. Erdinç Bakla

MAR. ÜNİ. GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ

ÇANAKKALE İLİ VE İLÇELERİNDE TOPRAK VE
SERAMİK İŞİYLE UĞRAŞANLARIN LİSTESİ

<u>İLÇESİ</u>	<u>KÖYÜ</u>	<u>ADI SOYADI</u>	<u>YAPTIĞI İŞ</u>	<u>KAPASİTESİ (Yıllık)</u>
ÇANAKKALE	Soğuk Hava Deposu Yanı	Tanzer ORBAY	Artistik ve Turistik Sera- mik Eşya	60.000 Ad.
ÇANAKKALE	Barbaros Mah. Şehit Gürol Cad. No.90	Muammer AKÇA	Toprak Eşya	30.000 Ad.
ÇANAKKALE	İnönü Mah. Değir- menlik Sok.No.77	Alaaddin ÇELİK	Seramik Eşya	25.000 Ad.
ECEABAT	MERKEZ	Ziya-Zeki- Erdoğan ÜZER	Sigaralık Biblo	90.000 Ad.
EZİNE	AKKÖY	Mahir GÜLTEN	Testi-Bardak	4.000 Ad.
"	"	H.Hüseyin İÇEN	" "	3.200 Ad.
"	"	Zahit KALAKA	" "	2.400 Ad.
"	"	İbrahim KALAKA	" "	3.000 Ad.
"	"	Zari YÜKSEL	" "	6.400 Ad.
"	"	Sezai EROL	" "	5.000 Ad.
"	"	İzzet METİN	" "	7.000 Ad.
"	"	M.Ali GÜMÜŞ	Saksı	6.400 Ad.
"	"	Naci GARİP	Testi-Bardak	5.600 Ad.
"	"	Ahmet AKTÜRK	" "	2.400 Ad.
"	"	Ahmet TÜRKER	" "	2.500 Ad.
"	"	İbrahim TAŞPINAR	" "	2.000 Ad.
"	"	Orhan GÜLHAN	" "	3.200 Ad.
"	"	Muharrem AKBULUT	" "	3.000 Ad.
"	"	Ahmet MORAN	" "	2.500 Ad.

ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN GELİŞİMİ VE BUGÜNÜ

Çanakkale deyince akla önce doğal güzelliklerini, zengin Tarihi ve mitolojisi ile adını aldığı Çanakçılık ve Çömlekçilik gelir. Çanakkale deyince ilkel atölyelerde Çanakçı çamuruna şekil veren usta ellerden çıkan zarif çizgili ve her biri bir sanat eseri değerinde olan motiflerle süslü seramik eşyalar akla gelir. Ve Çanakkale deyince Dünyanın en mükemmel tesislerine sahip, Çanakkale Seramik Fabrikası gelir gözümüzün önüne.

İlkel Seramik Atölyelerinin kuruluşlarından bu yana kadar Dünyanın çevresini 15 kez kuşatabilecek sayıda fayans üretimi gerçekleştirebilecek kapasitede sanayi sektörüne ulaşan seramikçilik bugün Türkiye Ekonomisinde en önemli yeri tutuyor.

Yenice'nin Nevruz Köyünden çıkıp ve çamura şekil verip seri üretime geçerek Çanakkale'nin bu eski el sanatını bir sanayiye dönüştürmek için ilk harcı atan, ilk fabrikayı kuran İbrahim BODUR Türkiye'de Seramikçiliğin babası olarak tanınıyor.

Çanakkale Seramik, kuruluşundan bu yana Dünyanın çevresini 15 kez kuşatabilecek sayıda, bir başka örneklemeyle Dünyanın etrafını 2.25 m. genişliğinde fayanstan bir yolla çevreleyebilecek kadar fayans üretimi gerçekleştirilen bir kuruluştur.

Hollanda , İngiltere, Belçika, Almanya, Kıbrıs , Libya, İsveç, Avusturya, Kuveyt gibi birçok ülke ile yüksek oranlarda ihracatları gerçekleştiren Çanakkale Seramik Fabrikaları kuruluşundan bu yana geçirdiği aşamalarla da hem çevresine , hem Türk Ekonomisine yararlar sağlamaktadır. Bunun en belirgin örneklerinden biride yıllar önce insanları iş bulmak için gurbete çıkan Çan ilçesinde bugün gurbetten fabrikada çalışmak için gelen binlerce kişinin bulunmasıdır. Bugün Çan ilçesi : nüfusu ile Çanakkale'nin en yoğun ilçelerinden biri durumundadır.

Türk sanayisinde ve ekonomisinde önemli katkıları ile önde gelen bu kuruluşun , ilk kurulduğu yıllarda bir amacida gelenksel Çanakkale Seramiklerinin devamlılığını sağlamaktı. Yazık ki bu konudaki çalışmalar uzun sürmemiştir. Eski tekniklerin tam bilmemesi ve üretilenlerin o dönem için ticari öneminin olmaması , bu amacan gerçekleşmesini engellemiş olsada; Bu kuruluşun gayretleri ile ödüllü seramik sergileri düzenlenmiştir. Hatta bugün tek özel kaynak niteliğini koruyan "Türk Devri Çanakkale Seramikleri" Kitabıda Ç.S. Fabrikaşarı A.Ş. yayını olarak 1971 de Ankara'da basılmıştır. Eminim ki yeni araştırmalar içinde böylesi güçlü kuruluşların desteği sağlanabilir.

20. YÜZYILDA ÇANAKKALE SERAMİKLERİ
İÇİN DÜZENLENMİŞ OLAN
SERGİLER VE YARIŞMA

ÇANAKKALE SERAMİK ÖDÜLÜ 1970

22 Aralık 1970 tarihinde İstanbul Taksim Belediye Dükkânlarındaki Çanakkale Seramik Teşhir Galerisinde bir sergi açıldı. Büyük ilgi gören sergi, "Folklor" açısından da değer taşıyordu. Bütün dünyada bilinen ve kökü yüzyıllar öncesine dayanan Türk Seramik Sanatının bugünkü temsilcileri, Türk Halk Oyunları konulu "Çanakkale Seramik Ödülü 1970" yarışmasında sanat güçlerini en kuvvetli şekilde ortaya koymuşlardı.

Yarışma, Haziran 1970'de bütün Türk Seramikçileri'ne açık olarak başlamış ve eserler Eylül 1970 sonunda yarışma raportörlüğü'ne teslim edilmişti. Her sanatçı, tesbit edilmiş olan şu iki konu için eser göndermişti:

- 1- Türk Halk Oyunları (Seramik pano)
- 2- Türkiye'den bir hatıra (Seramik eşya)

Seramikçilerimiz, kısa bir hazırlanma süresi olmasına rağmen yarışmaya büyük ilgi gösterdi. Müddet sona erdiğinde 38 Sanatçının eserlerini gönderdiği anlaşıldı.

D.G.S.A. Seramik Atölyesi Kürsü Başkanı Prof. İsmail Hakkı Oygur, T.G.S.Y.O. Müdürü ve Seramik Bölümü Başkanı Prof. Hakkı İzet, D.G.S.A. Resim Bölümü Başkanı Bedri Rahmi Eyüboğlu, T.G.S.Y.O. Seramik Bölümü Öğretim Üyesi Jale Yılmabaşar Ertugan, T.G.S.Y.O. Öğretim Üyesi ve Yeni Gazete Sanat Yönetmeni Zahir Güvemli, Türk El Sanatçıları derneği

başkanı Y. Müh. İsmail İşmen ve Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş. Temsilcisi İç. Mim. Halit Çanga'dan kurulu Jürü, iki defa toplandı. İlk toplantıda eleme yapıldı ve sekiz eser finale kaldı. İkinci jüri toplantısında ise dereceler belli oldu. Jüri, dereceleri şöyle tespit etmişti:

Birinci : Mediha Akarsu (10.000 TL. Ödül)

İkinci : Filiz Özgüven (5.000 TL. Ödül)

Üçüncü : Mehmet Bastoncu (3.000 TL. Ödül)

I. Mansiyon : Cavit Bozok (1.000 TL. Ödül)

II. Mansiyon: Zeliha Ceylan (1.000 TL. Ödül)

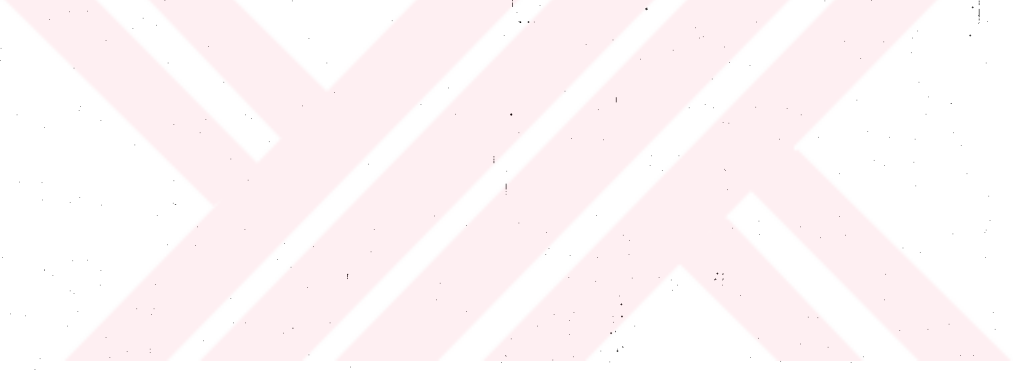
İşte bu beş sanatçı ile finale kalmış olan Rüya Ultav, Erdiñç Bakla ve İbrahim Taştaban'ın eserleri, yukarıda sözü edilen sergide sanatseverlerine sunuldu.

Sergiyi gezenler, gerek sanat yönü, gerekse teknik açıdan eserlerin büyük değer taşıdığını gördüler. Her sanatçı kendi kişiliğinin ışığı altında, bir bölgemizin oyununu eserinde aksettiriyordu. Seçilen konunun hareketliliği panolara adeta bir dinamizm kazandırıyor ve eserlerdeki oyuncular, sanki canlanıp oyunlarına öyle devam edecekmiş intibainı uyandırıyor.

Türkiye'den Bir Hatıra konulu seramik eserlerde her sanatçının panosunun önündeki bir sehpa duruyor ve "Ben bir Türk Sanatçısının elinden çıktım herşeyim ile Türk Halkınınmalıyım" diye sesleniyordu. Bu tip eserler,

yurdumuzu ziyaret eden turistler için muhakkak ki ideal bir hediyelik eşya olurdu.

Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş. ve yarışmanın düzenlenmesinde manevi yardımları olan Türk El Sanatçıları Derneği idarecilerinin verdiği bilgiye göre, bundan sonraki yıllarda da seçilecek çeşitli konularda, Türk Seramikçilerini, Türk Halk Sanatı'ndan esinlendirerek, Seramik Sanatı'mıza yeni değerler ve yeni eserler kazandırma çabaları devam edecektir.

19. ve 20. YÜZYIL ÇANAKKALE SERAMİKLERİ SERGİSİ

İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Seramik Sanatları Bölümü 31 Mart - 10 Nisan 1973 tarihleri arasında Beşiktaş'da bulunan okul salonlarında 19. ve 20. yüzyıl Çanakkale Seramikleri'ni sergilemiştir.

Sergide, Türkiye'deki bütün koleksiyoncuların eserleri yer alıyordu. Koleksiyon sahiplerinin isimleri alfabetik sıraya göre şöyleydi:

Bedri Rahmi Eyüboğlu	Mustafa Pilevneli
Duran Tantekin	Münir Özkul
Eren Eyüboğlu	Naci İslimyeli
Erdoğan Bakla	Nazım Kalkavan
Fevzi Yağcı	Nuran Yağcı
Haluk Tezoner	Suna Kıraç
Hüseyin Kocabaş	Suna Selen
Kenan Özbel	Süleyman Bodur
Mesut Hakgüden	

DTGSY Okulunun, Cumhuriyetimizin 50. yılı nedeniyle düzenlediği kutlama gösterileri arasında yer alan serginin açış konuşmasını Okul Müdürü Mustafa Aslıor yaptı. Ardından okulun o tarihteki Seramik Sanatları Bölümü Başkanı Erdoğan Bakla özetle şöyle konuştu: "Günümüzde yaşamını sürdüren pek az geleneksel Türk El Sanatı kaldı. Türk Sanat Tarihi'nin esasını teşkil eden bu halk sanatları birbiri ardından

kaybolur. Bu yokoluşun en başlıca sebeplerinden biri endüstrileşme ise diğerleri de halk sanatlarını küçümsememiz, ona değer vermememiz, onun için hiç bir tedbir almamamızdır. İşte kaybolmakta olan el sanatlarımızdan biride çanak çömlekçiliktir. Çanak çömlekte başlıbaşına bir ekol sayılabilecek Çanakkale seramikleridir. Bir şehre adını verebilecek kadar köklü bir sanat olan Çanakkale seramikçiliğinin başlangıç tarihini bugün için 18. asrın ortalarında görebiliriz. Günümüze kadar gelebilen Çanakkale Seramikçiliği bugün son kalıntılarını da yitirmek üzereydi. Şehir Belediyesince şehir dışına çıkarılan atölyelerden yalnızca iki tanesi kalmıştır. Şehir dışına itişin nedeni ise, şehri duman içinde bırakmaları gösterilmektedir. Evet asırlardır süregelen en köklü seramik ekollerimizden biri olan ve hatta bu şehre ismini veren bu el sanatımız böylece terkedilmiştir. Çanakkale Seramikleri Türk Halkının yaratıcı dehasını en soylu formlarla en güzel en sıcak dekorlarla ortaya koyan bir sanattır.

Bu sanat halkın bir coşkunluk ifadesidir. Hiç bir ulus, çömlekçi tornasından bu kadar güzel bir form anlayışıyla bu kadar samimi, bu kadar halkına yakın seramikler yapamamıştır. Bu seramikleri yapan ustalar mektep medrese görmemişlerdir. Bunları halk kendi arasından yetiştirmiş ve unutulmamalıdır ki, günümüz sanatçılarının bu gün dahi tasarlayamadıkları stilizasyonları yapmışlar, bunu yaptıklarıyla ortaya koymuşlardır. Gerek tabaklar içine yaptıkları

stilize dekorlar gerekse stilize formlar bunun en açık delilleridir. Günümüzde bir sanatçı, deha olarak bilinen Picasso da seramiğe merak salmış, tabakların içine stilize hayvan motifleri çizmiştir. Eserlerinin biride balık desenli bir tabaktır. Fakat bu tabak aşağı yukarı aynı deseni işlemiş bulunan 18. asır Çanakkale tabağındaki deseni hiç bir şekilde aşamamıştır.

ÇANAKKALE SERAMİKLERİNİN TÜRK SERAMİK SANATINA
GETİRMİŞ OLUŞU YENİLİKLER:

Çanakkale şehrinin, Türkler tarafından 1332'de Aydın oğlu Umurbey tarafından kuşatılmasıyla ve diğer beyliklerden Saruhanlı ve Karasioğlu beylerine sık sık zapedilmesine çalışması, Bizans'ı zor duruma düşürmüştür.

Osmanlılar zamanında Türklerin 1356 yılında Çanakkale Boğazını geçip, Bizans'a yardım amacıyla Rumeli'ye yerleştikleri ve bu kıyıları benimsedikleri anlaşılmaktadır. 1390 yılında ise Yıldırım Beyazıd, Boğaz Muhafızlığını kurmuştur. Bu tarihten sonra Boğazın önemi nedeniyle bölgeden kaleler inşa edilmiştir. Böylece Türk topraklarına kısa zamanda katılan, yörede, hızlı bir biçimde de yerleşim gerçekleştirilmiştir.

"İlde yaşayan Türkmenler, Türkistan ve Orta Asya Türk geleneklerini burada sürdürmüşlerdir. Yörükler diye tanınan diğer göçebe gruplarda geleneksel yaşamlarını devam ettirmektedirler." (43)

Yörede toprağın özellikle kırmızı kil ve kalkerli olması, seramik ve çömlekçilik sanatlarının yaygın olarak yapılmasını sağlamıştır.

"Killer oluşum şekillerinin ve oluştuktan sonraki doğal jeolojik olayların sonucu olarak, yeryüzüne yakın veya uzak katmanlar şeklinde olmuşlardır." (49)

Çanakkale şehri içinde ve civarında bugünde devam eden kırmızı topraktan üretilen seramiklerin tarihçesi fazla araştırılmamıştır. Yöreye ait geleneksel biçim ve süslemelerdeki seramikler artık üretilmemektedir. Günümüzde tüm özellikleri yok olma noktasına gelmiş olan bu tür seramikler önceleri beğenilmemiş, kaba ve zevksiz ürünler olarak değerlendirilmiştir. Oysa orjinal biçim ve süslemeleri ile Türk Keramik Sanatında, zengin halk kültürünün en güzel kanıtları durumundadır.

(43) Osmanlı Şehirleri, Milliyet Yayınları, İstanbul 1985

(49) A. AKARCA, Seramik Teknolojisi, G.S.F. Seramik Ana Sanat Dalı Yayınları, No.1 Ankara, 1988.

Anadolu'nun batı yakasında beylikler döneminden itibaren yerleşen göçebe boyların kökleri Orta Asya'ya dayanan geleneksel el sanatlarını sürdürmeleri ve yöredeki kolayca elde edilen kil malzemeyi ustalıkla kullanmaları bugün bile sürmektedir.

Çanakkale şehrini gezen yabancı tarihçi ve araştırmacıların eserlerinde önemle belirtilen seramik sanatından açıkça söz eden Paoocke'ın eserinde, yöre halkının geçim kaynağı ve ticaretinin yapıldığı belirtilmiştir. Hatta dış ülkelere ihraç edildiğini yine yabancıların notlarından öğreniyoruz. Özellikle 19.yy sonlarında şehre gelen Cuinet "Bu devirde, şehrin nüfusunun 11.062 olduğunu, çanak, çömlek işlerinin Avrupa rekabeti karşısında bir asır evvelki önemini kaybettiğini, yinede şehir ihracatı arasında yeri olduğunu yazar" (50)

Burada, ekonomik şartların zorlaması ve mesleğe eski ilginin kalmaması 18.yy'da İznik ve Kütahya gibi merkezlerle boy ölçüşen ürünler veren seramik sanatçılarının dış ülkelere gitmesi yüzünden bu sanatın 19.yy'da gerilemesine 20.yy'da ise eski özelliklerini değiştirmesine, hatta yok olmasına neden olmuştur.

"Dünya müzelerine, ilk olarak 1845'de Paris Sevres Müzesinde giren, geleneksel seramik ürünlerin daha sonra Londra Victoria and Albert Müzesi ve Atina Benaki Müzesine girmiş olması, bu eserlerin orjinal halk sanatlarından olması ve kültür değeri taşımalarındandır". (51)

Günümüzde İstanbul Çinili Köşk'te 18.yy ile 19.yy'dan kalma kaliteli seramikler çok sayıdadır ve zengin bir reyon olarak tanıtılmakta ve korunmaktadır. Ankara Etnografya Müzesinde de çoğunluğu testi olan 19.yy eserleri sergilenmektedir. Çanakkale Arkeoloji Müzesinde 19.yy sonu seramikler diğer etnografik eserlerin yanında küçük bir reyonda tanıtılmaktadır.

(50) V. Cuinet, La Turquie d'Asia Mineure, Paris, 1984 III. s.744

(51) G. Öney, Türk Devri Çanakkale Seramikleri, Ankara 1971, s.2.

Ayrıca müze deposunda sergilenmeyi bekleyen süs kalıpları ile yöreye ait birçok buluntu korunmaktadır. Bursa Etnografya Müzesinde 20.yy'dan kalma eserler çoğunluktur. Özellikle orjinal örnekler yönünden zengin olan bu reyonlarda çok iyi korunmuşlardır.

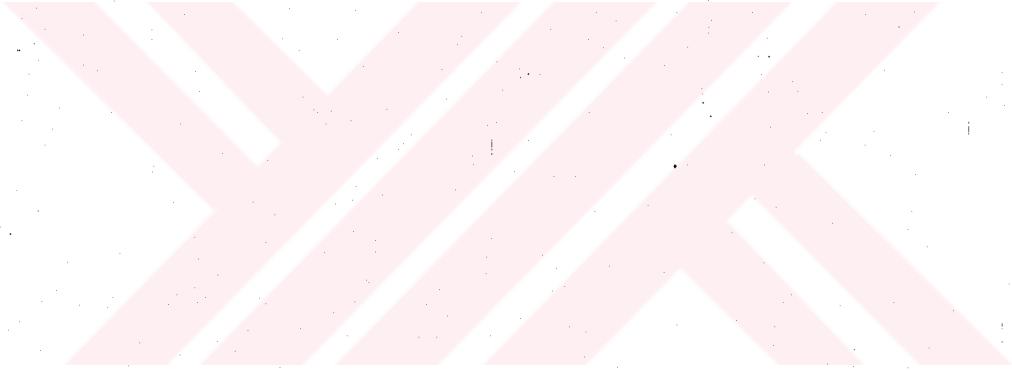
Edirne Etnografya Müzesinde ise Selâmiye Caminin Medrese bölümünde tek bir cemakan içine toplanmış olan bu eserler, son dönem örneklerindedir. Atlı testi ve gaga ağızlı testiler meydana gelmiş bu cemakanın, rutubet nedeniyle, camekanlarını açmak mümkün olmamıştır. Eserler üzerinde de bu durumun olumsuz etkileri olmuştur.

Özel koleksiyonlarda ise tüm müzelerde olan eserlerden daha fazla Çanakkale Seramiği bulunmaktadır. Özellikle Süleyman Bodur Bey ile Tanzer Orbay'ın elindeki koleksiyonlar, 18.yy, 19.yy ve 20.yy ürünlerini kapsayan iyi korunmuş zengin sayıdaki eserlerden meydana gelmiştir. Mehmez Yağız ve Sezer Ünal beylerin koleksiyonlarında geç dönemin örneklerinden meydana gelmiş ilginç eserler yönünden zengindir.

Tüm bu koleksiyonlar ve çeşitli müzelerde toplanmış eserlerin ortak özellikleri şöyledir.

En erken tarihli Çanakkale Seramikleri 18.yy'dandır ve stil, kompozisyon renk ve desen bakımından, Türk Keramik Sanatında özellikle göstermektedirler. İznik, Kütahya gibi diğer seramik merkezlerinde üretilen eserlerle birkaç noktada benzerlik gösterebilirler, tamamen halk sanatı olarak gelişmeleri ve biçim zenginliği açısından farkları çoktur. Özellikle 19.yy eserlerinde stilize ve çok etkileyici kompozisyon ile ileri bir sanat görüşünü işaret eden ama yazık ki bunu sürdüremeyen, bir sanat olmuştur. 20.yy başı örnekleri ise geçmişteki örneklerin kötü kopyaları olmaktan kurtulamamıştır.

Sonuçta; Çanakkale Seramiklerinin tabakları, testileri, ve tüm kullanım eşyalarında yoğun bir halk sanatı görülmektedir. İznik saray sanatı özelliklerini uzun süre devam ettirmiştir. Kütahya ise bir eyalet uslubu olarak kendi teknik imkanları içinde geleneksel çini ve seramiği sürdürmeye çalışmıştır. Ama taklitçiliğe düşmekten kurtulamamıştır. Çanakkale seramiği ise klasik sanatı taklit etmeyen, kendi teknik renk ve zevki ile tamamen orjinal olan, kendine özgü halk sanatını sürdürmüştür. 19.yy ve 20.yy seramikleri olarak bugün birkaç müzede, özel koleksiyonlarda ve şahısların elindeki küçük örnekler olarak günümüze gelebilmiştir.

S O N U Ç

Çanakkale şehri ve çevresinde seramik (keramik) sanatı Milattan önceki yıllara kadar izlenebilen bir sanat koludur. Bölgenin jeomorfoloji haritaları incelendiğinde 15.000 yıl önce deniz seviyesindeki büyük değişim ve erozyonların yeni şekiller kazandırdığı topraklar üzerinde klasik Hellenistik şehirler kurulmuştur. Bunların en önemlisi SİGEUM, TRUVA ve ALLEYANDRIA TROAS'dır. Her iki yerleşimde zaman içinde bölgede devam eden erozyon ve değişimlerden etkilenmiştir. Bu gün Yenişehir olarak tesbit edilen bölgede olduğu sanılan SİGEUM TRUVA'dan iz kalmamıştır. Bu bölge TROAD olarak tanınıyor ve devamlı olarak yumuşak toprak ve deniz seviyesindeki değişimlere sahne oluyordu. Bu yüzden bu gün yüksek bir plato üzerindeki TRUVA şehrinin kalıntıları olarak korunan alan denizden 300 m yüksekte ve denizden de oldukça uzak kalmıştır.

Bu bölgede 15.000 yıl önce olduğu tesbit edilmiş olan WURMB buzulunun erimesi, çevresindeki su baskınlarının Ege Denizine akan tatlı su kollarında ve deniz seviyesindeki yükselmelerle derin oyulmuş olan bölgelerin dolmasına neden olmuştur. Bu olaylar sonucu günümüzden 10.000 yıl önce Çanakkale bölgesi Marmaraya açılan bir boğaz durumuna gelmiştir. Günümüzde de önemli fay hatları olan bu değişimler uzun süreler içinde devam etmektedir. Yalnız bugün sel baskınları, barajlar ve drenaj sistemleriyle önlenmiştir. Bölgede verimli bir sulu tarım ve geniş yerleşim kurulmuştur. Batı dünyasında Yunan

Mitolojilerindeki öyküleri ile tanınmış olan bölgede klasik çağların sanatına temel oluşturacak kültür ve sanatı ile TRUVA sonradan kurulan kültürlerle de izler bırakmıştır. Bölgenin keramik sanatı için uygun olan toprak yapısı ve bol bulunan kıymetli madenleri yerleşimlerin ve sanatın gelişmesinde yardımcı olmuştur. Burada kaliteli kil yatakları bol olduğu için bölgede gelişmiş bir keramik sanatı ortaya çıkmış ve uzun süre verimli olmuştur.

Bölgede kazı çalışmaları uzun yıllardır ciddi bir biçimde sürmektedir. TRUVA şehrinin önemli bir merkezi bu gün Turistik geziler için düzenlenmiştir. Burada bulunmuş olan her türlü malzeme Çanakkale Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir. Form ve biçim bakımından keramik eserler ilgi çekicidir. Özellikle son dönem Truva keramikleri içinde gaga ağız benzeri testiler, çift kulplu çömlekler, 18. yüzyıl, 19. yüzyıl Çanakkale seramiklerinde tekrarlanan biçimlerdir.

Çanakkale keramikleri konusu günümüze kadar yeterince incelenmemiş bir konu olarak kalmıştır. Prof. Dr. Gönül ÖNEY'in bu konudaki kitabı ve değerli araştırmacıların makaleleri yazılı kaynak olmuştur. Yalnız bu araştırmalarda toplanan bilgiler konuyu açık bir duruma getirmemiş yol gösteren kaynaklar olmuştur. Konuya seramik sanatı olarak ele alıp tanıtan ve bilgilendiren kaynaklar günümüzde tarihleri açısından eskimiştir. En son araştırma 1982 yılında şehrin yöneticileri ve iyi niyetli araştırmacılarca yapılmış olan inceleme ve raporlardır.

Şehrin merkezinde yok olma durumuna gelmiş olan seramik sanatını kurtarmak için projeler hazırlanmış ama yazık ki uygulanmamıştır. Günümüzde gerçek ve eski Çanakkale keramiği üretilmemektedir. Geleneksel motifler, biçimler çağın zevklerine ve yeni ustaların beğeni ve becerileri ile ortaya çıkan yeni motif ve biçimler haline gelmiştir. Bu değişimin nedenleri ekonomik ve bilgi yetersizliği ile özetlenebilir.

Geleneksel Çanakkale keramikleri tek tek incelendiğinde Türk Seramik Sanatının seramik sanatları merkezi olarak bilinen İznik ve Kütahya çinileri ile motif bakımından yakınlık göstermektedir. Hatta değerli araştırmacı "Emel Esin" Hanımın "Selçuklulardan önceki Proto-Türk Keramik Sanatına Dair" ismini taşıyan makalesi Sanat Tarihi Yıllığının 1979-1980 sayısında ilginç bilgiler ve güzel örnekler getirmektedir. Örnekler incelendiğinde ilk Türk Keramiği olarak benimsenmiş örneklerin biçim, süsleme özellikleri ile Çanakkale seramiklerinin 18. ve 19. yüzyıl için tarihlendirilenleriyle benzerlikler gösterdiği anlaşılmaktadır. Yine Sanat Tarihi Yıllıklarında Çanakkale Seramikleri ile incelemeleri çıkan "AŞKIDİL AKARCA" da bu seramiklerin "Mitelos İşi" çanak, çömleklerle benzerliklerini vurgulamıştır. Ayrıca yaygın olan Bizans seramikleri benzeri keramik düşünce, sine karşı çıkararak bu yörenin "YENİ BİR ÇÖMLEK MERKEZİ" olduğunu belirtmiştir.

1987-1988 yılları arasında Yüksek Lisans Tezi konusu olarak "ÇANAKKALE SERAMİĞİNİN DÜNÜ BUGÜNÜ" başlığında incelemeler yaptım. İncelemelerim sonucunda ise çok yönlü özel-

liklere sahip, fakat yok olmak üzere olan özgün bir keramik sanatı ile karşılaştım. Yörede zor koşullarda yaşama savaşı veren tüm atölye ve ustaların tek bir konuda birleştiğini gördüm. Bu kendine özgü sanatın artık ne yapanı, ne satanı ne de alanı kalmadığı, yapılanlar ise yöreye ait olmayan kalitesi düşük ürünler olduğuydu. Bu fikri yörenin insanı olarak üzüntü ile kabul ediyorum. Yine de ümitlerin tamamı tükenmedi diyebilirim. Sevinerek izliyorum ki yöre insanları içinde bilinçli veya bilinçsiz denemeler ile bu sanatı yaşatmak ve de tanıtmak için olumlu çabalar gösterilmektedir. Sanat ve sanat zevki taşıyan çevrelerinde ilgisini çeken bu sanatın yeniden doğuşu, gerçekleşmesini dilediğim bir konu.

Ayrıca sanatla ilgisi olan kişilerin zevkle toplayıp güzelliklerini diğer kişilere de anlatmaya çalıştığı bu tür keramiklerin incelenmesi için geç kalınmıştır. Çağdaş Dünya'nın benimsediği modern sanatın çağlar öncesindeki incelikleriyle ustalarını kendinde toplayan bu tür keramiklerin dünya sanatı içinde de ilginç ve beğenilen eserler olması mümkün diye düşünüyorum. Günümüzde çok az sayıda bulunan keramikleri belli başlı bir kaç müze ve koleksiyoncularda izlemek mümkündür. İlk bakışta basit zevklerin ve çalışmaların ürünü olduğu, düşünülen eserlerde ilk Türk keramik sanatının izlerini taşımaktadır. İznik ve Kütahya seramiklerinin teknik üstünlüğü ile modern sanatın yakalamaya çalıştığı simgesel anlatımların en güzel biçimleri görülebilmektedir. Böylesi özellikler

taşıyan bir sanatın özgün bir halk sanatı olmasında kültür birimi ile sanat gününü gösteren en güzel kanittir.

Çanakkale Seramiklerinin Türk Seramik Sanatındaki Önemlerini özetlersek; İlk Osmanlı dönemindeki kırmızı hamurlu seramiklerdeki SLIP ve MİLET işi denilen teknikleri sürdürmüş olmasıdır.

18 ve 19 yıllardaki devir usulplarının getirdiği yeni motiflere rağmen , geleneksel teknikleri sürdürmüş olması , Çanakkale Seramiklerin deki Halk sanatın köklü devamlılığını kanıtlaması bakımından önemlidir.

Bu konuda yaptığım araştırmayı azda olsa yararlı olması tek dileğimdir.

B İ B L İ Y O G R A F Y A

- 1 - AKARCA A. "Çanakkale Kara Menderes Çevresindeki Eski Köy Yerleşimleri"
Tarih Dergisi, sayı 14, İst.1976
- 2 - AKARCA A. "Gemi Tasvirli Bir Çanakkale Tabakası ve Ressamı"
Sanat Tarihi Yıllığı, VII, İst.1977
- 3 - AKŞİT N. "Çanakkale Maddesi" A'dan Z'ye Tarih Ansiklopedisi. İst.1981
- 4 - RACASOY A. Seramik Teknolojisi. İst.1988
- 5 - ARSEVEN C.E. Lest Arts Decoratifs Turcs. İst.1952
- 6 - ASLANAPA O. Anadolu'da Türk Çini ve Keramik Sanatı. Ankara 1865
- 7 - ASLANAPA O. Osmanlılar Devrinde Kütahya Çinileri, İst.1940
- 8 - ASLANAPA O. Türk Sanatı, İst.1984
- 9 - AYVEDİ İ.H. Fatih Devri Mimari Eserleri. Cilt 4, İst.1953
- 10 - DEMİRİZ Y. "Anadolu Türk Sanatında Süsleme ve Küçük Sanatlar-Çini ve Keramik" Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, İst.1985
- 11 - ESİN N. "Selçuklulardan Önceki Proto Türk ve Türk Keramik Sanatına Giriş"
Sanat Tarihi Yıllığı, IX-X, 1979-1980 İst.1981
- 12 - EVLİYA ÇELEBİ, Seyyahatname, Üç Dal Neşriyat, Cilt 8, İst.1980
- 13 - GÜNGÖR N. Anadolu'da Yaşamakta Olan İlkel Çömlekçilik, İst.1988
- 14 - KERAMETLİ C. Türk Çini Sanatından Örnekler, İst.1986
- 15 - LANE A. Early Islamic Pottery, London 1947
- 16 - LANE A. Later Islamic Pottery, London 1957
- 17 - MELLAART İ. Earliest Civilizations, The Near East, London 1965
- 18 - ÜNEY G. Türk Devri Çanakkale Seramikleri, Ankara 1971
- 19 - ÜNEY G. Türk Çini Sanatı, İst.1976
- 20 - REHBER ANSİKLOPEDİSİ "Çanakkale Maddesi" CIM İst.1985
- 21 - ŞAHİN F. "Cumhuriyet Dönemi Kütahya Çini ve Keramik Sanatı"
Sanat Tarihi Yıllığı, XIII. İst.1988
- 22 - RICHTER -G.M.A.A. The Craft Of Achaean Pottery, 1923

RESİMLER

- 1- Çanakkale Seramikleri Erken Dönem Örnekleri
- 2- Çanakkale Seramikleri Erken Dönem Örnekleri
- 3- Çanakkale Seramikleri Son Dönem Örnekleri
- 4- Çanakkale Seramikleri Son Dönem Örnekleri
- 5- Atölyeler
- 6- Atölyeler
- 7- Çanakkale Seramiklerinin Döküm ve Sırlama İşlemi
- 8- Çanakkale Seramiklerinin Döküm ve Sırlama İşlemi
- 9- Çanakkale Seramiklerinde İlk Fırınlama
- 10- Atölyedeki Örnekler
- 11- Çanakkale Seramiklerinin Atölyedeki İşlenişleri
- 12- Çanakkale Seramiklerinin Atölyedeki İşlenişleri
- 13- Sır altı Tekniğindeki Çanakkale Seramikleri
- 14- Sır altı Tekniğindeki Çanakkale Seramikleri
- 15- Şeffaf Sırlı Küp
- 16- Sırsız Küp
- 17- Çanakkale Seramiklerinin Modern Fırınlardaki Pişirimi
- 18- Emzikli ve Atlı Testiler
- 19- Emzikli ve Atlı Testiler
- 20- Özel Koleksiyonlardaki Çanakkale Seramikleri
- 21- Özel Koleksiyonlardaki Çanakkale Seramikleri
- 22- Çukur Tabaklar
- 23- Çukur Tabaklar
- 24- Kulplu Testi
- 25- Kulplu Testi

- 26- Son Dönem Örnekleri
- 27- Son Dönem Örnekleri
- 28- Negatif Çiçek Kalıbı
- 29- Negatif Çiçek Kalıpları
- 30- İmzalı Çiçek Kalıbı
- 31- Negatif ve Pozitif Yaprak Kalıpları
- 32- Negatif Kuş Kalıbı
- 33- Fr. Harikacı WILLIAM NICHOLAS SANSON'un 1665'de bastığı atlastan Çanakkale ve Yöresinin Truva Krallığı 1965
- 34- Çanakkale Gravürü
- 35- Kulplu Testi
- 36- Çanakkale'nin Eski Çanakçılar Çarşısı'nın bugünkü durumu
- 37- Çanakkale'nin Eski Çanakçılar Çarşısı'nın bugünkü durumu
- 38- Çamur Hazırlanması, Çamurun İşlenmesi
- 39- Çamur Hazırlanması, Çamurun İşlenmesi
- 40- Çamurun Şekillenmesi
- 41- Çamurun Fırınlanması
- 42- Bugünkü seramik atölyeleri
- 43- Günümüz Örnekleri
- 44- Akköy'deki Seramik Fırınının Yeri
- 45- Fırın Ayaklarından Kalanlar
- 46- Günümüz Çömlek Yapımı
- 47- Günümüz Çömlek Yapımı
- 48- Akköy Testileri
- 49- Akköy Testileri

- 50- Akköy Fırınları
- 51- Akköy Fırınları
- 52- İznik Müzesindeki Slip Tekniğindeki Tabaklar
- 53- Çanakkale Tabaklarından
- 54- İznik Tabaklarından Örnekler
- 55- İznik Tabaklarından Örnekler
- 56- Çanakkale Arkeoloji Müzesindeki At Başlı (Aynalı) Testi
- 57- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Tabak
- 58- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Vazo
- 59- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Vazo
- 60- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Dar Ağızlı Vazo
- 61- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Çanak
- 62- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Kâse
- 63- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Çanak
- 64- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Meyvelik
- 65- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Çanak
- 66- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Şamdan
- 67- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Sûrahi
- 68- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Kapak
- 69- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Gaga Ağızlı Testi
- 70- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Su Testisi
- 71- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Sûrahi
- 72- Çanakkale Arkeoloji Müzesinden Yeğurt Kabı

- 73- İstanbul Çinili Köşk Müzesindeki Çukur Tabak
- 74- İstanbul Çinili Köşk Müzesindeki Çukur Tabak
- 75- Çukur Tabak
- 76- Çukur Tabak
- 77- Çukur Tabak
- 78- Çukur Tabak
- 79- Çukur Tabak
- 80- Çukur Tabak
- 81- Çukur Tabak
- 82- Çukur Tabak
- 83- Çukur Tabak
- 84- Çukur Tabak
- 85- Çukur Tabak
- 86- Çukur Tabak
- 87- Çukur Tabak
- 88- Çukur Tabak
- 89- Çukur Tabak
- 90- Çukur Tabak
- 91- Çukur Tabak
- 92- Çukur Tabak
- 93- Çukur Tabak
- 94- Çukur Tabak
- 95- Çukur Tabak
- 96- Çukur Tabak
- 97- Çukur Tabak

- 98- Çukur Tabak
- 99- Çukur Tabak
- 100- Çukur Tabak
- 101- Çukur Tabak
- 102- Çukur Tabak
- 103- Çift Kulplu Küpler
- 104- Çift Kulplu Küpler
- 105- Çift Kulplu Küpler
- 106- Çift Kulplu Küpler
- 107- Kase
- 108- Kase
- 109- Testi
- 110- Testi
- 111- Emzikli Testi
- 112- Emzikli Testi
- 113- Halka Gövdeli Testi
- 114- Cezve ve Fincanlar
- 115- Matra
- 116- Tavuklu Testi
- 117- Ankara Etnografya Müzesindeki ukur Tabak
- 118- Ankara Etnografya Müzesindeki Şekerlikler
- 119- Ankara Etnografya Müzesindeki Şekerlikler
- 120- Ankara Etnografya Müzesindeki Şekerlik
- 121- Ankara Etnografya Müzesindeki Meyvelik
- 122- Ankara Etnografya Müzesindeki Emzikli Testi
- 123- Ankara Etnografya Müzesindeki Emzikli Testi

- 124- Gaga Ağızlı Testi
125- Gaga Ağızlı Testi
126- Atlı Testi
127- Atlı Testi
128- Kadeh
129- Kadeh
130- Şamdan
131- Mangal
132- Aslan Biçimli Kap
133- At Biçimli Kap
134- İbrik
135- Kahve Tepsisi
136- Atlı Testi
137- Sürahi
138- Şekerlik - Kahvelik
139- Sürahi
140- Kül Tabağı
141- Testi
142- Testi
143- Testi
144- Sürahi
145- Sürahi
146- Testi
147- Sigaralık ve Şekerlik
148- Vazo
149- Tabak
150- Şekerlik

- 151- Vazo
- 152- Testiler
- 153- Çukur Tabaklar
- 154- Çukur Tabaklar
- 155- Çukur Tabaklar
- 156- Çukur Tabaklar
- 157- Geometrik Desenli Tabaklar
- 158- Geometrik Desenli Tabaklar
- 159- Slip Tabaklar
- 160- Slip Tabaklar
- 161- Gemili Tabak
- 162- Köşklü Tabak
- 163- Kuşlu Tabak
- 164- Çift Kulplu Küp
- 165- Şekerlik
- 166- Kâse
- 167- Kâse
- 168- Kâse
- 169- Gaga Ağızlı Testi
- 170- Aslan Biçimli Kap
- 171- At Biçimli Kap
- 172- At Biçimli Kap
- 173- Dekorlu Tabaklar
- 174- Dekorlu Tabaklar
- 175- Kuşlu Tabak
- 176- Gemili Tabak
- 177- Çift Ağızlı Testiler

- 178- Çift Ağızlı Testiler
- 179- Kulplu Testi
- 180- Kulplu Testi
- 181- Efe Biblosu
- 182- Kapaklı Tabak
- 183- Şekerlik
- 184- Şekerlik
- 185- Gaz Lambaları
- 186- At Biblosu ve Baharlık
- 187- Küçük Testiler
- 188- Küçük Testiler
- 189- Tabak ve Vazolar
- 190- Kabartmalı Testiler
- 191- Kulplu Testiler
- 192- Kulplu Testiler
- 193- Geç Dönem Testileri
- 194- Geç Dönem Testileri
- 195- Büyük Boy Çanakkale Testileri
- 196- Büyük Boy Çanakkale Testileri
- 197- Orta Boy Çanakkale Testileri
- 198- Orta Boy Çanakkale Testileri
- 199- Orta Boy Çanakkale Testileri
- 200- Atölyede çalışma
- 201- Atölyeden örnek

- 228- Bulgar Testi
- 229- Toprak Avize
- 230- Gece Lambası
- 231- Şamdan
- 232- Sürahi ve Kahve Takımı
- 233- Sürahi
- 234- Örgü Saplı Testi
- 235- Gaga Ağızlı Testi
- 236- Çanak
- 237- Anfora Tipi Testi
- 238- İznik Tabaklarından Örnekler
- 239- İznik Tabaklarından Örnekler
- 240- Elektrikli Turnet
- 241- Çamur Öğütme Makinası
- 242- Fres
- 243- Elektrikli Fırın
- 244- Günümüzdeki Seramikler
- 245- Geleneksel Biçimlerin Denemeleri
- 246- Çanakkale Meslek Yüksek Okulu Seramik Üretiminden Örnekler
- 247- Çanakkale Meslek Yüksek Okulu Seramik Üretiminden Örnekler
- 248- Çanakkale Seramik Fabrikası
- 249- Çanakkale Seramik Fabrikası
- 250- Dekor Atölyesindeki Üretim
- 251- Dekor Atölyesindeki Üretim

ŞEKİLLER

1. Döner Çark
2. Odunlu Fırın

ÇİZİMLER

1. Akçaalan'dan Kase Profili ve Bezeme Örnekleri ("Milet işi)
2. Akçaalan'dan Desenli Kase Örnekleri
3. Akçaalan'dan Kase Örnekleri
4. Akçaalan'dan Üç Ayaklardan Örnekler
5. Proto Türklerde Hayvan Desenli Tabaklar
6. Proto Türklerde Seramik Formlarından Örnekler
7. Proto Türklerde Seramik Formlarından Örnekler
8. Proto Türklerde Kuş Ağızlı Testiler
9. Proto Türklerde Süsleme Biçimleri
10. Proto Türklerde Testi Biçimleri ve Sap Örnekleri
11. a. Çanakkale Seramiklerinin Süsleme Özellikleri
b. Çanakkale Seramiklerinin Süsleme Özellikleri
12. Çanakkale Seramiklerinin Süsleme Özellikleri
13. Akköy Testi ve Küplerindeki Güdür Kısımının Çizimi
14. Akköy Testi ve Küplerindeki Seltir Kısımının Çizimi
15. Akköy Testi ve Küplerinin Birleştirilmiş Çizimi